

biuletyn

PROBLEMY OCHRONY GRANIC

Nr 54/2014

CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
w Kętrzynie

PROBLEMY OCHRONY GRANIC

BIULETYN

NR 54

KĘTRZYN

2014

KOMITET REDAKCYJNY: Dariusz Lutyński (przewodniczący),
Aneta Wojtanowska-Zimoń (sekretarz),
Katarzyna Dzieszkiewicz (redaktor)
Sławomir Różycki, Andrzej Skóra,
Beata Szczepanowska, Cezary Szczepański,
Dariusz Szydłowski, Krzysztof Ślaski,
Wioletta Zglińska, Marek Zygowski
(członkowie)

Redaktor wydawniczy
Katarzyna Dzieszkiewicz

Projekt okładki
Mariola Sajkowska

Skład i łamanie
Henryka Romaniak

© Wszelkie prawa zastrzeżone.

ISSN 1505-1757

CENTRUM SZKOLENIA
STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
Kętrzyn 2014
ark. wyd. 8,75
ark. druk. 12

Druk: „Poligrafia” CSSG Kętrzyn
Zam. nr 138/2014, nakład 115+10 egz.

Od redakcji

Niniejszy numer naszego periodyku ma nieco zmodyfikowany układ, bowiem w miejsce działu „Miscellanea” pojawił się dział „Materiały z konferencji” – jest to zmiana o charakterze jednorazowym – poprzedzony wstępem mjr SG Krystyny Kosak-Burcon. Znalazła się tu część artykułów z przedsięwzięcia zorganizowanego w ramach projektu „Wzmocnienie efektywności działań w zakresie powrotów wykonywanych przez Straż Graniczną, w tym współdziałanie z innymi instytucjami” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów. Podjęte na konferencji zagadnienia miały uświadomić, z jakimi trudnościami zmagają się sąsiednie państwa tj. Białoruś i Ukraina w dziedzinie migracji, a także jakie międzynarodowe regulacje prawne podjęto do walki z nielegalnym przemieszczaniem się cudzoziemców. Czytelników zainteresowanych poruszaną problematyką zachęcamy do szczegółowej analizy treści materiałów.

Na naszych łamach gros miejsca zajęły artykuły poświęcone zagadnieniom fałszerstw dokumentów, ich zabezpieczeń oraz prowadzonych badań kryminalistycznych. Obecne czasy, szybki rozwój techniczny i technologiczny stwarzają dogodne warunki do prowadzenia działalności przestępczej. Coraz trudniej weryfikować autentyczność dokumentów paszportowych, na podstawie których obcokrajowcy z krajów azjatyckich próbują wyłudzać pobyt stały w Polsce, czy też wykorzystywać w celach nielegalnej migracji do państw europejskich. Rzetelność w analizie problematyki, omówione dane statystyczne oraz szerokie spektrum prowadzonych analiz zainteresować mogą funkcjonariuszy odbywających służbę bezpośrednio na granicy. Z pewnością te artykuły znajdą swoich odbiorców.

Po raz pierwszy w naszym biuletynie zamieszczony został materiał dotyczący działalności Żandarmerii Wojskowej, służby wchodzącej w skład sił zbrojnych RP pt. „Działania specjalne Żandarmerii Wojskowej”. Warto zapoznać się z zakresem zadań, które spoczywają na tej formacji, strukturą, czy też obszarem służbowej odpowiedzialności.

Na temat kierowania i edukacji, samokształcenia i kompetencji kadr zawodowych ukazało się już wiele opracowań. Z nowym spojrzeniem na zagadnienia zarządzania grupami zadaniowymi w instytucji publicznej można zapoznać się w rozważaniach nt. „Samokształcenie kierownika grupy zadaniowej”, „Psychologiczna analiza sytuacji kierowania grupą zadaniową” oraz „Aspekty zarządzania zasobami ludzkimi”.

Miłośnikom historii polecamy artykuł o formowaniu Oddziału Wydzielonego Korpusu Ochrony Pogranicza „Lwów” u schyłku II Rzeczypospolitej, strukturze, funkcjonowaniu na południowej granicy z ówczesną Czechosłowacją i trudach pełnionych zadań. Są to dzieje mało znane szerszej publiczności, bowiem niestety na skutek działań II wojny światowej niewiele dokumentów przetrwało do dnia dzisiejszego.

Zachęcamy czytelników do przeczytania całego tomu jednocześnie zapraszając do współpracy.

Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego

pptk SG Dariusz Lutyński

Spis treści

Od redakcji	3
-------------------	---

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Piotr K o z ł o w s k i: Oddział wydzielony Korpusu Ochrony Pograniczna „Lwów” w systemie bezpieczeństwa państwa. Geneza, dyslokacja i zadania	7
Piotr K o n i e c: Działania specjalne Żandarmerii Wojskowej	41
Anna R ó z y c k a: Projekt pt: „Wirtualny system doskonalenia taktyki ochrony granicy państwowej oraz kontroli ruchu granicznego”	47
Krzysztof I z a k: Falszywe dokumenty w rękach terrorystów	51
Jarosław M o s z c z y ń s k i: Problematyka kryminalistycznych badań dokumentów w programie studiów na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego	53
Agata E w e r t y ń s k a: Falszowanie aktów stanu cywilnego w celu wyłudzenia pobytu stałego w Polsce	61
Urszula K o n a r o w s k a: Badania wieku względnego dokumentów ...	67
Ewelina J a k i e l a s z e k: Dokument w aspekcie efektywności jego zabezpieczenia	79
Eugeniusz P i e c z u l: Powoływanie grup zadaniowych	81
Piotr G a w r o ń s k i: Samokształcenie kierownika grupy zadaniowej	83
Eliza C h m u r a: Psychologiczna analiza sytuacji kierowania grupą zadaniową	89
Lucyna S i k o r s k a: Aspekty etyczne zarządzania zasobami ludzkimi	93
Anna K a r d a s: Rodzic – Dziecko w Straży Granicznej. Relacje podwładny – przełożony w aspekcie Analizy Transakcyjnej – cz. 1	99

MATERIAŁY Z KONFERENCJI

Krystyna K o s a k - B u r c o n: Słowo wstępne	111
Lysyk V o l o d y m y r: Praktyka implementacji przez Ukrainę prawnomiędzynarodowych zobowiązań w sferze migracji ludności	113

Wołodymyr M o t y l: Stan implementacji umowy o readmisji między Ukrainą a WE	123
Siergiej L i a v u n: Organizacja powrotów cudzoziemców i bezpaństwowców przez terenowe organy służb granicznych Republiki Białoruś	135
Oksana I. H o l o v k o-H a v r y s h e v a: Status prawny nielegalnych migrantów na Ukrainie	143

OPINIE I RECENZJE

Piotr K o z ł o w s k i: Tadeusz Jarmoliński, <i>Kontrola ruchu granicznego w latach 1945-1990</i> , Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Koszalinie, Warszawa-Koszalin 2013,	159
Aneta W o j t a n o w s k a-Z i m o ń: KALENDARIUM	165

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

mjr SG dr Piotr Kozłowski

BiOSG w Przemyśle

ODDZIAŁ WYDZIELONY KORPUSU OCHRONY POGRANICZNA „LWÓW” W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA. GENEZA, DYSLOKACJA I ZADANIA

Oddział Wydzielony Korpusu Ochrony Pogranicza „Lwów” został utworzony u schyłku II Rzeczypospolitej w pierwszych dniach października 1938 roku i prawdopodobnie funkcjonował do końca lutego 1939 roku. Dziś jego historia jest praktycznie nieznana. W dużej mierze wpłynął na to fakt, iż do dnia dzisiejszego nie zachowały się w Polsce w jednym zwartym archiwalnym zbiorze dokumenty, na podstawie których można byłoby w pełni odtworzyć przebieg formowania jednostki oraz przedstawić jej zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz ochrony granicy państwowej z Czechosłowacją w rejonie Karpat. Kolejną przyczyną – zdaniem autora – był fakt, iż decyzja o skierowaniu żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza [dalej KOP] na granicę południową zapadła nagle. Utworzona na południowych rubieżach państwa jednostka KOP była formowana pośpiesznie, a przemieszczenie z północy na południe kraju wyznaczonych poddziałów do rejonu koncentracji Oddziału Wydzielonego KOP „Lwów” odbyło się z zachowaniem tajemnicy służbowej. Pojawienie się w październiku 1938 roku żołnierzy KOP diametralnie zmieniło układ sił w Karpatach. Wspólne patrole z funkcjonariuszami Straży Granicznej [dalej SG] wpłynęły pod koniec 1938 roku na znaczne poprawienie stanu bezpieczeństwa ochraniającej granicy z Czechosłowacją na odcinku z Rusią Zakarpacką. Zdobyte w tym zakresie doświadczenia, ale także rozpoznanie terenu poczynione przez kadrę KOP, umożliwiło w niedalekiej przyszłości przejęcie z dniem 1 marca 1939 roku odcinka granicy państwowej, dotychczas administrowanego oraz ochraniającego przez placówki i komisariaty podległe Obwodowi SG Stryj przez nowo sformowany 1 Pułk KOP „Karpaty”.

W okresie międzywojennym obszar pogranicza woj. stanisławowskiego oraz lwowskiego przylegający bezpośrednio do Rusi Zakarpackiej¹ stanowił jeden z najbardziej niebezpiecznych odcinków granicy

¹ Ruś Podkarpacka – czechosłowacka nazwa autonomicznego regionu, wysuniętej najdalej ku wschodowi prowincji przedwojennej Czechosłowacji (obecnie region jest

II Rzeczypospolitej, na którym stale dochodziło do różnego rodzaju incydentów oraz starć zbrojnych z udziałem ukraińskiego podziemia niepodległościowego.

Stan bezpieczeństwa granicy państwa w rejonie Karpat w tym okresie był zależny od sytuacji geopolitycznej panującej w tym regionie. Szczególne nasilenie działalności ukraińskich nacjonalistów przypada na rok 1938. W tym czasie w wyniku powolnego rozkładu Czechosłowacji na terenie Rusi Zakarpackiej, zamieszkałej w ponad 62% przez Rusinów, rozpoczął się powolny proces budowy struktur przyszłego państwa ukraińskiego. W zamierzeniu ukraińskich polityków Ruś Zakarpacka, tak jak niegdyś włoski Piemont, miała zapoczątkować powstanie niepodległego państwa ukraińskiego. Ideę tę czynnie wspierała diaspora ukraińska. W tym okresie z terenów zamieszkałych przez Ukraińców tj. z Rzeczypospolitej, ale także z Rumunii, Węgier oraz z ZSRR, nielegalnie poprzez zieloną granicę przedostawali się ochotnicy do powstającego w rejonie Husztu na Rusi Zakarpackiej Legionu Ukraińskiego. Druga połowa 1938 roku to okres, kiedy powoli przypieczętował się los czechosłowackiego państwa, a co za tym idzie Rusi Zakarpackiej, która stanowiła jej integralną część.

Oslabienie w 1938 roku pozycji Czechosłowacji rozpoczęło walkę pomiędzy wielkimi graczami o „duszę” Rusi Zakarpackiej. Węgry Horthego, które nigdy nie pogodziły się z utratą tego regionu, po I wojnie światowej w wyniku traktatu z Trianon rozpoczęły starania o ponowne przyłączenie Zakarpacia do Węgier. Pomysł ten również popierała polska dyplomacja, która po latach powróciła do lansowanej koncepcji – z początku lat dwudziestych XX wieku – wspólnej granicy polsko-węgierskiej². Dla przeciwwagi, chyłąca się ku upadkowi Czechosłowacja zaczęła nagle wspierać Rusinów w ich dążeniu do niepodległości, przyznając 22 listopada 1938 roku autonomię Rusi Zakarpackiej, a następnie wspierając tworzenie różnych instytucji, w tym Siczy Zakarpackiej. Nie bez znaczenia dla ruchu ukraińskiego było także ciche wsparcie, jakie

częścią Ukrainy) wciskającej się klinem pomiędzy Polskę, Rumunię i Węgry, a na zachodzie graniczącą ze Słowaczczyzną. Kraj ten obejmował obszar 12 5694 km², zamieszkały przez ok. 605 tys. mieszkańców – niemal wyłącznie Rusinów. Pod względem administracyjnym dzielił się na 4 okręgi: Użhorod, Huszt, Berechowo i Mukaczewo; *Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna*, Wydaw. Gutenberga, Kraków 1932, s. 136.

Według danych w 1932 r. Ruś Podkarpacką zamieszkiwało ok. 725 tys. mieszkańców w tym: 450,9 tys. Rusinów, 115,8 tys. Węgrów, 95 tys. Żydów, 18,7 tys. Czechów, 15,9 tys. Słowaków oraz 13,8 tys. Niemców; J. P. Wiśniewski, *Armia czechosłowacka w latach 1932-1938*, Toruń 2007, s. 17.

² *Granica polsko-węgierska a nie żadna „Karpato-Ukraina!”*, Ilustrowany Kurjer Codzienny nr 278, z dn. 08.10.1938, s. 2.

w początkowym okresie otrzymał Augustyn Wołoszyn – premier rządu autonomicznego Ukrainy Karpackiej – od samego Hitlera.

Tak więc sytuacja, jaka wytworzyła się w tym okresie na terenie Rusi Zakarpackiej, stworzyła realne zagrożenie dla integralności terytorialnej i bezpieczeństwa wewnętrznego II Rzeczypospolitej, gdyż przyszłe państwo ukraińskie w zamierzeniach ukraińskich polityków miało również składać się z ziem wschodnich, wchodzących dotychczas w skład Rzeczypospolitej. Należy podkreślić, iż w tym czasie mieszkańcy wschodnich terenów Polski – w głównej mierze Ukraińcy – z wielką nadzieją na lepszą przyszłość zaczęli obserwować wydarzenia poza granicami państwa.

Przemiany polityczne, jakie zachodziły na Zakarpaciu, nie pozostały bez wpływu na radykalizację w kraju ugrupowań ukraińskich, począwszy od komunistów po nacjonalistów. Dlatego też granica południowa Polski, ochraniana dotąd przez funkcjonariuszy ze Wschodnio-Małopolskiego Okręgu Straży Granicznej, przestała być bezpieczną. W tym okresie, w rejonie Karpat przez granicę państwa wiodły szlaki przetrzutu ludzi, broni i materiałów wybuchowych oraz pieniędzy, a także pism pozbawionych debitu dla ukraińskiego podziemia. Posiadając w tym rejonie niewielkie siły, które były wyposażone w lekką broń, pozbawiona środków łączności oraz transportu Straż Graniczna nie była w stanie zapewnić skutecznej ochrony granicy państwa. Był to czas, kiedy funkcjonariusze oraz Straż Graniczna, jako przedstawiciele władz polskich na tym terenie, stały się celem zorganizowanych zamachów. Śledząc meldunki i sprawozdania małopolskich strażników z tamtego okresu, nasuwa się ponury obraz. Nie było tygodnia, aby na tym obszarze nie dochodziło do czynnych ataków na funkcjonariuszy lub na obiekty małopolskiej straży. Akty terroru skierowane w Straż Graniczną świadczyły o tym, że budowana przez lata próba porozumienia się z miejscową ludnością nie przyniosła pożądanych rezultatów. Nie bez wpływu na zaistniałą wówczas sytuację był także ukraiński kler, który zamiast dążyć do uspokojenia i załagodzenia powstałej sytuacji podczas uroczystości i nabożeństw kościelnych z ambon zaczynał nawoływać wiernych do otwartej konfrontacji z państwem polskim.

Zaistniała sytuacja polityczna w drugiej połowie 1938 roku na terenie Czechosłowacji zmusiła czynniki państwowe do podjęcia natychmiastowych działań, zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa w strefie nadgranicznej oraz wzmocnienia ochrony ówczesnej granicy polsko-czechosłowackiej na odcinku Karpat. Wzmocnienie ochrony granicy państwa, a co za tym idzie jej uszczelnienie, mogło być zrealizowane w tym okresie tylko poprzez skierowanie w rejon pogranicza jednostek Wojska Polskiego. Jediną formacją w okresie międzywojennym preten-

dowaną do zrealizowania tego typu zadań był utworzony w 1924 roku Korpus Ochrony Pogranicza³. Dlatego też postanowiono skorzystać z potencjału militarnego oraz doświadczenia KOP w ochronie równie niebezpiecznej granicy państwowej, jaką była w tym okresie granica polsko-sowiecka. Kierując do małopolski wschodniej żołnierzy zarówno z batalionów KOP, jak i z jednostek wojskowych, być może chodziło również o przygotowanie zaplecza dla planowanych w październiku 1938 roku działań dywersyjnych na terenie Rusi Zakarpackiej w ramach „Akcji Łom”⁴. Jednak za główny cel podjętych wówczas działań – zdaniem autora – należy uważać pilną potrzebę:

³ Korpus Ochrony Pogranicza w okresie II Rzeczypospolitej był wyspecjalizowaną formacją powołaną do ochrony wschodniej granicy państwa częściowo z Rumunią, z Rosją Sowiecką, Lotwą oraz Litwą. Został utworzony na podstawie rozkazu gen. Władysława Sikorskiego ministra spraw wojskowych z dnia 12.09.1924 r. KOP pod względem operacyjnym podlegał Ministerstwu Spraw Wojskowych, a także w zakresie ochrony granicy państwowej i zapewnienia bezpieczeństwa w strefie nadgranicznej Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. Pierwszym dowódcą Korpusu Ochrony Pogranicza został mianowany gen. bryg. Henryk Minkiewicz, który objął obowiązki z dniem 16.09.1924 r. Powstała formacja graniczna przejęła ochronę granicy wschodniej od jednostek granicznych Policji Państwowej. W skład utworzonej formacji wchodziły dowództwo, brygady, bataliony i szwadrony. Zadania związane z przygotowaniem kadr podoficerskich dla formacji realizowały szkoły zawodowe podoficerów KOP. W latach 1925-1938 struktura formacji była wielokrotnie zmieniana. Reformując strukturę formacji starano się ją dostosować do aktualnych potrzeb wynikających z zakresu ochrony granicy państwowej. W 1939 r. na bazie istniejących jednostek KOP sformowano 8 Dywizji Piechoty oraz 2 Brygady Górskie, które wzięły udział w walkach z Niemcami. 17.09.1939 jednostki zapasowe KOP, które dozorowały granicę wschodnią, podjęły nierówną walkę z sowieckim agresorem. Nazwiska oficerów i żołnierzy KOP można znaleźć na listach katyńskich, jak i pomordowanych przez Niemców.

⁴ Decyzja o skierowaniu z początkiem października 1938 roku w rejon Karpat pododdziałów KOP zapadła niezwykle szybko z pominięciem wszelkich obowiązujących procedur w tym okresie. W zbiorach Archiwum Historycznego we Lwowie zachował się telegram nadany z Komendy Głównej Straży Granicznej do komendanta Wschodnio-Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego o przybyciu do Lwowa żołnierzy KOP, który potwierdza powyższy wniosek, a z którego treści wynika, że: „(...) w dniu 7 bm. każdy z przydzielonych plutonów zostanie wzmocniony do 1 oficera dowódcy plutonu, zastępcy dowódcy plutonu i 50 szeregowych. – w związku z tym do Lwowa w dniu 7 bm. około godziny 24 przyjedzie około 15 oficerów i 450 szeregowych KOP, którzy zostaną we Lwowie podzieleni na plutony (...), (...). – w związku z tym należy wysłać odpowiedniego oficera na dworzec we Lwowie, który będzie oczekiwał dowódcę, przyjeżdżających i omówi z nim przejazd ze Lwowa i przyjazd na końcowe stacje uzupełnienia poszczególnych plutonów (...)”, Центральний Державний Історичний Архів у Львові (dalej CDIA we Lwowie), sygn. akt nr 204/2/2216. Też o pośpiesznym sformowaniu OW KOP „Lwów”, formuluje również A. Ochał w książce *Batalion Korpusu Ochrony Pogranicza Suwałki 1927-1939*, Suwałki 2009.

- zabezpieczenia granicy państwa przed ukraińskimi działaniami sabotażowymi i dywersyjnymi;
- powstrzymania napływu ochotników z Polski do tworzącej się na terenie Rusi Zakarpackiej organizacji paramilitarnej Siczy Zakarpackiej oraz Legionu Ukraińskiego;
- pomocy w likwidacji ruchu ukraińskiego na obszarze Rusi Zakarpackiej oraz przyłączeniu jej terytorium do Węgier;
- odcięcia kordonem wojskowym obszaru Rusi Zakarpackiej od Polski, tak by nie dopuścić do tego, aby ukraiński ruch narodowy przeniósł się na tereny wschodnie Rzeczypospolitej;
- neutralizacji działań czechosłowackich służb specjalnych, które na przełomie września – października 1938 roku stały się niezwykle aktywne w dziedzinie wywiadu.

Powstanie Oddziału Wydzielonego KOP „Lwów” oraz dyslokacja plutonów odwodowych

Realizując polecenie marsz. Edwarda Śmigłego-Rydza⁵ – Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych – w rejon Karpat ze struktur KOP do działań asystencyjnych w Małopolsce zostało wydzielonych 16 plutonów wojska oraz pododdziały kawalerii. Początkowo plutony te miały liczyć 24 żołnierzy oraz jednego oficera. Jednak już dzień później podjęto decyzję o wzmocnieniu stanu osobowego plutonów do 51 szeregowych i podoficerów. Jednocześnie z kontyngentu żołnierzy KOP oraz żołnierzy z jednostek wojskowych skierowanych do Małopolski, utworzono Oddział Wydzielony Korpusu Ochrony Pogranicza (dalej OW KOP) „Lwów”, którego dowódcą został mianowany ppłk Michał Osmoła⁶

⁵ Edward Śmigły-Rydz marszałek Polski, Generalny Inspektor Sił Zbrojnych. Urodził się 11.03.1886 r. w Brzeżanach. Był oficerem Legionów Polskich, a następnie szefem Polskiej Organizacji Wojskowej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, podczas której dowodził 2. i 3. Armią. W listopadzie 1936 r. został mianowany przez Ignacego Mościckiego prezydenta RP na stopień marszałka. Z chwilą wybuchu wojny, 1.09.1939 r. został mianowany Naczelnym Wodzem. Na wieść o przekroczeniu granicy wschodniej przez sowietów, 18.09.1939 r. przekroczył granicę do Rumunii, gdzie został internowany. W październiku 1941 r. powrócił do okupowanej Polski. Zmarł na zawał serca 2.12.1941 r. w Warszawie; W. K. Cygan, *Oficerowie Legionów Polskich 1914-1917. Słownik Biograficzny*, t. IV, Warszawa 2006.

⁶ Ppłk Michał Osmoła ur. 22.08.1894 r. w Wojsławiu k. Mielca. Założyciel oddziału Związku Strzeleckiego w rodzinnym Wojsławiu, w sierpniu 1914 r. wstąpił do Legionów Polskich, gdzie otrzymał przydział do 1. Pułku Piechoty Legionów Polskich. Po kryzysie przysięgowym, we wrześniu 1917 r. został wcielony do austriackiego 56. Pułku Piechoty, z którym brał udział w walkach na froncie włoskim. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, w listopadzie 1919 r. w stopniu podporucznika wstąpił do Wojska Polskiego, gdzie otrzymał przydział do Lubelskiego Pułku Piechoty, z którym brał udział w walkach polsko-ukraińskich, a następnie w wojnie z bolszewi-

z Batalionu KOP Suwałki. Wzmocnienie południowej granicy państwowej nastąpiło na odcinku od miejscowości Żabie (włącznie) do miejscowości Dukla (włącznie) i obejmowało rejon działania podległy Okręgom Straży Granicznej w Kołomyi, Stryju oraz Samborze. Do realizacji tego zadania zostały skierowane pododdziały odwodowe KOP.

Żołnierze z kompanii odwodowych Batalionów KOP „Suwałki”, „Orany”, „Troki”, „Święciany” oraz słuchacze z Centralnej Szkoły Podoficerów KOP z Osowca przybyli do Małopolski Wschodniej transportem kolejowym w dwóch rzutach. Pierwszy przybył do Lwowa w godzinach porannych w dniu 7 października. Na dworcu głównym we Lwowie oczekiwał ich wyznaczony oficer SG – łącznik z komendy Wschodnio-Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego SG we Lwowie, który następnie udzielił im pomocy w przemieszczeniu się do miejsca postoju poszczególnych pododdziałów. Na podstawie uprzednio przygotowanego i zaakceptowanego przez Komendanta Głównego Straży Granicznej oraz dowództwo KOP planu, przybyłe plutony zostały rozdzielone pomiędzy następujące jednostki Straży Granicznej tworząc plutony odwodowe KOP:

- Komisariat Żabie – 1 pluton,
- Komisariat Worochta – 1 pluton,
- Komisariat Sołotwina – 3 plutony,
- Komisariat Ludwikówka – 1 pluton,
- Komisariat Ławoczne – 1 pluton,
- Komisariat Smorze – 1 pluton,
- Komisariat Sianki – 2 plutony,
- Komisariat Dwernik – 1 pluton,
- Komisariat Komańcza – 2 plutony,
- Komisariat Posada Jaśliśka – 1 pluton,
- 1 pluton jako odwód Komendanta Okręgu SG Stryj.

kami. Po zakończeniu działań wojennych pełnił służbę w WP na różnych stanowiskach. W marcu 1937 został przeniesiony do KOP na stanowisko dowódcy Batalionu KOP „Suwałki”. W dn. 6.10.1938-10.02.1939 był dowódcą Oddziału Wydzielonego KOP „Lwów”. Po zakończeniu oddelegowania otrzymał przydział na stanowisko dowódcy Batalionu KOP Sejny, z którym brał udział w walkach z Niemcami i Armią Czerwoną we wrześniu 1939 r. Internowany na Litwie skąd udało mu się przedostać do Armii Polskiej we Francji, a następnie po ewakuacji w czerwcu 1940 r. przebywał w Wielkiej Brytanii, gdzie pełnił różne funkcje (między innymi był wykładowcą taktyki w Centrum Wyszkożenia Piechoty w Szkocji). Po zakończeniu działań wojennych pozostał na emigracji. Zmarł 6.09.1981 r. Został pochowany w m. Pwllhei (na terenie Walii). Był odznaczony Krzyżem Niepodległości, dwukrotnie Krzyżem Walecznych oraz Złotym Krzyżem Zasługi. Na podstawie A. Ochał, *Słownik oficerów i chorążych Korpusu Pogranicza w Suwałkach (1929-1929)*, Suwałki 2009, s. 96-97.

W tym samym dniu w godzinach popołudniowych do Lwowa przybyła kolejna grupa 15 oficerów i 350 żołnierzy KOP. Po przybyciu na stację kolejową we Lwowie oraz przydzieleniu zadań dla poszczególnych oddziałów odwodowych, żołnierze KOP zostali jeszcze w tym samym dniu skierowani transportem kolejowym w dalszą drogę do rejonów zakwaterowania. Zgodnie z opracowanym harmonogramem wyładunek przybyłych żołnierzy oraz sprzętu, który stanowił uzupełnienie kontyngentu KOP nastąpił na stacji kolejowej:

- Worochta dla plutonów wzmocnienia podległych Komisariatom SG Żabie i Worochta,
- Nadwórna dla plutonu wzmocnienia podległego Komisariatowi SG Sołotwina,
- Wygoda dla plutonów wzmocnienia podległych Komisariatowi Ludwikówka,
- Ławoczne dla plutonów wzmocnienia podległych Komisariatom SG Ławoczne i Smorze,
- Sianki dla plutonu wzmocnienia podległego Komisariatowi SG Sianki,
- Komańcza dla plutonów wzmocnienia podległego Komisariatowi SG Komańcza,
- Stryj dla Odvodu Komendanta Okręgu,
- Rymanów dla plutonu wzmocnienia podległego Komisariatowi SG Posada Jaśliska.

Z chwilą przybycia ostatniej grupy żołnierzy KOP do Galicji Wschodniej, w siedzibie sztabu Wschodnio-Małopolskiego Okręgu Straży Granicznej mieszczącego się we Lwowie przy ulicy Kościuszki 4, zostało utworzone dowództwo Oddziału Wydzielonego KOP „Lwów”.

Zgodnie z założeniami planu operacyjnego dzień 7 października 1938 roku został przeznaczony na transfer i rozmieszczenie w rejonach zakwaterowania przybyłych kompanii i plutonów odwodowych. Natomiast za pierwszy dzień rozpoczęcia funkcjonowania Oddziału Wydzielonego KOP „Lwów” należy uznać datę 8 października 1938 roku, kiedy to po raz pierwszy zgodnie z rozkazem operacyjnym gen. bryg. Władysława Langnera dowódcy Okręgu Korpusu⁷ [dalej DOK] nr VI we Lwo-

⁷ Dowództwo Okręgu Korpusu – terytorialny organ administracyjny Wojska Polskiego w czasach II Rzeczypospolitej, który podlegał Ministerstwu Spraw Wojskowych. Po reorganizacji w 1921 r. Wojska Polskiego obszar państwa został podzielony na dziesięć Okręgów Korpusu, przy czym podział ten nie pokrywał się z podziałem administracyjnym państwa.

wie, żołnierze KOP wspólnie z funkcjonariuszami SG przystąpili do realizacji zadań w ramach wzmocnienia ochrony granicy⁸.

Podczas koncentracji wyznaczonych sił w rejonie Karpat, nastąpiło połączenie kontyngentu żołnierzy KOP z żołnierzami oddelegowanymi z jednostek wojskowych oraz podział ich na graniczne odwodowe kompanie oraz plutony. Proces ten przebiegł na ogół dość sprawnie, niemniej jednak w tym okresie, w trakcie przydziału żołnierzy do poszczególnych pododdziałów odwodowych, doszło do szeregu zmian w uprzednio przygotowanych listach żołnierzy. Dlatego też z chwilą zakończenia tworzenia kompanii odwodowych sporządzono do celów ewidencyjnych aktualne imienne wykazy żołnierzy przydzielonych do komisariatów Straży Granicznej, które następnie zostały przekazane do sztabu OW KOP we Lwowie (załączniki nr 3, 4). W wielu przypadkach jednostki macierzyste delegujące w Karpaty „swoich” oficerów i szeregowych z powodu barku kontaktu z delegowanymi żołnierzami zwracały się do Komendanta Obwodu SG we Lwowie z prośbą o ustalenie ich miejsca pełnienia służby. W związku z powyższym, komendanci komisariatów realizując polecenia swoich przełożonych drogą radiową informowali o miejscu pobytu poszczególnych podoficerów i szeregowych KOP (załącznik nr 6).

Pod względem gospodarczym oraz sanitarnym pododdziały odwodowe KOP zostały przydzielone na obszarze Dowództwa Okręgu Korpusu nr X w Przemyślu: 2. Pułkowi Strzelców Podhalańskich w Sanoku oraz 6. Pułkowi Strzelców Podhalańskich w Samborze oraz na obszarze DOK nr VI we Lwowie: 48. Pułkowi Piechoty w Stanisławowie oraz 49. Pułkowi Piechoty w Kołomyi. Początkowo na wyposażenie OW KOP zostało przydzielonych 7 samochodów ciężarowych oraz nieznana liczba motocykli. Jednakże już wkrótce okazało się, iż zadania, które realizowały w terenie poszczególne kompanie odwodowe wymagały większej ilości gońców. Dlatego też na wniosek dowódcy operacji, z dniem 14 października 1938 roku OW KOP został dodatkowo wzmocniony 13 motocyklami przydzielonymi z jednostek wojskowych. Na potrzeby utworzonego Oddziału Wydzielonego KOP została wyasygnowana z budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych kwota w wysokości 20 tys. zł, która została pobrana przez kwatermistrza OW KOP z kasy 40. Pułku Piechoty we Lwowie. Pobrana kwota miała zapewnić pokrycie wydatków w początkowym okresie istnienia jednostki. Wszelkie inne należności finansowe powstałe w toku działalności Oddziału Wydzielonego były na bieżąco regulowane przez Szefa Intendentury DOK nr VI we Lwowie.

⁸ Pismo nr 329/Tj./A/38 z dn. 18.10.1938 r. komisarza T. Zielińskiego Komendanta Obwodu SG Stryj do podległych Komendantów Komisariatów SG, informujące o wzmocnieniu granicy przez oddziały KOP, CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1206, s. 10.

W związku z pilną potrzebą wykorzystania ruchomych odwodów na zapleczu granicy, które mogłyby się sprawnie przemieszczać po obszarze Karpat, gdzie nie było utwardzonych dróg nadających się do wykorzystania przez przydzielone dla OW KOP pojazdy, zapadła decyzja o skierowaniu w ten rejon kawalerii KOP. Realizując powyższy rozkaz w pierwszej dekadzie października 1938 roku do ochrony granicy państwowej skierowano 3 szwadrony kawalerii KOP (liczące w sumie ok. 330 kawalerzystów), dla których przewidziano zadania odwodowe⁹. Zgodnie z opracowanym planem użycia sił odwodowych kawaleria KOP, jako ruchomy odwód, miała utworzyć w bezpośrednim zapleczu granicy drugą linię, celem zamknięcia i uszczelnienia granicy polsko-czechosłowackiej na obszarach zagrożonych działalnością ukraińskiego podziemia.

Początkowo pododdziały kawalerii KOP stacjonowały w Stryju, Dolinie oraz Nahujowicach. Jednak z dniem 31 października 1938 roku w związku ze zmieniającą się sytuacją na pograniczu dwa szwadrony zostały przesunięte do nowego miejsca postoju. Szwadron rotmistrza Zakrzewskiego ze Stryja do miejscowości Skole oraz szwadron rotmistrza Zdzisława Baranowskiego z Nahujowic do Drohobycza. Natomiast trzeci szwadron rotmistrza Władysława Śliwińskiego pozostał w dotychczasowym miejscu postoju w Dolinie¹⁰. Realizując założenia pododdziałów odwodowych z dniem 2 listopada 1938 roku szwadrony kawalerii przystąpiły do patrolowania wyznaczonych odcinków pogranicza.

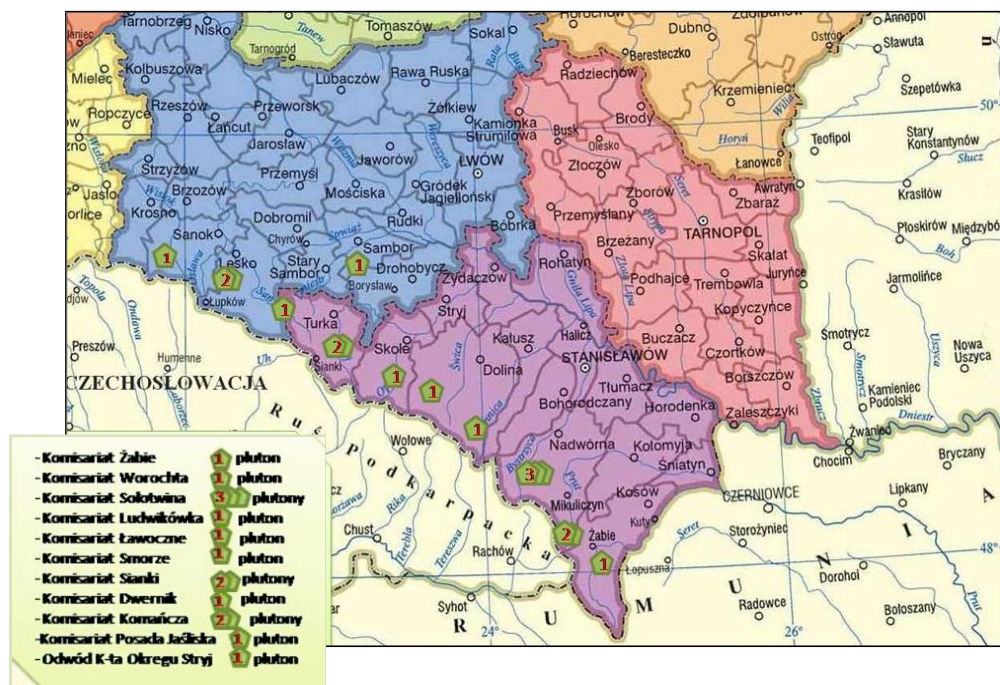
Biorąc pod uwagę występujące zagrożenie na tym obszarze dla rozproszonych patroli, dowódcy szwadronów otrzymali polecenie, aby w porze dziennej do patroli konnych kierować siły nie mniejsze niż pluton, a trasa do przebycia przez patrole nie powinna przekroczyć łącznie długości ok. 40 km. Użyte w działaniach asystancyjnych patrole miały zakończyć realizację zadań maksymalnie do godziny 16.00, tak aby ich

⁹ Przesunięcie z granicy wschodniej w rejon Karpat kawalerzystów między innymi ze szwadronów KOP: „Kleck”, „Nowe Święciany”, „Hancewicze” oraz „Podswile”, którzy weszli w skład utworzonych doraźnie szwadronów, zakończył proces formowania się Oddziału Wydzielonego Korpusu Ochrony Pogranicza „Lwów”. W chwili obecnej z powodu braku dokumentów źródłowych nie jest możliwe dokładne określenie stanu liczebnego sformowanego w Karpatach OW KOP. Jednak na podstawie zachowanych wykazów imiennych żołnierzy przydzielonych do 5 kompanii odwodowych KOP, można przyjąć wartość szacunkową, iż utworzony w październiku 1938 r. OW KOP „Lwów”, którym dowodził ppłk M. Osmola, liczył ok. 1000 oficerów i żołnierzy (w tym ok. 700 żołnierzy pełniących służbę w 11 kompaniach odwodowych oraz ok. 330 kawalerzystów pełniących służbę w 3 szwadronach KOP).

¹⁰ Pismo płk. dypl. Rudki pełniącego obowiązki szefa sztabu D.O.K.VI we Lwowie z dnia 31.10.1938 r. dot. Asystencji szwadronów KOP – zarządzenia; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1209, s. 4-6.

powrót nastąpił jeszcze w porze dziennej. Z chwilą zakończenia działań miała następować koncentracja użytych sił w miejscu wyznaczonym na nocleg. Zgodnie z przyjętymi wówczas założeniami pododdziały KOP podczas postoju na nocleg nie mogły być mniejsze niż szwadron. O intensywności prowadzonych działań granicznych świadczyć może fakt, iż w okresie od 7 do 14 listopada 1938 roku tylko szwadron rotmistrza Zakrzewskiego wykonał pięć patroli, a od 8 do 16 listopada szwadrony KOP wykonały ich łącznie w terenie ponad trzydzieści.

Rejon dyslokacji plutonów odwodowych KOP na obszarze Wschodnio-Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego Straży Granicznej

Źródło: oprac. własne autora

Przydzieleni do Obwodów Straży Granicznej oficerowie i szeregowi KOP oraz żołnierze z jednostek wojskowych zostali wciągnięci na stan etatowy poszczególnych placówek i posterunków Straży Granicznej. Wzmocnionymi jednostkami organizacyjnymi kierowali podoficerowie Straży Granicznej wyznaczeni przez komendantów komisariatów. Żołnierze KOP przybyli do jednostek granicznych po rozlokowaniu się w pomieszczeniach placówek i komisariatów SG lub doraźnie w tym celu wynajętych pomieszczeniach, zostali ujęci w stanach osobowych jednostek Straży Granicznej z jednoczesnym uwzględnieniem ich w planach do służby. Podczas wspólnych działań z racji znajomości topografii terenu, a także środowiska miejscowego, na dowódców wspólnych patroli

byli wyznaczani szeregowi Straży Granicznej. Służba graniczna w placówkach była planowana w ten sposób, aby łączny czas nie przekraczał 8 godzin na dobę oraz aby nie dopuścić na tym tle do jakichkolwiek nieporozumień pomiędzy funkcjonariuszami SG a przydzielonymi żołnierzami KOP. Natomiast w zakresie kompetencji służbowych oficerów i podoficerów KOP pozostawiono między innymi dbałość o sprzęt wojskowy, zakwaterowanie i wyżywienie, sprawy dyscyplinarne oraz ustalenie zasad współpracy z komendantami komisariatów i placówek Straży Granicznej.

Co ciekawe umowa zawarta pomiędzy KOP a SG przewidywała, iż w przypadku konieczności podjęcia działań zbrojnych w celu odparcia zbrojnego ataku lub odparcia napadu zorganizowanej bandy dywersyjnej z wewnątrz kraju lub ze strony Rusi Zakarpackiej, dowódcami poszczególnych oddziałów stawali się automatycznie oficerowie i podoficerowie KOP¹¹.

Po uzupełnieniu stanów osobowych placówek granicznych nadinspektor Marian Prosołowicz¹² – komendant Wschodnio-Małopolskiego Okręgu Straży Granicznej we Lwowie – zarządził wzmocnienie służby granicznej. Zgodnie z wytycznymi służba graniczna miała być tak planowana, aby nastąpiło natychmiastowe uszczelnienie granicy (*całkowite zamknięcie granicy*) z jednoczesnym uwzględnieniem styków działania placówek. W tym celu polecono służbom, aby codziennie podczas patroli po granicy na skrzydłach poszczególnych odcinków granicznych odbywały zamaskowane spotkania graniczne celem wymiany informacji o sytuacji w rejonie pogranicza oraz omówienia zasad współpracy pomiędzy placówkami. W trakcie wspólnych patroli funkcjonariusze SG mieli zwracać uwagę na stan znaków granicznych oraz linii telefonicznych, jak również na to, czy do sieci telefonicznej nie zostały podpięte nieupoważnione aparaty telefoniczne. Komendanci komisariatów i placówek

¹¹ Pismo z dn. 18.10.1938 r. nr L. dz. 329/Tj/A/39 komisarza T. Zielińskiego komendanta Obwodu Stryj do podległych komendantów komisariatów w sprawie wzmocnienia ochrony granicy przez oddział KOP; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1206, s. 10.

¹² Nadinspektor Marian Prosołowicz – podpułkownik WP, urodził się 7.09.1897 r. w Jarosławiu. Oficer Legionów, w listopadzie 1918 r. uczestniczył w obronie Szkoły Sienkiewicza we Lwowie, a następnie w walkach polsko-ukraińskich w Galicji Wschodniej. W latach 1918-1934 oficer Wojska Polskiego. W kwietniu 1934 r. został przeniesiony do Ministerstwa Skarbu i przydzielony do służby w SG. Z dnia 23.01.1935 r. został mianowany kierownikiem Wschodnio-Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego, którym kierował aż do 18.09.1939 r., kiedy przekroczył granicę do Rumunii; Zespół akt personalnych Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego Straży Granicznej; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/2/1944.

otrzymali również polecenie, aby patrole udające się na granicę były wyposażone w ostrą amunicję w ilości nie mniej niż 45 sztuk na osobę.

Przystępując do realizacji zadania polegającego na uszczelnieniu granicy zwrócono uwagę na kwestię poprawienia stanu łączności pomiędzy placówkami. W tym okresie łączność zwłaszcza w rejonie Karpat była słabym punktem małopolskiej Straży Granicznej. Doceniając wagę problemu gen. bryg. Władysław Langner – Dowódca Okręgu Korpusu nr VI we Lwowie – polecił podległym jednostkom, aby przekazały na potrzeby OW KOP 21 radiostacji typu N/2 wraz z obsługą 50 szeregowych¹³. Sprzęt łączności został przekazany przez 5. i 11. Dywizję Piechoty oraz 22. Dywizję Piechoty Górskiej. Dodatkowo, w celu poprawienia stanu łączności, do obsługi radiostacji znajdujących się już na stacjach komisariatów SG w strefie działania OW KOP, przydzielono z wojska przeszkolonych radiooperatorów¹⁴ (załącznik nr 5). W tym okresie dzięki podjętym wspólnym wysiłkom oraz przekazaniem przez służbę łączności WP kablom telefonicznym, wybudowano nowe linie telefoniczne, które połączyły:

- Placówkę Doużyniec z Placówką Rafajłowa,
- Placówkę Jawornik z Placówką Szybene,
- Posterunek Jabłonica z Placówką Polanica.

Wybudowane w tym okresie nowe linie telefoniczne o łącznej długości ponad 20 km, włączone do systemu łączności przewodowej Straży Granicznej, w znacznym stopniu poprawiły łączność pomiędzy placówkami na odcinku Komisariatu Żabie i Worochta. Wyposażenie jednostek granicznych w nowoczesny jak na owe czasy sprzęt łączności zarówno przewodowej, jak i bezprzewodowej znacznie wpłynął na poprawę skuteczności działań granicznych w rejonie Karpat.

OW KOP „Lwów” w systemie ochrony granicy państwowej oraz bezpieczeństwa wewnętrznego państwa

Celem opanowania sytuacji na pograniczu, ale także spacyfikowania i zastraszenia miejscowej ukraińskiej społeczności, podjęto decyzję o przeprowadzeniu w ramach działań asystancyjnych w jednym czasie

¹³ Przekazanie przez wojsko radiostacji typu N-2 w celu wzmocnienia systemu łączności na granicy nastąpiło na przełomie października i listopada 1938 r. Koszty związane z transportem radiostacji do miejsca docelowego były pokryte z funduszy OW KOP. Pismo nr 4048/Kw/38 z dn. 19.11.1938 r. inspektora Prosołowicza komendanta Okręgu SG we Lwowie w sprawie rachunku za przewiezienie radiostacji; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/2241, s. 10.

¹⁴ Pismo z dn. 12.10.1938 nr L. dz. 66696/Tj.og. gen. bryg. Langnera Dowódcy Okręgu Korpusu nr VI we Lwowie w sprawie wzmocnienia granicy karpackiej; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1206, s. 54-55.

w różnych miejscowościach leżących w strefie nadgranicznej rewizji mieszkań osób cywilnych, jak również pomieszczeń należących do ukraińskich instytucji kulturalno-oświatowych, a w szczególności czytelnia „Proświty”. Do działań prewencyjnych wydzielono żołnierzy KOP, funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz funkcjonariuszy z miejscowych posterunków Państwowej Policji. Na podstawie uprzednio przygotowanych list, siły bezpieczeństwa otaczały daną miejscowość i przystępowały do systematycznej rewizji¹⁵. Zakwestionowane przedmioty w wyniku rewizji były przekazane do miejscowej policji, która prowadziła dalsze postępowanie. Natomiast w przypadku czytelnia „Proświty” lub innych tego typu placówek, występowano z wnioskiem do Starostw Powiatowych o likwidację placówki kulturalnej w danej miejscowości. Należy podkreślić, iż podczas wykonywania czynności służbowych, w trakcie rewizji u mieszkańców pogranicza, zakwestionowano również towary pochodzące z przemytu oraz tytoń z nielegalnych plantacji. Ujawniony towar po sporządzeniu dokumentacji procesowej ulegał konfiskacie, co było najbardziej odczuwalnym skutkiem tych rewizji.

Podczas prowadzonych wspólnych działań Straży Granicznej i OW KOP „Lwów”, zdarzały się również przypadki, że w trakcie rewizji pomieszczeń ujawniano, a następnie zatrzymywano przechowywaną nielegalnie broń, materiały wybuchowe oraz amunicję. Zatrzymane materiały i sprzęt wojskowy, po sporządzeniu dokumentacji procesowej był przekazywany Policji Państwowej. Ujawniona w tym czasie broń wraz z amunicją była gromadzona i przechowywana lub była przerzucona przez granicę na teren Małopolski przez miejscowych członków organizacji ukraińskich. W dużej mierze pochodziła jeszcze z okresu pierwszej wojny światowej, choć zdarzały się przypadki, iż była to nowa broń z czechosłowackich magazynów uzbrojenia.

¹⁵ W strefie działania Komisariatu SG Ludwikówka w dn. 2.11.1938 r. ok. godz. 10.00 przeprowadzono jednocześnie rewizje w 9 miejscowościach leżących na terenie powiatu Dolina. W operacji wziął udział powołany w tym celu improwizowany oddział składający się z 16 oficerów i szeregowych Straży Granicznej, 2 szeregowych Państwowej Policji oraz 3 oficerów i 16 szeregowych Korpusu Ochrony Pogranicza, którym przydzielono samochody ciężarowe. W wyniku przeprowadzonych rewizji u osób podejrzanych o działalność antypaństwową ujawniono między innymi: książki i czasopisma o treści antypaństwowej, broń oraz amunicję. W jednym przypadku u ukraińskiej nauczycielki Klaudivii Cylewicz z miejscowości Seneczów ujawniono szczegółowy plan odcinka Placówki I Linii Seneczów – co świadczyło, iż miejscowi Ukraińcy prowadzili rozpoznanie polskich służb granicznych; Meldunek z dn. 8.11.1938 aspiranta T. Znojkiwicza komendanta Komisariatu Ludwikówka; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1206, s. 46.

Ujawniona i zarekwirowana na terenie woj. stanisławowskiego oraz lwowskiego posiadana nielegalnie broń, amunicja oraz materiały wybuchowe

	Karabiny wojskowe	Pistolety i rewolwery	Broń myśliwska	Amunicja	Materiały wybuchowe	Bagnety
październik 1938	–	2 szt.	2 szt.	30 szt.	3,4 kg	3 szt.
listopad 1938	6 szt.	6 szt.	3 szt.	631 szt.	2,1 kg	4 szt.
grudzień 1938	6 szt.	1 szt.	–	29 szt.	0,15 kg	1 szt.
styczeń 1939	–	2 szt.	1 szt.	26 szt.	–	1 szt.
lutych 1939	4 szt.	3 szt.	1 szt.	19 szt.	–	–
Razem	16 szt.	14 szt.	7 szt.	735 szt.	5,75 kg	9 szt.

Źródło: obliczenia własne autora na podstawie Meldunków Sytuacyjnych Wschodnio-Małopolskiego Okręgu Straży Granicznej we Lwowie

W tym okresie na odcinku podległym małopolskiej straży ujawniono i zatrzymano 31 sztuk różnego rodzaju broni oraz ponad 735 sztuk różnego rodzaju amunicji, która niewątpliwie w znacznym stopniu wzmocniłaby arsenał OUN w Polsce.

Niezwykle istotnym zadaniem realizowanym przez odwoły KOP było patrolowanie strefy nadgranicznej w rejonach, gdzie występowało duże nasilenie wystąpień antypolskich miejscowej ludności lub osób napływowych z głębi kraju. Na podstawie uprzednio uzyskanych informacji o aktualnej sytuacji na pograniczu, po zasięgnięciu opinii przydzielonych oficerów KOP, komendant Obwodu SG decydował o skierowaniu w dany rejon pododdziałów odwoływ KOP.

Przykładem tego mogą być działania asystancyjne podjęte pod koniec października 1938 roku. Mając informacje z terenu o planowanych w dniu 30 października 1938 roku masowych wystąpieniach miejscowej ludności ukraińskiej przy okazji uroczystości kościelnych, Komendant Obwodu SG Sambor podjął decyzję, aby na ten dzień posiadane siły zgrupowane przy komisariatach SG podzielić na plutony i skierować w rejon strefy przygranicznej, celem zablokowania granicy państwowej. Z zachowanego „*Planu użycia odwoły K.O przy K. Ob. Sambor celem utworzenia II linii czuwania i zamknięcia najważniejszych kierunków ku i do granicy*”¹⁶ wynika, iż działania te były prowadzone na dużych ob-

¹⁶ Zachowany w archiwum dokument został wytworzony w Komendzie Obwodu SG Sambor na wypadek zaistnienia sytuacji zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. W planie tym określone były zadania dla poszczególnych grup, rejon

szarach, a użycie pododdziałów odwodowych KOP w sile nie mniejszej niż pluton oraz wyposażenie ich dodatkowo w broń zespołową (RKM) świadczyły o występującym wówczas na pograniczu realnym zagrożeniu ze strony bojówek ukraińskich, przenikających do Polski z rejonu Zakarpacia. Zgodnie z zatwierdzonym planem użyto do następujących działań żołnierzy KOP:

- Kompanię odwodową KOP „*Smorze*” (licząca 44 żołnierzy + 1 oficer, wyposażona w broń strzelecką oraz 2 rkm) podzielono na trzy plutony, którym wydano polecenie patrolowania okolic drogi przeciętej linią graniczną prowadzącej ze Skolego do miejscowości Klimec na terenie Czechosłowacji oraz traktów i ścieżek w kompleksie leśnym w rejonie Zawadki przylegających bezpośrednio do linii granicznej. Miejscem rozpoczęcia działań patrolowych dla plutonu nr 1 była miejscowość Orawa, plutonu nr 2 miejscowość Dołżki oraz dla plutonu nr 3 południowy skraj wsi Pławie.
- Kompanię odwodową KOP „*Sianki*” (licząca 36 żołnierzy + oficer, wyposażona w broń strzelecką oraz 2 rkm) podzielono na trzy plutony, którym wydano polecenie patrolowania okolic linii kolejowej Sambor-Sianki, szlaków komunikacyjnych przylegających bezpośrednio do linii granicznej oraz kompleksu leśnego Bukowiec. Miejscem rozpoczęcia działań patrolowych dla plutonu nr 1 była miejscowość Jabłonka Niżna, plutonu nr 2 miejscowość Dźwiniacz Górny oraz dla plutonu nr 3 miejscowość Borynia.
- Kompanię odwodową KOP „*Dwernik*” (licząca 44 żołnierzy + oficer, wyposażona w broń strzelecką oraz 2 rkm) podzielono na dwa pododdziały, którym wydano polecenie patrolowania okolic szlaków kolejowych Przemyśl-Chyrów, Sambor-Chyrów oraz rejonu ścieżek i bocznych dróg w okolicach Czarnej, Rabe, Teleśnicy Sanowej oraz Wetliny, które ułatwiają skryte podejście do granicy. Miejscem rozpoczęcia działań patrolowych dla plutonu nr 1 była miejscowość Czarna oraz dla plutonu nr 2 Teleśnica Sanowa.
- Kompanię odwodową KOP „*Komańcza*” (licząca 44 żołnierzy + oficer, wyposażona w broń strzelecką oraz 2 rkm) z zadaniem patrolowania szos Sambor-Chyrów, Przemyśl-Chyrów oraz Ustrzyki Dolne-Lesko-Baligród oraz dróg i ścieżek w rejonie Baligrodu, Kalnicy oraz Huszewic, które umożliwią skryte przemieszczenie się

działania, siły oraz środki przeznaczone do operacji, a także zasady łączności. Przygotowany dokument był przechowywany w kancelarii komendy obwodu. Z chwilą wystąpienia zagrożenia, a tym samym potrzeby użycia sił odwodowych, po wpisaniu daty sporządzenia planu i podpisaniu przez komendanta obwodu stawał się dokumentem operacyjnym dającym podstawę do użycia sił i środków KOP w prowadzonych działaniach granicznych.

w rejonie wzgórza Hyrlatej i Striba. Miejscem rozpoczęcia działań patrolowych dla plutonu nr 1 była miejscowość Baligród oraz dla plutonu nr 2 Kalnica¹⁷.

Wyznaczone rozkazem pododdziały odwodowe zostały z miejsca postoju do rejonu działań przerzucone samochodami ciężarowymi, będącymi w dyspozycji OW KOP. Transfer żołnierzy KOP do miejsca przeznaczenia odbył się w porze nocnej z dnia 29 na 30 października 1938 roku. Po pokonaniu trasy w terenie górzystym liczącej w niektórych przypadkach nawet do 120 km, plutony w godzinach porannych przystąpiły do realizacji zadań określonych w rozkazie operacyjnym. W celu utrzymania stałej łączności ze sztabem koordynującym działania do pododdziałów biorących udział w blokadzie granicy rozkazem operacyjnym zostali przydzieleni gońcy. Ponadto, dowódcy plutonów odwodowych otrzymali polecenie, aby w uzasadnionych przypadkach w rejonie operacji korzystać z łączności telefonicznej istniejącej sieci agencji pocztowych.

W tym samym dniu szwadron KOP prowadząc rutynowy patrol w pobliżu granicy państwowej na odcinku podległym Komisariatowi SG Ludwikówka, nie dopuścił do zorganizowania przez miejscowych aktywistów OUN demonstracji, która miała się odbyć z chwilą zakończenia odpustu w greckokatolickiej cerkwi w Wóldzierzu na terenie powiatu Dolina¹⁸.

W tym okresie bardzo poważnym problemem mającym istotny wpływ na stan bezpieczeństwa granicy państwowej był dla służb granicznych stały napływ w rejon pogranicza młodych ludzi, którzy niedostępnymi szlakami prowadzącymi przez Karpaty próbowali nielegalnie przeniknąć z Polski do Rusi Zakarpackiej¹⁹. Znajdując się w strefie nadgranicznej „*przybysze z centralnych obszarów Polski*” wykorzystywali zgodnie z zapisami polsko-czechosłowackiej konwencji turystycznej z 1925 roku możliwość legalnego poruszania się po szlakach turystycznych. Toteż w wielu przypadkach wykonując rutynowe działania funk-

¹⁷ *Plan użycia odwodu K.O przy K. Ob. Sambor celem utworzenia II linii czuwania i zamknięcia najważniejszych kierunków ku i do granicy*; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1209, s. 1-3.

¹⁸ Sprawozdanie Starosty Powiatu w Dolinie ze stanu bezpieczeństwa za miesiąc październik 1938 r.; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1187 s. 27.

¹⁹ Z informacji uzyskanej przez służbę informacyjną Wschodnio-Małopolskiego Okręgu Straży Granicznej we Lwowie do informatora z terenu Rusi Zakarpackiej wynikało, że na teren Rusi Zakarpackiej do końca roku 1938 r. różnymi szlakami przedostało się do Legionu Ukraińskiego ponad 1300 ukraińskich ochotników z Polski; Meldunek sytuacyjny nr 12/38 z dn. 14.01.1939 r., komendanta Wschodnio-Małopolskiego Okręgu Straży Granicznej we Lwowie; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1166, s. 24.

cjonariusze Straży Granicznej byli wprost bezradni wobec „tego rodzaju ruchu turystycznego” mającego miejsce w strefie nadgranicznej. Należy podkreślić, iż w tym czasie przerzut ochotników do Legionu Ukraińskiego miał formę zorganizowaną, a kurierzy przeprowadzający ludzi przez granicę korzystali ze wsparcia miejscowej ludności po obu stronach granicy państwowej.

Aby temu przeciwdziałać, służby graniczne realizując zadania w trakcie patrolowania wyznaczonego obszaru, otrzymały polecenie kontroli wszystkich osób i środków transportu przebywających w strefie nadgranicznej. W przypadku braku możliwości ustalenia tożsamości lub uzasadnionego podejrzenia, iż kontrolowana osoba jest podchodzenia ukraińskiego, dokonała lub zamierza dokonać nielegalnego przekroczenia granicy państwowej, dowódca patrolu miał polecenie zatrzymać daną osobę i przekazać ją do dyspozycji Straży Granicznej lub najbliższego posterunku Policji Państwowej. Osoby te, zgodnie z wytycznymi Samodzielnego Referatu Informacyjnego Nr VI we Lwowie, były poddawane przesłuchaniom wg specjalnie opracowanego kwestionariusza (załącznik nr 7), w trakcie którego starano się ustalić szereg informacji, które pozwoliłyby wywiadowi wojskowemu rozpracować organizatorów oraz pomocników i trasy nielegalnego przerzutu ochotników do Sycy Karpackiej. Protokoły przesłuchania zgodnie z wytycznymi były sporządzane w czterech egzemplarzach. Jedna z kopii w zależności od miejsca zamieszkania osoby zatrzymanej była przesyłana do Placówek Oficerskich Samodzielnego Referatu Informacyjnego DOK nr VI [dalej SRI DOK] w Stryju lub Stanisławowie albo do Placówki Oficerskiej SRI DOK nr X w Samborze²⁰. Podejmując działania tylko w listopadzie 1938 roku wspólne patrole służb granicznych zatrzymały 33 ukraińskich ochotników do tworzącego się Legionu Ukraińskiego²¹. W kolejnych miesiącach liczba ta systematycznie rosła, jednak pomimo podejmowanych działań przez SG i KOP stanowiło to niewielki procent w stosunku do liczby ochotników, którym udało się przedostać do Rusi Zakarpackiej i wstąpić do armii ukraińskiej. W związku z tym, aby pozbawić Ukraińców możliwości legalnego przebywania w strefie nadgranicznej, a tym samym ułatwić polskim służbom granicznym kontrolę osób, w październiku 1938 roku na obszarze województw lwowskiego oraz stanisławowskiego zostały zawieszane do końca 1939 roku przepisy konwencji turystycznej

²⁰ Pismo nr L. dz. 236/Inf. Nar. T.O./38 SRI DOK nr VI we Lwowie z dn. 30.10.1938 r. Wytyczne w sprawie postępowania z Ukraińcami usiłującymi przekroczyć nielegalnie granicę; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1237, s. 2.

²¹ Meldunek sytuacyjny nr 11/38 z dn. 15.12.1938 r., komendanta Wschodnio-Małopolskiego Okręgu Straży Granicznej we Lwowie; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1166, s. 17 zw.

dotyczące przebywania i poruszania się po szlakach turystycznych w strefie przygranicznej i granicznej na odcinku Karpat. Ponadto dodatkowo wprowadzono specjalne zezwolenia na pobyt w strefie nadgranicznej wydawane przez Starostwa Powiatowe, zaostrzono przepisy meldunkowe dotyczące pobytu osób w strefie nadgranicznej na tym obszarze oraz całkowity zakaz poruszania się w porze nocnej w strefie nadgranicznej w gminach Ławoczne i Worochta²².

W tym miejscu należy zaznaczyć, że oprócz Ukraińców, którzy nielegalnie przekraczali granicę polsko-czechosłowacką na obu kierunkach, na pograniczu polskim w rejonie Karpat pojawili się również: Węgrzy, Czesi oraz Polacy. Tak więc pod koniec 1938 roku Karpaty stały się „*ruchliwą arterią komunikacyjną*” wykorzystywaną przez strony konfliktu. Sytuacja ta niewątpliwie miała niekorzystny wpływ na stan bezpieczeństwa wewnętrznego Polski, co powodowało, że służby graniczne w strefie działania OW KOP „Lwów” miały sporo zajęć.

W październiku 1938 roku z baz wypadowych znajdujących się po stronie Polskiej przez linię graniczną przerzucane były polskie grupy dywersyjne, które w ramach operacji „*Łom*” na północnym terenie Zakarpacia prowadziły akcje dywersyjne. W tym okresie prowadzona również była ewakuacja obywateli czechosłowackich pochodzenia niemieckiego z terytorium Czechosłowacji do Polski poprzez odcinek granicy państwowej podległy Obwodowi SG Stryj. Byli to głównie mężczyźni w wieku poborowym²³. Do Polski poprzez Karpaty po zakończeniu działań dywersyjnych na terenie Rusi Zakarpackiej napływali również węgierscy powstańcy²⁴.

²² *Ograniczenia w strefie nadgranicznej dla turystów górskich w Karpatach Wschodnich*, Gazeta Lwowska nr 270 z dn. 27.11.1938 r., s. 3.

²³ W okresie od 1 października 1938 roku do 20 października 1938 roku tj. do momentu wydania przez władze polskie zarządzenia o wstrzymaniu przyjmowania uchodźców niemieckich, tylko przez rejon podległy Komisariatowi Osmołoda przybyło do Polski w kilku grupach ok. 150 młodych mężczyzn uciekinierów czechosłowackich narodowości niemieckiej, uchylających się od obowiązku służby wojskowej w armii czechosłowackiej. Obliczenia własne autora na podstawie meldunków i szyfrogramów komisariatu SG Osmołoda, *Zamknięcie granicy dla ruchu osób z Czechosłowacji do Polski*; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1212.

²⁴ W październiku 1938 r. powstańcy węgierscy po wykonaniu działań bojowych na obszarze północnym Rusi Zakarpackiej, zgodnie z porozumieniem zawartym ze stroną Polską, ewakuowali się do kraju bezpieczną trasą poprzez terytorium Polski. W tym okresie Węgrzy na podstawie specjalnych przepustek przekraczali granicę polsko-czechosłowacką na odcinku podległym komisariatowi SG Smorze, Ławoczne oraz Sianki; Meldunek z dn. 21.10.1938 r. Stanisława Paprockiego do Oddziału II Sztabu Głównego WP o przebiegu węgierskiej akcji dywersyjnej na Rusi Zakarpackiej; P. Samuś, K. Badziak, G. Matwiejew, *Akcja ŁOM. Polskie działania dywersyjne na*

Analizując powyższe wydarzenia w rejonie pogranicza wojewoda stanisławowski – celem zabezpieczenia porządku publicznego w strefie nadgranicznej – 24 września 1938 roku wydał polecenie, zgodnie z którym uchodźcy narodowości węgierskiej oraz niemieckiej po przesłuchaniu i sporządzeniu dokumentacji byli kierowani przez służby graniczne do konsulatów w Krakowie, we Lwowie oraz w Katowicach. Jednak po upływie zaledwie kilku dni w związku z odmową wydawania wiz wjazdowych do Rzeszy Niemieckiej przez konsulaty dla uchodźców niemieckich, polskie służby graniczne otrzymały z dniem 20 października 1938 roku polecenie wstrzymania wydawania zezwoleń na przekroczenie granicy czechosłowackim Niemcom. To z kolei doprowadziło do sytuacji, iż w strefie nadgranicznej po stronie czechosłowackiej na Zakarpaciu pozostała spora grupa Niemców oczekujących pozwolenia na wjazd do Polski, a tym samym na swobodny przejazd do Niemiec.

W listopadzie 1938 roku realizując zadania określone w planie małopolskiej straży dotyczące rewizji pomieszczeń osób i organizacji politycznie podejrzanych (przekazane drogą telefoniczną przez nadinspektora Prosołowicza Komendanta Okręgu), plutony odwodowe KOP podległe komendantowi Obodowu SG w Stryju przystąpiły do pacyfikacji²⁵ wyznaczonych miejscowości:

- Pluton Odwodowy KOP z komisariatu SG Osmołoda, którym dowodził kpt. Świetochowski (Batalion KOP „Orany”), 16 listopada 1938 roku po przetransportowaniu do miejscowości Jasień miał przeprowadzić rewizję pomieszczeń osób podejrzanych, a następnie po jej zakończeniu, w tym samym dniu dokonać rewizji w miejscowościach Perehińsko, Niebyłowo oraz Śliwki. W następnych dniach pododdział miał zablokować rejon pogranicza poprzez wysłanie w teren patroli ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości objętych „*agitacją ukraińską*”.
- Pluton Odwodowy KOP Osmołoda miał przeprowadzić w dniu 16 listopada 1938 roku rewizję pomieszczeń w miejscowości Podlutę według zatwierdzonego planu przez Komendanta Komisariatu Sołotwina. Po jej zakończeniu, użyty podczas rewizji odwód miał przystąpić do służby w ochronie granicy.
- Pluton Odwodowy KOP z Komisariatu SG Sołotwina miał przeprowadzić w dniu 22 listopada 1938 roku o godzinie 6.00, według planu

Rusi Zakarpackiej w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP, Warszawa 1998, s. 75-76.

²⁵ Pacyfikacja – użycie przez państwo sił zbrojnych na danym obszarze w celu stłumienia przejawów niezadowolenia społeczeństwa, niepokojów lub oporu społeczeństwa wobec władzy państwowej.

sporządzonego przez komendanta komisariatu Worochta, rewizje w miejscowości Dobra oraz we wsi Jamna.

- Pluton Odwodowy KOP z Komisariatu SG Worochta miał przeprowadzić w dniu 22 listopada 1938 roku o godzinie 6.00 rewizje w miejscowościach Tatarów i Mikuliczyn. Powrót do miejsca zakwaterowania nastąpił w dniu 23 listopada²⁶.

Powyższe rewizje były przeprowadzone na podstawie uprzednio dokonanego rozpoznania operacyjnego przy współdziałaniu podoficerów wywiadowczych SG z Placówek II Linii oraz funkcjonariuszy Policji Państwowej znających dokładnie rejon miejscowości objętych działaniami asystancyjnymi. Celem dokonanych rewizji u osób i organizacji podejrzanych politycznie było poszukiwanie ukrytej broni, wrogiej literatury oraz zatrzymanie osób ukrywających się. Przystępując do rewizji w wyznaczonych miejscowościach, pododdziały odwodowe KOP wspólnie z funkcjonariuszami SG i Policji dokonywały blokady danej miejscowości oraz dróg dojazdowych prowadzących do niej, jak również linii granicznej tak, aby z miejscowości objętej działaniami prewencyjnymi żadna z poszukiwanych osób nie wydostała się.

Należy podkreślić, iż podjęte przez służby graniczne na przełomie roku 1938/1939 działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego na pograniczu były również manifestacją siły państwa polskiego na tym obszarze, gdzie stale dochodziło do wystąpień antypolskich oraz manifestacji ludności ukraińskiej. Pojawienie się wspólnych patroli KOP i SG oraz podjęte działania prewencyjne w miejscowościach, gdzie szczególnie aktywny był ruch ukraiński w bardzo szybkim czasie przyczyniło się do ostudzenia nastrojów. Do służby informacyjnej zaczęły napływać meldunki o stanie nastrojów ludności pogranicza, z których wynikało niewątpliwie, iż pacyfikacja ukraińskich wiosek pozwoli zaczynała przynosić efekty. Z relacji informatorów SG wynikało, że miejscowa ludność, zwłaszcza osoby starsze, były zmęczone tą sytuacją. Pojawienie się w ich miejscowościach osób obcych, które nielegalnie szły na Ruś Zakarpacką, ale także działalność lokalnych struktur podziemia ukraińskiego była ich zdaniem przyczyną tego, że na terenie dotychczas spokojnym pojawiło się Wojsko Polskie, że nastął czas rewizji oraz aresztowań. Zablockowanie granicy przyczyniło się również ich zdaniem do pogorszenia sytuacji materialnej, gdyż w związku z uszczelnieniem przez patrole graniczne granicy państwowej coraz trudniej było

²⁶ Rozkaz Komendanta Obwodu Straży Granicznej w Stryju z dn. 10.11.1938 r. w sprawie użycia plutonów Odwodowych KOP do rewizji domowych; CDIA we Lwowie sygn. akt nr 204/1/1209, s. 10-12.

przemycać towary przez granicę, a dla wielu z nich przemyt stanowił jedyne źródło utrzymania.

Bardzo wymownym przykładem oddziaływania skierowanych w rejon Karpat jednostek KOP na uspokojenie sytuacji na pograniczu, a także dobrze układającej się współpracy pomiędzy formacjami granicznymi był udział oficerów i żołnierzy WO KOP „Lwów” w uroczystościach z okazji święta dziesiątej rocznicy powstania Straży Granicznej, przypadającej na dzień 11 listopada. Święto Straży Granicznej w 1938 roku przypadało po raz drugi podczas Święta Niepodległości Polski. W sporządzonym meldunku do Komendanta Straży Granicznej nadinspektor Prosołowicz informował, że pomimo szczególnie trudnych warunków spowodowanych sytuacją na Rusi, czynny udział oficerów i żołnierzy KOP w okolicznościowych uroczystościach znacznie podniósł autorytet państwa na tym terenie, był manifestacją polskości tych ziem²⁷.

Brak perspektyw na szybką stabilizację sytuacji politycznej na terenie Rusi Zakarpackiej zmusił Państwo Polskie do podjęcia radykalnych środków w sprawie ochrony południowej granicy na odcinku Rusi Zakarpackiej i powierzeniu jej wojsku. Pod koniec 1938 roku w kierownictwie sił zbrojnych zapadła decyzja o sformowaniu Pułku KOP „Karpaty”, który miał w miejsce Obwodu SG Stryj oraz OW KOP „Lwów” przejąć ochronę przyszłej granicy polsko-węgierskiej. W związku z powyższym do Obwodu Straży Granicznej w Stryju zostali skierowani kpt. Alfred Rach oraz kpt. Klemens Szymkiewicz – powołany na stanowisko oficera granicznego Pułku KOP „Karpaty” oraz 11 podoficerów zawodowych celem odbycia praktyki. W istocie chodziło o to, aby podczas praktyki – która odbyła się w styczniu 1939 roku – podoficerowie KOP przeniesieni na stanowiska podoficerów granicznych baonów i kompanii granicznych tworzonego Pułku KOP „Karpaty” zapoznali się z przyszłym terenem działania jednostki. W piśmie skierowanym do komendanta Obwodu SG, szef wywiadu KOP mjr Gurbski²⁸ zwrócił się z prośbą o udostępnienie

²⁷ *Sprawozdanie z Obchodów X-lecia Straży Granicznej*, pismo nr 3925/A/38 z dn. 19.11.1938 r. nadinspektora M. Prosołowicza do komendanta Straży Granicznej w Warszawie, CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1299, s. 97-98.

²⁸ Mjr Jan Gurbski – szef wywiadu Korpusu Ochrony Pogranicza, urodził się 27.09.1897 r. w Poroszewicach koło Płocka w rodzinie Kazimierza i Michaliny z Nehringów. Podczas I wojny światowej w czerwcu 1915 r. zgłosił się na ochotnika do wojska rosyjskiego. Służąc w armii carskiej w 1917 r. ukończył w stopniu chorążego Mikołajewską Szkołę Wojskową w Kijowie. Pod koniec wojny wstąpił do I Korpusu Polskiego gen Dowbor-Muśnickiego. Po rozwiązaniu korpusu, w 1918 r. powrócił do Polski. W listopadzie 1918 r. brał udział w rozbrajaniu Niemców w Warszawie, a następnie jako oficer 36. Pułku Piechoty w walkach z Ukraińcami w Galicji Wschodniej. Po zakończeniu wojny pełnił służbę w Wojsku Polskim na różnych stanowiskach. W marcu 1925 r. ukończył kurs kryptograficzny w Oddziale

żołnierzom KOP aktualnych map i planów jednostek granicznych SG oraz instrukcji i zarządzeń²⁹, a także umożliwienie zapoznania się żołnierzom KOP z podległym terenem.

Tak więc historię OW KOP „Lwów” kończy skierowanie w rejon dotychczasowej służbowej odpowiedzialności Straży Granicznej nowo utworzonej jednostki – 1. Pułku KOP „Karpaty”. Co ciekawe z dniem 1 marca 1939 r. przez kolejne dwa miesiące – uprzednio wyznaczeni funkcjonariusze SG ze stanu zlikwidowanych placówek i komisariatów SG podległych Obwodom SG w Stryju i Samborze utworzyli Oddział Wydzielony Straży Granicznej (OW SG) – jednostkę autonomiczną w ramach 1. Pułku KOP „Karpaty”. Głównym celem sformowania Oddziału Wydzielonego z funkcjonariuszy SG pełniących dotychczas służbę we Wschodnio-Małopolskim Okręgu SG, była pomoc przy przejściu przez żołnierzy KOP odcinka granicy państwowej oraz sprzętu znajdującego się na wyposażeniu Straży Granicznej, jak również pomoc w zapoznaniu się z przyszłym rejonem działania.

Podsumowując należy stwierdzić, że z zachowanych dokumentów źródłowych tj. rozkazów personalnych wynika, iż sformowany 8 października 1938 roku Oddział Wydzielony KOP „Lwów” faktycznie funkcjonował do końca lutego 1939 roku. Za tym terminem przemawia fakt, iż skierowani w rejon Karpat żołnierze KOP powrócili do swoich macierzystych jednostek w drugiej połowie lutego 1939 roku. Jest sprawą niezwykle ciekawą, że w zachowanych dokumentach tj. meldunkach sytuacyjnych oraz rozkazach Wschodnio-Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego we Lwowie, czy też IG w Stryju brak jest jakichkolwiek wzmianek o Oddziale Wydzielonym KOP „Lwów”, o wspólnych patrolach i przedsięwzięciach realizowanych przez funkcjonariuszy SG i żołnierzy KOP. Dokumenty dotyczące OW KOP „Lwów”, które zostały odnalezione przez autora w trakcie kwerendy materiałów źródłowych, znajdowały

II SGen. Od kwietnia 1931 r. pełnił służbę na różnych stanowiskach w Oddziale II Sztabu Generalnego. Z dn. 15.09.1937 r. został mianowany Szefem Wywiadu KOP. Funkcję tę sprawował do połowy września 1939 r. 18.09.1939 r. przekroczył granicę do Rumunii, gdzie uniknął internowania. Po przedostaniu się do Francji służył w 6. kresowym Pułku strzelców, 2 DSP. Podczas kampanii francuskiej przedostał się do Szwajcarii, gdzie został internowany. Z chwilą zakończenia II wojny światowej pozostał na emigracji, pracując w różnych międzynarodowych organizacjach zajmujących się lokowaniem i zatrudnianiem byłych żołnierzy PSZ na zachodzie. Zmarł 15.06.1996 r. we Francji w wieku 98 lat; T. Dubicki, A. Suchcitz, *Oficerowie wywiadu WP i PSZ w latach 1939-1945*, t. I, Warszawa 2009, s. 133-138.

²⁹ Pismo nr 111/61/Wyw. KOP/IV/38 z dn. 31.12.1938 r., majora Gurbkiego szefa wywiadu KOP do komendanta Obwodu SG w Stryju, w sprawie praktyk żołnierzy KOP w Straży Granicznej. Przydziały mobilizacyjne; CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/2/567, s. 26-27.

się w kilku jednostkach archiwalnych w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym we Lwowie. Niektóre z nich zostały mylnie skatalogowane i opisane przez pracowników archiwum, co w praktyce czyniło je niedostępnymi dla osób poszukujących jakichkolwiek informacji o OW KOP „Lwów”.

W tym miejscu należy podkreślić, iż niekompletne materiały źródłowe pozwalają zapoznać się jedynie z niewielkim wycinkiem działalności poszczególnych kompani i plutonów odwodowych KOP, co powoduje, iż w chwili obecnej brak jest możliwości przedstawienia stanu uzbrojenia i wyposażenia, pełnego zakresu podjętych działań oraz ilości patroli i przeprowadzonych rewizji przez żołnierzy OW KOP w Małopolsce. Niemniej jednak na podstawie zachowanych dokumentów można się pokusić o stwierdzenie, iż służba graniczna oficerów i żołnierzy KOP w Małopolsce należała do zadań ciężkich i niebezpiecznych, a każdy dzień przynosił nowe, nieznanе dotychczas działania.

Kolejnym, nurtującym autora niniejszego artykułu, zagadnieniem jest udział żołnierzy Wojska Polskiego w tej operacji. Z zachowanych dokumentów wynika, że w początkowym okresie istnienia Oddziału Wydzielonego KOP „Lwów” służyli również żołnierze służby czynnej, posiadający specjalistyczne kwalifikacje (kierowcy pojazdów oraz szyfranci) oddelegowani z jednostek wojskowych podległych Ministerstwu Spraw Wojskowych. Szacunkowo można przyjąć, iż stanowili oni około 5% ogółu stanu poszczególnych kompanii odwodowych wchodzących w skład OW KOP „Lwów”. Jednak brak dokumentów w tym zakresie nie pozwala na stwierdzenie, czy zostali oni wcieleni do formacji granicznej, czy byli tylko czasowo oddelegowani do służby w Oddziale Wydzielonym Korpusu Ochrony Pogranicza.

A N E K S

Obsada Komisariatu Ludwikówka

Lp.	Nazwa jednostki	Obsada ilość				Ilość k. m.	Radiostacje			Odcinek granicy		
		Oficerowie		Szeregowi			Ilość	Obsada		długość	od kam. gran. nr	do kam. gran. nr
		SG	KOP	SG	KOP			SG	WP			
1	Komisariat Ludwikówka	1	1	1	2	–	1	2	2	28.350	13	20
2	P1 II Linii Ludwikówka	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–
3	P1 I Linii Seneczów	–	–	7	15	–	–	–	–	4800	13	7
4	P1 I Linii Wyszków	–	–	6	11	1	–	–	–	11650	7	32
5	P1 I Linii Beskid Klauza	–	–	4	7	–	–	–	–	11900	32	2
	w tym P1 I Linii Mundung			4	10					Odcinek granicy wspólny z Placówką I Linii Beskid Klauze		

Źródło: Załącznik do pisma komisarza Zielińskiego – komendanta Obwodu SG Stryj, informującego komendanta Okręgu SG we Lwowie o stanie ewidencyjnym funkcjonariuszy SG i żołnierzy KOP w podległych placówkach; Oryg., mps. CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1206, s. 18.

Załącznik nr 2

KOMENDA
OBWODU STRAŻY GRANICZNEJ
STRYJ

L. dz. 356/TJ/A/38

Stryj, dnia 18 listopada 1938 r. 1

Wyciąg z rozkazu nr. 2/38
p-tem O.W.K.O.P.-

TAJNE 330

W związku z rozkazem K.Ob. z dnia 18.X.br.L:329/TJ/A/38 i punktem 2 rozkazu K.O. z dnia 31.X.br.L:599/TJ/A/38 - przesłan Komendantem K-tów do wiadomości wyciąg z Rozkazu Nr. 2 z dnia 29.X.br. Dowódcy O.W.K.O.P. we Lwowie, a w szczególności punkt 4 tegoż rozkazu:

Pkt. 4.
Kompetencje
Ofic.KOP. w pełnieniu słu. granicznej.

Przy ominięciu, że oficerowie K.O.P. współpracują w służbie granicznej z oficerami służby granicznej w ten sposób, że na równi z nimi przeprowadzają kontrolę placówek i patroli w terenie. - Służbę regulują Komendanci Komisarjatów Straży Granicznej. -

W wypadku rozruchów względnie konieczności wystąpienia bojowego, dowodzą wyłącznie dowódcy plutonów i kompanii K.O.P. -

Otrzymują
K-t Ławoczne
" Ludwikówka
" Wroc. ta.-

KOMISARJAT STRAŻY GRANICZNEJ	
Wysłano dnia	19.XI.1938r.
Załączników	1
L. dz.	330/5/38-

Komendant Obwodu S. G.
Zieliński
T. Zieliński

2012/12/08

Źródło: Kopia wyciągu z rozkazu nr 2/38 dowódcy OW KOP „Lwów” dot. kompetencji oficerów KOP w sprawie kontroli pełnienia służby granicznej. CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/2373, s. 1.

Załącznik nr 3

Komisariat Straży Granicznej
 ŁAWOCZNE
 L. dz: 1193/38

Ławoczne, dnia 24 października 1938 r.

Imienny wykaz
 oficerów i szeregowych K.O.P. pełniących służbę w rejonie tut. K-tu

Lp.	Stop. wojsk.	Nazwisko i imię	Gdzie obecnie pełnią służbę	Wojskowy oddział macierzysty
1.	kapitan	Stefański Stanisław	Komisariat	Batalion K.O.P. Orany 2 kompania odwodowa Olkieniki
2.	porucznik	Musiałowicz Bronisław		
3.	st. sierż.	Fedorowicz Stefan		
4.	st. sierż.	Czarnik Edmund		
5.	strz.	Sienkiewicz Stanisław		
6.	strz.	Głogowski Władysław		
7.	strz.	Trzcński Marian		
8.	strz.	Walczyk Feliks		
9.	strz.	Wołodkiewicz Alfons		
10.	strz.	Wółczek Antoni		
11.	strz.	Konefał Antoni		
12.	strz.	Krzysztofiński Tomasz		Pułk rdt. W-wa 10 bat. pan. Łódź ³⁰ 19 p. p. Lwów ³¹
13.	strz.	Zadrożny Stefan		
14.	strz.	Sakwerda Maksymilian		
15.	strz.	Gościński Władysław		
16.	strz.	Gawlicki Piotr		
17.	kapr.	Gruszczyński Leon	Plac. I linii Wyżłów	Batalion K.O.P. Orany 2 kompania odwodowa Olkieniki
18.	st. strz.	Polakowski Stefan		
19.	strz.	Gil Marian		
20.	strz.	Blok Stanisław		
21.	strz.	Głąb Antoni		
22.	strz.	Cichoń Teofil		
23.	strz.	Wargacki Teofil		
24.	strz.	Strach Józef		
25.	strz.	Rosołowski Waclaw		
26.	strz.	Rożek Władysław		
27.	kapr.	Łuczka Adolf	Plac. I linii Wyżłów	53 p. p.
28.	strz.	Ziemniak Józef		

³⁰ 10. Batalion Pancerny – batalion pancerny Wojska Polskiego Drugiej Rzeczypospolitej. Pułk początkowo stacjonował w Łodzi, skąd w 1937 roku został przeniesiony do Zgierza.

³¹ 19. Pułk Piechoty Odsieczy Lwowa – oddział piechoty Wojska Polskiego Drugiej Rzeczypospolitej, Pułk wchodził w skład 5. Dywizji Piechoty i stacjonował na Cyta-deli we Lwowie.

Lp.	Stop. wojsk.	Nazwisko i imię	Gdzie obecnie pełnią służbę	Wojskowy oddział macierzysty
29. 30.	strz. strz.	Rytko Tadeusz Marciniak Władysław	– // –	Pułk rdt. ³² Warszawa
31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38.	kapr. st. strz. strz. strz. strz. strz. strz. strz.	Banaszak Edmund Karaśniewicz Wincenty Ziobro Władysław Baka Jan Kuś Stanisław Kokociński Jan Pluta Antoni Baranek Antoni	Plac. I linii Oporzec	Batalion K.O.P. Orany 2 kompania odwodowa Olkieniki
39. 40. 41. 42. 43. 44.	kapr. st. strz. strz. strz. strz. strz.	Boś Wojciech Beilat Julian Furmanek Feliks Kozak Marian Korwel Antoni Liskie Teodor	Posterunek Beskid	Batalion K.O.P. Orany 2 kompania odwodowa Olkieniki
45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54.	kapral strz. strz. strz. strz. strz. strz. strz. strz. strz.	Sieczkowski Jan Przyboś Andrzej Ochab Wojciech Michna Władysław Papież Bolesław Krupa Michał Stopera Stanisław Woroniecki Władysław Smadzki Feliks Moroz Władysław	Plac. I linii Chaszcowanie	– // –
55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62.	kapral st. strz. strz. strz. strz. strz. strz. strz.	Betjela Józef Pałys Kazimierz Czarniawski Izidor Grzywnowicz Józef Kapusta Tadeusz Skóra Antoni Kasprzyk Ludwik Drażek Władysław	Plac. I linii Jeleńkowie	– // –
63. 64. 65. 66. 67. 68.	kapral st. strz. strz. strz. strz. strz.	Nicpoń Stanisław Zubek Henryk Sabat Stanisław Zajac Marian Olejnik Józef Stępień Konstanty	Posterunek Kóżanowiec	– // –

³² Pułk Radiotelegraficzny – oddział łączności Wojska Polskiego Drugiej Rzeczypospolitej. Pułk stacjonował w Warszawie.

Lp.	Stop. wojsk.	Nazwisko i imię	Gdzie obecnie pełnią służbę	Wojskowy oddział macierzysty
69.	kapral	Matusiak Augustyn	Posterunek Różanka Wyżna	- // -
70.	strz.	Szneider Albert		
71.	strz.	Kozioł Władysław		
72.	strz.	Cedrowski Stanisław		
73.	strz.	Olszewski Stanisław		
74.	strz.	Krukowski Wiktor		
75.	strz.	Grunt Antoni		
76.	strz.	Myszka Antoni		

KOMENDANT KOMISARIATU

/-/ JANOCHA J.
Aspirant Straży Granicznej

oryg., mps

CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/2/567, s. 29.

Załącznik nr 4

KOMISARIAT STRAZY GRANICZNEJ
LUDWIKÓWKA

Ludwikówka, dnia 30. października 1938 r.

L.dz.:1255/38

Imienny wykaz

oficerów i szeregowych K.O.P. pełniących służbę w rejonie K-tu.

L. stop. p. wojsk.	Nazwisko i imię	Gdzie obecnie pełni służbę	Wojskowy oddział macierzysty	Uwagi
1. por.	Makowski Tadeusz	K-t Ludwikówka	Baon K.O.P. Suwałki	
2. kpr.	Doliński Zdzisław	"	"	
3. "	Pałka Józef	"	6 Baon Panc. Lwów	
4. "	Bichstaedt Marian	"	8 " " Bydgoszcz	
5. strzel.	Borućński Ryszard	"	Pałk Radiotelegr.	
6. "	Owczarek Antoni	"	II. Baon Benjamonów	
7. kpr.	Pobżocki Józef	Plac. Seneczów	Baon K.O.P. Suwałki	
8. st. strz.	Więckowski Andrzej	"	"	
9. strzel.	Kołodziej Teofil	"	"	
10. "	Adach Bronisław	"	"	
11. "	Adamus Stefan	"	"	
12. "	Augustyniak Jan	"	"	
13. "	Błoszyk Leon	"	"	
14. "	Florek Piotr	"	"	
15. "	Janecki Tadeusz	"	"	
16. "	Konoki Stanisław	"	"	
17. "	Myszek Władysław	"	"	
18. "	Nowak Aleksander	"	"	
19. "	Tokarczyk Jan	"	"	
20. "	Jankowski Józef	"	"	
21. "	Banaszczyk Józef	"	"	
22. plłt.	Jarosz Stanisław	Plac. Wyszaków	"	
23. st. strz.	Seta Antoni	"	"	
24. "	Biszek Stefan	"	"	
25. strzel.	Bilski Franciszek	"	"	
26. "	Walkowiak Edward	"	"	
27. "	Owczarek Mieczysław	"	"	
28. "	Popiel Wacław	"	"	
29. "	Sliwowski Edward	"	"	
30. "	Bartnik Kazimierz	"	"	
31. "	Bukfałd Józef	"	"	
32. "	Borozuk Władysław	"	"	
33. "	Biskup Józef	Plac. Beskid-Kl.	"	
34. "	Czerwonka Stanisław	"	"	
35. "	Stefanek Stanisław	"	"	
36. "	Brylewski Stefan	"	"	
37. "	Dukat Stefan	"	"	
38. "	Karkusiewicz Edward	"	"	
39. "	Pekacz Stanisław	"	"	
40. kpt.	Bartnicki Stanisław	Plac. Mündung	"	
41. st. strz.	Cieciurka Władysław	"	"	
42. strzel.	Adamus Józef	"	"	
43. "	Dobiech Józef	"	"	
44. "	Borowiecki Antoni	"	"	
45. "	Borowiec Karol	"	"	
46. "	Cieciura Franciszek	"	"	
47. "	Dobkowiec Grzegorz	"	"	
48. "	Bolejko Stefan	"	"	
49. "	Kseniuk Piotr	"	"	

Komendant Komisariatu
Tadeusz ZNOJKIEWICZ asp.

Źródło: Kopia imiennego wykazu oficerów i szeregowych KOP pełniących służbę na terenie Komisariatu Ludwikówka. Przydziały mobilizacyjne oficerów i szeregowych, CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/2/567, s. 101.

Załącznik nr 5

DOWÓDZTWO OKRĘGU KORPUSU NR VI
SAMODZIELNY REFERAT OGÓLNY

L. dz: 6686/Tj.Og.Org.

Bardzo pilne!

Telefon 104-00 wew. 12

Lwów, dnia 12 października 1938 r.

wzmocnienie karpackiej granicy –
zarządzenia dodatkowe

W ślad za moim rozkazem L. 553/Tj. o gorg. z dnia 6.X.1938 r. zarządzam:

Przydział stacyj radio „N”³³.

11 i 22 Dyw. Piech. przydzieli do dyspozycji Komisariatom Straży Granicznej następujące ilości stacyj kompletnych /obsługa bez koni/ z przeznaczeniem.

1/22 D.P.

a/ /2 p. s. p.³⁴/ 3 stacje „N” dla Komisariatu Jaśliska z przeznaczeniem:

- 1 stacja w m. Jaśliska
- ” ” na placówce Wola Wyżna
- ” ” ” ” Wisłok Wielki

b/ /6 p. s. p.³⁵/ 3 stacje do dyspozycji Komisariatu Dwernik z przeznaczeniem:

- 1 stacja na placówce Wetlina
- ” ” ” ” Bebechy
- ” ” ” ” Wołosate

2/11 D.P.

a/ /53 p. p.³⁶/ 1 stacje dla Komisariatu Smorze z przeznaczeniem na Placówkę Husne Wyżne oraz 1 stację dla Komisariatu Ławoczne z przeznaczeniem na Placówkę Wyżłów,

³³ Radiostacja polowa N-1 była radiostacją nadawczo-odbiorczą używaną w wojsku polskim służącą do łączności na linii dowództwo pułku – dowództwo dywizji/brygady. Radiostacja była produkowana w latach 1937-1939 w Państwowych Zakładach Tele- i Radiotechnicznych w Warszawie w dwóch wersjach z przeznaczeniem do samochodu oraz do taczanki dla kawalerii. Pod koniec lat trzydziestych na wyposażeniu jednostek wojska polskiego znajdowało się ponad 200 szt. radiostacji. W latach trzydziestych radiostacja znalazła się na wyposażeniu Straży Granicznej, gdzie była wykorzystywana do łączności pomiędzy komisariatami a komendą Obwodu SG oraz z komendą Okręgu SG we Lwowie; www.weu19181939.pl/lacz-nosc/radiostacje/n1/dowodztwo_laczności_radiostacje_n1.html.

³⁴ 2. Pułk Strzelców Podhalańskich – oddział piechoty górskiej Wojska Polskiego Drugiej Rzeczypospolitej. W latach międzywojennych pułk stacjonował w Sanoku, wchodził w skład 22. Dywizji Piechoty Górskiej.

³⁵ 6. Pułk Strzelców Podhalańskich – oddział piechoty górskiej Wojska Polskiego Drugiej Rzeczypospolitej. W latach międzywojennych pułk stacjonował w Samborze, wchodził w skład 22. Dywizji Piechoty Górskiej.

³⁶ 53. Pułk Piechoty Strzelców Kresowych – oddział piechoty Wojska Polskiego Drugiej Rzeczypospolitej. W latach międzywojennych pułk stacjonował w Stryju, wchodził w skład 11. Karpackiej Dywizji Piechoty.

b/ pułki garnizonów Stanisławowa i Kołomyi wystawią 8 stacji z przeznaczeniem:

1/ dla Komisariatu Sołotwina 7 stacji i tak:

- placówka Osmołoda 1 stacja /jako baza/
- posterunek Dom Myśl. Hyczowa 1 stacja
- posterunek Dom Myśl. Czarny Wierch 1 stacja
- posterunek Dom Myśl. pod Popadią 1 stacja
/Te cztery stacje tworzą jedną sieć/
- posterunek Dom Myśl. Brustury 1 stacja
- posterunek Przełęcz Legionów 1 stacja
- placówka Rafajłowa 1 stacja

2/ dla Komisariatu Żabie 1 stację na placówkę w m. Szybene.

Rozdział stacji, ile mają wystawić pułki garnizonów Stanisławów i Kołomyja – przeprowadzi Dowódca łączności 11 D.P.

Przydział radiotelegrafistów

Ze względu na małą ilość radiotelegrafistów w oddziałach otrzymają one w dniu 14 b. m. uzupełnienie z pułku radiotel. i tak:

- 22 D.P. – 14 radiotelegrafistów, których użyje do brakującej obsługi stacji wystawionych przez własne oddziały /2 i 6 p s. p./ oraz wzmocnienie stacji radio Straży Granicznej przy komisariatach: Komańcza, Dwernik, i Sianki po w radiotel. na każdy komisariat.
- 11 D.P. – 36 radiotelegrafistów na uzupełnienie obsady do stacji wojskowych oraz dla wzmocnienia obsługi stacji Straży Granicznej w komisariatach: Sołotwina, Worochta, Żabie, Ludwikówka, Smorze i Ławoczne oraz stacji radio Placówki St. Gran. Osmołoda będącej w dyspozycji komisariatu Sołotwina – po 2 radiotel. na każdą stację.

Radiotelegrafistów przeznaczonych jako uzupełnienia dla stacji radio Straży Granicznej odesłać do wskazanych miejscowości. Wyżywienie ludzi na stacjach wystawionych przez oddziały jak i radiotelegrafistów uzupełniających stacje Straży Granicznej – jak w rozkazie podanym na wstępie /N+100/

Koszty związane z oddaniem tych stacji do użytku Straży Gran. kontować na koncie C – jako podlegające refundacji. Ponadto 5 D.P. wzmocni obsadę Straży Granicznej we Lwowie 2-ma radiotelegrafistami.

Zarządzenia łączności drutowej.

Dowódca 11 D.P. zarządzi:

- 1/ dostarczenie do Rafajłowej 2 bębnow w kablach i przełącznika dla przedłużenia telefonu z Nadleśnictwa Rafajłowa do placówki i zamontowanie w Nadleśnictwie przełącznika. Przez to zyskuje placówka Rafajłowa połączenie z placówką Doużyniec,
- 2/ dostarczenie do dyspozycji komisariatu Żabie 5 km kabla i przełącznika oraz wybudowanie połączenia Jawornik – Szybene /w/g. wskazówek komisariatu Żabie/,
- 3/ dostarczenie 8 km kabla i przełącznika dla połączenia placówki Jabłonica z placówką Polanica /połączenie to uskutecznić według wskazań komisariatu Straży Gran. Z Worochty/.

Zaopatrzenie.

Zaopatrzenie w żywność – dla obsługi radiostacji – staraniem pododdziałów wysyłających – do dnia 16 b. m. włącznie. Karty zaopatrzeniowe wystawić na Oddział Wydziel. K.O.P.

Transport.

Wysyłanie stacji „N” uskutecznić transportem kolejowym wzgl. drogą kołową. Końce z wynajmu na czas domarszu do miejsca przeznaczenia.

N a d z ó r.

Dowódcy łączności 11 i 22 Dyw. Piech. nadzorują funkcjonowanie łączności na odcinkach obsadzonych przez oddziały dywizji. Wszelkie tarcia i niedomagania usunąć w zakresie dywizji. Elementy ruchu i szkice sieci w załączeniu.

Zał.

/Według specjalnego rozdzielnika/

DOWÓDCA OKRĘGU KORPUSU NR VI

L A N G N E R

gen. bryg.

Rozdzielnik:

Grupa G.I.S.Z. i Szt. Gł.

Gen Insp. Sił Zbrojnych /przez

Biuro Insp. /- przedstawiam

Szef Szt. Gł. /przez Szefa

O. III Szt. Gł. /przedstawiam

Grupa M.S.Wojsk.

I Wiceminister /przez Dep.

Dow. Org./ przedstawiam

Dowódca Wojsk. Łączn. M.S.Wojsk

Grupa Dowództwa poza centralą

Dowódca OK. X

Dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza

Dowódcy 5, 11, 12, 22 D. P.

Dowódcy pułków: 2 p. s. p., 6 p. s. p., 53 p. p.

Szef Int. DOK. VI. i X.

Dowódca Oddz. Wydzielonego KOP. /płk Osmola/

Grupa poza wojskowa

Komendant Główny Straży Granicznej

Inspektor Straży Granicznej we Lwowie

Inspektor Straży Granicznej w Krakowie

Komendanci obwodowi Straży Granicznej: Sambor, Stryj, Kołomyja

Komendanci Komisariatów Str. Gran.:

Dwernik, Sianki, Smorze, Ławoczne,

Ludwikówka, Sołotwina, Worochta,

Żabie, Komańcza i Jaśliska

KOMISARIAT STRAŻY GRANICZNEJ	
Weszło dnia	14. X. 1938 r.
Załączników	----
L. dz. 273/Tj/38r.	

oryg., mps

CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1206, s. 54-55.

Załącznik nr 6

Osoba nadająca radiotelegram wypełnia tylko rubryki oznaczone grubą obwódką.	radiostacji w		Odebrany z <i>Horochły</i>
	<i>K-molt Opatowodu</i>		
<i>Sta radiogr. Nr. 1530 meldyż ze urzęd. wymieni szeregowi K.O.P. w tut k-wo pełną służbę.</i>			
<i>Mianowski Zbigniew, Gussior Władysław Jawłowski Roman, Szobrowski Antoni, Mysielski Piotr, Rukat Jan, i Łajadocki Jan</i>			
<i>1-1 Mościcki</i>			
Telegramy układać jak najkrócej	Przyjęty do nadania 193 godz.	STRAŻ GRANICZNA RADIOTELEGRAM	Odebrany z <i>Horochły</i> 15/10 1938 godz. 19:20
	Nadany do 193 godz.		<i>Olum</i>
Radiotelegrafista: Nr		Radiotelegrafista:	
<i>Horochły</i> Nr 463 rodzaj 5 grup 47 znaków		dn. 15/10 godz. min.	
Uwagi służbowe:			
K. S. G. Łącz. Nr 1.		Drukarnia Państwowa nr 95854. 12.1.38.	

Źródło: Kopia karty nadanego radiotelegramu przez komisarza Mościckiego komendanta Komisariatu SG Worochta w sprawie poszukiwania przydzielanych żołnierzy KOP. Przydziały mobilizacyjne oficerów i szeregowych SG, CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/2/567, s. 44.

Kwestionariusz

1. W jakim celu przybył na pogranicze? /jeśli za pracą – to na jakiej podstawie przypuszczał, że znajdzie ją pod granicą/
2. Jakimi drogami przybył? /gdzie i u kogo i kiedy się zatrzymał/
3. Czy ma broń, jeśli tak – to jaką?
4. Czy uzyskał jakąś pomoc na drogę, jeśli tak – to od kogo?
5. Czy miał zamiar przekroczyć granicę, jeśli tak – to dlaczego chciał to zrobić nielegalnie?
6. Czy na granicy miał mu ktoś udzielić pomocy?
7. Jakimi szlakami zmierzał przekroczyć, miejscowości /dokładnie miejscowości i ewent. Osoby, u których nocował/?
8. Czy wie o organizowaniu się formacji ukraińskich za granicą i co wie?
9. Dokąd zamierzał się udać /jaka miejscowość końcowa/, jaką drogą u kogo miał się zgłosić, czy miał hasło/ punkt ten dotyczy zamiarów po przekroczeniu granicy?
10. Czy miał zamiar wstąpić do tych organizacji?
11. Czy zachęcał kogoś do wstąpienia do jakichkolwiek ukraińskich formacji za granicą, czy czytał jakieś odezwy nawołujące do wstępowania do legionu ukraińskiego, czy był na odczytach lub referatach na temat legionu i kto je wygłaszał?
12. Czy jest członkiem O.U.N., względnie co wie o tej organizacji?

oryg., mps

Kwestionariusz rozmowy z zatrzymanym – załącznik do wytycznych Samodzielnego Referatu Informacyjnego DOK nr VI we Lwowie z dnia 30 października 1938 w sprawie postępowania z zatrzymanymi Ukraińcami usiłującymi przekroczyć nielegalnie granicę, CDIA we Lwowie, sygn. akt nr 204/1/1237, s. 3.

ppłk Piotr Koniec

Centrum Szkolenia ŻW
w Mińsku Mazowieckim

DZIAŁANIA SPECJALNE ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

„(...) tylko oświecony władca oraz zacny generał są w stanie użyć najinteligentniejszych ludzi jako agentów, a z nimi z pewnością mogą dokonać wielkich rzeczy (...).

Armia pozbawiona tajnych agentów jest doprawdy jak człowiek ślepy i głuchy...”.

W ten oto sposób już w VI w. p.n.e. Sun Zu¹ definiował istotę działań specjalnych.

Żandarmeria Wojskowa (ŻW) jest wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbą wchodzącą w skład Sił Zbrojnych RP, przeznaczoną do realizacji zadań wsparcia dowódców jednostek wojskowych w zakresie utrzymania dyscypliny wojskowej i udziału w ochronie wojsk, współdziałania z polskimi oraz zagranicznymi organami i służbami w sprawach bezpieczeństwa i porządku wojskowego, zwalczania zjawisk patologicznych oraz udziału w likwidacji skutków klęsk żywiołowych, zagrożeń środowiska, a także uczestnictwa w akcjach ratowniczych, poszukiwawczych i humanitarnych².

Widoczny wkład w utrzymanie i zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego znajduje miejsce m.in. w przedsięwzięciach realizowanych ze służbami podległymi Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, pomimo że ŻW nie odgrywa zasadniczej roli, skutecznie wspomaga instytucje działające w tym obszarze³.

Dotychczasowe doświadczenia członkostwa w NATO oraz zakres podmiotowy i przedmiotowy zagrożeń dla bezpieczeństwa postawiły przed Siłami Zbrojnymi RP wiele zadań, w tym zadań specjalnych/niemilitarnych. Również udział Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (SZRP) w operacjach poza granicami państwa jako istotny instrument polityki zagranicznej, potwierdza zaangażowanie Polski w kształtowanie bezpieczeństwa międzynarodowego. SZRP służąc

¹ Sun Zu, (544-496 p.n.e.) – jeden z największych starożytnych myślicieli Dalekiego Wschodu, autor *Sztuki wojennej*.

² *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową DD/3.2.3.3, Żand. 46/2009, MON, Warszawa 2009, s. 9.*

³ P. Płonka, *Żandarmeria Wojskowa w działaniach bojowych Sił Zbrojnych RP*, Mińsk Mazowiecki 2013, s. 6.

ochronie niepodległości państwa oraz niepodzielności jego terytorium zapewniają bezpieczeństwo i nienaruszalność jego granic. Jako podstawowy element systemu obronnego państwa uczestniczą w realizacji polityki bezpieczeństwa, przygotowują się do prowadzenia różnorodnych działań wojskowych, w tym działań specjalnych. Dążenie do osiągania zdolności w realizacji zadań operacyjnych stanowi wyznaczniki kierunków rozwoju polskiej armii.

„**Działania specjalne** to działania prowadzone przez odpowiednio zorganizowane, wyselekcjonowane i wyposażone siły, stosujące techniki operacyjne i metody oddziaływania nie będące w standardowym użyciu przez siły konwencjonalne. Działania specjalne są realizowane w trakcie wszelkiego rodzaju operacji z udziałem sił zbrojnych, zarówno w okresie pokoju, jak i w okresie kryzysu oraz wojny. Realizowane są samodzielnie lub jako uzupełnienie działań sił konwencjonalnych, zmierzające do osiągnięcia wojskowych, politycznych, ekonomicznych i psychologicznych celów operacji. Formy i metody prowadzenia działań specjalnych warunkuje sytuacja polityczno-militarna, która może wymagać zachowania tajności, skrytości działań i zaakceptowania pewnego stopnia fizycznego i politycznego ryzyka nie występującego w operacjach konwencjonalnych”⁴.

W rozpatrywanym obszarze pojęcie działania specjalne w rozumieniu dokumentów doktrynalnych⁵ są to operacje wojskowe, prowadzone przez specjalnie do tego celu wyselekcjonowane, wyznaczone, zorganizowane, wyszkolone i wyposażone siły, wykorzystujące taktykę, techniki operacyjne oraz zasady użycia wykraczające poza standardy przyjęte w działaniach konwencjonalnych. **Siły specjalne** przeznaczone są do wykonywania zadań w ramach trudnych, ryzykownych i delikatnych politycznie operacji obronnych. Mają one stanowić wypełnienie operacyjnej luki pomiędzy wysiłkami politycznymi i dyplomatycznymi państwa w czasie narastania kryzysu a użyciem sił konwencjonalnych służących do neutralizacji tego kryzysu (NATO MC 437-98), szczególnie w konfliktach o małej intensywności.

Żandarmeria Wojskowa jako wyodrębniona i wyspecjalizowana służba wchodząca w skład SZRP również realizuje działania specjalne. Przez *działania specjalne Żandarmerii Wojskowej* należy rozumieć takie działania, które wymagają użycia sił i środków w sytuacjach szczególnych, odbiegających od realizacji typowych zadań związanych z działalnością prewencyjną i dochodzeniowo-śledczą. Należą do nich: przeciwdziałanie atakom terroru, zapewnienie bezpieczeństwa obszarom specjal-

⁴ Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 2009, s. 32.

⁵ DD 3.5 Operacje Specjalne, pkt 1000.

nym, zapewnienie bezpieczeństwa ładunków specjalnych (ochrona transportów), prowadzenie działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych, udział w kontroli uchodźców i działaniach związanych z jeńcami wojennymi⁶. Są to techniki operacyjne i metody oddziaływania nie będące w standardowym „policyjnym” obszarze działań ŻW. Działania specjalne ŻW są jednym z wielu narzędzi reagowania militarnego i niemilitarnego w okresie pokoju, kryzysu i wojny, zapewniają możliwość szybkiego zaangażowania sił policji wojskowej do realizacji przedsięwzięć dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa, rozwiązywania konfliktów, zapobiegania i przeciwdziałania kryzysom, szczególnie zwalczania terroryzmu i innych zagrożeń asymetrycznych⁷.

Do realizacji tych szczególnych zadań przeznaczone są jednostki specjalne ŻW tj. Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej w Warszawie oraz Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim. Zadania realizowane są w dwóch obszarach: wewnętrznym na terytorium kraju, jak i zewnętrznym – poza granicami państwa. Zakres działania tych jednostek obejmuje realizację zadań określonych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych oraz art. 18a ustawy o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku z późniejszymi zmianami.

Można w tym zakresie wyróżnić przede wszystkim:

- działania pościgowe,
- przeszukiwanie obiektu lub terenu,
- organizację zasadzek, blokad dróg, kordonów, posterunków,
- szturm na obiekt,
- ochrona osób, mienia lub infrastruktury krytycznej.

Obszar tych działań ma na celu:

- zatrzymywanie i obezwładnianie sprawców przestępstw posiadających broń, materiały wybuchowe, niebezpieczne narzędzia,

⁶ B. Pacek, *Żandarmeria Wojskowa komponent Sił Zbrojnych RP*, Warszawa 2007, s. 50.

⁷ Zagrożenia asymetryczne – to zagrożenia, których celem jest zniwelowanie lub redukcja przewagi przeciwnika poprzez zastosowanie taktyki i dostępnej broni w niekonwencjonalny sposób, pozwalający na wykorzystanie zarówno słabych punktów przeciwnika, jak i własnej przewagi w jakimś elemencie prowadzonej operacji. Terminem „**wojna asymetryczna**” określa się stan dużej niewspółmierności potencjału stron konfliktu, w sytuacji kiedy słabszy nie może liczyć na sukces w klasycznej konfrontacji militarnej, więc w celu osiągnięcia przewagi stosuje metody typowe dla organizacji terrorystycznych polegające na bezprawnym użyciu lub groźby użycia siły czy przemocy wobec osoby lub mienia, aby zastraszyć rząd czy społeczeństwo, często dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych czy ideologicznych.

- poszukiwanie szczególnie niebezpiecznych przestępców,
- zabezpieczanie i udział w czynnościach procesowych, w postępowaniach przygotowawczych o szczególnym znaczeniu,
- realizację zadań policji sądowej, zwłaszcza w odniesieniu do rozpraw sądowych dotyczących szczególnie niebezpiecznych przestępstw,
- wykonywanie czynności ochronnych wobec VIP lub ochrony dowódców, sztabów albo innych ważnych obiektów,
- fizyczne zwalczanie terroryzmu lub dywersji.

Żandarmeria Wojskowa realizuje zadania implikujące potrzebę użycia wyspecjalizowanych jednostek – Oddziałów Specjalnych ŻW. Są to przedsięwzięcia wymagające posiadania następujących specyficznych zdolności operacyjnych:

- prowadzenie działań poszukiwawczych i zatrzymywanie osób podejrzanych o przestępstwa i zbrodnie wojenne przeciwko ludzkości, o terroryzm i inne zagrażające bezpieczeństwu wojsk i prowadzonych operacji,
- prowadzenie akcji i operacji dotyczących bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz działań prewencyjnych mających na celu uzyskanie natychmiastowego efektu w dziedzinie bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- kontrolowanie obszaru operacji oraz prowadzenie policyjnych akcji i operacji prewencyjnych, ofensywnych i odstraszających w newralgicznych obszarach w celu kontroli i weryfikacji warunków bezpieczeństwa, a także monitorowania stanu przestrzegania zawartych porozumień oraz uaktualniania danych dotyczących porządku i bezpieczeństwa,
- prowadzenie działań operacyjno-rozpoznawczych, gromadzenie i analizowanie informacji na temat bezpieczeństwa, lokalnej sytuacji społecznej i stanu przestępczości przy wykorzystaniu kontaktów z lokalnymi władzami, organami bezpieczeństwa oraz lokalną społecznością.

Poniższy schemat obrazuje miejsce działań specjalnych ŻW w obszarze zasadniczych zadań realizowanych przez formację w trakcie prowadzonych operacji.

Źródło: *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową DD/3.2.3.3*, op. cit.

Udział sił wyspecjalizowanych ŻW odbywa się za zgodą Komendanta Głównego ŻW lub osoby przez niego upoważnionej na wniosek sądu, prokuratury lub właściwego dowódcy jednostki organizacyjnej ŻW.

Podjmując decyzję o skierowaniu sił ŻW, określa się cel zadania, natomiast metody i sposoby działania wskazuje dowódca pododdziału wyznaczonego do realizacji przedmiotowych działań specjalnych. W trakcie realizacji wyznaczonego celu oraz zapewnienia bezpieczeństwa siłom własnym i osobom postronnym, żołnierze ŻW mogą stosować broń palną, materiały wybuchowe oraz techniczne środki wspomagające działania.

W trakcie realizacji zadań specjalnych Żandarmeria Wojskowa współpracuje między innymi: z Policją, Służbą Kontrwywiadu Wojskowego, Służbą Wywiadu Wojskowego, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Biurem Ochrony Rządu, Strażą Graniczną⁸.

Istniejący potencjał Żandarmerii Wojskowej jest dobrą bazą do rozwoju działań specjalnych tej formacji nie tylko na korzyść Sił Zbrojnych RP, ale również dla zwiększenia bezpieczeństwa obywateli RP. Zmian jednak wymagają uwarunkowania prawne oraz procedury współdziałania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne, w tym i z Żandarmerią Wojskową.

Działania Żandarmerii mają charakter szczególny, zwłaszcza w razie konfliktu zbrojnego. Wynika to z przewidywanych dla niej doktryną i zobowiązaniami sojuszniczymi zadań obejmujących czynności ustawowe oraz wsparcie działań bojowych w czasie wojny. Niesie to za sobą

⁸ Zob. *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową...*, op. cit.

potrzebę objęcia właściwością ŻW takich kategorii osób jak uchodźcy, czy jeńcy wojenni. Różne też będą metody realizacji takich działań prowadzonych na dużo większą skalę, niż w okresie pokoju.

„Si vis pacem para bellum”⁹. Konieczne jest więc uwzględnienie przez ustawodawcę dotychczasowego dorobku praktyki w tym zakresie, jak i możliwych scenariuszy przyszłych działań.

⁹ Si vis pacem para bellum (dosł. „Jeśli chcesz pokoju, gotuj się do wojny”) – przysłowie łacińskie.

mjr SG Anna Różycka

CSSG w Kętrzynie

PROJEKT PT: „WIRTUALNY SYSTEM DOSKONALENIA TAKTYKI OCHRONY GRANICY PAŃSTWOWEJ ORAZ KONTROLI RUCHU GRANICZNEGO”

Komputer, Internet, telefon komórkowy, gry to integralna część życia pokolenia urodzonego pod koniec XX wieku. Generację, która nie potrafi obyć się bez opisanych powyżej rzeczy określono mianem „**cyfrowi tubylcy**” (Mark Prensky) – urodzeni użytkownicy mediów cyfrowych.

„Cyfrowi tubylcy”, ponieważ nie znają świata, w którym nie byłoby komputerów, szybkiego Internetu i komórek. Dla takiego „tubylca” jest naturalne, że z telefonu nie tylko się dzwoni, ale również można przechowywać na nim filmy, muzykę, zdjęcia, gry. Ci młodzi ludzie sporadycznie mają do czynienia z biblioteką, na pewno częściej sprawdzają wyszukiwarki Google, Yahoo.

Odmienne jest z nauczycielami, którzy jeszcze mogą zaliczać się do osób dorastających w zgoła innej rzeczywistości, nowoczesne technologie dopiero pojawiały się w życiu codziennym i nie były ogólnie dostępne dla wszystkich.

Większość nauczycieli – podobnie jak i innych dorosłych – zaskakiwały i chyba nadal zaskakują szybko postępujące zmiany w rozwoju Internetu, telewizji, odtwarzaczy multimedialnych.

Mark Prensky wyciąga wniosek „iż największym problemem dla dzisiejszej edukacji jest to, że nauczyciele – cyfrowi imigranci, mówiący archaicznym językiem (ery precyfrowej) usiłują uczyć populację, która porozumiewa się zupełnie nowym językiem”.

Wychodząc naprzeciw zmianom oraz biorąc pod uwagę fakt, iż edukacja w tak specyficznym obszarze – jak bezpieczeństwo państwa realizowana w służbach mundurowych – wymaga zaangażowania w różne specjalistyczne dziedziny oraz stosowania coraz to nowszych narzędzi dydaktycznych, poczyniono starania, aby wprowadzić innowacyjne rozwiązanie w nauczaniu wprowadzając system symulacyjny. Jego zadaniem będzie wspomaganie nauczania praktycznego po to, aby jak najlepiej wyposażyć w wiedzę i umiejętności funkcjonariusza, który będzie przygotowany do pełnienia służby i wykonywania we właściwy sposób powierzonych mu zadań.

Aby sprostać rosnącym wymaganiom i potrzebom, jakie narzuca na formację otaczająca rzeczywistość, opracowano w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie projekt komputerowego systemu symulacyjnego, pod nazwą „WIRTUALNY SYSTEM DOSKONALENIA TAKTYKI OCHRONY GRANICY PAŃSTWOWEJ I KONTROLI RUCHU GRANICZNEGO”.

System ten będzie idealnym miejscem do przeprowadzenia symulacji zdarzeń, których realizacja w realnym środowisku byłaby wyjątkowo trudna lub niemożliwa do wykonania ze względów organizacyjnych, jak i finansowych.

Pozwala on na wykonywanie ćwiczeń z użyciem zdarzeń typowych i prawdopodobnych. W stopniowo niedługim czasie umożliwia opanowanie wielu czynności i technik działania właściwych dla określonych tematów zdarzeń, przy wykorzystaniu algorytmów postępowania. Kreuje wiele sytuacji związanych z różnymi formami pełnienia służby. System umożliwi szkolenie w sytuacjach bardzo zbliżonych do realnych oraz natychmiastową ocenę sposobu działania poprzez reakcję środowiska wirtualnego na podejmowane decyzje. Spowoduje, że szkolone osoby odczują presję środowiska i zaobserwują rezultaty swoich trafnych lub błędnych decyzji. System symulacyjny wykorzystany może być zarówno do szkoleń kwalifikowanych (podstawowy, podoficerski), jak też do

szkoleń specjalistycznych i doskonalących. Służyłyby nie tylko do opanowania określonych procedur postępowania, ale również do podniesienia jakości szkoleń i ich atrakcyjności.

Powyższe narzędzie interaktywne oparte na grach decyzyjnych i symulacjach (uczenie poprzez doświadczenie bez ponoszenia kosztów tychże doświadczeń) daje możliwość odtworzenia warunków występujących w rzeczywistości i postawienie uczących się przed problemami, z którymi zetkną się w realnym świecie. W sytuacji braku możliwości treningu podczas realnych sytuacji kryzysowych symulacje zdarzeń z wykorzystaniem wizualizacji i interaktywnego środowiska wirtualnego (sztucznej inteligencji) wydaje się najlepszym rozwiązaniem. Ponadto symulator ze względu na swoją uniwersalność umożliwi współpracę międzyprzedmiotową, a takie interdyscyplinarne zajęcia z kolei pozwolą na wszechstronne przeszkolenie funkcjonariusza, poziomowanie stopnia trudności, sprawdzenie bieżącego opanowania wiedzy i umiejętności. Umożliwi także realizację złożonych problemów z zastosowaniem wielu metod nauczania, podanych w atrakcyjny sposób – wizja, dźwięk, animacja.

Realizacja powyższego projektu nie byłaby możliwa bez wsparcia agencji wykonawczej Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego – Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Powołane zostało latem 2007 roku jako jednostka realizująca zadania z zakresu polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa. W momencie powstania było pierwszą jednostką tego typu, stworzoną jako platforma skutecznego dialogu między środowiskiem nauki i biznesu. Działalność Centrum finansowana jest ze środków skarbu państwa oraz funduszy Unii Europejskiej.

Projekt badawczo-rozwojowy O ROB 0023 03 003 pt: „WIRTUALNY SYSTEM DOSKONALENIA TAKTYKI OCHRONY GRANICY PAŃSTWOWEJ I KONTROLI RUCHU GRANICZNEGO” realizowany jest w ramach III edycji konkursu 3/2012 z obszaru obronności i bezpieczeństwa państwa. Wykonaniem prac związanych z powstaniem projektu zajmuje się Konsorcjum w składzie następujących podmiotów naukowych:

Wojskowa Akademia Techniczna

Akademia Obrony Narodowej.

Podmiot przemysłowy:

Mlabs Sp. z o.o.

Prace z ramienia Gestora (odbiorcy usługi) Straży Granicznej realizują eksperci z Centrum Szkolenia SG z Kętrzyna powołani decyzją nr 29 z dnia 11 października 2013 roku Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w sprawie powołania zespołu do spraw wykonywania prac związanych z budową oraz wdrożeniem „WIRTUALNEGO SYSTEMU DOSKONALENIA TAKTYKI OCHRONY GRANICY PAŃSTWOWEJ I KONTROLI RUCHU GRANICZNEGO”.

Czas przeznaczony na wykonanie projektu jest obliczony na 36 miesięcy. Gotowy projekt zakłada powstanie pracowni – laboratorium wyposażonego w niezbędny sprzęt do uruchomienia programu, materiałów dydaktycznych oraz prac badawczych.

Krzysztof Izak

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
w Warszawie

FAŁSZYWE DOKUMENTY W RĘKACH TERRORYSTÓW

Ugrupowania terrorystyczne przejawiają zainteresowanie różnymi rodzajami dokumentów, których wybór zależy od konkretnych działań podejmowanych przez członków organizacji. Używają więc dokumentów tożsamości, podróży, identyfikacji pojazdów, świadectw, kart kredytowych itp. Posługują się oryginalnymi, fałszywymi lub częściowo przerobionymi dokumentami. W wielu przypadkach ekstremiści, zwłaszcza kurierzy, łącznicy i misjonarze preferują oryginalne dokumenty. Jednak wiele siatek terrorystycznych, zwłaszcza na szczeblu dowódczym i wykonawczym, przywiązuje dużą uwagę do nieujawniania tożsamości ukrywając swe dane personalne pod nieprawdziwymi nazwiskami, czy pseudonimami. Fałszywe dokumenty umożliwiają odbywanie zagranicznych podróży, zawieranie fikcyjnych transakcji finansowych, znalezienie zatrudnienia lub założenie działalności gospodarczej. Stąd popyt na fałszywe dokumenty.

Na rynku „fałszywek”, podobnie jak w handlu, obowiązuje zasada zależności ceny od popytu i jakości towaru. Im zapotrzebowanie na określony rodzaj dokumentów jest większe, a jego podrobienie bardziej profesjonalne, tym wyższa cena. Paspordy przeznaczone do przerobienia trafiają najczęściej do wyspecjalizowanych „warsztatów”, w których dokonuje się zmian w dokumentach zgodnie z „zamówieniem”. W większości państw rynek fałszywych dokumentów kontrolowany jest przez zorganizowane grupy, dla których ten rodzaj przestępczości łączy się często z innymi formami działalności np. przetrzucem przez granicę osób i kradzionych pojazdów. Niektóre organizacje (Al-Kaida, Hamas, Hezbollah) posiadały lub w dalszym ciągu utrzymują wyspecjalizowane komórki odpowiedzialne za pozyskiwanie i fałszowanie dokumentów na potrzeby członków własnych ugrupowań. Rocznie fałszuje się w Europie setki tysięcy dokumentów. Polska stała się pod tym względem prawdziwą potęgą, a z roku na rok liczba podróbek wzrasta. Obliczono, że rocznie powstaje w naszym kraju ponad 300 tys. fałszywek.

Amerykańska komisja powołana po atakach z 11 września 2001 roku stwierdziła w swoim raporcie, że dla terrorystów dokumenty podróży są tak samo ważne, jak uzbrojenie.

W raporcie Interpolu z 2011 roku stwierdzono m.in., że samoloty i inne środki zbiorowego transportu są wystawione na największe ryzyko, a terroryści podróżujący z fałszywymi dokumentami powinni być dalej powodem do szczególnego niepokoju. Niepokojący jest również fakt, iż terroryści wykorzystują skradzione i zgubione paszporty, a wiele krajów nie sprawdza paszportów pasażerów w bazach danych o zagubionych dokumentach. Podkreślono, że co drugi pasażer lotu międzynarodowego nie jest sprawdzany, co stanowi 0,5 mld osób każdego roku. Zatem jeśli terroryści mogą przemieszczać się z kraju do kraju niezauważenie, to stanowi zagrożenie dla wszystkich państw. Według danych Interpolu w 2010 roku skontrolowano 490 mln paszportów, a 40 tys. z nich znaleziono na listach skradzionych lub zgubionych dokumentów.

Fałszywymi dokumentami legitymowało się wielu znanych terrorystów, którzy zmieniali często swój wizerunek, poddając się niekiedy operacjom plastycznym. Ilicz Ramirez Sanchez, zwany „Carlosem” lub „Szakalem”, posługiwał się ponad 50 paszportami wielu państw świata. Irackim paszportem wystawionym na nazwisko Mahdi Tarik Szakir posługiwał się Palestyńczyk Muhammad Oudeh, znany lepiej jako Abu Daud, jeden z przywódców organizacji Czarny Wrzesień, która dokonała terrorystycznego ataku na izraelskich sportowców podczas olimpiady w Monachium we wrześniu 1972 roku. Z kolei Imad Fajez Mughnija, przywódca wojskowego skrzydła Hezbollahu odpowiedzialny za największe zamachy tego ugrupowania, zabity w Syrii przez izraelski Mossad 12.02.2008 roku, wraz ze zmianą wyglądu i tożsamości wymieniał paszport.

Fałszywymi dokumentami posługiwali się organizatorzy zamachu w Burgas, którzy do Bułgarii przybyli legitymując się prawdziwymi paszportami australijskimi i kanadyjskimi, ale ze zmienioną tożsamością. Dwóch z nich – Kanadyjczyk i Australijczyk, obaj pochodzenia libańskiego – przybyło do Bułgarii co najmniej 30 dni przed zamachem, dokonując rozpoznania. Po jego przeprowadzeniu wyjechali przez Rumunię do Stambułu, a stamtąd do Bejrutu. Obaj posługiwali się fałszywymi prawami jazdy USA wydanymi na nazwiska: Ralph William Rico i Brian Jeremia Jameson (prawdziwe nazwisko jednego z nich – Kanadyjczyka – brzmiało: Hasan al-Hadži Hasan). Sprawca zamachu, o nieznanym dotąd tożsamości, również posługiwał się fałszywym amerykańskim prawem jazdy wystawionym na nazwisko Jacques'a Phelipe'a Martina. Pojawił się on w Bułgarii na kilka dni przed dokonaniem zamachu. Był Kanadyjczykiem libańskiego pochodzenia.

dr hab. Jarosław Moszczyński, prof. UWM

UWM w Olsztynie

PROBLEMATYKA KRYMINALISTYCZNYCH BADAŃ DOKUMENTÓW W PROGRAMIE STUDIÓW NA WYDZIALE PRAWA I ADMINISTRACJI UNIwersytetu WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Jedną z ważnych okoliczności sprzyjających fałszerstwom dokumentów jest niski poziom wiedzy społecznej o możliwościach weryfikacji ich autentyczności. Konstatacja ta dotyczy także tych grup zawodowych, które mają do czynienia z dokumentami i są odpowiedzialne za ich kontrolę. Zasygnalizowana problematyka była wielokrotnie podnoszona m.in. podczas obrad sympozjów poznańskich (TKBADP), kiedy to wskazywano na pilną potrzebę podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności urzędników oraz całego społeczeństwa w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów¹. O alarmującym niedostatku wiedzy na temat zabezpieczeń dokumentów publicznych świadczą także przeprowadzone badania ankietowe². Należy dodać, że bardzo niski jest również poziom wiedzy z zakresu kryminalistyki ogólnej wśród przedstawicieli organów

¹ Najlepszym tego przykładem jest fragment wstępu do materiałów 6. konferencji TKBADP, autorstwa H. KołECKIEGO, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009, s. 11, a mianowicie: *W pełni podzielam opinię ekspertów Wydziału Badań Dokumentów i Technik Audiowizualnych Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego KGP – M. Borowskiego i H. Deptuły – mających wgląd w nasilenie i sposoby fałszerstw dokumentów w całym kraju, wyrażona w ostatnich akapitach ich opracowania rozpoczynającego niniejszy tomik: „Na poznańskich sympozjach wielokrotnie była mowa o konieczności podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności urzędników (a szerzej społeczeństwa) w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów. Przykład dokumentów wytwarzanych w ujawnionym [red. – w 2006 r.] ośrodku fałszerskim wydaje się potwierdzać konieczność rozpoczęcia akcji mającej na celu nie tylko szkolenie w rozpoznawaniu autentyczności dokumentów, ale również podniesienie świadomości społecznej o konieczności kontrolowania autentyczności dokumentów. Z praktyki CLK wynika, że w społeczeństwie polskim wiedza na temat potrzeby zabezpieczania dokumentów przed fałszerstwami oraz wiedza o sposobach ich weryfikacji jest znikoma.”*

² J. Moszczyński, Poziom wiedzy (niewiedzy) o technicznych zabezpieczeniach dokumentów, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych, Materiały 7. Konferencji*, red. H. KołECKI, Wyd. Poznańskie, Poznań 2011; L. KoźMIŃSKI, *Wiedza i świadomość urzędników oraz funkcjonariuszy Policji w obszarze znajomości zabezpieczeń i weryfikacji autentyczności dokumentów publicznych*, [w:] *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych*, op. cit., Poznań 2012.

ścigania i innych zawodów prawniczych, czego skutki obserwujemy m.in. w prowadzonych postępowaniach karnych, kończących się często ich umorzeniem lub uniewinnieniem oskarżonych ze względu na nieumiejętne gromadzenie dowodów.

Wychodząc naprzeciw potrzebom upowszechniania wiedzy kryminalistycznej, w tym o badaniach dokumentów, tematyka ta została szeroko uwzględniona w programie studiów na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, gdzie studia realizowane są na trzech kierunkach: Prawo, Administracja i Bezpieczeństwo Wewnętrzne. Na tym Wydziale kryminalistyka jest przedmiotem obligatoryjnym, co niestety jest rzadkością na polskich uczelniach. Co więcej, od dwóch lat na kierunku Administracja prowadzone są dwuletnie studia II stopnia (magisterskie) o nazwie „Kryminalistyka i nauki pokrewne w postępowaniu karnym”. Ponadto na kierunku „Bezpieczeństwo wewnętrzne” wykłady z kryminalistyki kończą się egzaminem (ustnym).

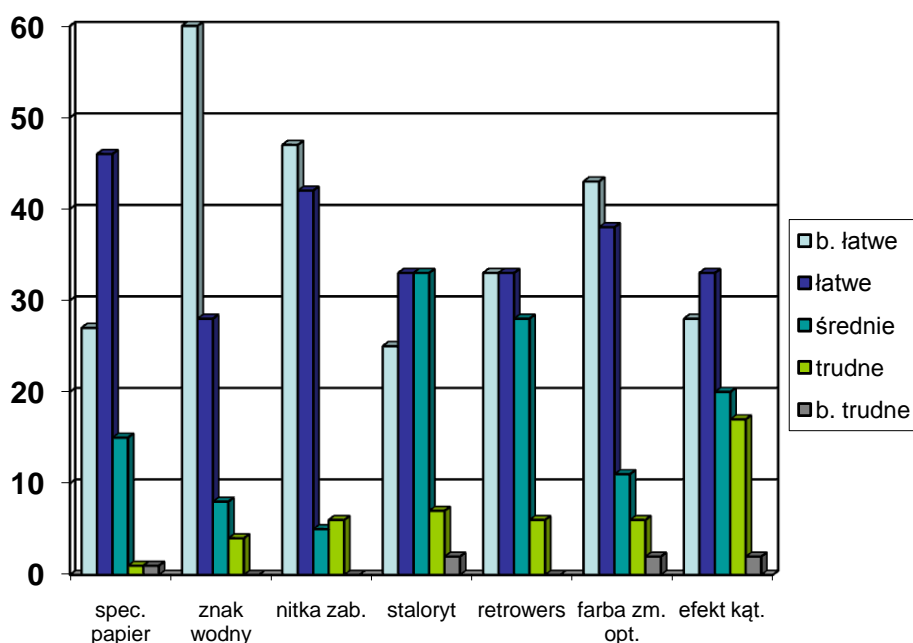
Oprócz obowiązkowych zajęć z kryminalistyki, pracownicy Katedry Kryminalistyki i Medycyny Sądowej prowadzą dodatkowo 10 przedmiotów specjalizacyjnych, a wśród nich: „Kryminalistyczne badania dokumentów” oraz „Fałszerstwa dokumentów”. Program tych dwóch przedmiotów jest zbliżony i obejmuje rozpoznawanie technicznych zabezpieczeń wybranych dokumentów (banknoty, dowody osobiste, prawa jazdy i inne) oraz podstawy badania pisma ręcznego (cechy pisma ręcznego, podstawy identyfikacji, metody fałszowania podpisów i ich charakterystyka, zasady pobierania materiału porównawczego). Zajęcia prowadzone są w formie wykładu i ćwiczeń (po 15 godz. – studia stacjonarne; po 10 godz. – studia niestacjonarne). Podczas zajęć wykorzystywany jest m.in. specjalistyczny sprzęt do badań technicznych dokumentów (TOPSCAN MFX – 10 sztuk) oraz katalogi multimedialne firmy TOP ARH: *Dokumenty potwierdzające tożsamość. RP* oraz *Autentyczne i fałszywe znaki pieniężne. Świat*. Zajęcia cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem studentów i potwierdzają zapotrzebowanie na tego rodzaju wiedzę. Każdego roku te zajęcia kończy ponad 200 studentów i byłoby ich znacznie więcej, gdyby nie ograniczenia programowo-techniczne. Należy podkreślić, iż omawiane przedmioty – ze względu na niewielkie ramy czasowe i tylko podstawowe instrumentarium – nie pretendują w żadnym stopniu do miana szkoleń eksperckich (zdobycie uprawnień eksperta w zakresie badań dokumentów trwa kilka lat), a jedynie pozwalają studentom na poznanie teoretycznych i praktycznych podstaw tego rodzaju badań.

W roku akademickim 2012/2013 przeprowadziłem anonimową ankietę wśród 70 studentów kończących zajęcia z przedmiotu „Kryminali-

styczne badania dokumentów”. Poniżej znajduje się krótka analiza odpowiedzi na wybrane pytania/polecenia.

1. Proszę ocenić łatwość sprawdzenia poszczególnych zabezpieczeń banknotów metodami organoleptycznymi.

Studenci mieli dokonać oceny poziomu łatwości/trudności weryfikacji następujących rodzajów zabezpieczeń: specjalny papier, znak wodny, nitka zabezpieczająca, druk stalorytniczny, retrowers, farba zmienna optycznie i efekt kątowy w skali: bardzo łatwe, łatwe, średnie, trudne, bardzo trudne. Wyniki oceny studentów przedstawione są na ryc. 1. Najogólniej można stwierdzić, iż weryfikacja tych zabezpieczeń nie sprawiała studentom większych problemów. Jako najtrudniejsze wskazano zabezpieczenie w postaci efektu kątowego.

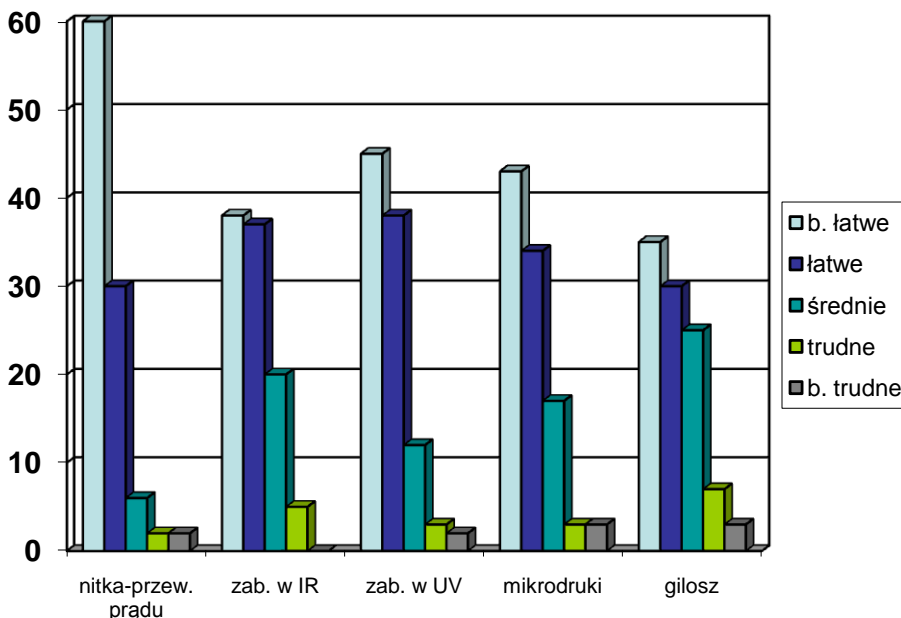

Ryc. 1. Ocena łatwości sprawdzania zabezpieczeń banknotów metodami organoleptycznymi

2. Proszę ocenić łatwość sprawdzenia poszczególnych zabezpieczeń banknotów za pomocą urządzenia TOPSCAN.

W przypadku tego polecenia chodziło o ocenę łatwości/trudności sprawdzenia takich zabezpieczeń, jak: przewodnictwo prądu przez nitkę zabezpieczającą, zabezpieczenie w podczerwieni (IR), zabezpieczenia w ultrafiolecie (UV), mikrodruki i gilosz. Skala ocen – jak w pierwszym punkcie. Rezultaty oceny prezentuje ryc. 2. Także weryfikowanie zabezpieczeń za pomocą urządzeń TOPSCAN nie sprawiało studentom trud-

ności. Nasuwa się tutaj jedynie obserwacja z zajęć dotycząca sprawdzania przewodzenia prądu przez nitkę zabezpieczającą. Choć znakomita większość studentów uznała tę czynność za bardzo łatwą bądź łatwą, to w praktyce mieli oni dość często problemy z właściwym ustawieniem elektrod urządzenia w stosunku do nitki.

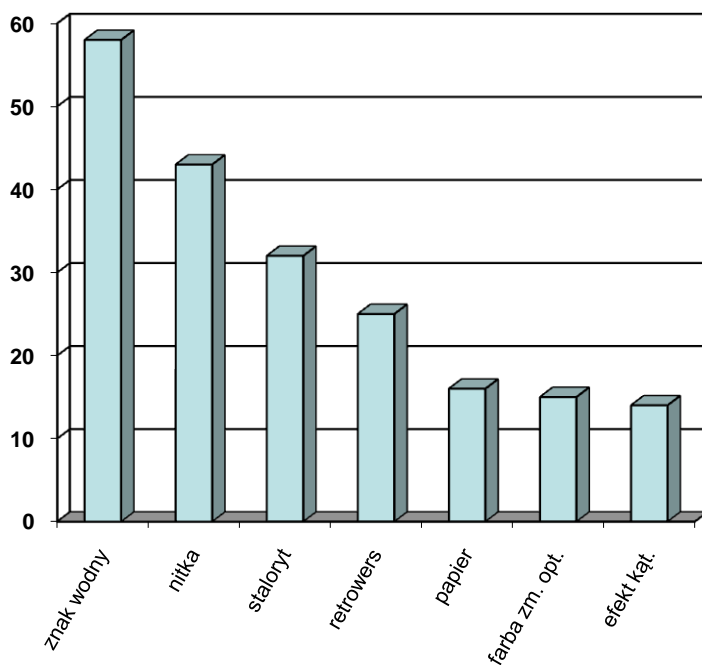
Ryc. 2. Ocena łatwości sprawdzania zabezpieczeń banknotów za pomocą urządzenia TOPSCAN

3. Jakie zabezpieczenia sprawdzane organoleptycznie są wg Pani/Pana najbardziej skuteczne? Proszę wymienić.

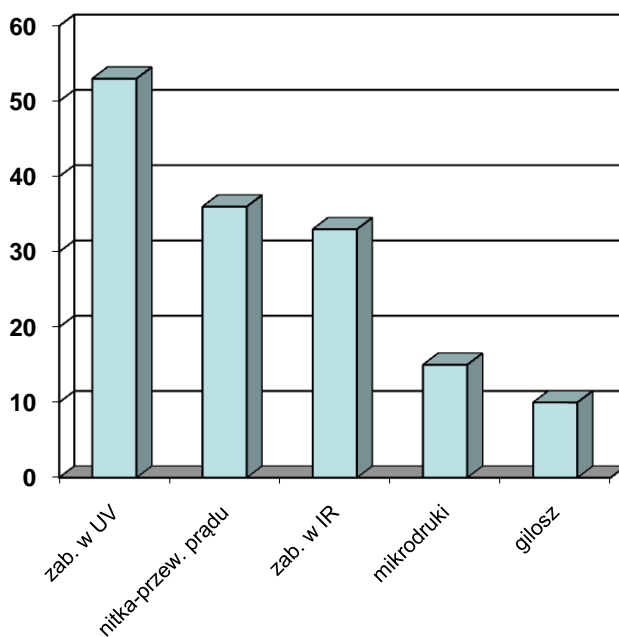
Za najskuteczniejsze zabezpieczenia, sprawdzane organoleptycznie, uznano: znak wodny, nitkę zabezpieczającą, druk stalorytniczny oraz re-trowers. Niżej zostały ocenione: specjalny papier, farba zmienna optycznie oraz efekt kątowy – ryc. 3. W tym i następnym punkcie należy wziąć pod uwagę fakt, iż oceny skuteczności zabezpieczeń mają charakter intuicyjny, gdyż dokonywane są przez osoby, które poznały zaledwie podstawy badań dokumentów.

4. Jakie zabezpieczenia sprawdzane za pomocą urządzenia TOPSCAN są wg Pani/Pana najbardziej skuteczne? Proszę wymienić.

Tutaj najwyżej oceniono zabezpieczenia w UV, przewodnictwo prądu przez nitkę oraz zabezpieczenie w IR. Niżej – mikrodruki i gilosz – ryc. 4.

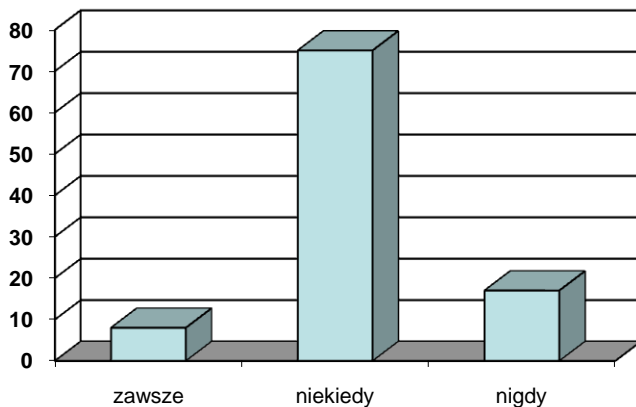
Ryc. 3. Ocena skuteczności zabezpieczeń sprawdzanych organoleptycznie

Ryc. 4. Ocena skuteczności zabezpieczeń sprawdzanych za pomocą urządzenia TOPSCAN

5. Czy sprawdza Pani/Pan zabezpieczenia banknotów podczas zakupów?

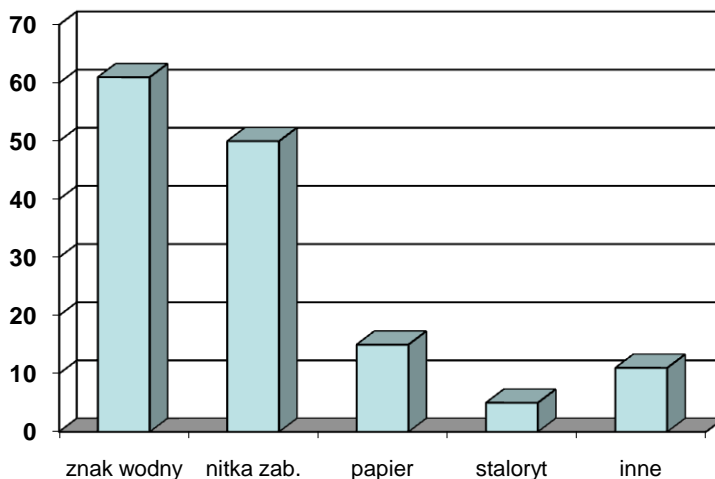
Tylko 8% ankietowanych deklaruje, iż zawsze sprawdza autentyczność banknotów, 75% studentów czyni to sporadycznie, natomiast 17% respondentów nigdy nie weryfikuje autentyczności banknotów – ryc. 5.

Ryc. 5. Częstość sprawdzania zabezpieczeń banknotów przez ankietowanych studentów

6. Jeśli tak, to na jakie zabezpieczenia zwraca Pani/Pan szczególną uwagę?

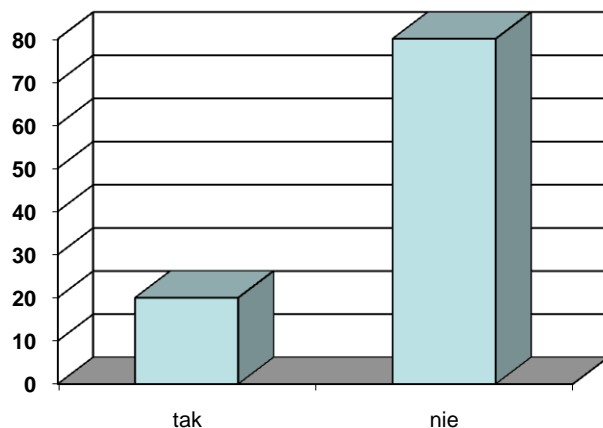
Ankietowani, którzy deklarują, że przynajmniej czasami sprawdzają zabezpieczenia dokumentów, najczęściej zwracają uwagę na znak wodny oraz nitkę zabezpieczającą. Znacznie rzadziej sprawdzają podłoże, druk stalorytniczny i inne – ryc. 6.

Ryc. 6. Zabezpieczenia banknotów najczęściej sprawdzane przez ankietowanych studentów

7. Czy zetknęła się Pani/Pan z fałszywym banknotem?

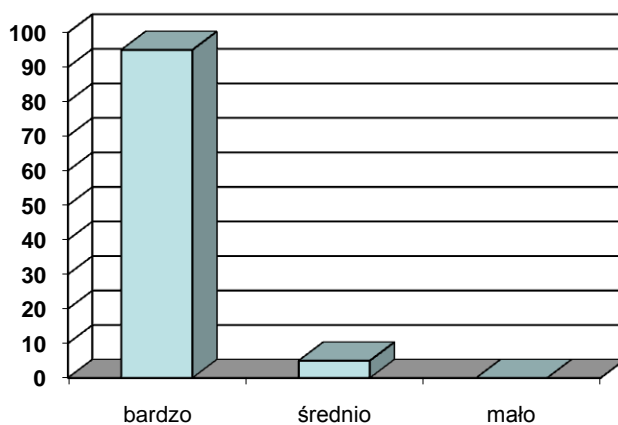
Aż 20% ankietowanych twierdzi, iż zetknęło się z fałszywym banknotem – ryc. 7. Podobny wskaźnik uzyskano podczas badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów UWM przeprowadzonych w 2009 roku.³ Wyniki te wyraźnie wskazują na znaczny odsetek fałszywych banknotów będących w obiegu.

Ryc. 7. Procentowe wskaźniki ankietowanych, którzy zatknęli się, lub nie, z fałszywymi banknotami

8. Czy zdobytą podczas tych zajęć wiedzę uważa Pani/Pan za przydatną w życiu codziennym?

Niemal wszyscy studenci (95%) bardzo wysoko ocenili przydatność wiedzy zdobytej podczas omawianych zajęć.

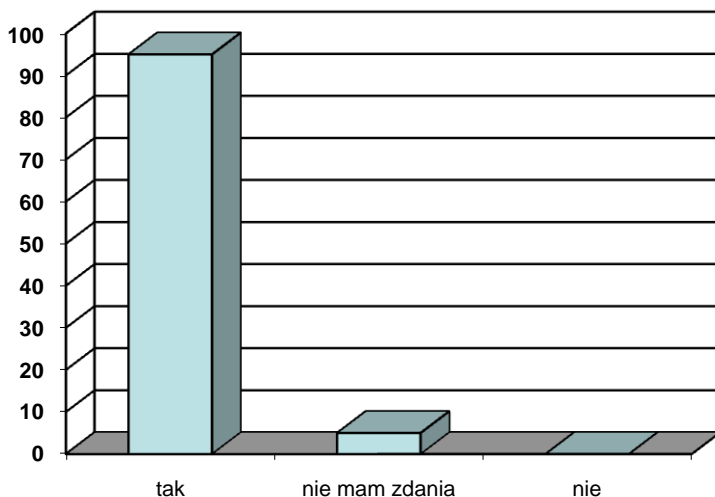

Ryc. 8. Ocena przydatności zajęć w życiu codziennym

³ J. Moszczyński, op. cit.

9. Czy widzi Pani/Pan potrzebę poszerzenia wiedzy społeczeństwa o zabezpieczeniach dokumentów publicznych?

Także niemal wszyscy ankietowani (95%) widzą potrzebę upowszechniania wiedzy o zabezpieczeniach dokumentów publicznych.

Ryc. 9. Ocena potrzeby poszerzenia wiedzy społeczeństwa o zabezpieczeniach dokumentów publicznych

Reasumując, należy stwierdzić, że zajęcia z zakresu badań dokumentów prowadzone na WPiA UWM są wysoko oceniane przez studentów i cieszą się ich dużym zainteresowaniem. Zajęcia te, chociaż nie претенdują do szkoleń eksperckich i pozwalają jedynie na poznanie podstaw analizy pisma i podpisów oraz weryfikacji autentyczności dokumentów, mają walor praktycznej przydatności zarówno w życiu prywatnym, jak i w przyszłej pracy zawodowej studentów. Z pewnością można zarekomendować prowadzenie podobnych zajęć na innych uczelniach.

Agata Ewertryńska

Wydział Spraw Cudzoziemców
Mazowiecki Urząd Wojewódzki
w Warszawie

FAŁSZOWANIE AKTÓW STANU CYWILNEGO W CELU WYŁUDZENIA POBYTU STAŁEGO W POLSCE

Osiedlenie (pobyt stały) na podstawie art. 52 Konstytucji RP z 1997 roku, który stanowi, że osoby, których polskie pochodzenie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą, mogą osiedlić się w Polsce na stałe, stwarza szansę trwałego związania się z Polską cudzoziemcom, którzy nie mogą skorzystać z prawa do repatriacji z powodu np. ograniczeń geograficznych. Z drugiej zaś strony procedura potwierdzania polskiego pochodzenia wciąż nie została uregulowana całościowo w polskim prawie. Dlatego też praktyka postępowania o osiedlenie w związku z polskim pochodzeniem utrwaliła się w drodze orzecznictwa i odnosi się wprost do ustawy o repatriacji. Natomiast zgodnie z tą ustawą polskie pochodzenie ustala się badając dowody obiektywne np. akty stanu cywilnego wydane przez władze b. ZSRR z wpisami o narodowości, książeczki wojskowe, zaświadczenia o rehabilitacji, metryki stanu cywilnego z wpisami o narodowości bądź obywatelstwie polskim oraz czynniki obiektywne (w drodze przesłuchania), tj. czy cudzoziemiec zna i kultywuje polskie tradycje i zwyczaje. Jak wspomniałam ta forma osiedlenia nie została uregulowana całościowo w żadnej ustawie i w związku z tym osiedlenie z Konstytucji nie podlega ograniczeniom wynikającym z ustawy o cudzoziemcach (przesłanki negatywne). Jest to więc dość prosty i nie wymagający zbyt wielu dowodów i dokumentów sposób uzyskania pobytu stałego w Polsce i prawa swobodnego przemieszczania się po strefie Schengen. Generalnie uzyskanie prawa do osiedlenia na podstawie art. 52 ust. 5 Konstytucji RP przez osoby polskiego pochodzenia określa się mianem „ukrytej repatriacji”¹.

W lutym 2012 roku jeden z pracowników Wydziału Spraw Cudzoziemców analizując dokumenty załączone do wniosku o osiedlenie z Konstytucji zauważył na kopii dokumentu rosyjskiego błąd ortograficzny w postaci braku znaku miękkiego w słowie określającym narodo-

¹ A. Grzymała-Kazłowska, H. Grzymała-Moszczyńska, *Repatrianci z Kazachstanu. Charakterystyka i główne problemy adaptacyjne*, Warszawa 2012, s. 30.

wość matki: „Polka”. W egzemplarzu tłumaczenia dokumentu z języka rosyjskiego na język polski nie było wzmianki tłumacza o zaistniałym błędzie. Pracownik, aby upewnić się co do tego, że wyraz ten jest błędnie zapisany, wziął kolejne akta i tam – w rosyjskim akcie urodzenia – wpis o narodowości został określony obelżywym słowem „Polaczka”. Dotychczas tego rodzaju błędy nie miały miejsca. Postanowiliśmy za pośrednictwem konsulatu w kraju pochodzenia cudzoziemca sprawdzić autentyczność wydanego dokumentu, po dłuższym oczekiwaniu konsulat odpowiedział, że właściwe organy w kraju pochodzenia nie potwierdziły autentyczności dokumentu. Z pomocą przyszedł oficer łącznikowy SG, który zaproponował sprawdzenie autentyczności kilku załączonych do wniosków dokumentów. Z 12 dokumentów – 8 okazało się podrobionych, tzn. poprzez usunięcie pierwotnych zapisów dotyczących narodowości i wpisanie narodowości „Polak”, „Polka”.

Z opinii ekspertów i biegłych wynika, że na oryginalnych blankietach „zaświadczenia o urodzeniu” czy „świadczenia małżeństwa” dokonywano chemicznych wywabień danych w rubrykach dotyczących narodowości ojca/matki, rzadziej danych dotyczących nazwiska lub *otcietwa*, aby wykazać pokrewieństwo z osobą lub osobami posiadającymi polskie pochodzenie.

Ustalenie, że dokumenty załączane do wniosków są podrabiane zbiegło się z dwiema okolicznościami, które zadecydowały o tym, że urząd zaczął dokładniej analizować składane wnioski i – przede wszystkim – żądać oryginalnych dokumentów źródłowych: po pierwsze – od III kwartału 2011 roku zaczęła gwałtownie rosnąć liczba składanych wniosków o osiedlenie z tytułu polskiego pochodzenia (III kw. 2011 r. – 185, IV kw. 2011 r. – 223, I kw. 2012 r. – 246, co oznaczało, że w I kw. 2012 r. zostało złożonych tyle wniosków, ile przez pierwsze półrocze poprzedniego roku); po drugie bardzo dużo wniosków złożonych w III i IV kwartale 2011 roku zostało rozpatrzonych negatywnie (ponad 30% postępowań zakończyło się odmową udzielenia zezwolenia) ze względu na nikłą wiedzę na temat polskich tradycji i zwyczajów, nieznamość języka polskiego, brak znajomości podstawowych faktów z zakresu polskiej historii i historii swojej rodziny (cudzoziemcy nie potrafili wskazać kto z rodziny posiadał polską narodowość lub obywatelstwo).

Ze względu na powyższe okoliczności wojewoda mazowiecki podjął intensywną współpracę z Nadwiślańskim Oddziałem SG celem zweryfikowania załączanych do wniosków dokumentów, jednocześnie zaś rozpoczął starania o zakup profesjonalnego sprzętu do badania autentyczności dokumentów. Dotychczas zostało zweryfikowanych około 700 dokumentów przez ekspertów SG, z czego 7% okazało się podrobionych. W 2012 roku do wojewody mazowieckiego wpłynęło 901 wniosków

w sprawach o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się z tytułu polskiego pochodzenia, 207 zakończyło się decyzjami odmownymi, z czego 99 decyzji (połowa) to decyzje, w których pełnomocnik lub strona posłużyli się sfalszowanymi dokumentami. Jednocześnie zaś, poprzez podjęcie dodatkowych sprawdzeń, ilość wniosków od końca III kwartału 2012 roku zaczęła powoli spadać. Co więcej, cudzoziemcy wzywani o oryginały dokumentów lub o dodatkowe wyjaśnienia zaczęli wносить o umorzenie postępowań i zwrot załączonych wcześniej oryginałów.

Z analizy akt spraw wynika, że większość osób ubiegających się o zezwolenie na osiedlenie w związku z polskim pochodzeniem, wcześniej starała się i uzyskała Kartę Polaka, która potwierdza przynależność do narodu polskiego. Karta ta także daje wymierne korzyści cudzoziemcom – po pierwsze uprawnia do wjazdu i pobytu na terytorium RP na podstawie wizy krajowej typu D na okres do 365 dni (pobyt w pozostałych krajach Schengen do 90 dni) oraz podejmowanie zatrudnienia bez wymaganego zezwolenia na pracę oraz inne przywileje – drobne, ale wiążące się z określonymi kwotami – np. zniżki na przejazdy, wejścia do muzeów. Aby otrzymać Kartę Polaka należy wykazać przed konsulem polskie pochodzenie poprzez przedstawienie określonych dokumentów, wykazać się związkiem z polskością (znajomość języka polskiego, tradycji, obyczajów, przynależność do polskich związków i stowarzyszeń etc.). 40% osób, które przedstawiły podrobione dokumenty, posiadało również Kartę Polaka wydaną przez właściwego konsula, co oznacza, że otrzymały korzystną wizę krajową w sposób nieuprawniony. W takich przypadkach – po wykryciu, że dokumenty zostały sfalszowane – informowany był również konsul, który wydał Kartę.

Niepokojący jest również fakt, że pobyt na podstawie „osiedlenia z Konstytucji” skutkuje – w dalszej kolejności – preferencyjnymi warunkami naturalizacji. Zgodnie z ustawą z dnia 2 kwietnia 2009 roku o obywatelstwie polskim, osoby posiadające zezwolenie na osiedlenie na terytorium RP udzielone na podstawie art. 52 Konstytucji, muszą spełnić jedynie wymóg nieprzerwanego pobytu na terytorium RP przez okres 2 lat na podstawie tego zezwolenia oraz posiadać certyfikat znajomości języka polskiego, co jest obowiązkowe dla wszystkich ubiegających się o obywatelstwo polskie. Decyzję w sprawie uznania za obywatela polskiego w tym trybie wydaje wojewoda. Zatem konsekwentnie i w tych przypadkach rozpoczęto sprawdzenia tych dokumentów, gdzie widnieje zapis o polskiej narodowości. W efekcie w dwóch sprawach wydanie decyzji zostało wstrzymane (postępowanie zawieszono) i wznowiono postępowania o zezwolenie na osiedlenie. Sprawy są w toku.

Odnosząc się do zagadnienia czy fałszerstwa dokumentów są skutkiem, czy przyczyną nielegalnej migracji należy stwierdzić, że w przy-

padkach opisanych powyżej, są one przyczyną nielegalnej, w znaczeniu NIEUPRAWNIONEJ migracji. Cudzoziemcy, często już na etapie podjęcia decyzji o emigracji decydują się na posłużenie się podrobionymi dokumentami: jak widać z konsekwencji zdarzeń – najpierw przedstawiają je, by uzyskać Kartę Polaka, następnie skorzystać z przywilejów związanych z jej posiadaniem, dalej, wjechać na terytorium Polski a tym samym strefy Schengen na korzystnych warunkach (wiza długoterminowa), ubiegać się o zezwolenie na osiedlenie z tytułu polskiego pochodzenia. Ryzyko wykrycia jest nikłe – Konsul nie bada autentyczności przedstawianych dokumentów, a SG nie sprawdza ich przy przekraczaniu granicy: wiza jest oryginalna. Do 2012 roku również urzędy wojewódzkie nie dokonywały sprawdzeń dokumentów. I w ten sposób cudzoziemcy w sposób nieuprawniony wjeżdżają i przebywają na terytorium RP i strefy Schengen, w żargonie legalizacji pobytu nazywa się to „wyłudzeniem tytułów pobytowych”, a jak nazwać w dalszej kolejności – nabycie na tej podstawie obywatelstwa polskiego (UE)?

Walka z nielegalną migracją związaną z tym zjawiskiem jest niemal niemożliwa. Cudzoziemcy posiadając karty pobytu stałego „znikają” w masie cudzoziemców przebywających w strefie Schengen, a ich odnalezienie graniczy z cudem. Świadczy o tym następujący przykład: w 2010 roku sąd orzekł o ukaraniu obywatela Białorusi winnego podrobienia kilkudziesięciu dokumentów i przedstawienia ich w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim jako oryginalne w postępowaniach o zezwolenie na osiedlenie się z tytułu polskiego pochodzenia (*nota bene*, podrobienia dokonano w sposób mało zaawansowany technicznie: zeskanowano oryginał dokumentu, usunięto poprzez obróbkę komputerową oryginalne dane i wpisano – te „pożądane”, wydrukowano, a następnie przedstawiono notariuszowi zagranicznemu do potwierdzenia za zgodność z oryginałem). Sprawy o cofnięcie lub wznowienie postępowania w tych przypadkach nie zostały zakończone do dziś, kilkorgu cudzoziemcom pisma procesowe nie mogą być doręczone, bo nieznane i nieustalone jest miejsce pobytu, a inni korzystają z długoletniego pobytu na terytorium RP i ubiegają się o zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego oraz obywatelstwo.

Dlatego też ważnym elementem postępowania w tych sprawach jest wykrywanie podrobionych dokumentów na etapie ubiegania się o zezwolenie na osiedlenie się. Spotyka się to z ogromnymi oporami i zarzutami ze strony pełnomocników oraz osób zaangażowanych w relacje z Polonią, ale z drugiej strony odpowiedzialność, jaka spoczywa na osobach decydujących w tych sprawach oraz waga problemu, a także fakt, że dotyka on delikatnych acz ważkich kwestii polskiego pochodzenia i nieuregulowanych całościowo powrotów do ojczyzny, nie pozwalają na zbyt

naiwne podchodzenie do problemu. Wbrew temu, co twierdzą środowiska polonijne, celem tej akcji nie jest ograniczenie korzystania z dobrodziejstw przepisu art. 52 Konstytucji, lecz pozbawienie tej szansy osób, które chcą z nich korzystać w sposób nieuprawniony.

mgr inż. Urszula Konarowska

Biuro Badań Kryminalistycznych
ABW w Warszawie

BADANIA WIEKU WZGLĘDNEGO DOKUMENTÓW

Badanie wieku dokumentów, podobnie jak w przypadku innych śladów kryminalistycznych, to jedno z najtrudniejszych, nie w pełni jeszcze rozwiązanych zagadnień kryminalistycznych. Obejmuje ono badania wieku bezwzględnego (absolutnego) dokumentu oraz badania wieku względnego.

Badanie wieku bezwzględnego (absolutnego) dokumentu polega na określeniu czasu jego sporządzenia od momentu badań. Przybliżony przedział czasowy powstania dokumentu określa się na podstawie:

- cech podłoża (gatunek i skład papieru, rodzaj zastosowanych zabezpieczeń, nadruków, oznaki starzenia i uszkodzeń dokumentu związane z wiarygodnie datowanymi zdarzeniami),
- cech nadruków i zapisów ręcznych [rodzaj zastosowanych technik drukarskich, farb, ich zabezpieczeń, właściwości fizykochemicznych zapisów odręcznych (metoda Agińskiego)] itp.,
- cech graficznych pisma ręcznego, analizowanych na podstawie jego zmian ewolucyjnych związanych z wiekiem piszącego.

W praktyce kryminalistycznej najczęściej wykorzystywana jest metoda ustalania wieku bezwzględnego pisma na podstawie pomiaru zaniku trudno lotnego rozpuszczalnika (2-fenoksyetanolu) występującego powszechnie jako składnik tuszów długopisowych. Metoda ta opiera się na pracach V. Agińskiego z 1996 r. Została pozytywnie zweryfikowana przez ekspertów z Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Głównej Policji, a wynik ich prac opublikowano w *Problemach Kryminalistyki* w 2002 roku¹. W publikacji tej pozytywnie oceniono przydatność metody Agińskiego. Badania takie są wykonywane w Polsce w nielicznych placówkach laboratoryjnych (Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne, Centralne Laboratorium Kryminalistyczne KGP, Katedra Chemii i Katedra Kryminalistyki Uniwersytetu Wrocławskiego).

Metoda określania przypuszczalnego okresu nakreślenia analizowanych zapisów, najczęściej podpisów, na podstawie analizy ich cech graficznych opiera się na założeniu, że pismo oprócz cech trwałych

¹ R. Łuczak, W. S. Krawczyk, *Metodyka badań wieku dokumentów*, „Problemy Kryminalistyki” 2002, s. 18-26.

o znacznym poziomie stabilności graficznej zawiera także cechy, które ulegają określonym modyfikacjom na przestrzeni lat. Tego rodzaju analizy wymagają jednak obszernego materiału badawczego sporządzonego w różnych warunkach, który pozwoliłby na wykluczenie innych czynników (stan psychofizyczny piszącego, warunki kreślenia analizowanych zapisów, rodzaj użytych narzędzi pisarskich, podłoża itp.), jako źródła ewentualnych fluktuacji graficznych. Często również poziom stabilizacji form graficznych – zwłaszcza w podpisach – jest tak znaczny, że nie daje podstaw do wnioskowania o czasie ich powstania lub odwrotnie, badane pismo cechuje taka wariantowość rozwiązań graficznych, która nie pozwala na powiązanie ich z czasem wykreowania analizowanych zapisów. Utrudnienia te powodują, że opisana metoda określania wieku pisma – zwłaszcza gdy chodzi o przedziały kilku a nawet kilkunastoletnie – obejmujące okres stabilizacji pisma, w trakcie którego nie wystąpiły zmiany chorobowe, urazy lub inne czynniki radykalnie wpływające na sprawność psychomotoryczną piszącego i obraz pisma, jest trudna do praktycznego zastosowania, a rezultaty takich analiz są z reguły obciążone wysokim poziomem hipotetyczności.

Badania wieku względnego tj. wskazanie, czy analizowane dokumenty lub ich elementy składowe (np. zapisy i wypełnienia ręczne, podpisy, nadruki, odbitki pieczętek, teksty drukowane) zostały sporządzone w tym samym czasie oraz jaka była kolejność ich naniesienia na podłoże dokumentu. W węższym zakresie zagadnienie to jest określane w kryminalistyce jako „badanie krzyżujących się linii”.

Z praktyki eksperckiej i publikacji krajowych oraz zagranicznych wynika, że wyniki analizy chronologii naniesienia zapisów na podłoże dokumentu przy wykorzystaniu różnych technik badawczych nie są jednoznaczne i budzą wiele kontrowersji². Dotyczy to zarówno prostych metod mikroskopowych, technik dyfuzyjnych, jak i metod wykorzystujących technologie bardziej zaawansowane (np. spektroskopia, w tym ramanowska, badania elektrostatyczne, badania wykonywane przy użyciu skaningowej mikroskopii elektronicznej, mikroskopii konfokalnej).

Ustalenie chronologii zapisów ma podstawowe znaczenie w sprawach, w których istnieje podejrzenie fałszerstwa dokumentu przez dopisanie. Są to szczególnie trudne zagadnienia śledcze pod względem do-

² Por. A. Szwarz, J. Pyrzycki, Krzyżowanie linii długopisowych na papierach syntetycznych, [w:] *Problematyka dowodu z ekspertyzy dokumentów*, red. Z. Kegel, Wrocław 2002, t. 1, s. 548-549; R. W. Radley, *Determination of sequence of writing impression and ballpoint pen Ink strokes Using the ESDA technique*, „Journal of the Forensic Science Society” 1993, t. 33, nr 2, s. 69-72; S. C. Leong, J. M. Leong, *A systematic study of the lifting technique for determining the writing sequence of intersecting Gall pen strokes*, „Science and Justice” 1997, t. 37, nr 3, s. 197-206.

wodowym, zwłaszcza w przypadku dokumentów podpisanych in blanco. Z reguły też dotyczą one fałszerstw dokumentów stwierdzających istnienie fikcyjnych stanów faktycznych o wielkiej, niejednokrotnie wielomilionowej wartości (weksle, zobowiązania, pokwitowania, testamenty itp.), a więc takich przestępstw, których ładunek szkodliwości społecznej czynów jest szczególnie wysoki. Fałszerstwa tego rodzaju mogą polegać na sporządzeniu dokumentu z wykorzystaniem podpisu złożonego wcześniej in blanco oraz na dokonaniu uzupełnień w treści gotowego już dokumentu, antydatowaniu itp.³

W praktyce eksperckiej przedmiotem badań dokumentów w takich przypadkach są następujące kwestie:

- badania kolejności krzyżujących się zapisów,
- badania kolejności zapisów nie nałożonych na siebie (nie krzyżujących się).

Zagadnienia te stały się również przedmiotem eksperymentów badawczych wykonywanych w ramach projektu rozwojowego Uniwersytetu Warszawskiego i Centrum Badawczo-Szkoleniowego Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, którego założeniem było opracowanie skutecznej metody badania zarówno krzyżujących się linii na podłożu papierowym, wykonanych różnymi środkami piszącymi i technikami druku, jak i zapisów nie zachodzących na siebie (nie krzyżujących się). W badaniach uczestniczyli także eksperci Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego, którzy m.in. przygotowali testy kontrolne oraz Biura Badań Kryminalistycznych ABW, które na podstawie zgody szefa ABW włączyło się do części eksperymentalnej projektu, obejmującej m.in. wykorzystanie mikroskopii konfokalnej do oceny zmian w strukturze linii pisma po poddaniu jej oddziaływaniu termicznemu poprzez przejście przez laserowe urządzenie drukujące⁴.

Biorąc pod uwagę zarówno trudny z badawczego punktu widzenia obszar ekspertyzy dokumentów, jakim jest ocena chronologii zapisów wykonanych różnymi technikami i środkami kryjącymi, jak i sprzeczne oceny skuteczności tych metod prezentowane w literaturze oraz doniesieniach z praktyki eksperckiej, w omawianym projekcie przeprowadzo-

³ M. Owoc, *Thermic transformations of writing materials*, Poznań 2003, s. 51.

⁴ Projekt rozwojowy pn. *Opracowanie metodyki oraz zbudowanie stanowiska do badań chronologii zapisów wykonanych różnymi technikami i środkami kryjącymi na podłożu papierowym*, sfinansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Umowa nr 0019/R/T00/2010/11 z dn. 26.08.2010 r. o wykonanie projektu rozwojowego 0R00 0038 07 zawarta pomiędzy Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego a Konsorcjum UW i CBS PTK). Realizacja projektu trwała 24 miesiące, począwszy od 26.08.2010 r. Kierownikiem projektu był prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski.

no kompleksowe badania i testy weryfikujące możliwości badawcze opisanych metod. Przede wszystkim skoncentrowano się jednak na wypracowaniu bardziej precyzyjnych metod wskazania kolejności zapisów przy zastosowaniu udoskonalonej mikroskopii optycznej wykorzystującej oprogramowanie do obserwacji obiektów w technice 3D oraz przy zastosowaniu mikroskopii ramanowskiej.

W ramach wspomnianego projektu, w Biurze Badań Kryminalistycznych ABW przeprowadzono badania zmierzające do opracowania nieniszczącej metody umożliwiającej ustalenie kolejności wykonania nie krzyżujących się zapisów na dokumencie zawierającym tekst sporządzony na drukarce laserowej, z wykorzystaniem m.in. mikroskopii optycznej i konfokalnej.

W drukarce laserowej utrwalenie nadruku polega na wtopieniu tonera w papier i dla trwalszego połączenia z podłożem, jego dociśnięcie. Wysoka temperatura (140-200°C) prawdopodobnie może spowodować zmiany właściwości fizycznych środka kryjącego naniesionego odręcznie, a wysoki nacisk może zaburzyć przebieg linii pisma bądź zniekształcić relief. Poza tym w trakcie wydruku drukarka na powierzchni papieru pozostawia dodatkowe ślady w postaci drobin tonera.

Opierając się na powyższych założeniach przeprowadzono badania, których celem było sprawdzenie, czy na podstawie oględzin mikroskopowych nie krzyżujących się podpisów wykonanych in blanco z dopisaną treścią wydrukowaną na drukarce laserowej, istnieje możliwość ustalenia kolejności naniesienia ich na podłoże oraz opracowanie metody badawczej umożliwiającej wiarygodną ocenę tego rodzaju chronologii wykonania dokumentu. Do badań przygotowano zapisy ręczne sporządzone na dwóch rodzajach papieru:

- papier firmy „Xerox” o gramaturze 80 g/m²,
- papier firmy „Gohrsmühle mill” o gramaturze 90g/m².
Zapisy wykonano różnymi środkami piszącymi, a w tym:
 - długopisami (firmy „Pilot RFJS/BSRF6 F”, „Zenith”, „BIC medium”, „Pant”, „Xinhua”, „Pilot BPS-GP”, „STAR”, „Pilot RFJS/BSRF6 F”) ze środkiem kryjącym koloru:
 - niebieskiego – 5 rodzajów,
 - czarnego – 5 rodzajów,
 - zielonego – 3 rodzaje;
 - piórami wiecznymi (firmy „Sheaffer”, „Mont Blanc”, „Waterman”) z atramentami koloru:
 - niebieskiego – 2 rodzaje,
 - czarnego – 3 rodzaje,
 - brązowego – 1 rodzaj;

- cienkopisami (firmy „Wang Neng”, „Fineliner”, „Taurus”, „Stabilo”) z tuszami koloru:
 - czarnego – 2 rodzaje,
 - niebieskiego – 2 rodzaje,
 - czerwonego – 2 rodzaje,
 - zielonego – 2 rodzaje;
- flamastrami (firmy „Kamet”) z tuszami koloru:
 - czarnego – 1 rodzaj,
 - niebieskiego – 1 rodzaj,
 - czerwonego – 1 rodzaj,
 - zielonego – 1 rodzaj,
 - brązowego – 1 rodzaj;
- długopisami żelującymi (firmy „Rystar”) z pastą żelującą koloru:
 - czarnego – 1 rodzaj,
 - niebieskiego – 1 rodzaj,
 - czerwonego – 1 rodzaj,
 - zielonego – 1 rodzaj.

Na tak przygotowanych próbkach wydrukowano tekst na drukarce laserowej HP Color LaserJet 2600n:

- po 3 (trzech) dniach od wykonania zapisów odręcznych,
- po 7 (siedmiu) dniach od wykonania zapisów odręcznych,
- po 21 (dwudziestu jeden) dniach od wykonania zapisów odręcznych,
- po 91 (dziewięćdziesięciu jeden) dniach od wykonania zapisów odręcznych.

Założono, że wysoka temperatura i wysoki nacisk powinien spowodować zmiany właściwości fizycznych środka kryjącego naniesionego odręcznie.

Zapisy odręczne, które przeszły przez drukarkę laserową analizowano przy użyciu mikroskopu Nikon 80i w powiększeniu 50x, 100x, 200x, 500x w świetle widzialnym i laserowym.

Ogółem poddano **370 próbek** w różnym powiększeniu, oświetleniu oraz konfiguracji. Łącznie przeanalizowano około **3330 obrazów**.

W celu sprawdzenia skuteczności opracowanej metody badawczej przeprowadzono test kontrolny, w ramach którego przebadano 60 próbek zawierających nie krzyżujące się zapisy ręczne i wydruki, o nieznanym dla wykonującego chronologii tych naniesień. W przypadku 56 próbek w sposób prawidłowy została określona chronologia ich wykonania.

Poniżej przedstawione zostały wyniki z badań z przykładowymi fotografiami.

Wyniki badań:

1. W wyniku konfrontacji zapisów, które przeszły przez drukarkę laserową, z zapisami, które nie przeszły przez drukarkę laserową, stwierdzono następujące różnice:
 - mniejsze nasycenie koloru po przejściu przez drukarkę w przypadku zapisów wykonanych długopisem ze środkiem kryjącym koloru niebieskiego, czarnego, zielonego, piórem wiecznym (fot. 1, 2);
 - rozmycie środka kryjącego po przejściu przez drukarkę, widoczne również poza linią pisma w przypadku zapisów wykonanych długopisem ze środkiem kryjącym koloru niebieskiego, zielonego, piórem wiecznym (fot. 2);

Fot. 1. Zapis wykonany piórem wiecznym, który nie przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 50x.

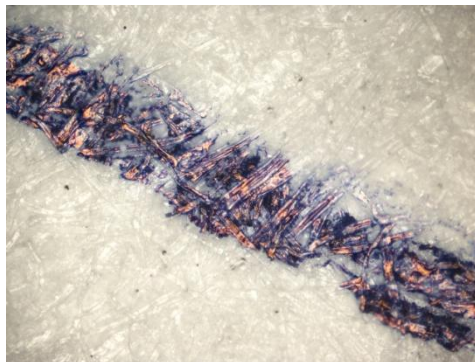

Fot. 2. Zapis wykonany piórem wiecznym, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 50x.

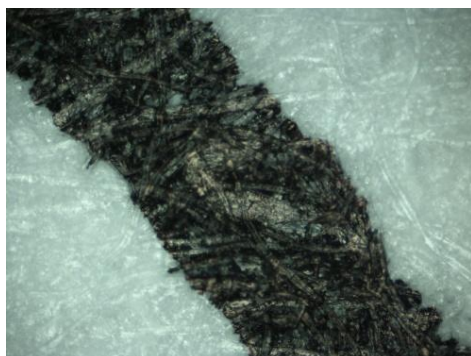
- zaburzenie linii pisma po przejściu przez drukarkę (fot. 3, 6 oraz 8):
 - rozłożenie środka kryjącego wzdłuż włókien papieru, a nie wzdłuż kierunku kreślenia, w przypadku zapisów wykonanych długopisem ze środkiem kryjącym koloru niebieskiego, czarnego, zielonego, piórem wiecznym, cienkopisem, długopisem żelującym;
 - nieregularna linia brzegowa powstała na skutek spływania środka kryjącego po włóknach papieru, w przypadku zapisów wykonanych długopisem ze środkiem kryjącym koloru niebieskiego, czarnego, zielonego, piórem wiecznym, cienkopisem, długopisem żelującym;
 - brak wyraźnych „białych linii” charakterystycznych dla zapisów wykonywanych długopisem ze środkiem kryjącym koloru niebieskiego, czarnego;

Fot. 3. Zapis wykonany długopisem, który nie przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 100x.

Fot. 4. Zapis wykonany długopisem, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 100x.

Fot. 5. Zapis wykonany piórem wiecznym, który nie przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 100x.

Fot. 6. Zapis wykonany piórem wiecznym, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 100x.

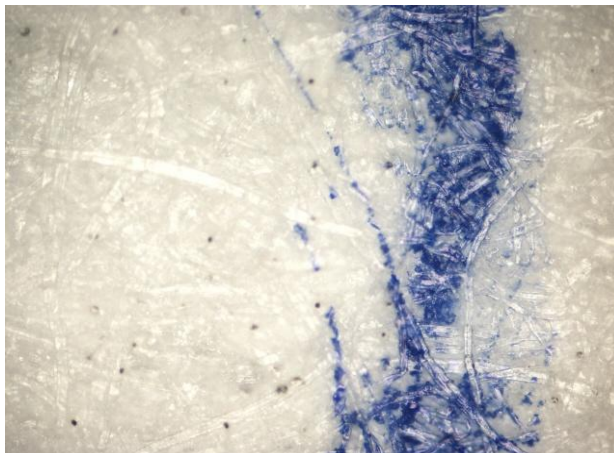

Fot. 7. Zapis wykonany długopisem żelowym, który nie przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 50x.

Fot. 8. Zapis wykonany długopisem żelowym, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 50x.

- ślady środka kryjącego znajdujące się poza linią pisma (rozpryski) po przejściu przez drukarkę – nie wynikające z naturalnego nanoszenia środka kryjącego, w przypadku zapisów wykonanych długopisem ze środkiem kryjącym koloru niebieskiego, czarnego (fot. 9);

Fot. 9. Zapis wykonany długopisem, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 100x.

- występowanie nadtopionych powierzchni tzw „spieków” po przejściu przez drukarkę, w przypadku zapisów wykonanych długopisem ze środkiem kryjącym koloru czarnego, cienkopisem, długopisem żelującym (fot. 10);

Fot. 10. Zapis wykonany piórem wiecznym, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 100x.

- zmienna kolorystyka linii pisma po przejściu przez drukarkę w przypadku zapisów wykonanych piórem wiecznym i długopisem żelującym (fot. 11);

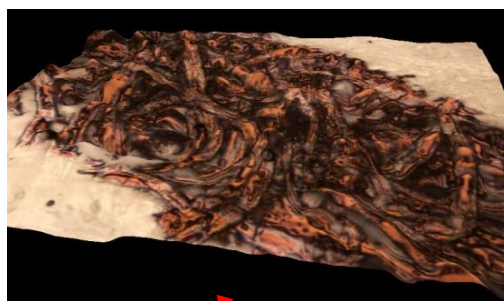

Fot. 11. Zapis wykonany piórem wiecznym, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 100x.

- obecność drobin tonera na powierzchni zapisów po przejściu przez drukarkę (fot. 12, 13).

Fot. 12. Zapis wykonany długopisem, który przeszedł przez drukarkę laserową – powiększenie 500x.

Fot. 13. Zapis wykonany długopisem, który przeszedł przez drukarkę laserową – obraz 3D, powiększenie 200x.

1. Cechy charakterystyczne dla zapisów, które przeszły przez drukarkę laserową zależą od:
 - środka kryjącego oraz podłoża,
 - czasu między wykonaniem zapisów, a przejściem przez drukarkę laserową,
 - wieku dokumentu,
 - drukarki laserowej (typu urządzenia, czasu eksploatacji, rodzaju zastosowanego tonera),
2. Obserwacje zmierzające do ustalenia chronologii wykonania nie krzyżujących się zapisów ręcznych oraz wydruku sporządzonego na drukarce laserowej należy przeprowadzać w różnych powiększeniach mikroskopu (od 50x do 500x) w promieniowaniu widzialnym.
3. Nie wszystkie cechy charakterystyczne dla zapisów, które przeszły przez drukarkę laserową, muszą występować jednocześnie w zapisie, który przeszedł przez drukarkę. Jedynie toner jest zawsze obecny na powierzchni zapisu, który przeszedł przez drukarkę laserową, ale w przypadku zapisów wykonanych środkiem kryjącym koloru niebieskiego i czarnego jego identyfikacja może być utrudniona. Dlatego w przypadku jakichkolwiek wątpliwości nie należy sformułować kategorycznych wniosków.
4. Badania chronologii wykonania nie krzyżujących się zapisów ręcznych oraz wydruku sporządzonego na drukarce laserowej są badaniami subiektywnymi i zależą od doświadczenia opiniującego i jego percepcji wzrokowej. W przypadku wątpliwości zaleca się wykonanie testów porównawczych, z wykorzystaniem takich samych rodzajowo środków i materiałów (rodzaj i model urządzenia drukującego, gramatura papieru, rodzaj narzędzia pisarskiego, rodzaj i barwa środka kryjącego) oraz w miarę możliwości uwzględniających inne okoliczności związane ze stanem i sposobem wytworzenia dokumentu kwestionowanego.

Uzyskane wyniki badań i eksperymentów wykonanych w ramach realizacji projektu to znaczący postęp w tej dziedzinie technicznych badań dokumentów, umożliwiające opiniowanie w sprawach, które dotychczas pozostawały poza sferą poznania procesowego (np. dokumenty podpisane *in blanco*). Wiarygodność tego rodzaju badań kryminalistycznych uzależniona jest w znacznym stopniu od możliwości weryfikacji uzyskiwanych wyników różnymi technikami analitycznymi. Przy czym wartość diagnostyczna uzyskanych wyników jest tym większa, im bardziej dyskryminacyjne są zastosowane techniki. Bardzo istotne jest również, aby stosowane do weryfikacji wyników techniki analityczne różniły się od techniki podstawowej zasadą działania, np. techniki optyczne były weryfikowane przez techniki oparte na badaniach spektroskopowych.

Ewelina Jakielaszek

Polska Wytwórnia
Papierów Wartościowych S.A.
w Warszawie

DOKUMENT W ASPEKTCIE EFEKTYWNOŚCI JEGO ZABEZPIECZENIA

Cel stojący przed Rządem, ekspertami służb państwowych, producentem dokumentów – jest ciągle ten sam – skutecznie zabezpieczony dokument, stanowiący barierę trudną do pokonania przez fałszerzy. Dokument bowiem jest obecnie nieodłącznym atrybutem życia obywatela i państwa, a jego funkcje powodują, że był, jest i będzie pożądanym przez przestępców, jako atrybut niezbędnym w ich działalności.

Rozwój techniczno-technologiczny, dostęp do coraz lepszego sprzętu reprograficznego czyni tworzenie efektywnie zabezpieczonych dokumentów bardzo trudnym. Nie zawsze też projektujący mają świadomość interdyscyplinarności zadania, jakie przed nimi stoi.

Z pomocą przyszedł przedstawiony w Keesingu – „Model Bezpiecznego Dokumentu”. Traktując zaprezentowany „Model” jako wskazówkę, powinno się dokonywać analizy wszystkich etapów funkcjonowania dokumentu ze szczególnym uwzględnieniem wyników ekspertyz sfalszowanych dokumentów.

Analiza wyników ekspertyz, kierunków rozwoju techniczno-technologicznego, możliwości postrzegania charakterystycznych cech dokumentów – to wiedza ułatwiająca wdrożenie propozycji elementów zabezpieczających w dokumencie spełniających określone funkcje.

Biorąc pod uwagę znaczenie dokumentów w życiu państwa i obywatela, naukowcy i producenci druków zabezpieczonych szukają najbardziej skutecznych rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo.

Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych S.A. będąc producentem dokumentów państwowych nie pozostaje w tyle i również wprowadza do swoich produktów – paszportów, dokumentów dla cudzoziemców, dokumentów komunikacyjnych, zabezpieczenia podnoszące skuteczność weryfikacji.

ppłk SG Eugeniusz Pieczul

CSSG w Kętrzynie

POWOŁYWANIE GRUP ZADANIOWYCH

Organizacja podejmuje różnorodne wysiłki, aby działać efektywnie, podejmuje działania opisane relacją uzyskanych efektów do poniesionych nakładów. Skuteczne działanie to robienie właściwych rzeczy, to umiejętność wyboru właściwych celów. W końcu sprawne działanie, to robienie rzeczy we właściwy sposób, to umiejętność właściwego działania.

Organizacje podejmują wysiłki, aby działać skutecznie. Od kogo w organizacji będzie zależała skuteczna realizacja zadań, które ostatecznie zostaną wpisane w osiągnięcie zakładanych celów? W zasadzie chodzi zawsze o to samo, o właściwe kierowanie. Kierownik nie działa jednak w osamotnieniu, nie działa sam. W organizacjach są podejmowane różnego rodzaju formy pracy zespołowej, które pozwalają pracownikom na większą samodzielność i wzięcie pełnej odpowiedzialności za efekty pracy. Zwiększa się jednocześnie znaczenie właściwego (czyli prawidłowego i dobrego) kierowania. Ważne jest to, aby obydwie cechy występowały jednocześnie. Zawsze chodzi o prawidłowe i dobre kierowanie. Nie wystarczy umieć jedynie rozróżniać, co jest prawidłowe, a co wadliwe, gdyż coś może być prawidłowe i jednocześnie złe. Ocena jakości kierowania jest procesem ciągłym i leży po stronie wszystkich jego uczestników.

Grupy zadaniowe – powoływanie.

Grupy są nieuniknioną i pożyteczną cechą życia organizacji, a znaczna część pracy kierowniczej jest poświęcona działaniu w grupach. Zadaniem kierownika jest takie pokierowanie grupami w organizacji, aby działały efektywniej i przyniosły większe zadowolenie swoim członkom.

Organizacja będzie w coraz większym stopniu korzystała z pracy małych, samorządnych jednostek i przydzielala im zadania na tyle poważne, aby można było taką strukturą skutecznie kierować. W jakim jednak zakresie taka organizacja może przesuwac dobrze funkcjonujących specjalistów z ich własnej specjalizacji i przydzielać do nowych zadań? I w jakim zakresie kierownicy na najwyższych szczeblach mogą uznawać za najwyższy priorytet tworzenie i kultywowanie wizji wspólnej dla wszystkich specjalizacji?

Silne oparcie na zespołach zadaniowych rozwiązuje jeden problem. Ale jest źródłem innego: chodzi o strukturę zarządzania organizacją bazującą na informacji. Kim powinni być zarządzający organizacją? Czy powinni to być kierownicy zespołów zadaniowych? A może powinna to być dwoista struktura, składająca się z podstruktury specjalistów, którą można porównać na przykład do funkcji – jaką pełnią lekarze w szpitalach – i podstruktury administracyjnej złożonej z kierowników zespołów zadaniowych?

Decyzje, jakie musimy podejmować w związku z rolą i funkcją kierowników zespołów zadaniowych są ryzykowne i kontrowersyjne. Czy ich stałe miejsce w organizacji może być opisane jedynie zajmowanym stanowiskiem etatowym? Czy może powinien być funkcją zadania, zmieniającą się wraz z zadaniem? Czy powinno to być miejsce określające zakres zadań, czy raczej stanowiska? Czy powinno wiązać się z jakimkolwiek zaszeregowaniem? A jeśli tak, to czy kierownicy zespołów zadaniowych staną się z czasem podstawowymi jednostkami zarządzania i „oficerami polowymi” organizacji? Czy w końcu zastąpią oni szefów średniego i wyższego szczebla zarządzania?

Widoczne są symptomy każdego z tych zjawisk, ale nie ma ani wyraźnego trendu, ani szerszego zrozumienia, jakie skutki pociąga za sobą każde z nich. Każde jednak będzie prowadziło do innej struktury organizacyjnej, różnej od tego, do czego się przyzwyczailiśmy.

Niniejszy materiał („Samokształcenie kierownika grupy zadaniowej”, „Psychologiczna analiza sytuacji kierowania grupą zadaniową”, „Aspekty etyczne zarządzania zasobami ludzkimi”, „Rodzic – Dziecko w Straży Granicznej. Relacje podwładny – przełożony w aspekcie Analizy Transakcyjnej”) w zamyśle autorów ma stanowić swoistą refleksję nad wybranymi aspektami funkcjonowania organizacji, ze szczególnym uwzględnieniem kierowania grupą zadaniową.

por. SG Piotr Gawroński

CSSG w Kętrzynie

SAMOKSZTAŁCENIE KIEROWNIKA GRUPY ZADANIOWEJ

Jakość wykonywanych zadań oraz pełnionych przez kierownika funkcji bez względu na jego pozycję formalną w strukturze organizacji i zakres jego uprawnień oraz zasięg jego władzy, czy wielkość kierowanej grupy bądź jej przedmiot zależy od wielu czynników. Jedną z ważniejszych zmiennych determinujących powyższe założenia są realne kompetencje kierownicze.

W literaturze przedmiotu można znaleźć wiele definicji tego pojęcia. Jedną z nich określa je jako konsekwencję rozwiniętych zdolności i predyspozycji osobowościowych umożliwiających ponoszenie przez kierownika określonych obowiązków oraz wynikających z nich odpowiedzialności¹.

Ze względu na postępujący rozwój cywilizacyjny i związane z nim różnicujące się potrzeby różnych grup społecznych oraz kulturowy paradygmat sukcesu, który towarzyszy każdej współczesnej organizacji, ważne staje się ciągle doskonalenie warsztatu pracy kierownika każdej instytucji publicznej, a w tym tych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, czy ochronę granicy państwowej.

Wydaje się, że w tych okolicznościach formacje mundurowe, takie jak: Policja, Straż Graniczna, Straż Pożarna itp. dostrzegają potrzebę doskonalenia własnej formy i filozofii zarządzania potencjałem kadrowym na rzecz osiągnięcia powierzonych zadań. Zauważa się w tych organizacjach – mimo hierarchicznego i autokratycznego modelu kierowania – kształtujący się humanistyczny charakter środowiska służby, poszczególnych jej komórek lub powołanych doraźnie określonych grup zadaniowych. Dostrzega się również społeczny wymiar formacji oraz społeczną ich odpowiedzialność.

W związku z powyższym realizowanie celów instytucji, a przede wszystkim założeń społecznej odpowiedzialności formacji wymaga, innego modelu przygotowania kadr środowiska. Większą wagę powinno się przywiązywać do sposobów rozwoju kompetencji kierownika i jego zespołów. Zasadne staje się korzystanie z miękkich i dojrzałych form ak-

¹ S. Tokarski, *Kierownik w organizacji*, Warszawa 2006, s. 71-87.

tywności edukacyjnej, które można realizować poprzez instytucjonalne i pozainstytucjonalne formy samokształcenia.

Samokształcenie jest najwyższą formą budowania optymalnego warsztatu własnej pracy. To niezależny, krytyczny i głęboko autonomiczny proces doskonalenia własnych zasobów poprzez udział w tych formach działalności edukacyjnej lub socjalizacyjnej, które zarówno w danym momencie, jak i w dłuższej perspektywie czasu są niezbędne, np. do podniesienia sprawności lub osiągnięcia założonej efektywności².

Skuteczność tej formy aktywności edukacyjnej człowieka zależy od pewnych warunków. Jednym z nich jest m.in. relatywnie wysoki poziom dojrzałości emocjonalnej, społecznej i zawodowej podmiotu ją podejmującego, będący konsekwencją doświadczenia przez niego poczucia odpowiedzialności za powierzone mu przez formację zadania.

Należy podkreślić, że o dojrzałości każdej instytucji, jej pozycji w grupie organizacji rozwiniętych świadczy m.in. wskaźnik autonomizacji jej przestrzeni, w której obiektywnie spełnia się prawo podmiotowości każdego jej pracownika lub funkcjonariusza. Jedną z form upodmiotowienia personelu jest uwolnienie procesów edukacyjnych środowiska.

Samokształcenie stanowi elastyczną formułę budowania określonych kompetencji, przede wszystkim obiektywnie potrzebnych, zarówno o operacyjnym, jak i o strategicznym znaczeniu. Samokształcenie stoi w radykalnej opozycji do wszelkich, sztywnych form rozwoju zawodowego, które wynikają z rutyny legalizmu i stosowanych reguł planistycznych.

Jest formą edukacyjną, która nie zniewala i nie przymusza do określonej aktywności będącej konsekwencją realizowania przyjętej „wieki temu” doktryny „profesjonalnego rozwoju” wpisującego się w „zaplanowaną ścieżkę kariery zawodowej”. Stanowi przykład organizacji świadomie uczącej się – rozwijającej swoje zasoby osobowe przy podmiotowym prawie członków środowiska. Wydaje się, że proces budowania potencjału organizacji zależy w znacznej mierze m.in. od stworzenia warunków sprzyjających podejmowaniu samokształcenia.

Współczesny kierownik organizacji czy mniejszej struktury, np. konkretnej grupy zadaniowej powołanej na okoliczność zaspokojenia określonej potrzeby o wewnętrznych lub zewnętrznych cechach, powinien stanowić przykład osoby o ciągle różnicującym się potencjale. Jego kompetencje powinny zatem stanowić wymierną wartość funkcji edukacji ustawicznej i wyrażać się na osi współrzędnych krzywą wzrostu jej różnych elementów m.in. wiedzy, umiejętności, postaw czy rozwoju cech charakterologicznych.

² L. Turos, *Andragogika ogólna*, Warszawa 1999, s. 30.

To stanowisko podziela wielu autorów reprezentujących humanistyczny nurt kierowania w organizacjach. Zdaniem M. Gellerta i C. Nowaka współczesny kierownik grupy zadaniowej „powinien mieć duże doświadczenie w pracy zespołowej i charakteryzować się dobrą znajomością zagadnień z dynamiki grupy, rozwoju osobowości i metodologii”³. W tej definicji podkreśla się podstawowe cechy, jakimi powinien się legitymować kierownik grupy zadaniowej. Istotne są również inne właściwości niewskazane w powyższym opisie, a zwłaszcza te wynikające z pierwotnych doświadczeń pracy kierownika w grupie w roli szeregowego jej członka, przebywania w grupie i zajmowania w niej różnych pozycji. Nie można kierować grupą nie znając i nie uczestnicząc w tych mechanizmach oraz procesach społecznych, które determinują jej formę i poziom jej tożsamości.

Samokształcenie prowadzi do nabycia lub rozwoju realnych umiejętności i zdolności⁴. W tym przypadku kierownik doskonali swój warsztat pracy z grupą i w byciu jej częścią. Podejmowanie tej formy aktywności (przez kierownika) rozwija jego m.in. umiejętności diagnostyczne, planistyczne, praktyczne i organizacyjne. Ponadto determinuje:

- 1) trafną diagnozę potrzeb otoczenia;
- 2) rzetelne konstruowanie zadań na podstawie danych diagnozy otoczenia;
- 3) optymalne projektowanie zespołów zadaniowych z uwzględnieniem różnic kompetencyjnych członków zespołu;
- 4) prawidłową ocenę realnego potencjału grupy i wskazuje sposoby oraz formy ich rozwoju, korekty lub kompensacji;
- 5) prawidłowe jego funkcjonowanie w grupie zadaniowej, przejawiające się m.in. w podnoszeniu motywacji jej członków do pracy oraz ograniczaniu negatywnych następstw pojawiających się podczas rozwoju grupy;
- 6) zarządzanie kadrami zgodnie z wynikami diagnozy;
- 7) stałe utrzymywanie na zadawalającym poziomie własnej atrakcyjności jako narzędzia wywierającego konstruktywny wpływ na efektywność pracy członków grupy i ich poczucie odpowiedzialności oraz zaufanie i szacunek do lidera;
- 8) budowanie rzeczywistego autorytetu kierownika;
- 9) budowanie profesjonalnego warsztatu pracy;
- 10) wdrażanie kadr do korzystania z dostępnych form samokształcenia.

³ M. Gellert, C. Nowak, *Zespół*, Gdańsk 2008, s. 178.

⁴ K. Augustyniak K. Łagoda, E. Skowrońska, J. Świniarski, I. Wasilcow, *Wybrane problemy szkolenia policyjnego*, Szczytno 1999, s. 57-58.

Wydaje się, że samokształcenie kadr kierowniczych wszystkich poziomów organizacji nie jest tylko narzędziem wspierającym ich warsztat pracy, które pozwala osiągać zakładane przez instytucje cele, ale także podnosi świadomość rozumienia przez tę kadrę również zagrożeń warunkujących byt instytucji jako takiej.

W literaturze przedmiotu można spotkać różne klasyfikacje zarówno form samokształcenia, metod ich realizacji, czy warunków niezbędnych do ich przejawiania.

Do podstawowych form samokształcenia o instytucjonalnym charakterze należy zaliczyć:

- 1) udział w szkoleniach i doskonaleniach zawodowych realizowanych przez podmioty zewnętrzne lub wewnętrzne dotyczących podnoszenia kompetencji merytorycznych (przedmiotu pracy grup, których jest się liderem) oraz kierowniczych (sprawnego wykonywania funkcji kierowniczych);
- 2) korzystanie z oferty edukacyjnej szkół wyższych, zwłaszcza z propozycji zawodowych studiów podyplomowych,
- 3) udział w seminariach, konferencjach, warsztatach i spotkaniach, których celem jest wzrost potencjału kierowniczego i rozwijanie dojrzałych struktur grupowych (zawodowych) w formacji;
- 4) udział w zespołach roboczych powołanych na określony czas w celu realizacji określonych zadań.

Obok nieinstytucjonalnych form samokształcenia szczególne miejsce w procesie budowania kompetencji kierownika grupy zadaniowej zajmują:

- 1) doświadczenia wykonywania obowiązków na podstawowych stanowiskach służbowych;
- 2) doświadczenia praktyki zawodowej na innych stanowiskach służbowych lub w formacjach o podobnym charakterze lub przedmiocie zadań służby;
- 3) doświadczenia i wnioski wynikające z wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych, które implikują powoływanie różnych grup reagowania;
- 4) doświadczenia i wnioski płynące z kontaktów interpersonalnych członków środowiska służby oraz krytyczna analiza ich realnych potrzeb służby i rozwoju;
- 5) korzystanie z zasobów bibliotecznych, z publikatorów czy informacji uzyskanych drogą elektronicznych środków przekazu.

Samokształcenie to nie tylko formy, ale także metody. Wśród nich ważne miejsce zajmują takie metody uczenia się, jak: problemowe, praktyczne czy eksponujące. W grupie tych metod szczególną rolę w kształ-

towaniu kompetencji odgrywają takie jak: pokaz, symulacje, odgrywanie ról czy inscenizacje⁵.

Według S. Kaczora w samokształceniu instytucjonalnym wysokie walory edukacyjne przypisuje się metodzie: gier dydaktycznych i instruktażu⁶.

Realizują one przede wszystkim dwa zadania o utylitarnym charakterze budowanych kompetencji. Umożliwiają poszerzanie lub pogłębianie wiedzy i umiejętności z danej dziedziny (dziedzin) związanych z wykonywaniem pracy zawodowej oraz rozwijają potencjał intelektualny osoby, który determinuje twórcze i sprawcze działanie.

Obok metod stosowanych instytucjonalnie ważne są także swobodne techniki rozwoju własnego potencjału. To one dopełniają proces samokształcenia. Wśród nich należy podkreślić metody asymilacyjne, np. pracę z książką, pracę z tekstem oraz metody problematyczne służące samodzielnemu rozwiązywaniu problemu lub problemów.

Należy również pamiętać, że podstawowym narzędziem determinującym tą celową aktywność edukacyjną – np. kierownika konkretnej grupy zadaniowej – jest jego pozytywna motywacja (automotywacja). To ona jest funkcją sukcesu osiągniętych kompetencji.

Wydaje się, że rolą każdej organizacji jest tworzenie takiego systemu funkcjonowania, który będzie „wymuszał” i inspirował kadry do sprawnego działania w instytucji poprzez podejmowanie różnorodnych form własnego rozwoju.

Automotywacja, mobilizacja, autorefleksja to cechy opisujące stan psychiczny dojrzałej organizacji, w której wielką troską otacza się instytucję samokształcenia. To ona jest jedyną formą edukacyjną, która nie generuje kosztów i nie jest balastem, a szansą jej rozwoju.

Reasumując można powiedzieć, że samokształcenie jest funkcją rozwoju ogólnego i specjalistycznego kierownika każdego szczebla zarządzania. Pozwala kierownikowi rozwiązywać realne problemy grupy zadaniowej, instytucji czy całej organizacji oraz przeciwdziałać patologiom środowiska pracy.

⁵ Cz. Kupisiewicz, *Podstawy dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1996, s. 140-154.

⁶ S. Kaczor, *Edukacja dorosłych a praca zawodowa i bezrobocie*, [w:] *Wprowadzenie do andragogiki*, red. T. Wujek, Radom 1996, s. 137.

mjr SG Eliza Chmura

CSSG w Kętrzynie

PSYCHOLOGICZNA ANALIZA SYTUACJI KIEROWANIA GRUPĄ ZADANIOWĄ

Osoba sprawująca rolę kierowniczą na mocy uprawnień przyznanych jej przez organizację, reprezentuje organizację zarówno od strony formalnej, jak i psychologicznej.

Posiadanie przez kierownika tego typu władzy w sposób asymetryczny ukierunkowuje relację kierownik – członek grupy zadaniowej. Owa asymetria jest naturalną konsekwencją sformalizowanej organizacji o określonej hierarchii stanowisk, zróżnicowanym zakresie obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności.

Znaczna dynamika procesów zarządczych w organizacjach powoduje sytuacje, kiedy asymetria ta może ulegać modyfikacji, mniejszej lub większej, w kierunku jej zróżnicowania (z uwagi na indywidualną interpretację swej roli przez samego kierownika lub też przez zdolności podwładnych w obszarze wywierania wpływu na swoich przełożonych, zmniejszając tym samym stopień swojego podporządkowania).

W niniejszym artykule postaram się zogniskować uwagę na relację między osobą kierującą a członkami grupy zadaniowej.

W toku realizacji zadań każdorazowo w grupie zachodzi szereg złożonych procesów i zjawisk zarówno świadomych, jak i nieświadomych. Zanim grupa (zespół) „zwiąże się” w rzeczywistości, istnieje już w wyobrażeniach jej członków. Fazy procesu grupowego pojawiają się zatem w typowej kolejności, wg M. Król-Fijewskiej i P. Fijewskiego¹ zachodzą następująco:

- I. Wstępna integracja – osoby mają dużą motywację do bycia razem, posiadają energię, którą chcą zainwestować w realizację zadania. Członkowie gotowi są do współpracy, przeświadczeni, że utworzą zgraną grupę.
- II. Formowanie się struktury grupy – tworzą się ustabilizowane role, grupa zaczyna się organizować, spontanicznie tworzą się normy i zasady.
- III. Kryzys grupowy – występuje, gdy z nowo powstałych ról, więzi, norm i zasad niestety nie każdy jest zadowolony. Między uczest-

¹ M. Król-Fijewska, P. Fijewski, *Nasze spotkania*, IPZiT i PARPA, Warszawa 1994; zob. L. J. Krzyżanowski, *O podstawach zarządzania inaczej: paradygmaty, modele, metafory, filozofia, dylematy, trendy*, PWN, Warszawa 1999.

nikami zaczynają pojawiać się wrogie uczucia i nastawienia świadczące o rozdrażnieniu, złości, poczuciu krzywdy itp. Kryzys może zostać przełamany, jeśli:

- uczestnikom grupy zależy na dobrych relacjach,
- potrafią otwarcie rozmawiać o problemie,
- są w stanie zrozumieć, co naprawdę dzieje się między nimi.

IV. Tworzenie stabilnej struktury (faza głębszej integracji), czyli zwiększenie wzajemnej otwartości, szczerości, wrażliwości interpersonalnej.

Cechą charakterystyczną każdej grupy zadaniowej jest cel grupy, rozumiany jako punkt w przestrzeni o wartości pozytywnej przynajmniej dla większości członków grupy. Należy rozumieć, że cel (poziom zadaniowości) i czas to dwa ważne parametry mające wpływ na kierowanie grupą. Kolejną ważną cechą grupy zadaniowej jest jej struktura. Silnie wpływają na nią pozycje w grupie oraz wzajemne relacje, struktura władzy, komunikowanie się, atrakcyjność interpersonalna. Struktura władzy polega na tym, że osoba zajmująca wyższą pozycję, może kontrolować zachowanie osoby zajmującej niższą pozycję w grupie, może pokierować grupą w sposób autokratyczny i w ten sposób zniweczyć wysiłek grupowy. Nie przypuszczam jednak, aby grupa zadaniowa odznaczała się jakąś koherentną strukturą. Zależy to zapewne od danej grupy, a także od sytuacji i oddziaływań zmiennego otoczenia. Grupy zadaniowe będą zawsze niezmiernie zróżnicowane. Bywa przecież tak, że ludzie znaleźli się w danej grupie bez swej woli (np.: grupę powołano do życia w konkretnym celu z osób przypadkowych). Dodatkowo w organizacjach o charakterze totalnym (do jakich zaliczyłabym Straż Graniczną) relacja kierownik – członek grupy zadaniowej oparta jest na sztywno zdefiniowanej hierarchiczności i formalizmie zachowań. Członków grup zadaniowych zwykło się postrzegać jako „realizatorów zadań”, wykonawców poleceń o wysokim stopniu konformizmu. Wedle opisywanych przez Ervinga Goffmana cech organizacji totalnych „Plan działania narzucony jest z góry przez system formalnych rozporządzeń, a jego przestrzegania pilnuje zespół nadzorców”². Zatem kierownik pośredniczy między kierownictwem organizacji a członkami grupy, realizuje wytyczne kierowników wyższych szczebli i jednocześnie reprezentuje interesy grupy zadaniowej. Występuje często w roli osoby wszytkowiedzącej, znającej się na wszelkich, nawet najdrobniejszych sprawach, mogącej wykorzystać swo-

² E. Goffman, Charakterystyka instytucji totalnych, [w:] *Elementy teorii socjologicznych* red. W. Derczyński, J. Szacki, PWN, Warszawa 1975; zob. M. Hulej-Łukasik, *Ja i procesy samoregulacji. Różnice między zdrowiem a zaburzeniami psychicznymi*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010; J. R. Schermerhorn, *Zarządzanie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008.

je uprawnienia niezależnie od faktu, czy jego postępowanie jest akceptowane przez współpracowników, czy też nie. Z drugiej strony wspólnie z członkami zespołu uczestniczy w realizacji zadania, zatem ma możliwość przekazania wyższemu kierownictwu informacji o potrzebach i oczekiwaniach współpracowników. Znalezienie się w dwoistej roli dla wielu kierowników jest nad wyraz trudne. Podmiotowość w stosunkach międzyludzkich jest bardzo ograniczona w znacznej mierze dlatego, że instytucja totalna wytwarza wokół członków zespołów zadaniowych sieć przymusu, presji, wskutek czego ludzie stale obawiają się konsekwencji. Nie wszyscy kierownicy uciekają się do racjonalnych argumentów, są tacy, którzy wolą rozbudzać emocje. Samego zaś człowieka traktują instrumentalnie, jakby jego rola ograniczała się do funkcji wypełnianych na konkretne zlecenie. Zaszczepienie niepewności oraz doprowadzanie do napięć lękowych członków grupy często rozumiane jest przez zwierzchników jako element przewagi oraz skuteczny sposób zmotywowania członków grupy w kierunku uniformizacji i oczekiwanej standaryzacji wykonania zadania. Reakcją na te procesy nie może być tylko milczenie lub konsternacja. Członkowie grup zadaniowych nie są ostatecznie osobami ubezwłasnowolnionymi i powinni zdawać sobie sprawę, że nawet w instytucjach o charakterze totalnym istnieje szereg sposobów obrony własnej indywidualności i podmiotowości. Musi się tylko pojawić krytyka tego, co jest, dostatecznie silna negacja budząca pragnienie zmiany podejścia do realizacji zadań.

Należy po pierwsze zdawać sobie sprawę, iż realizacja zadań wykonywanych przez grupy zadaniowe każdorazowo stawia wobec uczestników wyższe wymagania aniżeli w przypadku wykonywania powtarzalnych funkcji w organizacji. Nie można zatem zapominać, iż struktura grupy zadaniowej jest nietrwała, a jej członkowie zazwyczaj współpracują ze sobą pierwszy raz. Tego typu sytuacja wymaga szczególnego podejścia kierownika grupy do budowania i utrzymania relacji pomiędzy uczestnikami. Kierownik jest wprawdzie centralną postacią w realizacji przedsięwzięcia (jakim jest konkretne zadanie postawione grupie zadaniowej lub udział w projekcie itp.) jednocześnie – o czym wcześniej wspomniałam – jest on członkiem zespołu. Dlatego powinien sobie uświadomić, iż od jego umiejętności, wiedzy i doświadczenia, a także cech osobowych zależy powodzenie danego zamysłu. Możliwość wywierania wpływu na członków grupy powinna wynikać z wielu różnych źródeł, z których najważniejsze to kwalifikacje, autorytet i przejawianie chęci do działania. Nie ulega wątpliwości, że jedynie kierownik włączający się aktywnie w prace zespołu zadaniowego może go skutecznie wspierać i motywować. Kierownik zawsze powinien zdawać sobie sprawę, iż grupa w początkowej fazie jest przypadkowym zbiorem osób. Jej

potencjał interpersonalny jest ukryty. Z czasem ten potencjał rozwinię się i ważne jest, aby skierować go w pożądanym kierunku. Potencjał grupy nie może być bagatelizowany i marnotrawiony. Gdy różne typy osobowości (różnorodność wartości i umiejętności) przystępują do wspólnej pracy, to największą zaletą takiej grupy jest kreatywność oraz możliwość uzupełniania się. Ludzi należy włączyć w proces formułowania i realizacji zadań oraz pozostawić im swobodę w sferze kontroli wykonania tychże zadań. Grupa wówczas bierze na siebie więcej odpowiedzialności. Zadaniem kierownika nie powinno być poddawanie analizie własnych pomysłów i przekonywanie do nich, tylko umożliwienie grupie maksymalnego wykorzystania własnego potencjału. Jego rola powinna obejmować różnicowanie zadań i czynności związanych z angażowaniem członków grupy, jak i umiejętne reagowanie na niepokojące zjawiska utrudniające lub opóźniające ich realizację. Na kierowniku spoczywa także budowanie wzajemnego zaufania w grupie oraz wspieranie ducha zespołu.

Niezwykle pomocny jako wskaźnik atmosfery i klimatu grupowego może okazać się własny rezonans emocjonalny kierownika grupy. Jeśli np. kierownik sam doświadcza lęku, czy złości, to emocje te rezonują z emocjami grupy i dlatego sporym wyzwaniem może być oddzielenie własnych odczuć od tego, co pochodzi od grupy. Bardzo ważne jest uznanie istnienia nieświadomych procesów (hamowanie pomysłów, projekcja negatywnych uczuć) i fakt, że zjawiska, które zachodzą w grupie, są pochodną tego, co dzieje się w organizacji. Niedostrzeganie i niedocenywanie roli tych procesów powoduje, że kierownik grupy zadaniowej ulega niebezpiecznemu zacieśnieniu i ślepoty na to, co znajduje się obok, w związku z czym nie otwiera się ku żadnej przestrzeni. Działa w bardzo wąsko zakreślonych granicach, bez indywidualnego oblicza, a więc także bez możliwości sensownego ewoluowania i akceptacji nieprzewidzianego. Stworzony z zakodowanych nawyków i biernej akceptacji świat jest płaski, jednowymiarowy i martwy.

Warto więc zadać sobie pytanie kierując grupą zadaniową – czego bronić, na czym się opierać? Otóż należy przede wszystkim bronić niestandardowego, otwartego myślenia. Wspierać odwagę, autonomię, nie stawiać barier, uwolnić umysł, bez uprzedzeń zastanowić się, czym organizacje cywilne mogą zainspirować Straż Graniczną. Mieć śmiałość sięgania po kreatywne rozwiązania i przekraczania mentalnych granic.

por. SG Lucyna Sikorska

CSSG w Kętrzynie

ASPEKTY ETYCZNE ZARZĄDZANIA ZASOBAMI LUDZKIMI

W celu zachowania przejrzystości artykułu uznano, iż proces zarządzania zasobami ludzkimi to „ogół działań związanych z dysponowaniem posiadanymi zasobami ludzkimi przez daną organizację, podejmowanych dla osiągnięcia jej celów, którym nadaje się strategiczne znaczenie”¹. Proces ten jest bardzo rozbudowany i obejmuje szereg czynności tj. planowanie, rekrutację i selekcję, wprowadzenie do pracy (tzn. dbanie o prawidłowo przebiegającą adaptację zawodową). Nie mniej ważne jest planowanie szkoleń i doskonalenia zawodowego, dokonywanie oceny pracownika (wraz z ponoszeniem konsekwencji, jakie mogą w tym procesie wystąpić), istotny jest też aspekt motywowania pracowników. Należy pamiętać, iż pojęcie zasobów ludzkich obejmuje „pracowników wraz z ich wykształceniem, doświadczeniem, kwalifikacjami zawodowymi, wykonywaną pracą, stosunkami międzyludzkimi i umiejętnościami porozumiewania się”².

W zarządzaniu/kierowaniu czy dowodzeniu istotną rolę odgrywa etyka, która w ujęciu słownikowym definiowana jest jako „ogół norm moralnych przyjętych przez jakąś zbiorowość społeczną jako punkt odniesienia dla oceny i regulacji postępowania w celu integracji grupy wokół pewnych wartości”³. Dla potrzeb problemowych zagadnień niniejszej pracy właściwą jest definicja etyki zawodowej według M. Stora „Etyka pozwala na pielęgnowanie oraz rozwijanie cech, które łączą się z wartościami, poszanowaniem, godnością, rzetelnością, dyscypliną pracy, dumą zawodową czy profesjonalizmem”⁴.

W powyższym artykule uwaga skoncentrowana została jedynie na aspektach etycznych procesu zarządzania/kierowania, czyli takich, „które

¹ W. Golnau, Zagadnienia wstępne, [w:] *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, red. W. Golnau, M. Kalinowski, J. Litwin, wyd. III, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2010, s. 11.

² H. Król, Podstawy koncepcji zarządzania zasobami ludzkimi, [w:] *Zarządzanie zasobami ludzkimi. Tworzenie kapitału ludzkiego organizacji*, red. H. Król, A. Ludwiczynski, PWN, Warszawa 2006, s. 51-54.

³ Ibidem, s. 138.

⁴ M. Stor, Prawne i etyczne zagadnienia zarządzania kadrą, [w:] *Zarządzanie kadrą*, red. T. Listwan, wyd. IV zmienione, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 448.

w swoim funkcjonowaniu respektują wartości etyczne”⁵. Należy jednak pamiętać, że etykę definiuje się przede wszystkim w odniesieniu do ludzi, a nie organizacji. Stąd też często przytaczane zwroty typu „etyczna firma” odnoszą się przede wszystkim do grupy społecznej (pracowników), którzy tworzą trwałą i silną kulturę opartą na poszanowaniu praw i prywatności ludzkiej. To także firma/instytucja, w której zatrudnia się kierownictwo, od którego zgodnie z wytycznymi (idea firmy) wymaga się postępowania ze swoimi pracownikami w sposób etyczny (traktujący ich ze zwyczajową przyzwoitością), a w głównej mierze sprawiedliwie (bezstronnie, uczciwie, powstrzymując się od używania przymusu i przemocy, wynagradzając proporcjonalnie do wniesionego wkładu).

Według J. Moczydłowskiej etyczne zarządzanie zasobami ludzkimi (zarządzanie odpowiedzialne społecznie) to „działania podejmowane przez organizację, które mają na celu nie tylko wzrost wydajności i jakości pracy, ale także uwzględniające możliwości pracowników oraz ich różnorodne potrzeby i cele”⁶. Z powyższej definicji wynika, iż jest to zarządzanie/kierowanie, w którym obowiązują zasady takie jak: szacunek dla jednostki, sprawiedliwość oraz przejrzystość podejmowanych działań. Należy stwierdzić, iż aspekty etyczne towarzyszące działalności każdej organizacji zazwyczaj wywołują sporo dyskusji, a nawet czasem kontrowersji, ponieważ ich podłożem mogą być różnorodne poglądy na kwestie moralności. Od najbardziej skrajnego przekonania, iż etyka w pewnych sferach środowiska pracy nie istnieje, do stwierdzenia, że w ustroju kapitalistycznym stanowi ona podstawę funkcjonowania.

Nie jest niczym nowym w głoszeniu opinii, że praca, oprócz wymiernych korzyści materialnych, powinna dawać również satysfakcję z dobrze wypełnionych obowiązków. Jednak nie zawsze ta satysfakcja się pojawia, ponieważ aby osiągnąć sukces, ludzie stosują metody, które nie zawsze są uczciwe z punktu widzenia obowiązujących norm społecznych. W pogoni za „sukcesem zawodowym” należy zachować dystans, aby nie stracić szacunku u współpracowników oraz samego siebie.

Dylematy etyczne funkcji kierownika

Podejmując się wykonawstwa jakiegokolwiek zadania (a szczególnie na poziomie kierowniczym) należy pamiętać, że obowiązuje nas kodeks postępowania, który nakazuje nie łamać ustalonej wcześniej normy zachowań społecznych, norm etycznych oraz hierarchii wartości.

⁵ H. Król, *Podstawy koncepcji zarządzania...*, op. cit. s. 139.

⁶ J. Moczydłowska, *Zarządzanie zasobami ludzkimi w organizacji. Podręcznik akademicki*, Difin, Warszawa 2010, s. 220.

Rozważając zagadnienie przestrzegania zasad etyki w realizacji zadań kierownika należy zauważyć u różnego typu grup zawodowych, iż funkcjonuje on w strukturze liniowej (kieruje działalnością komórki organizacyjnej i podlegają mu kierownicy szczebla niższego, jak i szeregowi pracownicy). Powstaje w ten sposób linia, która w dużych jednostkach organizacyjnych może obejmować kilka szczebli (ten typ linii jest zarówno drogą podejmowania decyzji, jak i przekazywania wiadomości). W formacjach zhierarchizowanych nosi ona nazwę drogi służbowej. Droga ta służy również innej ważnej funkcji, mianowicie kontroli wykonywanych przez podwładnych zadań (pamiętać wówczas należy, że kontrola służy usprawnianiu pracy, nie stanowi zaś sposobu do karania). Sprawna struktura liniowa winna stwarzać jasny, logiczny i uporządkowany system komunikacyjny, zaś jej zaletą winno być pełne przestrzeganie zasady jednoosobowego kierownictwa oraz wyraźne rozgraniczenie zadań i odpowiedzialności.

Sprężenie funkcjonalne pokrywa się w pełni z zależnością hierarchiczną. Skuteczny przełożony winien być zarówno doradcą, jak i specjalistą w swojej dziedzinie. Jednak struktura liniowa posiada pewne niedoskonałości, które w głównej mierze wiążą się z:

- skupieniem w rękach kierowników zbyt wielu zadań, co wymaga od nich wszechstronności,
- poczuciem pełni władzy kierowniczej nad pracownikami (szczególnie takim poglądom mogą sprzyjać formacje ze ścisłą podległością służbową).

Niemniej jednak należy stwierdzić, iż struktura liniowa jest strukturą podstawową i najprostsza, a tym samym najstarsza.

Analiza literatury z zakresu etyki zarządzania pozwala na wyciągnięcie wniosków, iż do podstawowych aspektów etycznych wykonywania czynności przełożonego winno należeć:

- 1) zachowanie „wzorca” w postępowaniu i myśleniu (gdyż to podwładny obserwuje uważnie przełożonego, bo to on wyznacza wszelkie granice i normy);
- 2) szybkie i skuteczne reagowanie na zachowania i działania bezprawne i nieetyczne (brak takiej reakcji to sygnał, że naganne postępowanie jest dopuszczalne lub przynajmniej tolerowane);
- 3) właściwe kierowanie przebiegiem służby/pracy podwładnych;
- 4) tworzenie warunków do sprawnej i efektywnej realizacji zadań, a mianowicie:
 - a) przydzielanie niezbędnych środków technicznych lub materiałowych;
 - b) ułatwienie dostępu do informacji, umożliwiających skuteczne wykonanie zadania;

- c) realne wyznaczenie terminu realizacji każdego zadania służbowego;
- 5) rozdzielanie zadań służbowych między podwładnych w sposób odpowiadający indywidualnemu zróżnicowaniu w zakresie umiejętności profesjonalnych, predyspozycji osobistych i zasobu doświadczenia zawodowego, także z uwzględnieniem aktualnego obciążenia zadaniami wcześniej zleconymi.

Wyznaczniki etyczne funkcji kierownika w *Zasadach etyki zawodowej funkcjonariuszy Straży Granicznej*

Poza ogólnymi aspektami etycznymi funkcji kierownika należy również odnieść się do zasad etyki stricte zawodowej, czyli do *Zasad etyki zawodowej funkcjonariuszy Straży Granicznej*, w których także odnajdujemy wskazówki do efektywnego działania skierowane nie tylko do szeregowego funkcjonariusza, ale również do kierownika komórki organizacyjnej⁷.

Zasadniczy i podstawowy zapis odnajdujemy w części. I, pkt. 5 w następującym brzmieniu: „szanuje prawa i godność innych osób, ich wartości kulturowe, symbole, język, obyczaje i tradycje; ma poczucie godności własnej”. Przytoczony cytat jest logicznym odzwierciedleniem zapisów Konstytucji RP w obszarze ochrony i poszanowania godności człowieka. Znajdziemy tam odwołanie zakazujące naruszania godności kogokolwiek z jakiegokolwiek powodu.

W kompetencjach kierownika winien także znajdować się obowiązek kontrolowania samego siebie i podwładnych, aby niewłaściwe poglądy nie wywierały wpływu na czynności służbowe, a przede wszystkim w obszarze postępowania wobec innych osób (ważna jest także postawa zachowania bezstronności wydawanych sądów i opinii).

Z kolei w części II pkt. 1-3 mamy podane wskazówki dotyczące wykonywania czynności służbowych i dbania o właściwe relacje międzyludzkie (obowiązujące również kadrę kierowniczą):

„Obowiązki służbowe wykonuje rzetelnie i bezstronnie, a w szczególności:

1. Pracuje sumiennie i dąży do osiągnięcia najlepszych rezultatów, kierując się wnikliwością, rozważą i inicjatywą w realizacji powierzonych zadań.
2. Utrzymuje relacje służbowe oparte na współodpowiedzialności, współpracy i wzajemnym poszanowaniu; jest lojalny wobec Straży Granicznej i przełożonych.
3. Nie uchyla się od odpowiedzialności za swoje postępowanie.

⁷ Zarządzenie KGSG z dn. 20.03.2003 r., Dz. Urz. KGSG nr 1, poz. 7.

4. Dba o powierzone mu mienie publiczne i racjonalnie nim gospodaruje”⁸.

Zasady wzajemnego oddziaływania funkcjonariuszy w relacjach służbowych oraz odpowiedzialności za pełnioną służbę wpisują się w problematykę szeroko pojętej moralności zawodowej. Niewątpliwie każdy pracownik doceni takie wartości, jak dobre warunki i przyjazna atmosfera pracy. Nie jest żadnym novum stwierdzenie, że tę atmosferę tworzymy my wszyscy, zarówno szeregowi funkcjonariusze, jak i ich przełożeni.

Kierowanie zespołami ludzkimi to nie jest umiejętność, którą posiadają bezwzględnie wszyscy. W środowisku pracy możemy zaobserwować, że są przełożeni, za którymi podwładni pójdą bez specjalnej zachęty, ale również tacy, z którymi nikt nie chce pracować (bojkotują ich polecenia, dyskredytują wizerunek i kompetencje). Sekret sukcesu nierzadko tkwi w charyzmie i motywowaniu. W błędzie jest ten, kto sprowadza motywację wyłącznie do wymiaru finansowego (obecnie można zauważyć, że to bardzo częsty błąd popełniany przez przełożonych). Taki osąd może wynikać z nieznajomości swoich podwładnych i ich potrzeb. Przełożony, który nie wie nic na temat swoich podwładnych, nie może skutecznie kierować zespołem, nie może reagować na zaistniałe zdarzenia i problemy, ponieważ ich po prostu nie zna.

Podsumowując należy stwierdzić, że w problematyce kierowania grupą, istotną kwestią jest wymóg stałej pracy nad moralnością zawodową oraz utrzymania jej właściwego poziomu w szczególności w odniesieniu do przełożonego. Co prawda nie da się jasno określić pełnego profilu predyspozycji i warunków, jakie muszą spełniać kadry kierownicze służb mundurowych, nie mniej jednak trzy wartości pozostają poza dyskusją: pierwsza to godność człowieka, druga to państwo, zaś trzecia to społeczeństwo.

⁸ Ibidem.

por. SG Anna Kardas

CSSG w Kętrzynie

RODZIC – DZIECKO W STRAŻY GRANICZNEJ. RELACJE PODWŁADNY – PRZEŁOŻONY W ASPEKCIE ANALIZY TRANSAKCYJNEJ – cz. 1

„Świadomie bądź nieświadomie rodzice od urodzenia uczą swe dzieci, jak się zachowywać, myśleć, czuć i spostrzegać. Uwolnienie się od tych wpływów nie jest sprawą łatwą, ponieważ są one głęboko zakorzenione i podczas pierwszych dwudziestu czy trzydziestu lat życia niezbędne dla biologicznego i społecznego przetrwania”.

Eric Berne

Analiza Transakcyjna (AT) stworzona przez amerykańskiego psychoanalityka Erica Berne’a w latach pięćdziesiątych ubiegłego stulecia jest stosunkowo młodą teorią psychologiczną, która daje jednak narzędzia, aby bliżej i szerzej przyglądać się relacjom międzyludzkim. Twórca tej metody pragnął stworzyć taki rodzaj teorii, która znalazłaby szersze grono odbiorców. Filozofia, jaką kierował się Berne, zakładała stworzenie narzędzia tak prostego i zrozumiałego, aby mógł je stosować każdy człowiek, bez względu na wiek, wykonywany zawód, zajmowane stanowisko czy też status społeczny. „Przekonałem się, że jest to naprawdę nowy obraz naszej psychiki, przez nikogo dotychczas nie wymyślony, posługujący się ścisłym językiem, który każdy może zrozumieć i wykorzystać do identyfikacji poszczególnych części naszej psychiki. Dzięki temu językowi dwoje ludzi może rozmawiać na temat zachowania i rozumieć się wzajemnie”¹.

Analiza Transakcyjna zawiera w sobie komponent analizy struktury osobowości, jaką wypracował Eric Berne w czasie swojej wieloletniej pracy z klientami. Model strukturalny i funkcjonalny osobowości człowieka, daje nam możliwość zgłębiania wiedzy o ludzkich zasobach w aspekcie psychologicznym. „Obserwacje spontanicznej aktywności społecznej najbardziej wydajnie prowadzi się w pewnych rodzajach grup psychoterapeutycznych. Ujawniły one, że ludzie od czasu do czasu zmieniają miejsce, pozycję ciała, brzmienie głosu, sposób wysławiania się itd. Tym zmianom behawioralnym często towarzyszy zmiana w uczuciach.

¹ T. A. Harris, *Ja jestem OK. – ty jesteś OK*, Poznań 2009, s. 10.

Określony zestaw wzorów zachowania jednostki odpowiada określone-
mu stanowi psychiki, podczas gdy inny zestaw jest związany z inną po-
stawą psychiczną, często sprzeczną z poprzednią”².

Rüdiger Rogoll, lekarz medycyny, znaczący terapeuta niemiecki, tak określa bernowską metodę: „Stosując metody analizy transakcyjnej, można zrozumieć i w prosty sposób wyjaśnić powstawanie konfliktów między ludźmi. W świetle tej teorii można analizować patologię grup i instytucji społecznych, wskazując jednocześnie na sposoby dokonywania zmian w grupach nieprawidłowo funkcjonujących i rozwiązywania sytuacji konfliktowych w relacjach międzyosobowych”³. Natomiast Magdalena Sękowska, psycholog i psychoterapeuta, od kilkunastu lat stosująca AT w pracy m.in. z organizacjami i menadżerami, tak pisze o metodzie Berne’a: „Duża oryginalność i skuteczność tej metody polega między innymi na tym, że proponując głęboką refleksję nad dynamiką życia człowieka, posługuje się jednocześnie bardzo obrazowym i przyswajalnym językiem”⁴.

Może wydawać się dziwnym, że możliwa jest relacja Rodzic – Dziecko w kontekście służbowym podwładny – przełożony w tak poważnej a w dodatku umundurowanej organizacji, jaką jest Straż Graniczna. Rodzic – Dziecko nie są to realne postacie, a mamy tu do czynienia z danymi przekazywanymi od naszych rodziców oraz z emocjami przeżywanymi w dzieciństwie. Już od dawna wiele badań naukowych potwierdza, że obecność rodziców w życiu dziecka i informacje jakie od nich dostaje, mogą mieć znaczący wpływ na jakość budowanych relacji interpersonalnych w życiu dorosłym. Żeby właściwie zrozumieć istotę bernowskiej teorii struktury osobowości musimy przyjrzeć się bliżej temu, co zachodzi w każdym człowieku według Analizy Transakcyjnej.

Eric Berne wypracował w swojej teorii osobowości trzy stany Ja: stan Ja Rodzic, stan Ja Dorosły, stan Ja Dziecko, używane w uproszczeniu: Rodzic, Dorosły, Dziecko. Inaczej to informacje zapisane w naszej pamięci, dzięki którym silnie utrwalone zostały nasze myśli, emocje i doświadczenia, a następnie powiązane zostały z określonymi zachowaniami. Eric Berne twórca teorii osobowości tak definiuje stan Ja: „jest to spójny zbiór myśli, uczuć i doświadczeń bezpośrednio powiązanych z odpowiadającym im spójnym zbiorem zachowań”⁵. To dowodzi temu, że każdy z nas ma pewien zasób myśli, uczuć i zachowań, który możemy nazwać „twardym dyskiem”. Każdy z nas gromadził i nadal gromadzi niezmiernie dużą ilość różnego rodzaju danych, które są na bieżąco wy-

² E. Berne, *W co grają ludzie*, Warszawa 1999, s. 16.

³ R. Rogoll, *Aby być sobą. Wprowadzenie do analizy transakcyjnej*, Warszawa 2010, s. 8.

⁴ M. Sękowska, E. Szymanowska, *Analiza Transakcyjna w biznesie*, Karków 2000, s. 9.

⁵ E. Berne, *W co grają ludzie*, op.cit.

korzystywane podczas budowania relacji z drugim człowiekiem. Tak pisał Berne o naszych zasobach: „Każdy człowiek prawdopodobnie dysponuje ograniczonym repertuarem takich stanów ego, które nie są rolami, ale psychologiczną rzeczywistością”⁶.

Proces „zbierania” danych przez nasz mózg rozpoczyna się dość wcześnie, jak pisze T. Harris, amerykański psychiatra, który współpracował z Berne’em i kontynuował jego prace w zakresie AT, ponieważ już od pierwszych dni po urodzeniu nagrywana jest nasza „wewnętrzna taśma”, czyli zapis wszystkiego co dzieje się w nas i wokół nas. „Rodzic jest olbrzymim zbiorem dokonanych w mózgu zapisów zdarzeń zewnętrznych, przyjętych bez zastrzeżeń lub narzuconych, postrzeganych przez człowieka we wczesnych latach dzieciństwa, w okresie, który z grubsza obejmuje pierwsze pięć lat życia... Nazwa Rodzic jest dla tego rodzaju danych najwłaściwsza, zważywszy na to, że najistotniejsze »taśmy« to te, które dostarczyły przykłady i wypowiedzi jego własnych rodziców lub opiekunów”⁷. Stan Ja Rodzic, jak określał w swojej teorii Berne, to nasz wewnętrzny, ogromny zbiór reguł, moralnych zasad i instrukcji, w które zaopatrzyli nas rodzice lub opiekunowie (czyli tzw. ważne osoby w życiu dziecka). Wszystko to, co małe dziecko zdołało zaobserwować – ulubione powiedzonka, przekonania, stereotypy, stwierdzenia, opinie – u swoich rodziców, zostało zapisane jako stan Ja Rodzic. Ten stan Ja ma pewne określone funkcje do wypełnienia w aspekcie psychologicznym.

W Analizie Transakcyjnej opisuje je model funkcjonalny struktury osobowości. Pierwsza funkcja to skuteczne wypełnianie roli rodzica w momencie narodzenia potomstwa. Kolejna funkcja tego stanu Ja mieści się w gromadzeniu m.in. norm społecznych oraz wielu innych zasad, które funkcjonują w rodzinie czy w grupie zawodowej, umożliwiając tym samym proces socjalizacji i próbę rozpoznawania i dostosowywania się do norm społecznych. Tak więc Stan Ja Rodzic stoi również na straży przestrzegania tych zasad panujących w różnych dziedzinach naszego życia. Funkcja normatywna, krytyczna mająca na celu wyznaczanie i pilnowanie przestrzegania zasad, norm oraz reguł, może dodatkowo posługiwać się przy tym ocenianiem, wydawaniem opinii, krytykowaniem, przypinaniem etykiet. Oprócz tego Rodzic Normatywny moralizuje, upomina, nakazuje i karze. Można by powiedzieć, że ten wewnętrzny „strażnik zasad” określa zasady funkcjonowania jednostki w stosunku do otaczającego świata i siebie samego. Jednocześnie w mózgu dziecka trwa zapis tzw. stanu Ja Rodzic

⁶ Ibidem.

⁷ T. A. Harris, *Ja jestem OK...*, op. cit., s. 41.

Wspierający. Funkcją tego stanu jest funkcja ochronna, wspierająca, dająca otuchę i opiekę. Aby umożliwić małemu dziecku bezpieczne poznawanie świata i uczenie się życia, należy wspierać jego działanie dodając odwagi i wiary w swoje umiejętności i sukces, kiedy na swej drodze napotyka trudności. Taką funkcję ma stan Ja Rodzic Wspierający, którego główną rolą jest ochraniać siebie i innych, poprzez wyznaczanie granic. Charakteryzuje się troską, zrozumieniem i pomocą. Często chwali i motywuje. Ponadto może posłużyć jako źródło bezpieczeństwa i zaspokajania potrzeb.

Każdy z nas ma swojego Rodzica, czyli właściwy tylko danej osobie zapis, co wiąże się z tym, że jednocześnie jest on niepowtarzalny i jedyny. Jeśli ktoś miał silnego, autokratycznego, wymagającego rodzica, wtedy w jego zachowaniu również uwidacznia się surowość, zasadniczość i sztywność w przestrzeganiu norm. Natomiast jeśli ktoś z nas miał bardzo opiekuńczych, wspierających rodziców, którzy chętnie służyli pomocą i wyrażali troskę, prawdopodobnie najczęściej w zachowaniu będzie reprezentowana postawa Rodzica Opiekuńczego. Prawdziwość danych zawartych w Rodzicu – w znaczeniu słuszne czy niesłuszne – polega na tym, że będąc dzieckiem byliśmy zależni od „wszechmocnych” rodziców, jednostek, od których zależało nasze życie. Często więc zapis dokonywał się bez cenzury, bez korekty i weryfikacji ze światem zewnętrznym, co sprawia, że „wyuczona koncepcja życia”, jak określa stan Ja Rodzic T. Harris, jest przyjęta i używana jako archaiczna. Jest to proces nieświadomy, w wyniku którego zebrane dane mogą być automatycznie uzewnętrznione i odtworzone w dowolnym momencie naszego życia. Najczęściej jesteśmy w stanie zaobserwować te zachowania właśnie w sytuacjach, kiedy tracimy pełną kontrolę nad swoim zachowaniem. Są to sytuacje, kiedy działamy pod wpływem presji czasu, pod wpływem silnych emocji, w sytuacjach zaskoczenia, sytuacjach nowych, kiedy nie mamy czasu na podjęcie decyzji i działamy w danym momencie „tu i teraz”. Właśnie wtedy odtwarza się zapis z Rodzica, czyli to, czego nauczyłem się już dawno i z czego teraz mogę skorzystać. Używając pewnego skrótu myślowego do opisanego stanu Ja Rodzic – „zachowuję się tak, jak umiem („już taki jestem”); patrz: „tak, jak zachowywali się moi rodzice”).

Wspomniany wcześniej stan Ja Dziecko to nic innego jak emocje, uczucia przeżyte i zapisane w naszej emocjonalnej stronie życia. Kiedy w relacji z drugim człowiekiem okazuje się, że górę wzięły emocje, to oznacza w języku Analizy Transakcyjnej, że Dziecko doszło do głosu. T. Harris pisze: „Stan Ja Dziecko to zapisy zdarzeń wewnętrznych (uczuć) będących reakcją na zdarzenia zewnętrzne, głównie ze strony matki i ojca, od momentu urodzenia do 5 roku życia (odczuwana kon-

cepcja życia)⁸. W stanie Ja Dziecko zawarte są zapisy z okresu wczesnego dzieciństwa, kiedy kształtowały się nasze podstawowe postawy wobec siebie samych i wobec świata. Kiedy znajdujemy się w stanie Ja Dziecko, informujemy o swoich potrzebach, pragnieniach, wyrażamy różne emocje, które nam towarzyszą w różnych sytuacjach. Mogą one być zabarwione na przykład ciekawością i radością. U niektórych osób stan Ja Dziecko manifestuje się manipulacją innymi, uczuciem rozdrażnienia, postawą egoistyczną, często płacziwą i smutną.

Eric Berne wypracował dwa rodzaje stanu Ja Dziecko. Pierwszy rodzaj to „stan Ja Dziecko Uległe, które może ulegać na dwa sposoby. Pierwszy z nich to bunt, czyli uczucie niezgody na daną sytuację czy zachowanie i będzie to wtedy stan Ja Dziecko Buntownicze. »Psychicznie kosztowną« formą adaptacji jest bunt, opór, przeciwstawianie się. Tego typu zachowania są związane ze stanem Ja Dziecko Zbuntowane. Gdy jesteśmy w tym stanie Ja, ważniejsze staje się samo powiedzenie »nie«, przeciwstawienie się czy wyrażenie braku uznania wobec autorytetu, który nawet racjonalnie zasługuje na szacunek. Zachowania prowokacyjne, nastawione na sprzeciw, a nie na poszukiwanie alternatywnych rozwiązań, zachowania zaczepne, ironiczne, uniemożliwiające kontynuację kontaktu z prezentującą je osobą – to Dziecko Zbuntowane we wszelkich przejawach”⁹.

Drugim sposobem na uległość jest stan Ja Dziecko Dostosowane, które w swoim zachowaniu dostosowuje się, przystosowuje się. Prezentuje ono zachowania, które stanowią kompromis pomiędzy formami zaspokajania naszych potrzeb a sygnałami zewnętrznymi. Przystosowanie przejawia się w formie adaptacji do otoczenia, które rozwijaliśmy od dzieciństwa. W życiu dorosłym stosujemy je nadal, gdyż zapewniają nam harmonię z otoczeniem. Będąc w Dziecku Dostosowanym korzystamy z zasobu, który umożliwia nam przestrzeganie norm z zachowaniem szacunku wobec siebie i wobec innych. Jednak w momencie przesadnego ulegania i bezwzględnego podporządkowywania się, przestajemy komunikować o swoich potrzebach, nasze zachowania stają się więc nakierowane na zaspokajanie potrzeb innych osób – robimy to na co, tak naprawdę, nie mamy ochoty. Ludzie w tym stanie Ja nie wyrażają swoich opinii, odczuwają lęk w sytuacjach ekspozycji społecznej, mają rozbudowane poczucie winy, są przesadnie skrupulatni w wypełnianiu obowiązków, przesadnie podporządkowują się normom oraz zasadom i mają problemy w przeciwstawianiu się – nawet jeśli w sobie czują niezgodę.

⁸ T. A. Harris, *Ja jestem OK...*, op. cit., s. 49.

⁹ M. Sękowska, *Menadżer w analizie*, <http://www.transmisjagds.pl> [dostęp: 25.08.2013 r.].

Jest jeszcze jeden rodzaj stanu Ja Dziecka, to Dziecko Naturalne. Ten stan Ja Dziecka można nazwać również Dziecko Spontaniczne, ponieważ odpowiada za ujawnianie emocji i potrzeb bez ograniczeń, z pragnieniem ich natychmiastowego zaspokojenia. Ten stan da się zaobserwować wtedy, gdy szukamy rozrywki i zabawy, a także bliskości z drugą osobą, gdy płaczemy, śmiejemy się, czy smucimy się. Mówiąc językiem Analizy Transakcyjnej, nasze wewnętrzne Dziecko przeżywa różnego rodzaju stany emocjonalne i bezpośrednio je wyraża.

Ponadto stan Ja Dziecko jest źródłem kreatywności i pomysłowości. Dziecko jest twórcze w swoim działaniu. Zabarwione jest pasją i radością w poszukiwaniu nowych rozwiązań. W paście różnorodnych zachowań Dziecka Naturalnego znajdziemy również odwagę, by realizować co jest trudne. Wiąże się to z potrzebą eksperymentowania, ciągłego sprawowania, próbowania, a niekiedy ryzykowania.

Każdy ze stanów Ja jest potrzebny, każdy ma swoje znaczenie oraz funkcję w różnych sytuacjach społecznych. Nie ma dobrych ani złych stanów Ja. A ponieważ każdy z nas ma inny zapis, to powoduje szeroką różnorodność osobowości, które spotykamy w naszym życiu. Dzięki temu jesteśmy tak barwni, ciekawi i jedyni w swoim rodzaju, czyli niepowtarzalni. W Analizie Transakcyjnej możemy mówić jedynie o niewłaściwym użyciu danego stanu Ja w danej sytuacji, ale nigdy w aspekcie dobry – zły. Nasza dojrzałość ujawnia się przede wszystkim w umiejętności wykorzystywania każdego ze stanów Ja odpowiednio do sytuacji, uwzględniając nasze zasoby i uwarunkowania świata zewnętrznego i funkcjonujących w nim osób. Obserwując swój „twardy dysk” – czyli zapisane informacje w Rodzicu i Dziecku – jesteśmy w stanie uświadomić sobie swój potencjał myśli, uczuć i zachowań. „W ten sposób, w każdej chwili możemy uzmysłwić sobie i innym, jak w danym momencie wygląda rozkład sił poszczególnych stanów Ja, oraz czy, kiedy i jak dalece zmieniamy profil struktury swojej osobowości. Energia duchowa jednostki jest stała. Jakiś stan Ja może otrzymać więcej energii, ale kosztem innego stanu Ja”¹⁰. I rzeczywiście, jeśli sytuacja wymaga uaktywnienia danego stanu Ja, w tym momencie zmniejsza się inny stan Ja. Jeśli dany stan Ja jest bardziej wykorzystywany lub w określonych sytuacjach najczęściej się „odzywa”, mówimy wtedy językiem Analizy Transakcyjnej, że doszło do doinwestowania danego stanu Ja. Jest również możliwość przeinwestowania, czyli nieadekwatnego i ze zbyt nadmierną siłą używania zasobów z danego obszaru naszej osobowości.

Psycholodzy bardzo często odwołują się do faktu, że relacja przełożony – podwładny ma bardzo zbliżony charakter do relacji Rodzic –

¹⁰ R. Rogoll, *Aby być sobą. Wprowadzenie do analizy...*, op. cit., s. 23.

Dziecko. „Relacja przełożony – pracownik zawsze w warstwie nieświadomej zawiera psychologiczne aspekty relacji rodzic – dziecko. Sytuacja zależności stwarza więc dogodne warunki dla negatywnych zachowań ze strony przełożonych, a pracownik w sytuacji możliwości utraty pracy jest w stanie wiele znieść”¹¹. Z punktu widzenia Analizy Transakcyjnej można zaobserwować, że podwładny ustawia się w relacji z przełożonym tak, jak wyglądały schematy ustawiania się w relacji ze swoimi rodzicami. Pewne bodźce sprawiają, że w sferze werbalnej i niewerbalnej odzywać się może w nas stan Ja Dziecko. Żeby odezwał się właśnie ten stan Ja, muszą zaistnieć pewne „sprzyjające” komunikaty, mające na celu uzyskanie oczekiwanej reakcji Dziecka. Pewne komunikaty wypowiediane przez przełożonego do podwładnego mają niekiedy taką siłę oddziaływania, że silnie wpływają na zachowanie pracownika. Ten typ komunikatów możemy podzielić na dwa rodzaje. Będą to komunikaty płynące z Rodzica Normatywnego, które charakteryzują się silną krytyką i etykietyzacją osoby, co wpływa niejednokrotnie na obniżenie wartości człowieka. Ta dewaloryzacja może spotykać się z różną reakcją. To zależy od tego, który stan Ja uruchomi się w nas na tę krytykę. Jeśli mamy do czynienia z bardzo silnym i surowym Rodzicem, prawdopodobnie pojawi się Dziecko Dostosowane lub Dziecko Buntownicze.

Magdalena Sękowska opisuje tę relację: „Szef o silnym Rodzicu Karzącym (Normatywnym) w jednych pracownikach będzie wzbudzał niepokój i lęk (czyli będzie uruchamiał ich Dziecko Podporządkowane), a w innych pobudzi bunt i opór (Dziecko Zbuntowane). (...) to zachowania typu lekceważenie innych, wyśmiewanie, nadmierne krytykanctwo, moralizowanie... Zachowania tego typu nastawione są na potwierdzenie własnego poczucia wartości kosztem obniżenia wartości innych osób”¹². Negatywny aspekt tych relacji wiąże się z faktem przekraczania granic psychologicznych, co wpływa na utrudnienie relacji w codziennej pracy. Często normy i zasady, których używa Rodzic przełożonego w stosunku do podwładnego, mają charakter kontrolny i władczy. Nie możemy oczywiście w tym momencie zapomnieć o tym, jaką funkcję ma Rodzic Normatywny i Dziecko Uległe. Aby Rodzic mógł stworzyć normy i zasady, które efektywnie zafunkcjonują, musi znaleźć się Dziecko Uległe, które będzie musiało ich przestrzegać. Natomiast, jeśli ta relacja przybiera formę nadużycia (przeinwestowania) czyli nieadekwatności treści i formy oraz wykorzystania słabości Dziecka, które nadmiernie dostosowuje się lub bardzo się buntuje, może to przynieść odwrotny efekt. Ro-

¹¹ M. Sękowska, *Ja i mój szef – czyli cienie bycia pracownikiem*, <http://www.transmisyjagds.pl> [dostęp: 25/08/2-13 r/].

¹² M. Sękowska, *Menadżer w analizie...*, op. cit.

dzie o silnych i nieugiętych zasadach może trafiać do Dziecka Buntowniczego. Często wtedy będzie spotykał się z oporem w wykonywaniu zadań służbowych. W podwładnym pojawiać się wtedy mogą emocje typu złość, agresja jawna lub ukryta.

Przeanalizujmy to na przykładzie Pana Kowalskiego (przełożony) i Pana Nowaka (podwładny). Wyobraźmy sobie, że przełożony zleca wykonanie pewnego zadania swojemu podwładnemu posługując się takim oto komunikatem: „Musi Pan dzisiaj jak najszybciej napisać to pismo! Wszystko inne mnie nie obchodzi. Czekam do piętnastej”. W tej sytuacji pojawia się dodatkowy wskaźnik behawioralny diagnozujący stan Ja Rodzic Normatywny. Jest to podniesiony ton głosu, zmarszczone brwi i brak kontaktu wzrokowego. Co wtedy może pojawić się w stanie Ja Dziecko naszego podwładnego? Reakcja na pewno zależy od zapisu w strukturze osobowości danego człowieka, a ponieważ przyglądamy się relacjom R-Dz (Rodzic – Dziecko), skupimy się na komunikatach pochodzących ze stanu Ja Dziecko, jakie może wypowiedzieć Pan Nowak:

- Dziecko Buntownicze: „Chyba Pan sobie żartuje! Do piętnastej? Nie ma mowy!”
- Dziecko Przystosowane: „Tak, oczywiście. Postaram się to zrobić jeszcze przed piętnastą.”
- Dziecko Naturalne: „Spoko szefie, jak zdążę, to zrobię. Po co te nerwy?”

Z moich doświadczeń i obserwacji różnych zachowań w strukturach Straży Granicznej wynika, iż najczęściej pojawia się bunt, może być on ujawniony (wypowiedziany) lub może być to pewna migawka emocji – uczucie niezgody na podjęcie działania, po czym za chwilę jednak może dojść do głosu Dziecko Dostosowane. Można powiedzieć, że etykietą Dziecka Buntowniczego jest pytanie „Dlaczego ja?”, które w ten sposób manifestuje swój brak akceptacji i niedostosowywanie się. Nosi ono również rys obwiniający naszego rozmówcę. Jeśli nasz przełożony – używając takiej formy – trafił właśnie do tego stanu Ja, może spodziewać się raczej oporu w realizacji zadania, pewnego rodzaju celowe opóźnianie, szukanie trudności, przekierowywania uwagi na inny temat, przywoływanie zdarzeń z przeszłości o podobnym charakterze, aż w końcu próby wyznaczenia innych do tego zadania. Dalszy rozwój komunikacji zależy od tego, jak nasz przełożony odpowie Dziecku Buntowniczemu. Jeśli nadal będzie chciał „ujarzmzić” z Rodzica niepokorne Dziecko Pana Nowaka, a ten wciąż będzie stawiał opór, może dojść do konfliktu. Pamiętajmy jednak o innej ważnej funkcji Dziecka Buntowniczego, jaką jest pomaganie w nazywaniu tego, co mi nie pasuje, co sprawia, że odczuwam dyskomfort, że nie czuję się dobrze. Ten stan Ja może pomóc zidentyfikować granice psychologiczne, w obszarze których nasz roz-

mówca może się poruszać, by nie nadepnąć nam na przysłowiowy odcisk. „Stawianie granic jest związane z taką właściwością jak asertywność oraz szacunek wobec siebie, ale też wobec drugiej osoby. W trakcie rozmowy, jak i poza nią, osoba musi mieć poczucie swojej wartości”¹³.

Równie częstym zachowaniem w sytuacji zaskoczenia i wymuszania natychmiastowego działania jest uleganie, czyli automatyczne korzystanie z Dziecka Dostosowanego. Nie sprawdzając czy dana czynność jest możliwa do wykonania Pan Nowak od razu się zgadza. Jeśli zgoda pojawia się w sposób przemyślany, świadomy konsekwencji w przyszłości, taką postawę możemy nazwać zdrową i społecznie świadomą. Jeśli jednak tak nie jest, w późniejszym czasie może pojawić się uczucie wykozystania, żalu, pretensji a także frustracji („Po co ja się zawsze zgadzam. Przecież i tak nie zdążę napisać tego pisma.”). Przełożony uaktywniając stan Ja Dziecko Przystosowane, może spodziewać się wykonania zadania, ale jego jakość może podlegać wątpliwości, zwłaszcza gdy nasz podwładny ma dużo innych czynności służbowych do wykonania. Niebezpieczeństwo każdorazowego zgadzania się może wywoływać w podwładnym poczucie przeciążenia, krzywdy, smutku, rozżalenia z powodu nie zaspokojonych potrzeb. W tym miejscu należy pamiętać, że silnie funkcjonujące w społeczeństwie Straży Granicznej przekonanie, że podwładny ma wykonywać wszystkie polecenia przełożonego, może być przyjęte przez Pana Nowaka jako „żelazna” zasada, która nie powinna budzić sprzeciwu. Ta sytuacja może wpłynąć na to, że pan Nowak zaniecha analizy i nie podda, choć w części, w wątpliwość treści polecenia służbowego wydanego przez przełożonego. Zrezygnuje on wtedy ze zgłaszania Panu Kowalskiemu swoich potrzeb, obaw i wątpliwości co do wykonania zadania. Z tym wszystkim co dzieje się w jego świecie wewnętrznym pozostaje sam. Można to śmiało porównać do uczucia bezradności i lęku, jakie przeżywa dziecko, które jest zmęczone, a musi zrobić jeszcze zadanie z matematyki, którego nie rozumie. Boi się jednak mówić o tym rodzicowi, ponieważ wie, że z rodzicem nie wolno dyskutować i należy wykonywać jego polecenia.

Jest jeszcze możliwość reakcji pochodzącej ze stanu Ja Dziecko Naturalne. Ten stan Ja, jak sama nazwa wskazuje, prezentuje zachowania naturalne, czyli autentyczne przeżywanie emocji „tu i teraz” i chęć natychmiastowego zaspokajania pojawiających się potrzeb. Pan Nowak korzystając z tego zasobu będzie zachowywał się spontanicznie, wskazując na swoje wątpliwości co do napisania pisma, ale pozostawiając komunikację na poziomie braku odpowiedzialności, w kontekście „Jak zdążę, to zrobię”, mające zabarwienie typu „Ale nie obchodzi mnie, co będzie, jak

¹³ M. Sękowska, *Ja i mój szef...*, op. cit.

nie zdążyć”. Pan Kowalski potraktowany jest w tej sytuacji z pewnym lekceważeniem, arogancją, nieadekwatną swobodą, zapraszany jest do relacji bardziej kumpel – kumpel niż podwładny – przełożony. Przełożony odbierając komunikat takiej jakości może spodziewać się zachowań charakteryzujących się niskim poczuciem odpowiedzialności, niepodjęciem realizacji zadania, ponieważ Dziecko Naturalne w tej chwili po prostu nie ma na to ochoty i bezpośrednio to manifestuje. W tym momencie należy zaznaczyć pozytywną cechę omawianego stanu Ja, ponieważ jako jedyny ma dostęp do uczuć autentycznych i potrzeb, co więcej ma dużą umiejętność ujawniania ich na zewnątrz. Dzięki temu możemy się dowiedzieć, co przeżywa stan Ja Dziecko w naszym podwładnym. Pan Kowalski jednak w tej sytuacji będzie miał zapewne trudności w podporządkowaniu sobie „niesfornego malca”, ale umiejętne wykorzystanie przez przełożonego zasobów stanu Ja Rodzic może wpłynąć na wykonanie zadania.

Relacja Rodzic – Dziecko w komunikacji przełożony – podwładny jest możliwa do zaobserwowania w Straży Granicznej. Archaiczne zapisy są w nas i w każdej chwili mogą zostać odtworzone przy zaistnieniu określonych okoliczności, nawet w kontekście zawodowym. Chodzi o to, by być świadomym swoich zasobów, tego czym dysponuję i z czego mogę skorzystać w komunikacji przełożony – podwładny.

Analiza Transakcyjna daje narzędzie, które pozwala zmierzyć swój potencjał i potencjał naszego rozmówcy, tak aby komunikacja była efektywna i skuteczna, by jej nie zrywać i nie musieć konfliktu „zamiatać pod dywan”. Berne dając metodę Analizy Transakcyjnej chciał stworzyć słownik definicji, z którego korzystać będą mogli wszyscy, tak aby każdy rozumiał, co zachodzi we mnie, a co na dany moment dzieje się w drugim człowieku. Stworzony aparat pojęciowy może pomóc w rozwiązywaniu różnych problemów w komunikacji bez udziału specjalisty tj. psychologa lub terapeuty.

Tak o możliwościach teorii Erica Berne’a pisze przywoływana już wcześniej Magdalena Sękowska: „Poznawanie Analizy Transakcyjnej nie jest wiedzą tajemną wymagającą obecności guru – to rodzaj wiedzy do zastosowania w postaci samowiedzy, to narzędzie do szybkich zmian minimalnie w naszym życiu możliwych, to koncepcja odwołująca się do konkretnych zachowań, które są przejawem bardzo nieuchwytnych, nieświadomych procesów”¹⁴.

Celowo nie został przywołany i omówiony stan Ja Dorosły, który wypracowany przez Erica Berne stanowi trzecią część składową naszej struktury osobowości. Ma on zasadniczą funkcję, która pozwala na bie-

¹⁴ M. Sękowska, *Analiza Transakcyjna...*, op. cit.

żące „zagłądanie” do archaicznych zasobów z Rodzica i Dziecka. W związku z tym pozwala na podjęcie decyzji z jakiego stanu Ja pochodzić będzie komunikat w sytuacji kryzysowej. Stan Ja Dorosły zabarwiony jest świadomością, spostrzeganiem rzeczywistości takiej, jaka ona jest, bez oceny i interpretacji, która jak w krzywym zwierciadle zmienia realne widzenie faktów. Dorosły daje dużo więcej możliwości w relacji pana Kowalskiego i Nowaka. Umożliwia porzucenie skostniałych schematów w relacjach, które w pewien powtarzalny sposób mają swoje charakterystyczne zakończenie.

„Szukamy ciągle nowych narzędzi – tak o swoich potrzebach często mówią nasi klienci. Narzędzia to jakiś konkretny, możliwość szybkiego zastosowania. To coś mierzalnego, co da efekty. I chyba w tym poszukiwaniu narzędzi o czymś zapomnieliśmy... Że takim narzędziem jest też nasze myślenie. Ja cieszę się, że poznałam taką koncepcję, która jednocześnie uczy myślenia, ale też daje możliwość praktycznego zastosowania. Analiza Transakcyjna – wydawałoby się, że tylko analiza. Ale jakież z tego synteza”¹⁵.

Jak właściwie zareagować na zaktywowany w relacji podwładny – przełożony stan Ja Dziecko na przykład Buntownicze, który tylko czeka, aby wybuch złości i niezgody doprowadził do przysłowiowej „szewskiej pasji” naszego przełożonego? Co zrobić, aby nie dopuścić do głosu przeinwestowanego Rodzica Normatywnego w naszym przełożonym? Jak poprowadzić rozmowę, w szczególności kiedy napotykamy na przeszkody w postaci różnicy poglądów, aby nie zakończyła się ona konfliktem? Te i inne zagadnienia w aspekcie budowania właściwych relacji podwładny – przełożony w Straży Granicznej z wykorzystaniem Analizy Transakcyjnej, uwzględniając stanu Ja Dorosły, rozpatrywane będą w następnej części artykułu.

¹⁵ M. Sękowska, *Menadżer w analizie...*, op. cit.

M A T E R I A Ł Y Z K O N F E R E N C J I

mjr SG Krystyna Kosak-Burcon

NaOSG w Chełmie

SŁOWO WSTĘPNE

W dniach 14-16 grudnia 2011 roku Nadbużański Oddział Straży Granicznej zorganizował konferencję szkoleniową w ramach Projektu „Wzmocnienie efektywności działań w zakresie powrotów wykonywanych przez Straż Graniczną, w tym współdziałanie z innymi instytucjami” współfinansowane z Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów. Konferencję zorganizowano na bazie Wyższej Szkoły Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie.

Podczas konferencji szkoleniowej zaplanowano do omówienia w formie wykładów zagadnienia dotyczące problematyki migracyjnej występującej w Republice Białoruś oraz na Ukrainie. W szczególności podejmowano zagadnienia dotyczące m.in. organizacji pracy w organach służb granicznych Republiki Białoruś, a także sankcje prawne za naruszenie obowiązujących norm pobytowych dla cudzoziemców wynikające z uregulowań prawnych Republiki Białoruś. Omówiono również międzynarodowe regulacje prawne walki z nielegalną migracją oraz stan implementacji Umowy między Ukrainą a Wspólnotą Europejską o readmisji z dnia 18 czerwca 2007 roku. Uszczegółowiono także stan implementacji umów readmisyjnych podpisanych przez Ukrainę z innymi krajami. Ponadto przybliżono sytuację prawną nielegalnych migrantów na terytorium Ukrainy w zakresie procedur legalizacyjnych pobytu oraz azylowych.

Powyższe przedsięwzięcie miało na celu wzmocnienie wypracowanych wspólnych standardów w zakresie współdziałania służb oraz instytucji współpracujących ze sobą podczas realizacji powrotów cudzoziemców, w szczególności poprzez poznanie sytuacji migracyjnej na terytorium państw ościennych tj. Ukrainy i Republiki Białoruś.

Poszczególne panele tematyczne były prowadzone przez prelegentów, pracowników naukowych Uniwersytetu Lwowskiego, Dyrektora Ukraińskiego Instytutu Polityki Publicznej oraz funkcjonariusza Brzeskiej Grupy Granicznej. Ze swoich wystąpień niektórzy prelegenci przygotowali materiał opisowy, który prezentujemy w niniejszej publikacji.

Realizacja konferencji szkoleniowej w sposób wymierny wpłynęła na realizację zadań przez funkcjonariuszy Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej, przede wszystkim poprzez poznanie procedur administracyjnych, powrotowych podejmowanych wobec cudzoziemców w kra-

jach sąsiadujących. Dodatkowo znajomość aktualnej sytuacji migracyjnej usprawni realizację skutecznych działań w dziedzinie ochrony granicy zewnętrznej strefy Schengen przed napływem niepożądanych osób. Poznanie założeń przyszłej polityki migracyjnej krajów sąsiadujących jest niezmiernie ważnym elementem w dziedzinie kształtowania właściwych relacji w obszarze kontroli napływu cudzoziemców do krajów Członkowskich.

Mimo że od symposium upłynęło sporo czasu, problematyka i przepisy w tej dziedzinie są nadal aktualne. Artykuły obrazują działania oraz próby rozwiązań prawnych, jakie zostały podjęte w poprzednich latach w zakresie zagadnień migracji.

Lysyk Volodymyr

Państwowy Uniwersytet Lwowski
Im. Iwana Franko we Lwowie

PRAKTYKA IMPLEMENTACJI PRZEZ UKRAINĘ PRAWNO-MIĘDZYNARODOWYCH ZOBOWIĄZAŃ W SFERZE MIGRACJI LUDNOŚCI*

Prawne uregulowanie problemu migracji odbywa się na dwóch poziomach: międzynarodowym i narodowym. Pierwszy z omawianych, czyli międzynarodowy zawiera w sobie dwa podrodziały: uniwersalny i regionalny. Uniwersalne uregulowanie kwestii migracji odbywa się w ramach ONZ (i odrębnych jej organach np.: Rady do Spraw Człowieka), Międzynarodowej Organizacji do spraw Migracji i szeregu innych. Odnośnie poziomu regionalnego – jeśli mowa o Europie – to mamy unikalną sytuację. Sprawy migracji regulują tutaj od razu trzy regionalne organizacje, a w szczególności Rada Europy, OBWE i Unia Europejska. Można tu przywołać Europejską Konwencję o statusie prawnym migrantów zarobkowych z 24.11.1977 roku.

Kiedy mówimy o poziomie narodowym, mamy na uwadze uregulowania prawne w ramach konkretnego państwa. Przy czym, należy podkreślić ten fakt, że narodowe uregulowania zawsze powinny być realizowane w zgodzie z normami i standardami prawa międzynarodowego.

W ten sposób, jeśli zadeklarowany przeze mnie temat wypowiedzi brzmi „Praktyka implementacji przez Ukrainę prawno-międzynarodowych zobowiązań w sferze migracji ludności”, to powinienem przeanalizować ustawodawstwo Ukrainy w odniesieniu zarówno do norm uniwersalnych, jak i standardów każdego z trzech regionalnych systemów. Z uwagi na fakt, że prawo UE już zawiera wszystkie uniwersalne i regionalne normy wiemy, że wszystkie państwa UE (z uczestnikami takimi jak ONZ, Rada Europy i OBWE) wystarczająco przeanalizowały, na ile migracyjne ustawodawstwo Ukrainy odpowiada wymogom prawa UE.

Przy czym należy podkreślić, że dana kwestia zawiera w sobie dwa podrzędne pytania. Pierwsze powiązane z gotowością i możliwością ustawodawstwa migracyjnego i innego Ukrainy, do uzgodnienia z systemem prawnym UE, które reguluje w całości procesy migracyjne.

* Tłumaczenie z języka ukraińskiego – chor. SG Alicja Zyguła.

A drugie, powiązane ze sprawą gotowości UE i państw członkowskich do otwarcia dostępu do swojego terytorium w celu przemieszczania się i realizacji działalności gospodarczej przez obywateli Ukrainy.

Odnosnie ostatniej kwestii, to odpowiedzi powinni udzielić właśnie koledzy z państw UE. Na pierwsze pytanie spróbuję odpowiedzieć poniżej.

1. Pierwsze o czym należałoby wspomnieć – to fakt, że Ukraina zostając niezależnym państwem w 1991 roku otrzymała w spadku po ZSRR także i migracyjne ustawodawstwo. I choć nie było ono nadto niedoskonałym, to jednak zawierało szereg białych plam – czyli kwestii nieuregulowanych. Jedną z nich była sprawa migracji zewnętrznej, której w istocie w ZSRR nie było. W przeciągu niemalże dziesięciu lat w Ukrainie poza sferą prawnego uregulowania pozostawały także następujące kwestie:

- 1) ochrona za granicą praw nielegalnych migrantów – pracowników;
- 2) walka z handlem ludźmi;
- 3) walka z nielegalną migracją przez terytorium Ukrainy;
- 4) udzielenie statusu uchodźcy i azylu.

Dany wykaz nie jest wyczerpujący, ponieważ istniało szereg problemów także i w innych sferach.

2. Większość ze wskazanych problemów zostało uregulowanych zaraz po 2000 roku. Zwłaszcza w przyjętym w 2001 roku KK Ukrainy wzmocniono odpowiedzialność karną za handel ludźmi. Poza tym Ukraina podpisała szereg umów w celu uregulowania migracji zarobkowej, w szczególności z takimi państwami jak: Rosja, Białoruś, Mołdawia, Portugalia, Słowacja i Polska. Z szeregiem innych państw w chwili obecnej trwają negocjacje. Przyjęto także nowe ustawodawstwo, które reguluje udzielenie statusu uchodźcy.

3. Jeśli chodzi o integrację Ukrainy z systemem prawnym UE dotyczącym procesów migracyjnych, to w tym aspekcie pewny interes stanowią następujące dokumenty:

- Decyzja Kopenhaska Rady UE z 21 i 22 czerwca 1993 roku.
- Communication „Agenda 2000”, Helsińskiego Szczytu UE, który odbywał się w grudniu 1999 roku.
- Traktaty z Maastricht i Amsterdamu.
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 15 marca 2001 roku dotycząca Ukrainy.
- Umowa o partnerstwie i współpracy podpisana 16.06.1994 roku weszła w życie 01.03.1998 roku.

Szczególne zainteresowanie budzi Umowa między Ukrainą a UE o readmisji osób ratyfikowana przez Radę Najwyższą Ukrainy 15 stycznia 2008 roku.

Zrozumiałym jest, że część ze wskazanych dokumentów straciła swoją aktualność w związku z reformami przeprowadzonymi w UE, w szczególności z przyjętą Umową Lizbońską. Jednak należy o nich przypomnieć, ponieważ istotnie wpłynęły na formowanie migracyjnego ustawodawstwa Ukrainy, szczególnie na:

- zasady przekroczenia granic zewnętrznych państw członkowskich przez osoby i kontrolę graniczną;
- politykę migracyjną i warunki wjazdu, przemieszczania się i zamieszkania obywateli państw trzecich na terytorium państwa członkowskiego, w tym także łączenie rodzin i podjęcie pracy;
- walkę z nielegalną migracją.

Jednak zaznaczone sfery pozostają tylko sferami wspólnego interesu państw członkowskich, wchodząc – za wyjątkiem poszczególnych aspektów wizowych – w kompetencję UE.

4. Uznanie konieczności uregulowania szeregu kwestii migracyjnych prawa UE ściśle wiąże się z Traktatem Amsterdamskim. Warunkiem efektywnego rozstrzygnięcia kwestii migracyjnych jest rozszerzenie kompetencji Wspólnoty na takie sfery prawa wewnętrznego państw członkowskich jak:

- imigracja,
- zasady udzielenia azylu politycznego,
- zasady przekraczania granic zewnętrznych,

czyli podczas reformowania i rozwoju ustawodawstwa migracyjnego Ukrainy wyznaczonym priorytetowym kierunkiem wektora migracyjnego prawa UE powinno być poświęcenie szczególnej uwagi (jeśli wyznaczą oni w pierwszej kolejności zadania dotyczące adaptacji wewnętrznego reżimu migracyjnego) ogólnoeuropejskiemu systemowi prawnemu regulamentacji procesów migracyjnych.

5. Zasady imigracji do Ukrainy i zasady przekraczania jej granic zewnętrznych są w pełni zgodne z ogólnoeuropejskimi standardami, przestrzegania których wymaga od Ukrainy efektywna współpraca z UE, a w perspektywie uzyskanie przez Ukrainę członkostwa w UE. Szczególnie wymogom prawa UE w pełni odpowiadają zasady:

- wjazdu, wyjazdu i tranzytu przez terytorium Ukrainy,
- zapobieganie nielegalnemu przekraczaniu granic i zapobieganie nielegalnej migracji,

- środki służące wzmocnieniu granic zewnętrznych i utworzenie standardu kontroli granicznej,
 - zasady imigracji cudzoziemców i bezpaństwowców w celu podjęcia pracy,
 - zasady imigracji w celu stałego pobytu,
 - zasady i kryteria odmowy w prawie wjazdu/zamieszkania i zasady wydalenia cudzoziemców z terytorium Ukrainy.
6. Reglamentację kwestii migracyjnych i zasad przekraczania granic zewnętrznych Ukrainy reguluje:
- ustawa Ukrainy „O statusie prawnym cudzoziemców”, „O imigracji”, „O granicy państwowej Ukrainy”,
 - uchwały Gabinetu Ministrów Ukrainy np.: odnośnie zasad odprawy dokumentów wizowych na wjazd, podjęcie pracy i zamieszkanie cudzoziemców i bezpaństwowców,
 - dekrety Prezydenta Ukrainy „O sprawach kontroli migracyjnej”, „O dodatkowych środkach służących realizacji prawa człowieka do swobodnego przemieszczania się i swobodnego wyboru miejsca zamieszkania” i inne,
 - zasady wjazdu, wyjazdu i tranzytu przez terytorium Ukrainy i inne dokumenty.

Art. 332 Kodeksu Karnego Ukrainy, który przewiduje odpowiedzialność karną za bezprawne przeprowadzenie osób przez granicę państwową Ukrainy.

7. W ramach walki z nielegalną migracją Ukraina realizuje szereg ważnych przedsięwzięć:
- art. 332 Kodeksu Karnego, który skierowany jest przeciwko organizatorom i pomocnikom przeprowadzania nielegalnych migrantów,
 - Dekret Prezydenta Ukrainy, którym zatwierdzono Program walki z nielegalną migracją,
 - ratyfikowano (13 lipca 2000 r.) Umowę pomiędzy Gabinetem Ministrów Ukrainy i Międzynarodową Organizacją do spraw Migracji odnośnie statusu IOM na Ukrainie i współpracy w sferze migracji,
 - Ukraina wstąpiła do IOM,
 - sporządzono Umowę o readmisji,
 - dzięki wsparciu Komisji Europejskiej rozpoczęto realizację przedsięwzięć służących przystosowaniu paszportów zagranicznych do standardów europejskich,
 - utworzono centralny, państwowy, automatyczny system paszportowy,

- utworzono Państwowe Centrum Przygotowania Dokumentów Paszportowych,
 - dzięki wsparciu europejskich służb specjalnych realizowane są operacje w celu przeciwdziałania nielegalnej migracji – „Grani-ca”, „Rubież”, „Zaslon”, „Migrant”, „Student”.
8. Za pozytywny można uważać fakt, że w ukraińskim prawie migracyjnym założono szereg norm progresywnych z punktu widzenia nowych priorytetów polityki migracyjnej UE odnośnie cudzoziemców. W poprzedniej Ustawie Ukrainy „O uchodźcach” (która przestała obowiązywać 4 sierpnia 2011 r. w związku z przyjętą nową Ustawą „O uchodźcach i osobach, które potrzebują dodatkowej lub tymczasowej ochrony” z dnia 08.07.2011 r.), podstawy prawne udzielenia prawa azylu są podobne do podstaw nadania statusu uchodźcy):
- prawo otrzymania obywatelstwa przez repatriantów i uchodźców, inne środki w celu uniknięcia bezpaństwowców, kwestie wyznaczenia, otrzymania, przedłużenia, skrócenia lub odmowy otrzymania statusu uchodźcy,
 - kwestie ochrony przed deportacją, socjalno-ekonomicznych praw uchodźców itd.,
 - uproszczenie procedury rozpatrywania wniosków uchodźców i jednoczesne wzmocnienie kontroli w zakresie udzielania tego statusu,
 - środki w celu tymczasowego umieszczania cudzoziemców (pierwszy taki w Ukrainie regionalny ośrodek tymczasowego pobytu cudzoziemców powstał w Odessie).

Jednocześnie we wcześniej obowiązującym prawie istniały następujące niedociągnięcia:

- nie określało ono statusu prawnego takiej kategorii uchodźców jak „przymusowi przesiedleńcy”,
- brak założeń o „tymczasowej ochronie uchodźców”, co określono w Tampere Milestones (Wnioski Szczytu w Tampere w dniach 15-16 października 1999 r.) jako jedną z priorytetowych sfer działalności UE w sferze polityki imigracyjnej i udzielenia azylu politycznego;
- kwestie udzielenia azylu politycznego,
- kwestie wyznaczenia organu, który powinien zajmować się zastosowaniem zasady bezpiecznego państwa trzeciego,
- kwestie odnośnie wprowadzenia do Ustawy Ukrainy „O uchodźcach” dodatkowych specjalnych założeń odnośnie osób bez ochrony,
- normy odnośnie konsultacji prawnej osób, które szukają azylu i uchodźców, kwestie dotyczące uzupełnienia w ustawodawstwie mi-

- gracyjnym o uchodźcach odnośnie wyznaczenia i uregulowania statusu „przymusowego przesiedlenia” i innych możliwości alternatywnego statusu uchodźcy,
- sprawa uzupełnienia obowiązującego ustawodawstwa specjalnymi założeniami dotyczącymi kwestii łączenia rodzin.
9. Najważniejszą podstawą prawną współpracy między Ukrainą a UE pozostaje Umowa o partnerstwie i współpracy między Ukrainą a UE, którą podpisano w Luksemburgu 14 czerwca 1994 roku; ratyfikowana przez Radę Najwyższą 10 listopada 1994 roku weszła w życie po jej ratyfikacji i przyjęta została przez 15 państw członkowskich 1 marca 1998 roku. Należy zaznaczyć, że pewne zobowiązania stron wynikające z Umowy bezpośrednio dotyczą problemu reglamentacji spraw migracyjnych; szczególnie zobowiązania ogólnego charakteru:
- zapewnienie obywatelom Ukrainy i UE, którzy legalnie pracują w UE i Ukrainie, statusu, który nie dopuszczałby dyskryminacji jeżeli chodzi o warunki pracy, zapłaty albo zwolnienia,
 - sporządzenia umów w celu przyjęcia koniecznych dla koordynacji rozwoju systemów ubezpieczenia społecznego,
 - realizacja przedsięwzięć w celu stopniowego zbliżenia obowiązującego i przyszłego ustawodawstwa Ukrainy do ustawodawstwa UE.
10. Wśród zobowiązań bez wyznaczonej daty realizacji, które tak czy inaczej odnoszą się do sfery uregulowania migracyjnych procesów, należy wymienić:
- polepszenie warunków rozpoczęcia działalności ukraińskich korporacji, korporacji w UE i odwrotnie,
 - sporządzenie dwustronnych umów, które regulują kwestie zabezpieczenia socjalnego obywateli UE, którzy pracują w Ukrainie i odwrotnie (art. 25).
- Zgodnie z Umową podstawę instytucjonalną współpracy Ukrainy i UE w sferze migracji ustala podkomitet do spraw migracji, współpracy transgranicznej, walki z nielegalną migracją, przestępczością zorganizowaną, „praniem brudnych pieniędzy” i biznesem narkotykowym Komitetu do spraw współpracy między Ukrainą a UE, który utworzono na podstawie Umowy o partnerstwie i współpracy między Ukrainą a UE.
11. Umowa między Ukrainą a UE o readmisji osób ratyfikowana została przez Radę Najwyższą Ukrainy 15 stycznia 2008 roku. Reguluje ona procedury związane z identyfikacją i powrotem obywateli Ukrainy, państw trzecich i bezpaństwowców, którzy znaleźli się lub przebywali na terytorium Ukrainy nielegalnie. Umowa ta przewiduje:
- standardową i przyspieszoną procedurę readmisji,

- określa dokumenty, które potwierdzają pochodzenie nielegalnego migranta;
- określa ramy czasowe składania wniosków o readmisję.

Zasadniczy w umowie jest fakt osiągnięcia przez strony kompromisu odnośnie ustanowienia dwuletniego okresu przejściowego oraz powrotu na Ukrainę migrantów z państw trzecich, co da dodatkowy czas na utworzenie odpowiednich możliwości instytucjonalnych w sferze zarządzania migracją i wzmocnienia kontroli granicznej.

Ważność dla Ukrainy Umowy o readmisji osób uwarunkowana jest koniecznością przeciwdziałania nielegalnej migracji, tak by nie przeobrazić państwa w „terminal czy kumulację nielegalnych migrantów”. W tym kontekście nabiera aktualności pytanie o przygotowanie przez stronę ukraińską jakościowych projektów w dziedzinie zarządzania migracyjnego i walki z nielegalnymi migrantami. UE z kolei wyraziła gotowość udzielenia Ukrainie dodatkowego finansowego i technicznego wsparcia skierowanego do potrzeb odzwierciedlonych w jednostronnej deklaracji UE, który jest załącznikiem do Umowy o readmisji.

Posiedzenia komitetów readmisyjnych odbywają się dwa razy w roku.

12. Wejście w życie Umowy miało dla Ukrainy dosyć ciekawe skutki. Ukraina zmuszona była szybko dostosować swoje prawo migracyjne do norm prawa UE i wskazanej umowy.

Przez ostatnie trzy lata przyjęto następujące akty prawne Ukrainy w sferze zarządzania migracji:

- Uchwała Gabinetu Ministrów „O utworzeniu państwowej służby migracyjnej” z 24.06.09 roku,
 - Ustawa Ukrainy o kontroli granicznej z 05.11.09 roku,
 - Decyzja Prezydenta Ukrainy o zatwierdzeniu założeń o państwowej służbie migracyjnej z 04.04.2011 roku,
 - Decyzja Prezydenta o koncepcji państwowej polityki migracyjnej z 30.06.11 roku,
 - Ustawa Ukrainy o uchodźcach i osobach które potrzebują dodatkowej i tymczasowej ochrony z 08.07.11 roku,
 - Ustawa Ukrainy o statusie prawnym cudzoziemców i bezpaństwowców z 22.09.11 roku (weszła w życie 25.12.2011 r.)
13. Przeanalizujemy podstawowe nowele danych aktów ustawodawczych. Rozpoczniemy od Uchwały Gabinetu Ministrów „O utworzeniu państwowej służby migracyjnej”. Zgodnie z tym dokumentem, a także przyjętym później Ukazem Prezydenta „O zatwierdzeniu założeń o państwowej służbie migracyjnej”, PSM Ukrainy jest centralnym organem władzy wykonawczej w sferze migracyjnej. Została ona utworzona w drodze połączenia Państwowego Komitetu Ukrainy do spraw narodowości i religii przy Ministerstwie Sprawiedliwości

i Państwowego Departamentu imigracji i rejestracji osób fizycznych przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Ukrainy. PSM Ukrainy funkcjonuje w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Co to zmieniło? Na pewno liczbę organów biorących udział w uregulowaniu problemów migracyjnych. Wcześniej było ich ponad 10, obecnie tylko 9, a właściwie: PSM, Służba Graniczna, Służba Bezpieczeństwa Ukrainy, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Prokuratura, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Ochrony Zdrowia.

14. Ustawa Ukrainy O kontroli granicznej. Dany akt jest interesujący przez to, że jest absolutnie nowym na Ukrainie, wcześniej takie sprawy regulowane były przez akty niższego rzędu. Ustawa ta wyznacza zasady kontroli granicznej, przez którą rozumie się kontrolę państwową realizowaną przez służbę graniczną Ukrainy, która jest kompleksem działań i systemem środków ukierunkowanych na ustalenie podstaw prawnych dla przekroczenia granicy państwowej przez osoby, środki transportu i przemieszczanie się samochodów ciężarowych.

Przewidziano, że można go realizować odnośnie:

- 1) osób, które przekraczają granicę państwową;
- 2) środków transportu, które przewożą przez granice państwową osoby i ładunki;
- 3) ładunków przemieszczanych przez granice państwową.

Kontrola graniczna zawiera:

- 1) sprawdzenie dokumentów;
- 2) kontrole osób, środków transportu i ładunków;
- 3) wykonywanie zleceń organów ochrony prawa Ukrainy;
- 4) kontrolę spełniania przez cudzoziemców i bezpaństwowców warunków przekraczania granicy państwowej w razie wjazdu na Ukrainę, wyjazdu z Ukrainy i tranzytu przez terytorium Ukrainy;
- 5) rejestrację cudzoziemców, bezpaństwowców i ich dokumentów paszportowych w przejściach granicznych;
- 6) sprawdzenie samochodów w celu ujawnienia skradzionych.

Akt ten przewiduje warunki, w których cudzoziemiec lub bezpaństwowiec może uzyskać pozwolenie na przekroczenie granicy państwowej tj.:

- 1) posiadanie ważnego dokumentu paszportowego;
- 2) brak decyzji uprawnionego organu państwowego Ukrainy o zakazie wjazdu na Ukrainę;
- 3) posiadanie wizy wjazdowej, jeśli nie przewiduje inaczej ustawodawstwo Ukrainy;
- 4) potwierdzenie celu zaplanowanego pobytu;

- 5) posiadanie odpowiednich środków finansowych na czas zaplanowanego pobytu i na powrót do państwa pochodzenia albo tranzytu do państwa trzeciego;

Podstawami do udzielenia pozwolenia na wyjazd cudzoziemca czy bezpaństwowca jest:

- 1) posiadanie ważnego dokumentu paszportowego;
- 2) brak decyzji uprawnionego organu państwowego Ukrainy o zakazie wyjazdu Ukrainy;

Akt ten przewiduje procedurę realizacji kontroli granicznej i odmowę osobie prawa do przekroczenia granicy państwowej.

15. W ustawie Ukrainy „O cudzoziemcach i osobach, które potrzebują dodatkowej i tymczasowej ochrony” wyznaczono podstawowe kategorie, szczególnie te, które wykorzystuje się jako pierwsze. W taki sposób ustawa ta określa, że uchodźca – osoba, która nie jest obywatelem Ukrainy i wskutek uzasadnionych okoliczności stała się ofiarą prześladowań ze względu na rasę, wyznanie, narodowość, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej albo ze względu na poglądy polityczne – przebywa poza granicami swojego i nie może lub nie chce skorzystać z ochrony tego państwa, albo nie mając obywatelstwa i przebywając za granicami państwa swojego ostatniego stałego pobytu, nie może i nie chce wrócić do niego w obawie przed zaznaczonymi okolicznościami.

Przewidziano także pojęcia dodatkowej ochrony i osoby, która jej potrzebuje. Dodatkowa ochrona określona jest jako forma ochrony, której udziela się na Ukrainie indywidualnie cudzoziemcom i bezpaństwowcom, którzy przybyli na Ukrainę albo przebywają na Ukrainie i nie mogą albo nie chcą wrócić do państwa pochodzenia albo do państwa poprzedniego stałego pobytu, na skutek okoliczności, które byłyby zagrożeniem dla ich życia, bezpieczeństwa lub wolności. Odpowiednio osoba, która potrzebuje dodatkowej ochrony – osoba, która zgodnie z Konwencją o statusie uchodźcy z 1951 roku i Protokołem z 1967 roku i z tą ustawą nie jest uchodźcą, ale potrzebuje ochrony, o ile osoba ta zmuszona była do przybycia na Ukrainę lub pozostania na jej terytorium wskutek zagrożenia jej życia, bezpieczeństwa czy wolności w państwie pochodzenia przez możliwość zastosowania wobec niej kary śmierci albo wykonania wyroku kary śmierci czy tortur, niehumanitarnego albo poniżającego godność traktowania czy ukarania.

Jeszcze jedną nowelizacją jest określenie tymczasowej ochrony i osoby, która jej potrzebuje. Ustawa rozumie tymczasową ochronę jako formę ochrony, która jest wyjątkowym praktycznym środkiem, ograni-

czonym w czasie i udzielana jest na Ukrainie cudzoziemcom i bezpaństwowcom, którzy masowo przybyli na Ukrainę z państwa, które ma wspólną granicę z Ukrainą, i nie mogą oni wrócić do państwa stałego pobytu przez okoliczności określone w ustawie. Odpowiednio osoby, które potrzebują tymczasowej ochrony – cudzoziemcy i bezpaństwowcy, którzy stale przebywają na terytorium państwa, które ma wspólną granicę z Ukrainą, którzy zmuszeni są masowo szukać ochrony w Ukrainie wskutek agresji zewnętrznej, okupacji, wojny domowej, czystek etnicznych, katastrof przyrodniczych, albo innych zdarzeń, które naruszają porządek publiczny pewnej części albo na całym terytorium państwa pochodzenia.

Ustawa ta zawiera cały szereg innych nowelizacji. Przewiduje ona prawo do łączenia rodzin. Oprócz tego przewidziano, że osoba która z zamiarem uzyskania statusu uchodźcy na Ukrainie albo osoba, która potrzebuje dodatkowej ochrony, przekroczyła granicę państwową Ukrainy na zasadach określonych w prawie Ukrainy, powinna zwrócić się w ciągu pięciu dni roboczych do odpowiedniego organu służby migracyjnej z wnioskiem o uznanie jej jako uchodźcę lub osobę, która potrzebuje dodatkowej ochrony.

Podsumowując, trzeba podkreślić następujący fakt: ustawodawstwo Ukrainy w sferze migracji utworzone zostało pod wpływem prawa migracyjnego UE i w istocie jemu odpowiada.

doc. Wołodymyr Motyl

Państwowy Uniwersytet Lwowski
im. Iwana Franko we Lwowie

STAN IMPLEMENTACJI UMOWY O READMISJI MIĘDZY UKRAINĄ A WE*

Artykuł poświęcony jest aktualnej problematyce stosunków panujących pomiędzy Ukrainą a WE – czyli implementacji Umowy o readmisji. W artykule omówiono pojęcie readmisji, przeanalizowano główne etapy zawierania Umowy o readmisji między Ukrainą a WE. Omówiono także prawny i instrumentalny mechanizm implementacji Umowy oraz towarzyszące implementacji przedsięwzięcia, mające na celu polepszenie implementacji, czyli udoskonalenie przestrzeni readmisji, współpracę ze WE, ONZ i krajami członkowskimi UE.

W prawie międzynarodowym pod pojęciem readmisji rozumiemy przede wszystkim przekazywanie i przyjmowanie własnych obywateli, cudzoziemców lub bezpaństwowców, którzy nielegalnie przedostali się na terytorium jednego państwa bezpośrednio z terytorium drugiego państwa. W większości umów o readmisji brakuje określenia pojęcia readmisja, podobnie jest w Umowie o readmisji między Ukrainą a WE. Określenie to mieści się w Umowie zawartej pomiędzy Gabinetem Ministrów Ukrainy a Rządem Federacji Rosyjskiej o readmisji z dnia 23 września 2008 roku: „Przekazywanie przez właściwe organy państwa jednej strony i przyjęcie przez właściwe organy państwa drugiej strony w trybie i na zasadach przewidzianych niniejszą Umową, osób, które wjechały lub przebywają na terytorium państw Stron naruszając ustawodawstwo warunków wjazdu, wyjazdu i pobytu cudzoziemców i bezpaństwowców”¹.

Proces opracowywania i zawierania Umowy o readmisji między Ukrainą a WE miał kilka etapów.

27 października 2006 roku w Helsinkach zaparafowano² projekty umów między Ukrainą a WE o uproszczeniach wizowych i readmisji³.

* Tłumaczenie z języka ukraińskiego – st. chor. SG Anna Waga.

¹ Umowę zgłoszono do ratyfikacji Postanowieniem GM N 1014 z dn. 08.08.2007 <http://zakon1.rada.gov.ua>

² Parafowanie oznacza uzgodnienie tekstu.

³ Ze Strony ukraińskiej Umowę parafował Minister Spraw Zagranicznych Borys Tarasiuk, ze Strony Komisji Europejskiej – Komisarz ds. zagranicznych Benita Ferrero-Baldner.

18 czerwca 2007 roku w Luksemburgu podpisano Umowę między Ukrainą a WE o readmisji⁴.

1 stycznia 2008 roku po ratyfikacji przez Parlament Ukrainy Umowa weszła w życie⁵. Niedługo po wejściu w życie art. 15 Umowy, 2 kwietnia 2008 roku utworzono Wspólny Komitet ds. Readmisji.

Na podstawie Umowy Ukraina zobowiązuje się przyjmować na swoje terytorium wszystkie osoby, które są obywatelami Ukrainy, obywatelami państw trzecich, apatrydami i nielegalnie przebywają na terytorium UE. Warunkiem wykonania takich zobowiązań jest nielegalny wjazd takich osób na terytorium UE z terytorium Ukrainy lub posiadanie w momencie wjazdu do UE ukraińskiej wizy lub zezwolenia na pobyt na terytorium Ukrainy.

Głównym zadaniem konwencji jest efektywna walka z nielegalną imigracją. Takie przeciwdziałanie powinno być realizowane w drodze przeprowadzania szybkich i efektywnych procedur readmisji i opierać się na podstawowych zasadach wzajemności.

Umowa przewiduje 2 procedury readmisji:

I. Przyspieszona procedura readmisji – readmisja osoby zatrzymanej w strefie przygranicznej Ukrainy lub państwa członkowskiego UE w ciągu 48 godzin od momentu nielegalnego przekroczenia granicy państwowej przez taką osobę⁶.

Na przykład, jeśli w rejonie przygranicznym Polski zostanie ujawniona osoba, która nielegalnie przekroczyła granicę i nie upłynęło jeszcze 48 godzin, to taką osobę niezwłocznie należy przekazać Służbie Granicznej Ukrainy.

W innych przypadkach lub, jeśli upłynęło więcej czasu, niezwłocznie należy zastosować procedurę standardową readmisji.

II. Procedura standardowa readmisji – readmisja osób, wobec których nie można zastosować procedury przyspieszonej readmisji lub które nie spełniają warunków wjazdu na terytorium państwa członkowskiego UE lub Ukrainy, przebywały na nim lub prze-

⁴ Proces ten nieco przeciągnął się w związku z tłumaczeniem na wszystkie 23 języki oficjalne.

⁵ Ze Strony WE umowy te nie podlegały ratyfikacji przez parlamenty wszystkich 25 krajów członkowskich UE, o ile kwestie te odnosiły się do kompetencji Wspólnoty. Jednak, aby weszła w życie potrzebna jest zgoda Parlamentu Europejskiego oraz decyzja Rady UE. Po zakończeniu tego procesu procedury formalne zostały spełnione. Umowa o readmisji przewiduje dwuroczne odroczenie jej przepisów dotyczących przyjęcia-przekazania obywateli państw trzecich i bezpaństwowców. W ciągu 2-letniego okresu umowa będzie dotyczyła tylko bezpaństwowców oraz obywateli państw trzecich, z którymi Ukraina ma podpisane umowy o readmisji. Rząd faktycznie wytargował tylko dwa lata na okres przejściowy dla tego procesu.

⁶ W odniesieniu do kompetencji Państwowej Służby Granicznej.

stały spełniać warunki, o czym właściwy organ tego państwa dowiedział się nie później niż w ciągu roku⁷.

Umowa reguluje również kwestie środków finansowych przewidzianych na wykonanie readmisji. Zgodnie z art. 12 Umowy, wszelkie koszty transportu poniesione w związku z readmisją i tranzytem na podstawie niniejszej Umowy do granicy państwa będącego miejscem przeznaczenia ponosi Strona rozpatrująca, jednak koszty związane z transportem tych osób z granicy ukraińskiej oraz związane z utrzymaniem tych osób ponosi Ukraina.

Ważnym osiągnięciem dla Ukrainy jest to, że nie było włączenia do tekstu Umowy o readmisji deklaracji dotyczącej udzielenia Ukrainie technicznej i finansowej pomocy dla jej realizacji i określenia tego kierunku jako jednego z priorytetowych we współpracy z Ukrainą. Na podstawie niniejszego przepisu w zakresie europejskich narzędzi polityki sąsiedztwa Ukrainie wydzielono 35 mln euro na infrastrukturę i wprowadzenie procedur związanych z właściwym rozmieszczeniem i obchodzeniem się z nielegalnymi migrantami⁸.

Istotnym był również brak normatywnych umocowań finansowych realizacji Umowy oraz jej priorytetu. I tak np. art. 17 Umowy mówi o tym, że Umowa o readmisji zawarta pomiędzy WE a Ukrainą będzie miała priorytet, jeśli chodzi o związek z dwustronnymi umowami czy innymi dokumentami o readmisji Ukrainy z krajami członkowskimi UE.

Warto zaznaczyć, że szereg przepisów miało dość ogólny charakter. Należało je uregulować oraz sprecyzować konkretne warunki realizacji readmisji oraz wskazać kto powinien dokonywać readmisji, na jakich zasadach, w jakich przejściach granicznych oraz na jakich warunkach. Dla uregulowania tych kwestii na podstawie art. 16 Umowy przewidywano sporządzanie protokołów dla uregulowania następujących ważnych dla implementacji kwestii, czyli:

- a) wyznaczenia właściwych organów;
- b) przejść granicznych wykorzystywanych do przekazywania osób;
- c) mechanizmu przekazywania informacji pomiędzy właściwymi organami;
- d) zasad powrotu osób w procedurze przyspieszonej; warunków przekazywania osób pod eskortą, w tym tranzytu eskortowanych obywateli państw trzecich i bezpaństwowców;
- e) dodatkowych środków i dokumentów koniecznych do wykonania niniejszej Umowy;
- f) sposobów i procedur odzyskiwania kosztów.

⁷ Przy standardowej procedurze uprawnionym organem ze Strony Ukrainy jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW).

⁸ UE wspiera Ukrainę w realizacji Umowy o readmisji.

W chwili obecnej trwają przygotowania tych protokołów oraz ich uzgodnienia z krajami członkowskimi UE.

Dla efektywnej implementacji przepisów Umowy na Ukrainie stworzono system organów, na które nałożono zadania dotyczące implementacji przepisów Umowy. 2 kwietnia 2008 roku zgodnie z art. 15 celem udzielenia wzajemnej pomocy w zakresie stosowania i wykładni niniejszej Umowy utworzono Wspólny Komitet ds. Readmisji. Komitet składa się z przedstawicieli Ukrainy i Wspólnoty. Zgodnie z Umową Komitet dla Stron będzie obowiązkowy.

Na Komitet nałożono następujące zadania:

- a) nadzorowanie stosowania niniejszej Umowy i prowadzenie regularnej wymiany informacji na temat protokołów wykonawczych, podpisanych przez Ukrainę i każde oddzielne państwo członkowskie zgodnie z art. 16;
- b) opracowywanie wniosków i zaleceń dotyczących zmian w niniejszej Umowie.

Pracę Komitetu realizuje się w formie posiedzeń, które przeprowadza się 2 razy w roku, kolejno w Kijowie i Brukseli⁹.

Poza wspólnym z UE organem ds. implementacji Umowy na Ukrainie utworzono również krajowy mechanizm implementacji Umowy. Zadania dotyczące stosowania przepisów Umowy na krajowym szczeblu nałożono na szereg organów i instytucji, a w szczególności:

- Państwową Służbę Migracyjną,
- Państwową Służbę Graniczną,
- Państwowy Departament ds. Obywatelstwa, Imigracji i Rejestracji Osób Fizycznych MSW,
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych,
- Ministerstwo Ochrony Zdrowia,
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- Służbę Bezpieczeństwa Ukrainy.

Duża liczba uprawnionych organów, brak dokładnego rozgraniczenia uprawnień oraz brak wspólnego organu istotnie obniżało efektywność pracy w danym zakresie.

Ważnym krokiem do polepszenia międzyresortowej koordynacji było utworzenie w dniu 24 czerwca 2009 roku¹⁰ Państwowej Służby Migra-

⁹ Na dzień dzisiejszy miało miejsce sześć posiedzeń danego Komitetu. Pierwsze posiedzenie Komitetu Readmisyjnego – 9.04.2008 r. w Kijowie, drugie – 28.11.2008 r. w Brukseli, trzecie posiedzenie – 06.05.2009 r. w Kijowie, czwarte – 26.11.2009 w Brukseli, piąte posiedzenie – 30.04.2010 r. w Kijowie, szóste posiedzenie 05.05.2011 r. w Brukseli.

¹⁰ Postanowienie Gabinetu Ministrów Ukrainy o utworzeniu Państwowej Służby Migracyjnej, nr 643 z dn. 24.06.2009.

cyjnej Ukrainy, która jest „specjalnie uprawnionym centralnym organem władzy wykonawczej ds. migracji, obywatelstwa, imigracji i rejestracji osób fizycznych”¹¹. Służba jednak w istocie nie zaczęła funkcjonować, gdyż nie było niezbędnych normatywnych aktów prawnych, które określałyby jej konkretne uprawnienia i funkcje. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ponownie jest odpowiedzialne za obywatelstwo, rejestrację osób i migrację, a Państwowy Komitet ds. Narodowości i Religii – za udzielenie schronienia. W chwili obecnej opracowywany jest Projekt ustawy dotyczącej Państwowej Służby Migracyjnej¹², z przyjęciem którego wiążą się wielkie nadzieje związane ze wzmocnieniem roli danego organu.

W taki oto sposób ważnym problemem jest to, że znaczna ilość zadań rozproszona jest pomiędzy różne organy i instytucje, a stworzenie wspólnego silnego organu w zakresie zarządzania polityką migracyjną jest jednym z najważniejszych zadań będących na porządku dziennym.

Poza instytucjonalnym poziomem na Ukrainie na szczeblu krajowym działa szereg normatywno-prawnych aktów, które sprzyjają realizacji przepisów Umowy oraz formułują normatywny mechanizm jej implementacji. Do podstawowych elementów mechanizmu normatywnego implementacji Umowy należą następujące Ustawy Ukrainy:

- Konstytucja Ukrainy (1996),
- Kodeks wykroczeń administracyjnych Ukrainy (1984),
- w sprawie obywatelstwa Ukrainy (2001),
- w sprawie imigracji (2001),
- w sprawie uchodźców i osób, które wymagają dodatkowej lub tymczasowej ochrony (2001),
- w sprawie Państwowej Służby Granicznej Ukrainy (2003),
- w sprawie kontroli granicznej (2009),
- w sprawie statusu prawnego cudzoziemców i bezpaństwowców (2011).

Ważnym krokiem było opracowanie nowej Ustawy w sprawie statusu prawnego cudzoziemców i bezpaństwowców. Właściwy projekt wszedł w życie w dniu 25 grudnia 2011 roku. W nowej redakcji Ustawy po raz pierwszy uregulowano kwestię dobrowolnych powrotów cudzoziemców i bezpaństwowców, którzy utracili prawo do pobytu na terytorium Ukrainy. Proponowane jest również uregulowanie kwestii przymusowych powrotów, wydalenia i zatrzymania cudzoziemców i bezpaństwowców, wydania i przekazania. W projekcie proponowane jest określenie trybu pokrywania kosztów związanych z wydalaniem cudzoziem-

¹¹ Ibidem.

¹² <http://www.dmsu.gov.ua>

ców i bezpaństwowców. Dokument reguluje również kwestie związane z realizacją umów międzynarodowych o readmisji.

W związku z tym, na Ukrainie nie ma jednego aktu prawnego w tym zakresie, dlatego też istnieje potrzeba przyjęcia Ustawy w sprawie podstawowej polityki migracyjnej, która określałaby strategię celów i zadania całościowej polityki migracyjnej Ukrainy.

Na realizację ww. ustaw opracowano szereg normatywno-prawnych aktów, które są *lex specialis*. Poszczególne z nich dotyczą bezpośrednio readmisji, a w szczególności:

- rozporządzenie Gabinetu Ministrów Ukrainy dotyczące zatwierdzenia planu przedsięwzięć w sprawie Koncepcji Państwowej Polityki Migracyjnej z dnia 12 października 2011 roku N 1058,
- typowe przepisy dotyczące tymczasowych ośrodków dla cudzoziemców i bezpaństwowców, którzy nielegalnie przebywają na Ukrainie, zatwierdzone postanowieniem Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 17.07.2003 N 1110,
- zasady wjazdu cudzoziemców i bezpaństwowców na Ukrainę, wyjazdu z Ukrainy i przejazdu tranzytowego przez jej terytorium, zatwierdzone postanowieniem Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 29.12.95 N 1074,
- Instrukcja postępowania organów spraw wewnętrznych i organów ochrony granicy państwowej w sprawie realizacji przepisów Umowy między Ukrainą a Wspólnotą Europejską o readmisji z dnia 12.11.2010 N 552/862.

Bardzo ważnym dokumentem jest Instrukcja postępowania organów spraw wewnętrznych i organów ochrony granicy państwowej w sprawie realizacji przepisów Umowy o readmisji, która w pełni bazuje na Umowie i określa porządek postępowania tych organów w przypadku procedury readmisji standardowej i przyspieszonej.

W celu realizacji Umowy o readmisji opracowano plan działań, zawierający konkretne kroki i przedsięwzięcia ukierunkowane na implementację Umowy o readmisji. Warto przywołać 2 takie plany:

- Plan przedsięwzięć realizacji Koncepcji Państwowej Polityki Migracyjnej z dnia 12 października 2011 roku zatwierdzony rozporządzeniem Gabinetu Ministrów Ukrainy N 1058;
- Krajowy plan realizacji Planu przedsięwzięć w zakresie liberalizacji przez Unię Europejską porządku wizowego dla Ukrainy (blok migracja i readmisja) zatwierdzony Dekretem Prezydenta Ukrainy z dnia 22 kwietnia 2011 roku nr 494/2011.

Plan przedsięwzięć realizacji Koncepcji Państwowej Polityki Migracyjnej przewiduje szereg ważnych przedsięwzięć m.in.: – szkolenia urzędników organów władzy wykonawczej, utworzenie wspólnej krajo-

wej bazy danych zarządzania potokami migracyjnymi; – finansowe wsparcie dla pobytu cudzoziemców i bezpaństwowców; – wyposażenie z uwzględnieniem doświadczeń międzynarodowych poszczególnych pomieszczeń i wyposażenie ich w środki techniczne; – zawieranie umów międzynarodowych o readmisji z państwami ryzyka migracyjnego; – opracowanie porządku wydalania i dobrowolnych powrotów cudzoziemców i bezpaństwowców do krajów ich pochodzenia; – stworzenie sieci ośrodków tymczasowych dla cudzoziemców i bezpaństwowców, którzy nielegalnie przebywają na Ukrainie i zapewnienie ich działalności zgodnie z międzynarodowymi standardami oraz zapewnienie w dostatecznym zakresie usług medycznych osobom przebywającym w takich ośrodkach.

Należy zaznaczyć, że realizacja zaznaczonych przedsięwzięć sprzyja przede wszystkim polepszeniu warunków implementacji Umowy o readmisji. Dokonywanie kontroli przestrzegania niniejszych zadań stało się również kompetencją Państwowej Służby Granicznej Ukrainy.

Innym ważnym dokumentem jest Krajowy plan realizacji Planu przedsięwzięć wizowej liberalizacji. W bloku 17 Implementacji Umowy między Ukrainą a Wspólnotą Europejską o readmisji przewidziano szereg ważnych przedsięwzięć ukierunkowanych na implementację umowy:

- prowadzenie rozmów w celu sporządzenia protokołów wykonawczych z państwami członkowskimi Unii Europejskiej w zakresie realizacji Umowy między Ukrainą a Wspólnotą Europejską o readmisji,
- udzielanie informacyjno-konsultacyjnej pomocy obywatelom Ukrainy, powracającym na Ukrainę w procedurze dobrowolnych powrotów lub w ramach readmisji,
- prowadzenie rozmów celem poprawienia współpracy z organizacjami pozarządowymi.

We wszystkich wyżej wymienionych kierunkach prowadzone są prace.

Przed zawarciem Umowy istniały obawy, że po wejściu w życie Umowy Ukraina zmuszona będzie przyjąć i utrzymywać miliony nielegalnie przebywających osób, czym przeistoczy się w strefę buforową dla nielegalnych migrantów¹³. W rzeczywistości sytuacja wyglądała zupełnie inaczej i obawy nie sprawdziły się. Zgodnie z danymi statystycznymi PSGU w okresie od stycznia do września 2010 roku w procedurze readmisji przyspieszonej z krajów sąsiadujących przyjęła 573 osoby, z których obywatele Ukrainy stanowią 357 osób, obywatele WNP – 157, obywatele innych krajów – 89. Istotnie nie różnią się wyniki procedury

¹³ Jak wiadomo przez terytorium Ukrainy przebiega szereg tras i kanałów nielegalnej migracji: centralnoeuropejski, wietnamski, afgański, indo-pakistański, srilankijsko-bangladeski, chiński, kurdyjski, czeczeński, dlatego też liczba osób, które powracają na terytorium Ukrainy może być wprost porażająca.

standardowej. Według danych MSW Ukrainy ze wszystkich krajów UE przyjęto ponad 800 osób i wszyscy to obywatele Ukrainy¹⁴.

Przeanalizowano tendencje zmniejszania się przypadków zatrzymywania migrantów za nielegalne przekroczenie zachodniej granicy państwowej Ukrainy. W wyniku rozmów prowadzonych podczas wjazdu na Ukrainę w 2009 roku nie zezwolono na wjazd – 19,7 tys. osób, w pierwszym półroczu 2010 roku – ponad 9,2 tys. potencjalnych migrantów. W 2009 roku ogólna ilość zatrzymanych nielegalnych migrantów zmniejszyła się o 29%, w pierwszym półroczu 2010 roku o 37%¹⁵.

W większości nielegalnych migrantów przyjmowanych w procedurze readmisji przyspieszonej są to Ukraińcy i praktycznie każdy kogo zawracano w ramach procedury standardowej to obywatel Ukrainy. Ich liczba jest znacznie mniejsza niż spodziewano się do czasu zawarcia Umowy.

Dla czasowego utrzymywania nielegalnych migrantów w 2008 roku na Ukrainie utworzono dwa tymczasowe ośrodki dla cudzoziemców i bezpaństwowców:

- 1) w Rozsudowie, w obwodzie czernihowskim, z miejscami przeznaczonymi dla 208 osób;
- 2) w Żurawyczach, w obwodzie wołyńskim z miejscami przeznaczonymi dla 165 osób¹⁶.

W obu ośrodkach utworzono system bezpieczeństwa obwodowego. Ośrodek w Rozsudowie otrzymał stabilizatory napięcia, które pozwalają na pozbycie się problemów dostaw energii i sprawne funkcjonowanie systemu ochrony.

Ośrodek w Żurawyczach wyposażono w elektroniczny system identyfikacji migrantów, elektroniczne zamki, sygnałne taśmy i siatki do okien. System ochrony obwodu pozwala przeciwdziałać ucieczkom migrantów, a wewnętrzny system ochrony stwarza bezpieczne warunki osobom pracującym w ośrodkach w przypadkach możliwych masowych konfliktów. System bezpieczeństwa jest zgodny ze standardami UE oraz zapewnia efektywne zarządzanie i bezpieczeństwo ośrodka dla migran-

¹⁴ W. Czumak „Dzerała tyżnia” nr 40, 30.10.2010 r.

¹⁵ Większość nielegalnych migrantów pochodzi z Rosji, Białorusi czy Mołdowy, a 89% nielegalnym migrantom nie zezwolono na przekroczenie granicy w przejściach granicznych na odcinku rosyjskim (36% ogólnej ilości potencjalnych nielegalnych migrantów), białoruskim (35%) oraz mołdawskim (18%); W. Czumak „Dzerała tyżnia” nr 40, op. cit.

¹⁶ <http://www.dmsu.gov.ua/uk/dijalnist-dmsu/dijalnist-po-ptpi>, Żurawyczi – byłe wojskowe miasteczko N7

tów. Poza techniczną pomocą w projekcie przewidziano ćwiczenia i seminaria dla pracowników¹⁷.

W chwili obecnej ośrodki są w dobrym stanie, nie są przepelnione¹⁸ i odpowiadają międzynarodowym standardom.

Ważnym zadaniem jest utworzenie sieci ośrodków dla tymczasowego pobytu nielegalnych migrantów oraz punktów tymczasowego ich zatrzymania mieszczących się przy oddziałach granicznych i pododdziałach. W chwili obecnej zakończono budowę specjalnych pomieszczeń dla osób, które naruszyły granicę państwową w Welykomu Bereznomu, Soltwyni i Mukaczewi¹⁹.

Według danych MSW prowadzone są również przedsięwzięcia dotyczące otwarcia jeszcze 5 instytucji, na które planuje się wydzielić środki budżetowe (37 mln hrywien) oraz pomoc techniczną Komisji Europejskiej (30 mln euro)²⁰.

Oczywistym jest fakt, że efektywność implementacji Umowy, jak również jej skutki dla Ukrainy w znacznej mierze zależą od przestrzeni readmisyjnej Ukrainy, czyli obecności aktualnych umów o readmisji z innymi krajami trzecimi, w szczególności z tymi, do których należą kraje podwyższonego ryzyka migracyjnego.

Również, jak to potwierdziły rozmowy między Ukrainą a WE, podstawowy problem w kontekście zawierania niniejszej Umowy²¹ związany był z readmisją obywateli państw trzecich. O ile obywatele Ukrainy – których zawierają – w zasadzie mają zakwaterowanie, krewnych i utrzymywać ich nie należy, to inaczej wygląda sytuacja z obywatelami państw trzecich. W tym kontekście nadzwyczaj ważną jest posiadanie umowy o readmisji z państwami trzecimi, czyli charakter przestrzeni readmisyjnej.

W ciągu ostatnich lat przestrzeń readmisyjna Ukrainy była istotnie poprawiona lub zrobiono kroki w kierunku jej polepszenia. Od czasu za-

¹⁷ <http://www.dmsu.gov.ua/uk/dijalnist-dmsu/dijalnist-po-ptpi>, UE wspiera Ukrainę w realizacji Umowy o readmisji // http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/dokuments/eucooperationnes/46_eucooperationnews_uk.pdf

¹⁸ W latach 2008-2009 podstawową liczbę cudzoziemców stanowili uchodźcy z Pakistanu i Afganistanu, w latach 2010-2011 to obywatele Somalii i krajów WNP (Gruzja, Azerbejdżan, Uzbekistan i inne). Jak widzimy tymczasowe ośrodki dla cudzoziemców nie są zapełnione, narodowościowy skład ich bywalców zależy od sytuacji politycznej i konfliktów; <http://www.dmsu.gov.ua/uk/dijalnist-po-ptpi>

¹⁹ O. Aszczeka, Zakarpaciu dokwaterowują nielegalnych? // <http://zakarpattya.net.ua/Zmi/89658-Zakarpattiu-pidseliat-nelehaliv>

²⁰ Nielegalnych chcą przesiedlić do byłego miasteczka wojskowego // <http://www.26.com.ua/ru/dnews/v/26396>

²¹ I.Somer, MZS: Uproszczony porządek wizowy z UE prawie uzgodniono 27 lutego 2006 r. // <http://www.bbc.co.uk/ukrainian>

warcia tej umowy Ukraina zawarła umowy o readmisji z Turcją (2008), Rosją (2008), Wietnamem (2010), Danią (2009), Norwegią (2011)²². Z krajami, które należą do krajów ryzyka migracyjnego rozpoczęto również rozmowy dotyczące uzgodnienia projektów umów o readmisji i protokołów wykonawczych: Azerbejdżan, Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Białoruś, Liban, Bangladesz, Indie, Iran, Irak, Sri Lanka, Chiny, Afganistan.

Należy zauważyć, że Ukraina dotychczas nie podpisała umów o readmisji z częścią krajów, które są głównymi dostawcami nielegalnych migrantów, którzy następnie przedostają się z Ukrainy do UE. Do takich krajów należą: Afganistan, Indie, Chiny, Pakistan, Wietnam, Mołdowa, Gruzja, Rosja. Z Gruzją, Mołdową, Turkmenistanem, Rosją i Wietnamem, Ukraina prowadzi rozmowy dotyczące uzgodnienia projektów umów o readmisji i implementacji. W najbliższym czasie spodziewane jest zawarcie Protokołów z większością krajów, które są źródłami nielegalnych migrantów oraz ich zakończenie: Azerbejdżan, Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Białoruś, Liban, Bangladesz, Indie, Iran, Irak, Sri Lanka, Chiny, Afganistan, kraje ryzyka migracyjnego²³.

Ukraina zawarła również umowy o readmisji z częścią krajów członkowskich UE. W chwili obecnej prowadzone są rozmowy dotyczące protokołów wykonawczych, które przewidziano w umowie o readmisji.

Ważne znaczenie dla sukcesu w implementacji Umowy zajmuje współpraca międzynarodowa. W kierunku migracji i readmisji Ukraina również aktywnie współpracuje z organizacjami międzynarodowymi, przede wszystkim z UE i ONZ.

Z Unią Europejską taka współpraca obejmuje również „miękkie” jak i infrastrukturalne projekty. W pierwszej grupie należy wymienić 2 projekty:

- Projekt „Utworzenia potencjału i wsparcia technicznego organów władzy Ukrainy dla efektywnego przeciwdziałania nieregularnej tranzytowej migracji (ERIT)”²⁴,
- „Techniczna współpraca i wzmocnienie potencjału rządów Ukrainy i Mołdowy w zakresie realizacji umowy o readmisji ze WE (GUMIRA)”²⁵.

²² Umowa o readmisji została zawarta w 1994 r. z Polską.

²³ Pewnym ułatwieniem może być posiadanie Umów o readmisji zawartych pomiędzy UE i Sri Lanką, Hongkongiem, Makao, Algierią, Rosją. Jednak ilość tych umów jest niewielka.

²⁴ UE wspiera Ukrainę w realizacji Umowy o readmisji// http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/eucooperationnews/46_eucooperationnews_uk.pdf

²⁵ Unia Europejska razem z Międzynarodową Organizacją ds. Migracji.

W ramach danych projektów realizowane są szkolenia profilowych specjalistów w zakresie prawnych, technicznych i administracyjnych aspektów readmisji, doskonalenia metod monitoringu i oceny działalności organów państwowych w zakresie readmisji oraz podwyższania kompetencji urzędników państwowych w kwestiach związanych z readmisją. Stanowi to istotny wkład w formowaniu instytucjonalnej zdolności i podwyższania efektywności implementacji i realizacji Umowy. Fundamentem realizacji drugiej grupy projektów służy Europejski Instrument Polityki Sąsiedztwa i Partnerstwa UE.

Współpraca realizowana jest również z ONZ, szczególnie w ramach środkowokopenhaskiego projektu²⁶, którego głównym celem jest współpraca graniczna pomiędzy nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej i krajami kandydującymi w kwestii azylu dla nielegalnych migrantów, migracji i granic.

Ukraina aktywnie współpracuje z krajami sąsiadującymi. Szczególnie aktywna jest współpraca z Polską. Rozmowy dotyczące sporządzenia Protokołu Wykonawczego do Umowy o readmisji między Ukrainą a Wspólnotą Europejską zbliżają się do końca. 27-28 września 2011 roku w Warszawie Delegacje obu państw w pełni uzgodniły tekst, a w szczególności: nazwę, preambułę, artykuły 1-14 oraz klauzulę. Na tę okoliczność podpisano właściwy protokół. Również w 2011 roku rozpoczęto ukraińsko-polskie rozmowy w kwestiach migracyjnych²⁷.

- Z przeprowadzonych badań można wyciągnąć następujące wnioski:
- celem efektywnej implementacji Umowy o readmisji Ukraina potrzebuje pomocy UE,
 - pesymistyczne obawy dotyczące masowego wzrostu nielegalnych migrantów oraz przeistoczenie się Ukrainy na tzw. „strefę buforową” nielegalnych migrantów wskutek podpisania Umowy nie sprawdziły się,
 - Ukraina potrzebuje stworzenia jednego organu w zakresie zarządzania migracją, dokładnego podziału uprawnień, opracowania strategii i przyjęcia jednego normatywnego aktu prawnego,
 - poprawa przestrzeni readmisyjnej wymaga szybkiego sporządzenia umowy i protokołów wykonawczych z krajami podwyższonego ryzyka migracyjnego,

²⁶ Śródkowokopenhaski proces – inicjatywa Urzędu Najwyższego Komisarza ONZ ds. uchodźców i Szwedzkiej Służby Migracyjnej.

²⁷ <http://www.dmsu.gov.ua/en/home-pages/474-ukrajina-ta-polshha-rozpochali-migracijnij-dialog.html>

- ważne znaczenie dla efektywnej implementacji będzie miała współpraca z UE i zapożyczenie pozytywnego doświadczenia sąsiadów, a w szczególności Polski,
- niezbędnym jest zwiększenie środków finansowych,
- należy aktywizować i szybko zakończyć procedurę prawnego sporządzenia ukraińsko-rosyjskiej (demarkacja morskiej granicy) i ukraińsko-białoruskiej (demarkacja lądowej granicy) granicy, gdyż właśnie z tych krajów pochodzi najwięcej nielegalnych migrantów, którzy udają się przez nasz kraj do państw członkowskich Unii Europejskiej²⁸.

Na zakończenie należy dodać, że dalsza implementacja Umowy o readmisji nie będzie barierą do współpracy Ukrainy z UE, a sprzyjała będzie integracji i zbliżeniu. Sukcesywna implementacja umowy sprzyjała będzie utworzeniu w Europie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

²⁸ W. Krawczenko, Readmisyjny armresling, „Dзерkało tyżnia” nr 39 (618), 14-20.10.2006.

Siergiej Liavun

Państwowy Uniwersytet Lwowski
im. Iwana Franko we Lwowie

ORGANIZACJA POWROTÓW CUDZOZIEMCÓW I BEZPAŃSTWOWCÓW PRZEZ TERENOWE ORGANY SŁUŻB GRANICZNYCH REPUBLIKI BIAŁORUŚ.*

Współczesna sytuacja międzynarodowa charakteryzuje się niestabilnością. Wiele krajów cierpi z powodu politycznych, gospodarczych, religijnych, narodowych i innych przyczyn. Na tym tle w wielu krajach na wszystkich kontynentach raz po raz wybuchają konflikty zbrojne, wskutek czego kraje te stają się źródłami terroryzmu, ekstremizmu i nielegalnej migracji, wywołując falę uchodźców. Obywatele opisanych terenów i krajów, zmęczeni walką z głodem i nędzą, zostawiają swe domy i udają się w poszukiwaniu lepszych warunków życia do bardziej rozwiniętych krajów, w tym także do krajów Europy Zachodniej z wysokim stopniem rozwoju ekonomicznego, życia i kultury. W dzisiejszych czasach ponadnormatywny napływ migrantów do krajów Europy pozostaje stabilny i wywołuje uzasadniony niepokój.

Praktyka wykazała, iż przyjąć wszystkich migrantów nie może żadne z państw Europy. Nie wszyscy migranci adaptują się socjalnie, znajdują pracę. Część migrantów prowadzi asocjalny tryb życia, organizując się w grupy przestępcze i wspólnoty, bez poszanowania odnosząc się do przepisów i obyczajów państw, które ich przyjęły. Dlatego prędzej czy później rodzi się pytanie o powrót danej kategorii migrantów do krajów ich pochodzenia lub zamieszkania.

Powrót cudzoziemców – to jeden z ważniejszych aspektów działalności władz i organów strzegących prawa w danym państwie, który jest jedną z ukierunkowanych czynności państwowych w celu zapewnienia bezpieczeństwa demograficznego, a w szczególności optymalizacji procesów migracyjnych, przeciwdziałania nielegalnej migracji.

Republika Białoruś jest dla migrantów w głównej mierze krajem tranzytowym do krajów Europy Zachodniej, tym niemniej problem powrotu cudzoziemców i bezpaństwowców jest dla naszego państwa nie mniej ważny.

* Tłumaczenie z języka rosyjskiego – chor. SG Dorota Łagowska.

W artykule chciałbym opowiedzieć czytelnikom o pracy prowadzonej przez terenowe organy służb granicznych Republiki Białoruś w sprawie powrotu cudzoziemców.

Sytuacja prawna cudzoziemca w Republice Białoruś

Zgodnie z Ustawą Republiki Białoruś z dnia 4 stycznia 2010 roku „O sytuacji prawnej cudzoziemców i bezpieczeństwa” za cudzoziemców w Republice Białoruś uważa się osoby nie będące obywatelami Republiki Białoruś i mogące udowodnić, iż posiadają obywatelstwo innego państwa.

Cudzoziemcy posiadający obywatelstwo dwóch lub więcej państw uważani są w Republice Białoruś za obywateli tego państwa, na podstawie dokumentu, na którym osoby te wjechały na terytorium Republiki Białoruś.

Bezpaństwowcami w Republice Białoruś są osoby nie będące obywatelami Republiki Białoruś oraz nie posiadające dowodów na potwierdzenie obywatelstwa innego państwa.

Cudzoziemcy w Republice Białoruś są równi wobec prawa niezależnie od pochodzenia, statusu społecznego, stanu majątkowego, przynależności rasowej i narodowej, miejsca urodzenia, wykształcenia, języka, przekonań religijnych, płci i charakteru wykonywanych zajęć oraz innych okoliczności. Korzystają z tych samych praw oraz swobód i ciążą na nich takie same obowiązki, jak na obywatelach Republiki Białoruś.

Wcielanie w życie przez cudzoziemców w Republice Białoruś swoich praw i swobód nie powinno przynosić szkody interesom Republiki Białoruś, prawu i interesom prawnym obywateli Republiki Białoruś.

W związku z tym Konstytucja Republiki Białoruś, przepisy i inne akty ustawodawcze dopuszczają ograniczenie praw i swobód cudzoziemców i bezpieczeństwa w sytuacjach, kiedy jest to konieczne dla ochrony praw i podstawowych swobód obywateli Republiki Białoruś, do zapewnienia bezpieczeństwa państwowego, ochrony zdrowia i porządku publicznego.

Łącznie w Republice Białoruś istnieje około 30 normatywnych aktów prawnych, które określają sytuację i regulują oddzielne warunki działalności cudzoziemców i bezpieczeństwa. W wielu przypadkach jedna grupa stosunków prawnych jest regulowana jednocześnie kilkoma aktami prawodawczymi, które są uchwalone przez różne organy władzy państwowej. Poważnie utrudnia to studiowanie i korzystanie z tychże aktów, na co koniecznie powinni zwrócić uwagę cudzoziemcy i bezpieczeństwa odwiedzający nasze państwo.

Kompetencje, podstawy prawne i sposób organizacji cudzoziemców przez terenowe organy służb granicznych Republiki Białoruś

Ustawodawstwo Republiki Białoruś chroni relacje społeczne w sferze bezpieczeństwa granic, które jest częścią składową bezpieczeństwa narodowego Republiki Białoruś i reprezentuje stan obronności politycznych, ekonomicznych, informacyjnych, humanitarnych i innych interesów jednostek, społeczeństwa i państwa na granicy państwowej i w strefie przygranicznej. Zarówno Kodeks Postępowania Administracyjnego jak i Kodeks Karny Republiki Białorusi określają sprzeczne z prawem czyny w sferze bezpieczeństwa granic i przewidują odpowiedzialność za ich popełnienie. Postanowienia ukazane w powyższych aktach ustawodawczych obejmują także cudzoziemców i bezpaństwowców.

Terenowe organy służb granicznych Republiki Białoruś pełnią funkcje wykonawcze w sferze wykrywania i zapobiegania popełnianiu przestępstw i wykroczeń w miarę swoich kompetencji, przewidzianych w Kodeksie Postępowania Karnego Republiki Białoruś, Kodeksie Postępowania Administracyjnego Republiki Białoruś oraz Kodeksie Wykonawczym Postępowania Administracyjnego Republiki Białoruś. Egzekwują one prawo w strefach przygranicznych, które określa Dekret Prezydenta Republiki Białoruś.

Do kompetencji terenowych organów służb granicznych Republiki Białoruś należą:

- 1) przygotowywanie i rozpatrywanie spraw związanych z wykroczeniami administracyjnymi w stosunku do:
 - osób naruszających granicę państwową Republiki Białoruś,
 - osób naruszających reżym graniczny,
 - osób naruszających system granicy państwowej Republiki Białoruś,
 - osób naruszających przepisy w przejściach granicznych Republiki Białoruś,
 - osób naruszających zasady pobytu na terytorium Republiki Białoruś,
- 2) prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach karnych w związku z:
 - nielegalnym przekroczeniem granicy państwowej Republiki Białoruś,
 - organizowaniem nielegalnej migracji,
 - nielegalnym pobytom w Republice Białoruś.

Sankcje wymienionych powyżej czynów, o których mowa w Kodeksie Postępowania Administracyjnych Przestępstw Republiki Białoruś przewidują wobec cudzoziemców i bezpaństwowców dodatkowy rodzaj

kary, jakim jest „deportacja”. W zależności od okoliczności popełnionego czynu zabronionego, po zapoznaniu się ze sprawą przez funkcjonariusza terenowego organu służb granicznych, rozpatrującego sprawę, deportacja może nie mieć zastosowania.

W ustawodawstwie karnym taki rodzaj kary jak „deportacja” nie jest przewidziany, jednak sędzia rozpatrujący sprawę karną może wydać postanowienie o wydaleniu cudzoziemca.

Zgodnie z ustawodawstwem Republiki Białoruś postanowienie o deportacji cudzoziemca wykonuje organ, który wydał postanowienie o deportacji. Zasadniczo popełnienie przez cudzoziemca czynu umyślnego, zarówno wykroczenia, jak i przestępstwa z reguły prowadzi do jego powrotu.

Jednak powroty także przewidziane są dla cudzoziemców, którym odmówiono udzielenia statusu „uchodźcy”, migrantów nie będących w stanie dalej samodzielnie podróżować, ofiar handlu ludźmi, niepełnoletnich migrantów i innych. Ustawodawstwo Republiki Białoruś przewiduje różne rodzaje i formy powrotów cudzoziemców.

Terenowe organy służb granicznych wykorzystują następujące formy powrotów cudzoziemców:

- niezezwolenie cudzoziemcowi na przekroczenie granicy państwowej Republiki Białoruś,
- przekazanie cudzoziemca władzom państwa graniczącego, z terytorium którego przybył,
- dobrowolna deportacja,
- przymusowa deportacja,
- wydalenie,
- powrót w programie Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) „Program pomocy w ramach dobrowolnych powrotów”.

Niezezwolenie na przekroczenie granicy państwowej Republiki Białoruś – należy do kompetencji organów służb granicznych w przejściach granicznych w przypadku okazania podczas odprawy granicznej ważnych, lecz niewłaściwie wypełnionych dokumentów na wjazd do Republiki Białoruś lub braku dokumentów potwierdzających prawo na pobyt na terytorium Republiki Białoruś i inne.

W przypadku niezezwolenia cudzoziemcowi na przekroczenie granicy państwowej funkcjonariusze służb granicznych stosują następujące przedsięwzięcia:

- wyjaśnienie cudzoziemcowi przyczyn odmowy wjazdu,
- sporządzenie dokumentacji w sprawie podjętych czynności administracyjnych,
- wręczenie cudzoziemcowi kopii decyzji o skutkach popełnienia wykroczenia administracyjnego,

- zamieszczenie informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach w rejestrze,
- anulowanie zapisów i pieczęci w dokumentach i w karcie ewidencyjno-kontrolnej.

Przekazanie władzom państwa sąsiedniego – to forma powrotu cudzoziemców i bezpaństwowców, którzy przekroczyli granicę państwową z terytorium innego państwa, wobec których brak jest podstaw do wszczęcia postępowania karnego lub administracyjnego oraz wobec tych, którzy nie zadeklarowali chęci ubiegania się o status uchodźcy, o udzielenie ochrony uzupełniającej lub azylu na terytorium Republiki Białoruś i nie podlegają ochronie czasowej w Republice Białoruś. Postanowienie o przekazaniu cudzoziemca wydawane jest przez Państwowy Komitet Graniczny Republiki Białoruś za pośrednictwem pełnomocników granicznych. Tryb przekazania ustalany jest za zgodą przedstawicieli innego państwa i przewiduje sporządzenie wymaganej dokumentacji o przekazaniu cudzoziemca.

Po konsultacji z upoważnionymi organami państwa, do którego deportowany jest cudzoziemiec lub zgodnie z umowami międzynarodowymi Republiki Białoruś, przekazanie deportowanych cudzoziemców może mieć miejsce w przejściach granicznych na granicy państwowej (z wyjątkiem białorusko-rosyjskiego odcinka granicy państwowej). Odbywa się w obecności przedstawicieli służb granicznych Republiki Białoruś i upoważnionego organu państwa, do którego deportowany jest cudzoziemiec, jak również wymaga to sporządzenie dokumentacji związanej z przekazaniem danego cudzoziemca.

Jeżeli przekazanie osoby naruszającej granicę państwową władzom innego państwa nie jest przewidziane w umowach międzynarodowych pomiędzy Republiką Białoruś a tym państwem, organy służb granicznych przekazują osoby, które naruszyły granicę państwową, organom spraw wewnętrznych w celu przyjęcia wg ustalonych zasad oraz środków mających na celu wydalenie ich z Republiki Białoruś.

Przedsięwzięcia podejmowane przez funkcjonariuszy służb granicznych podczas przekazywania cudzoziemców:

- identyfikacja tożsamości,
- ustalenie okoliczności przybycia do Republiki Białoruś,
- otrzymanie zezwolenia na realizację przekazania cudzoziemca od Komitetu Granicy Państwowej Republiki Białoruś,
- ustalenie z właściwymi organami państwa, do którego przekazywany ma być cudzoziemiec miejsca i czasu przekazania;
- sporządzenie dokumentu o przekazaniu cudzoziemca.

Deportacja dobrowolna – to rodzaj powrotu z terytorium Republiki Białoruś cudzoziemców i bezpaństwowców, którym wydano decyzję o deportacji i którzy zwrócili się do funkcjonariusza organu służby granicznej z wnioskiem o przedstawienie im warunków umożliwiających opuszczenie na ich koszt granic Republiki Białoruś w określonym terminie.

Przy deportacji przymusowej funkcjonariusze służb granicznych podejmują następujące czynności:

- zatrzymanie cudzoziemca,
- identyfikacja tożsamości,
- przygotowanie i rozpatrzenie sprawy w porządku administracyjnym,
- przygotowanie dokumentów do wyjazdu cudzoziemca poza granicę,
- zwolnienie cudzoziemca,
- kontrola wyjazdu cudzoziemca poza granice Republiki Białoruś.

Deportacja przymusowa – to powrót deportowanego cudzoziemca pod konwojem, w stosunku do którego zastosowano środki związane z jego zatrzymaniem, do granicy państwowej i zaprzestanie konwojowania po jej przekroczeniu przez cudzoziemca, jeżeli inaczej nie przewidują umowy międzynarodowe z Republiką Białoruś lub postanowienie o deportacji. Przy tym w postanowieniu o deportacji nie ma zapisu o wyjeździe deportowanego cudzoziemca poza granice Republiki Białoruś lub dokonano zapisu przez jednostkę terenowego organu służb granicznych o wykonaniu decyzji o deportacji, miejscu i czasie przekroczenia przez cudzoziemca granicy państwowej.

Po konsultacji z właściwymi organami państwa, do którego deportowany jest cudzoziemiec lub zgodnie z umowami międzynarodowymi Republiki Białoruś może mieć miejsce przekazanie deportowanych cudzoziemców w przejściach granicznych (z wyjątkiem białorusko-rosyjskiego odcinka granicy państwowej) w obecności przedstawicieli służb granicznych Republiki Białoruś i upoważnionego organu państwa, do którego deportowany jest cudzoziemiec, jak również sporządzenie dokumentacji dotyczącej przekazania danego cudzoziemca.

Przedsięwzięcia podejmowane przez funkcjonariuszy służb granicznych podczas przymusowej deportacji cudzoziemca:

- zatrzymanie cudzoziemca,
- identyfikacja tożsamości,
- przygotowywanie i rozpatrywanie sprawy w porządku administracyjnym,
- przygotowywanie dokumentów do wyjazdu cudzoziemca poza granicę,
- pozyskanie środków finansowych na deportację,

- przygotowanie konwoju i konwojowanie cudzoziemca w celu przekroczenia przez niego granicy Republiki Białoruś.

Wydalenie – powrót cudzoziemców, którzy dopuścili się czynu zabronionego – które realizują pododdziały organów spraw wewnętrznych Republiki Białoruś po przedstawieniu przez organy służb granicznych Republiki Białoruś w przypadkach, gdy nie ma możliwości wykorzystania innego rodzaju powrotu lub gdy ich zastosowanie jest niewskazane.

We wskazanych przypadkach terenowe organy służb granicznych realizują następujące przedsięwzięcia:

- zatrzymanie cudzoziemca,
- identyfikacja tożsamości,
- przygotowywanie i rozpatrywanie sprawy w porządku administracyjnym wobec cudzoziemca,
- przygotowywanie uzasadnienia (pisemnego dokumentu) o popełnieniu przez cudzoziemca czynu zabronionego i konieczności jego wydalenia; do uzasadnienia włączane są także materiały sprawy dotyczące wykroczenia,
- przekazanie cudzoziemca pracownikom ministerstwa spraw wewnętrznych,
- sporządzenie dokumentu dotyczącego przekazania tego cudzoziemca.

Ekstradycja – powrót, który realizowany jest na podstawie wniosku organów służb granicznych przez Prokuraturę Republiki Białoruś w stosunku do cudzoziemców poszukiwanych za popełnienie przestępstw. Polega ona na przekazaniu cudzoziemca organom bezpieczeństwa kraju jego pochodzenia.

Podczas ekstradycji pracownicy służb granicznych realizują następujące przedsięwzięcia:

- zatrzymanie cudzoziemca,
- identyfikacja tożsamości,
- przygotowywanie i rozpatrywanie sprawy w trybie administracyjnym w stosunku do cudzoziemca,
- przygotowywanie uzasadnienia (pisemnego dokumentu) do prokuratury Republiki Białoruś o zatrzymaniu cudzoziemca poszukiwanego za popełnienie przestępstwa i konieczności jego przekazania organom bezpieczeństwa kraju jego pochodzenia,
- przekazanie cudzoziemca pracownikom ministerstwa spraw wewnętrznych,
- sporządzenie dokumentu dotyczącego przekazania cudzoziemca.

Powroty realizowane wg programu IOM (Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji) „Program Realizacji Dobrowolnych Powrotów” – zgodny z prawem, humanitarny i efektywny ekonomicznie sposób powrotu migrantów, którzy nie mogą bądź nie chcą pozostać w kraju przebywania i dobrowolnie wyrażają chęć powrotu do kraju pochodzenia lub zamieszkania. Realizowany jest we współpracy oraz ze środków IOM w warunkach dobrowolnej i trwałej chęci cudzoziemca na powrót do ojczyzny i przy braku zastosowania wobec niego przez służby graniczne postanowienia o deportacji.

W grudniu 2006 roku w m. Brześć na terenie brzeskiej grupy granicznej z funduszy przyznanych przez Unię Europejską wg programu „BomBel-2” powstało Centrum czasowego umieszczenia migrantów.

Oficjalnie Centrum było oddane do użytku w kwietniu 2007 roku. Centrum jest wydzielonym osobno piętrowym budynkiem, w którym mieszczą się:

1. Na parterze – 4-osobowy pokój dla mężczyzn, salon, kuchnia i łazienka.
2. Na piętrze – 3 pokoje dla kobiet (3+2+2) oraz łazienka.

Są tu wszyscy cudzoziemcy, którzy zatrzymani zostali za nielegalne przekroczenie lub za usiłowanie nielegalnego przekroczenia granicy państwowej Republiki Białoruś, zadeklarowali chęć ubiegania się o udzielenie im statusu uchodźcy. Po ustaleniu ich tożsamości kierowani są do Centrum czasowego umieszczenia migrantów, gdzie przebywają do czasu rozpatrzenia przez organy spraw wewnętrznych wniosku o udzielenie im statusu uchodźcy na terytorium Republiki Białoruś.

Pracownicy terenowych organów służb granicznych realizują następujące przedsięwzięcia;

- identyfikacja tożsamości,
- udzielanie informacji i konsultacje w sprawie powrotu,
- zapewnienie informacji o zgodzie migrantów na powrót, włączając następstwo ich decyzji,
- informowanie przedstawicieli IOM o przyjęciu dobrowolnej decyzji cudzoziemca o powrocie i uzgodnienie z nimi warunków wyjazdu,
- przygotowywanie dokumentów niezbędnych do wyjazdu cudzoziemca za granicę,
- przekazanie cudzoziemca do przedstawicielstwa IOM w m. Mińsk.

W ten sposób widać przewagę ostatniego sposobu powrotu cudzoziemców, jako najbardziej humanitarnego i ekonomicznie opłacalnego, ale niestety liczba cudzoziemców przejawiających chęć dobrowolnego powrotu do ojczyzny jest znikoma i nie do wszystkich przypadków program IOM ma zastosowanie.

Oksana I. Holovko-Havrysheva

Państwowy Uniwersytet Lwowski
im. Iwana Franko we Lwowie

STATUS PRAWNY NIELEGALNYCH MIGRANTÓW NA UKRAINIE*

Zanim rozpocznę szczegółową analizę sytuacji prawnej nielegalnych migrantów na Ukrainie, chciałabym omówić te obszary, dla których zagadnienie nielegalnej migracji może być przedmiotem niezwykle dużego zainteresowania. Pomimo faktu pozostawania zagadnieniem społecznych, ekonomicznych, kulturalnych, historycznych, jak również politycznych rozważań, zagadnienie nielegalnej migracji cieszy się również zainteresowaniem środowiska prawniczego. Społeczność prawnicza zajmuje się analizą rozwiązań prawnych w przedmiotowym zakresie, biorąc pod uwagę zarówno system prawa krajowego jak i międzynarodowego. Najbardziej dyskusyjnymi wydają się tu być kwestie dotyczące: współpracy międzynarodowej w walce z nielegalną migracją, statusu i ochrony migrujących pracowników w świetle obowiązujących międzynarodowych instrumentów prawnych, zakazu zmuszania do wykonywania pracy, statusu uchodźców i azylantów oraz inne zagadnienia – reprezentujące międzynarodową stronę prawną nielegalnej migracji. Krajowe instrumenty prawne oraz praktyki, które mogą wpływać zarówno bezpośrednio jak i pośrednio na uregulowanie zagadnienia nielegalnej migracji, wydają się wykraczać poza zakres przedmiotowych rozważań. Dokonując analizy wskazanego zjawiska starałam się skoncentrować swoją uwagę głównie na zaprezentowaniu prawnego wymiaru nielegalnej migracji na Ukrainie.

Jednakże zanim przejdę do omawiania powyższego, niezbędnym jest pokazanie ekonomicznych uwarunkowań przedmiotowego procesu oraz kilku głównych statystyk dostępnych w kraju. W konsekwencji udało mi się odnaleźć niewiele źródeł przedmiotowych informacji: Ukraińską Bazę Danych Statystycznych, Statystyki IOM, statystyki oraz badania Banku Światowego, jak również publikacje niezależnych instytutów badawczych. Dodatkowo swoje starania skoncentrowałam również na odnalezieniu bardziej szczegółowych danych statystycznych, aby dokonać przeglądu przedmiotowej sytuacji na Ukrainie. Odnosząc się do wszystkich zgromadzonych informacji statystycznych muszę dodać, iż bardzo

* Tłumaczenie z języka angielskiego – Edyta Ćwik.

trudno jest zebrać pełne dane w przedmiocie, który od niedawna zawiera określenie „nielegalny” w swojej nazwie.

Brak pełnej informacji w przedmiotowym zakresie jest uwarunkowany takimi czynnikami jak ukryta natura nielegalnej migracji, brak jednolitych metod kalkulacyjnych w powyższym zakresie.

Biorąc pod uwagę dane statystyczne zgromadzone w Rozszerzonym Ukraińskim Profilu Migracyjnym, ruch migrantów w latach 2006-2009 przedstawia się następująco:

PRZEPLYW MIGRANTÓW NA UKRAINIE W LATACH 2006-2009¹

FAKTOR	2006	2007	2008	2009
EMIGRACJA	29.982	26. 669	22.402	19.470
IMIGRACJA	44.227	46.507	37.281	32.917
PRZYROST ROCZNIE	14.245	16.838	14.879	13.447

Uzyskanie przez Ukrainę statusu niepodległego państwa spowodowało powstanie szeregu problemów w polu polityki migracyjnej i procesu zarządzania, co zdecydowanie wpłynęło na wyostrenie potrzeby wprowadzenia nowej polityki migracyjnej w kraju. Przedmiotowe problemy związane były z „wewnętrzna” falą migracyjną pomiędzy Nowymi Niepodległymi Krajami; były to powroty niektórych mniejszości etnicznych do kraju ich pochodzenia, takich jak powrót Tatarów na Krym, Turków oraz Ormian; emigrowanie niektórych mniejszości etnicznych do krajów ich pochodzenia; pojawienie się silnej fali migracyjnej pracowników – o charakterze regularnym i nieregularnym wewnątrz kraju, jak również w post – sowieckiej przestrzeni oraz poza tym rejonem; pojawiła się wówczas również fala migrantów podróżujących tranzytem do krajów Europy Zachodniej².

Wskazane powyżej problemy korespondowały z silną potrzebą utworzenia granic zewnętrznych i dostosowania regulującego ich funkcjonowanie reżimu prawnego do nowych rozwiązań prawnych. Podyk-

¹ Ukraiński Rozszerzony Profil Migracyjny dostępny na stronie:
{http://www.dmsu.gov.ua/images/stories/files/Ukraine_Migration_Profile_EN_Final%202011.pdf}

² Ukraiński Rozszerzony Profil Migracyjny dostępny na stronie:
{http://www.dmsu.gov.ua/images/stories/files/Ukraine_Migration_Profile_EN_Final%202011.pdf}

towane to było również obowiązującymi rozwiązaniami międzynarodowymi poruszającymi takie zagadnienia jak: sprawy terytorialne i graniczne, problematykę dotyczącą migrantów, cudzoziemców i bezpaństwowców, ochronę praw człowieka oraz ochronę bezpieczeństwa narodowego w zakresie polityki migracyjnej, która wskazuje na potrzebę walki z nielegalną migracją, określaną jako „nowy fenomen”. Wśród tych zagadnień „fenomen” nielegalnej migracji wywołał silną potrzebę rozwinięcia obowiązujących regulacji prawnych. Okres ten jest charakteryzowany również poprzez silną potrzebę zmodernizowania istniejących regulacji prawnych dotyczących statusu migrantów na Ukrainie, w szczególności biorąc pod uwagę fakt, iż w tym okresie nie funkcjonowała koncepcja Ukraińskiej Polityki Migracyjnej. Potrzebę tę potwierdza również fakt, iż Ukraina stała się atrakcyjnym punktem docelowym dla osób podróżujących w różnych celach. I tak, w 2008 roku Ukrainę odwiedziło 25 449 078 podróżnych, natomiast w 2009 roku 20 798 342. Biorąc pod uwagę cel wizyty, przedmiotowa statystyka przedstawia się następująco³:

CEL WIZYTY	2008	2009
BIZNES	1,048,370	741,878
TURYSTYKA ZORGANIZOWANA	1,048,370	741,878
WIZYTA PRYWATNA	22,290,975	18,348,128
EDUKACJA	65,224	103,501
PRACA	11,987	31,812
IMIGRACJA	27,842	8,628
SPORT, KULTURA, INNY	311,332	212,150

³ Ukraiński Rozszerzony Profil Migracyjny dostępny na stronie:
{http://www.dmsu.gov.ua/images/stories/files/Ukraine_Migration_Profile_EN_Final%202011.pdf}

Statystyka imigracyjna z uwzględnieniem kraju pochodzenia osoby prezentuje się następująco⁴:

	2006	2007	2008	2009
SUMA	15,778	24,032	27,842	8,628
ROSJA	4,153	7,092	8,703	442
WIETNAM	1,475	1,648	1,778	259
IZRAEL	882	1,347	1,297	123
TURCJA	615	1,052	1,397	3,041
INDIE	430	500	524	214
INNE KRAJE	8223	12393	14143	4594

Powyższe statystyki wskazują zdecydowanie na tendencję spadkową fali legalnych imigrantów napływających do kraju, co przekłada się na poziom nielegalnej migracji na Ukrainie.

Status prawny oraz inne regulacje dotyczące cudzoziemców i bezpaństwowców determinuje szereg aktów prawnych o różnym charakterze. Można je podzielić na dwie grupy – z uwagi na ich naturę prawną – przepisy o charakterze międzynarodowym oraz przepisy o charakterze wewnętrznym, które regulują różne aspekty polityki migracyjnej w kraju – w sensie szerokim. Międzynarodowe instrumenty prawne natomiast reprezentowane są przez szereg międzynarodowych zobowiązań prawnych, do których zaliczamy: umowy oraz inne traktaty – których Ukraina stała się stroną w drodze sukcesji po upadku Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz szereg nowych umów i układów – których Ukraina stała się stroną jako niepodległe państwo.

W odniesieniu do rzeczywistego zakresu międzynarodowych zobowiązań prawnych, którymi związana jest Ukraina, można je podzielić biorąc pod uwagę cel ich funkcjonowania: poświęcone ochronie praw człowieka (Deklaracja Narodów Zjednoczonych o Ochronie Praw Czł-

⁴ Ukraiński Rozszerzony Profil Migracyjny dostępny na stronie: {http://www.dmsu.gov.ua/images/stories/files/Ukraine_Migration_Profile_EN_Final%202011.pdf}

wieka⁵, Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawach Politycznych i Obywatelskich⁶, Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawach Ekonomicznych i Socjalnych⁷ itp.), ochronie praw uchodźców i azylantów (Konwencja Narodów Zjednoczonych o Uchodźcach i Azylantach⁸) oraz inne instrumenty prawne determinujące status migrantów deklarujących wykonywanie pracy (Ukraina jest stroną 61 ILO Konwencji, stanowiących między innymi o zakazie zmuszania do wykonywania pracy oraz o innych kwestiach wchodzących w zakres przedmiotowego zagadnienia).

Ponadto Ukraina od 15 lat jest aktywnie zaangażowana we współpracę z Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji (IOM). Uczestniczy w międzynarodowych programach i projektach dotyczących walki z procederem handlu ludźmi i nielegalną migracją. Programy te są skierowane bezpośrednio na walkę z nielegalną migracją oraz na ochronę praw migrantów. Należy tu również zaznaczyć, iż Ukraina rozpoczęła proces wypracowywania systemu umów dwustronnych, poświęconych regulowaniu przepływu migrantów na Ukrainie, i tak należą do nich między innymi umowy readmisyjne zawarte w ostatnim czasie z takimi krajami jak: Turkmenistan (2001), Gruzja (2003), Szwajcaria (2003), Turcja (2005), Wietnam (2006), Rosja (2006), Unia Europejska (2007), Dania (2007), Norwegia (2008).

Wszystkie wymienione wyżej instrumenty prawne stały się częścią ukraińskiego systemu prawnego na mocy art. 9 Konstytucji Ukrainy, który stanowi, iż międzynarodowe zobowiązania w tym zakresie muszą być przejmowane przez prawodawstwo Ukraińskie. Artykuł 9 Konstytucji Ukrainy stanowi ponadto, iż każdy traktat międzynarodowy – w pełni ratyfikowany przez Najwyższą Radę Ukrainy – stanowi część legislacji krajowej. Natomiast w sytuacji, gdy jego postanowienia stoją w sprzecz-

⁵ Deklaracja Narodów Zjednoczonych o Ochronie Praw Człowieka, UN GA A/RES/217A (III), Ukraina przyjęła Deklarację w drodze sukcesji.

⁶ Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawach Politycznych i Obywatelskich, UN GA A/RES/2200A (XXI). Ukraina przyjęła Deklarację w drodze sukcesji w r. 1991.

⁷ Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawach Ekonomicznych i Socjalnych, UN GA A/RES/2200A (XXI). Ukraina przyjęła Deklarację w drodze sukcesji w r. 1991.

⁸ Przystąpienie Ukrainy do Konwencji Narodów Zjednoczonych, dotyczącej Statusu Uchodźców (<http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>) nastąpiło w 2002 r. poprzez przyjęcie Prawa Ukrainy nr 2942-III „O przystąpieniu Ukrainy do Konwencji i Protokołu Narodów Zjednoczonych, dotyczących statusu uchodźcy”; Gazeta Najwyższej Rady Ukrainy 2002, nr 17, art. 118. Należy tu dodać, iż przed przyjęciem nowego prawa „O cudzoziemcach i bezpaństwowcach” nie było rozróżnienia pomiędzy określeniem „uchodźca” i „azylant”. W prawie krajowym obowiązywały te same procedury w procesie przyznawania ochrony, jak również gwarantowany był ten sam poziom ochrony dla tych osób.

ności z Konstytucją Ukrainy, można go ratyfikować, ale dopiero wówczas, gdy do Konstytucji wprowadzone zostaną niezbędne poprawki.

Dość istotna w przedmiotowym kontekście pozostaje również treść artykułu 18 Konstytucji Ukrainy, który stanowi, iż Ukraina akceptuje powszechnie obowiązujące zasady i normy prawa międzynarodowego prowadząc i rozwijając własną politykę zagraniczną.

Komentując zapisy art. 9 i 18 Konstytucji Ukrainy chciałabym zaznaczyć, iż nie determinują one w sposób przejrzysty pozycji prawa międzynarodowego w systemie prawa krajowego biorąc pod uwagę fakt, iż konstytucyjne regulacje dotyczą głównie postanowień określonych w umowach, natomiast nie odnoszą się one w żaden sposób do międzynarodowego prawa zwyczajowego. Innymi słowy Ukraina uznaje nadrzędność międzynarodowych norm prawnych do momentu, dopóki nie stoją one w sprzeczności z Konstytucją, co potwierdza tezę koncepcji dualistycznej w korelacji pomiędzy prawem krajowym i międzynarodowym. Potwierdza to również opinię, iż wypełnianie zobowiązań międzynarodowych, które wynikają z umów międzynarodowych i międzynarodowego prawa zwyczajowego, zależy głównie od stosowanej praktyki krajowej w implementowaniu międzynarodowych zobowiązań prawnych do krajowego porządku prawnego.

Jako przykład na potwierdzenie różnic pomiędzy międzynarodowymi zobowiązaniami prawnymi kraju oraz stosowaną strategią implementacji wskazać można wyrok Konstytucyjnego Sądu Ukrainy w sprawie nr 1-35/2001⁹, który dotyczy ratyfikacji Karty Międzynarodowego Sądu Karnego.

Pomimo faktu, iż przepisy międzynarodowe nie zawsze są konsekwentnie implementowane do ukraińskiego porządku prawnego, istnieje szereg rozwiązań wewnętrznych regulujących status cudzoziemców i bezpaństwowców, na które składają się międzynarodowe zobowiązania prawne oraz przepisy wewnętrzne poruszające kwestie związane z migracją, nielegalną migracją oraz przepisy regulujące status cudzoziemców i bezpaństwowców na Ukrainie – jako odrębne zagadnienie.

Przed zaprezentowaniem rozwiązań prawnych w zakresie polityki migracyjnej na Ukrainie (a w szczególności starań w celu wypracowania krajowej koncepcji walki z nielegalną migracją) chciałabym skupić swoje rozważania na dostępnych regulacjach prawnych w zakresie statusu

⁹ Wyrok Sądu Konstytucyjnego Ukrainy wydany na wniosek Prezydenta Ukrainy w sprawie stanowiska wobec przyjęcia Statutu Rzymskiego Międzynarodowego Sądu Karnego do Konstytucji Ukraińskiej (sprawa dot. Statutu Rzymskiego) Nr 1-35/2001 No. 3-B/2001, Oficjalny Dziennik Ukrainy nr 28, 27 lipiec 2001, s. 104, art. 1267, dostępne <http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v003v710-01>

cudzoziemców i bezpaństwowców w przepisach prawa krajowego. Powyższe kieruje uwagę na potrzebę prezentacji zakresu praw i obowiązków cudzoziemców i bezpaństwowców, wynikających z Konstytucji Ukrainy¹⁰ oraz innych wewnętrznych uregulowań prawnych.

Na konstytucyjny wymiar prawny regulacji statusu prawnego cudzoziemców i bezpaństwowców na Ukrainie składa się Rozdział II Konstytucji Ukrainy, który „stymuluje” mechanizm ochrony praw człowieka oraz zasady funkcjonowania międzynarodowych instrumentów prawnych w świetle obowiązujących przepisów krajowych (wymienionych powyżej).

Artykuł 26 Konstytucji Ukrainy stanowi, iż cudzoziemcy i bezpaństwowcy posiadają takie same prawa i obowiązki jak obywatele Ukrainy, jednakże pod warunkiem, że przebywają oni na terytorium Ukrainy legalnie. Wyjątki od tych ogólnie obowiązujących zasad mogą być wprowadzone w drodze poprawek do Konstytucji, wewnętrznych aktów normatywnych, jak również w drodze umów międzynarodowych. Biorąc pod uwagę powyższe, można przyjąć, że to Konstytucja Ukrainy determinuje porządek prawny wskazujący na sposób traktowania cudzoziemców i bezpaństwowców w kraju. Może być on natomiast modyfikowany w drodze przepisów krajowych i umów międzynarodowych. Ponadto krajowego porządku prawnego nie można określić ogólnie wskazując na jego naturę prawną, ponadto nie jest on dostępny dla wszystkich kategorii cudzoziemców, biorąc pod uwagę szczegóły dotyczące ich statusu prawnego.

Cudzoziemcy i bezpaństwowcy cieszą się na Ukrainie prawami i wolnościami należącymi do powszechnie znanych standardów, takich jak: prawo do życia i jego ochrony, prawo do ludzkiej godności, prawo do wolności, prawo do małżeństwa, prawo do swobody ruchu, prawo występowania przed sądami, prawo do uczciwego procesu¹¹, prawo do pracy i swobód dla przedsiębiorców itd. Pomimo tak długiej listy praw i wolności cudzoziemcy oraz bezpaństwowcy nie są traktowani na równi z obywatelami Ukrainy w kwestii ich statusu prawnego: nie posiadają oni praw politycznych, posiadają ograniczone prawa do posiadania i korzy-

¹⁰ Konstytucja Ukrainy, Oficjalny Dziennik Ukrainy, Wydanie specjalne, 2010, nr 72/1, art. 2598.

¹¹ Zgodnie z art. 147, 150 Konstytucji Ukraińskiej oraz art. 13, 42, 43, 94 Prawa Ukraińskiego „O Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy” (Gazeta Rady Najwyższej Ukrainy, 03.12.1996, No. 49, art. 272) cudzoziemcy i bezpaństwowcy mogą składać pisemne petycje do Konstytucyjnego Sądu Ukrainy dotyczące interpretacji Konstytucji i przepisów wewnętrznych. W nawiązaniu do faktu ich pobytu na terytorium Ukrainy, cudzoziemcy cieszą się prawami wynikającymi z obowiązującej procedury cywilnej zgodnie z art. 410 Kodeksu Postępowania Cywilnego (Oficjalny Dziennik Ukrainy, 07.05.2004, No. 16, art. 1088).

stania z własności; posiadają ograniczone prawa do ochrony przed bezprawnymi eksmisjami oraz do ochrony socjalnej; posiadają ograniczony dostęp do kształcenia na poziomie akademickim, ograniczone są również ich prawa do posiadania własności ziemskiej (mogą posiadać ziemię w celach innych niż cele rolne – zgodnie z art. 81 Kodeksu Ziemskiego Ukrainy¹²) itd. Cudzoziemcy i bezpaństwowcy cieszą się zatem prawami i wolnościami na Ukrainie jedynie wówczas, gdy są one przedmiotem uprawnień należących do obywateli Ukrainy.

Postanowienia Konstytucji są bardziej szczegółowo „badane” w świetle aktów krajowych o różnej naturze prawnej. Tradycyjne podejście mające na celu prezentację statusu prawnego cudzoziemców i bezpaństwowców na Ukrainie koncentruje się na przepisach legislacji krajowej niższej rangi, zwanej Prawem Ukrainy „O Statusie Prawnym Cudzoziemców i Bezpaństwowców”¹³, „O Obywatelstwie Ukraińskim”¹⁴, „O Uchodźcach”¹⁵, „O Imigracji”¹⁶ itd. Wskazują one szczegółowo na regulacje statusu prawnego poszczególnych grup cudzoziemców i bezpaństwowców, co jest wyczerpująco opisane w literaturze akademickiej.

Biorąc pod uwagę powyższe chciałabym skupić się bardziej szczegółowo na tych regulacjach prawnych, które przyjęto do krajowych rozwiązań kodeksowych, a do których należą: Ukraiński Kodeks Wykroczeń Karnych¹⁷, Kodeks Wykroczeń Administracyjnych¹⁸, Kodeks Postępowania Administracyjnego¹⁹. Rozwiązania w nich zawarte są ściśle związane z określaniem statusu prawnego cudzoziemców i bezpaństwowców, jak również nielegalnych migrantów, ponadto wskazują one na moment kiedy cudzoziemiec, zgodnie z ukraińskim prawem, staje się nielegalnym migrantem.

¹² Kodeks Ziemski Ukrainy, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 30.11.2011, No. 46, art. 2038.

¹³ Prawo Ukrainy „O statusie prawnym cudzoziemców i bezpaństwowców”, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 04.11.2011, No. 83, art. 3014.

¹⁴ Prawo Ukrainy „O Obywatelstwie Ukraińskim”. Gazeta Najwyższej Rady Ukrainy, 2001, No. 13, art. 65.

¹⁵ Prawo Ukrainy „O Uchodźcach i osobach, które potrzebują dodatkowej lub czasowej ochrony”, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 12.08.2011, nr 59, art. 2347.

¹⁶ Prawo Ukrainy „O imigracji”, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 20.07.2001, No. 27, art. 1198.

¹⁷ Ukraiński Kodeks Wykroczeń Karnych, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 08.06.2001, No. 21, art. 920.

¹⁸ Kodeks Wykroczeń Administracyjnych, Gazeta Najwyższej Rady Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, 18.12.1984, No. 51, art. 1122, ostatnia poprawka 05.02.2012.

¹⁹ Kodeks Postępowania Administracyjnego, Gazeta Najwyższej Rady Ukrainy, 2005, No. 35-36, No. 37, art. 446.

Wyjaśniając pojęcie „nielegalnego migranta”²⁰ Ukraina potwierdza generalną zasadę, zgodnie z którą nielegalny migrant to każdy cudzoziemiec lub bezpaństwowiec, który nielegalnie przekroczył granicę państwową lub przebywa na Ukrainie, łamiąc w ten sposób określone zasady pobytu. Biorąc pod uwagę krajowy porządek prawny przyczyny nielegalnego pobytu na terytorium Ukrainy mogą być określone następująco: 1) nielegalne przekroczenie granicy Ukrainy; 2) nielegalny pobyt po upływie ważności wizy zwyczajnej na 15 dni pobytu; 3) nielegalny pobyt po upływie ważności wizy tranzytowej i nieopuszczenie terytorium Ukrainy; 4) pobyt na terytorium Ukrainy po upływie ważności wizy krótkoterminowej (pobyt do 90 dni w okresie 180 dni liczonych od dnia pierwszego wjazdu na terytorium Ukrainy) oraz 5) pobyt na terytorium Ukrainy po upływie czasu w pobycie bezwizowym.

Mając na uwadze definicję nielegalnego migranta, która została przyjęta do ukraińskiego porządku prawnego, wskażę kilka krajowych uregulowań prawnych, które mają bezpośredni wpływ na prawa i wolności cudzoziemców i bezpaństwowców.

W odniesieniu do uregulowań prawnych określonych w Kodeksie Karnym Ukrainy można wymieniść tylko kilka przepisów, które dotyczą bezpośrednio statusu cudzoziemców i bezpaństwowców na Ukrainie. I tak są nimi art. 149 Kodeksu Karnego Ukrainy oraz art. 332 przedmiotowego dokumentu. Artykuł 149 Kodeksu Karnego Ukrainy wskazuje na zakaz handlu ludźmi i innych nielegalnych działań mających na celu przemyt ludzi. Za tego rodzaju czynności przewidywana jest kara 15 lat pozbawienia wolności. Artykuł 332 Kodeksu Karnego Ukrainy dotyczy wykroczeń karnych związanych z nielegalnym przekraczaniem granicy Ukrainiejskiej. Przewiduje on odpowiedzialność karną za organizowanie nielegalnego przekraczania granicy polegającego na poszukiwaniu, zarządzaniu i wspieraniu nielegalnego przekraczania w następujący sposób: poprzez doradzanie, zarządzanie i pomocnictwo oraz eliminowanie ewentualnych przeszkód podczas przekraczania granicy; zarządzanie nielegalnym przekraczaniem granicy oraz pomocnictwo o dowolnym charakterze, którego celem jest nielegalne przekroczenie granicy; za prowadzenie tych działań, jak to zdefiniowano w art. 332 Kodeksu Kar-

²⁰ Nowe Prawo Ukrainy „O cudzoziemcach i bezpaństwowcach” zawiera definicję „Nielegalnego migranta” – jest to cudzoziemiec lub bezpaństwowiec, który przekroczył granicę poza przejściem granicznym lub w przejściu unikając odprawy granicznej i nie wnioskując bezpośrednio po przekroczeniu o status uchodźcy lub azylanta; ponadto jest to każdy cudzoziemiec lub bezpaństwowiec, który legalnie przekroczył granicę, ale utracił prawo do legalnego pobytu, w szczególności poprzez upływ czasu dozwolonego pobytu na terytorium kraju i uchyla się od opuszczenia terytorium Ukrainy.

nego Ukrainy, przewidywana jest odpowiedzialność karna do 9 lat pozbawienia wolności wraz z konfiskatą mienia, użytego w celu nielegalnego przekroczenia granicy.

Uprzednio w Kodeksie Karnym Ukrainy znajdował się art. 331²¹, który był poświęcony nielegalnemu przekraczaniu granicy Ukraińskiej. Zgodnie z treścią tego przepisu odpowiedzialność karną przewidywano za przekroczenie granicy państwowej w dowolny sposób poza punktem kontroli granicznej lub bez ważnego dokumentu lub pozwolenia w trakcie odprawy granicznej. Odpowiedzialność karna przewidywała karę grzywny, karę aresztu do 6 miesięcy lub karę pozbawienia wolności do lat 5. W 2004 roku artykuł ten wykreślono z Kodeksu Karnego, natomiast odpowiedni zapis – art. 204(1) umieszczono w Ukraińskim Kodeksie Wykroczeń Administracyjnych.

Ukraiński Kodeks Wykroczeń Administracyjnych reguluje niektóre zagadnienia mocno związane z reżimem prawnym w zakresie funkcjonowania granicy państwowej oraz statusem prawnym cudzoziemców i bezpieczeństwa na Ukrainie. I tak, należy tu wskazać art. 185 (10) Ukraińskiego Kodeksu Wykroczeń Administracyjnych, który określa wysokość administracyjnej grzywny – od 5 do 20 minimalnych nieopodatkowanych dochodów obywatela Ukrainy, długość prac poprawczych – do 2 miesięcy wraz z obowiązkiem zapłaty mandatu w wysokości 20% dochodu odprowadzanego do budżetu państwa, karę aresztu administracyjnego²² do 15 dni w przypadku niewykonania rozkazu lub prośby służb wojskowych, granicznych lub każdej innej formacji cywilnej, której zadaniem jest ochrona granicy państwowej.

Zgodnie z art. 202 Kodeksu Wykroczeń Administracyjnych naruszenie porządku prawnego regulującego funkcjonowanie granicy skutkuje wręceniem w placówce granicznej ostrzeżenia, a w przypadku kolejnego wykroczenia – przewiduje się grzywnę w wysokości do 7 nieopodatkowanych minimalnych dochodów obywatela Ukrainy. W przypadku naruszenia zasad pobytu i tranzytu przez cudzoziemców i bezpieczeństwa przewidywane są wyłącznie kary finansowe, do których należą: grzywna administracyjna w wysokości do 40 minimalnych nieopodatkowanych dochodów obywatela Ukrainy. Natomiast grzywna w wysokości do

²¹W Kodeksie Wykroczeń Karnych Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej z 1963 r. znajdował się art. 75, który korespondował z wyłączonym z Kodeksu Karnego art. 331 i dotyczył nielegalnego przekraczania granicy.

²²W październiku 2011 r. Konstytucyjny Sąd Ukrainy (Sprawa N 1-28/2011 o warunkach zatrzymania administracyjnego, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 7.11.2011 r., nr 84, art. 3089) zdecydował o warunkach zatrzymania administracyjnego i orzekł, iż czas zatrzymania musi korelować z postanowieniami konstytucyjnymi, tzn. od 3 do maksymalnie 72 godzin.

200 minimalnych nieopodatkowanych dochodów jest przewidywana w przypadku naruszania przepisów związanych z: pozwoleniami na pracę, warunkami jakie należy spełnić aby podjąć studia, zakwaterowaniem, rejestrowaniem oraz pobieraniem wyciągów z dokumentów wytworzonych w trakcie rejestracji cudzoziemców i bezpieczeństwa oraz przygotowywaniem dokumentów dla tej kategorii osób. Kary administracyjne przewidywane za wyżej wymienione wykroczenia adresowane są bezpośrednio do przedsiębiorstw różnego rodzaju bez względu na ich pochodzenie oraz na pochodzenie ich kapitału.

Artykuł 204 wspomnianego wyżej Kodeksu Wykroczeń Administracyjnych reguluje zagadnienia nielegalnego przekraczania i usiłowania przekraczania granicy Ukrainy. Kodeks przewiduje w tym miejscu karę administracyjną natury finansowej – grzywnę w wysokości do 200 minimalnych nieopodatkowanych dochodów obywatela Ukrainy, obowiązkowe prace do 2 miesięcy oraz mandat karny w wysokości 20% dochodu oraz areszt administracyjny do 15 dni. Wskazane kary administracyjne wymierzane są każdej osobie, która popełniła to wykroczenie.

W przypadku naruszenia przepisów w zakresie zasad rejestrowania dla cudzoziemców i bezpieczeństwa – innymi słowy w przypadku nie dopełnienia obowiązku rejestracji na zasadach i w określonym czasie – osoba może być pouczona o naruszeniu w ten sposób obowiązujących przepisów prawa; w dalszej kolejności na osobę, która nie dopełniła przedmiotowego obowiązku nałożona zostaje kara grzywny w wysokości do 30 nieopodatkowanych minimalnych dochodów obywatela Ukrainy. Naruszanie zasad związanych z gwarantowaniem zakwaterowania, środków transportu oraz pomocy w dostarczaniu innych usług jest zagrożone karą do 100 nieopodatkowanych dochodów zgodnie z art. 206 Kodeksu Wykroczeń Administracyjnych. Kodeks przewiduje również kary za niezgodne z przepisami przewożenie cudzoziemców i bezpieczeństwa po terytorium Ukrainy nawet wtedy, gdy takie działanie nie jest związane z przekraczaniem granicy państwowej. Kara administracyjna w tym przypadku wynosi do 500 nieopodatkowanych minimalnych dochodów obywatela Ukrainy oraz konfiskata środka transportu. Dotyczy to zarówno transportu osób na terytorium Ukrainy, jak również przygotowywania środka transportu do użycia w przedmiotowym celu.

Konkludując, na tym etapie rozważań można stwierdzić, iż krajowa legislacja na poziomie analizy kodeksów krajowych przewiduje pojedyncze przypadki kiedy cudzoziemiec lub bezpieczeństwaowiec może być zatrzymany. Pozostałych podstaw prawnych do zatrzymania omawianej kategorii osób należy szukać w szczególnych przepisach krajowych, które regulują status cudzoziemców i bezpieczeństwaowców. Mówiąc ogólnie cudzoziemcy i bezpieczeństwaowcy mogą być zatrzymani na terytorium Ukra-

iny za następujące czyny: wykroczenia karne; wykroczenia administracyjne (nielegalny wjazd do kraju, naruszenie zasad pobytu i tranzytu, inne wykroczenia administracyjne, przewidywane przez przepisy prawa krajowego); zatrzymanie w przypadku wnioskowania o status uchodźcy oraz zatrzymanie w celu ekstradycji. Podstawy prawne dla pierwszych dwóch przypadków wynikają z Kodeksu Karnego oraz Kodeksu Wykroczeń Administracyjnych; podstawy prawne, jak również procedury w kolejnych dwóch przypadkach wynikają ze szczególnych przepisów krajowych regulujących status cudzoziemców i bezpaństwowców, i są to: Prawo Ukrainy „O statusie prawnym cudzoziemców i bezpaństwowców”, „O uchodźcach i osobach potrzebujących ochrony specjalnej i czasowej” itd.

Prawa osoby zatrzymanej są to prawa, gwarantowane na poziomie konstytucyjnym każdej osobie, takie jak: Habeas corpus, prawo do udziału w procesie, prawo dostępu do sprawiedliwego rozstrzygnięcia, prawo do uczciwego procesu, tak jak i prawa człowieka określone w Konstytucji Ukraińskiej i umowach międzynarodowych.

Kodeks Wykroczeń Administracyjnych przewiduje szereg gwarancji dla zatrzymanych cudzoziemców i bezpaństwowców:

- Prawo do bycia informowanym o sprawie oraz o wszystkich materiałach wytworzonych w sprawie, prawo do składania wyjaśnień oraz dowodów, prawo do wnoszenia apelacji.
- Prawo do występowania poprzez adwokata, który jest upoważniony zgodnie z prawodawstwem ukraińskim do świadczenia pomocy prawnej osobiście lub poprzez osobę przez siebie wyznaczoną; prawo do wypowiedzania się w języku ojczystym oraz do pomocy tłumacza podczas postępowania w przypadku nieznajomości języka procesu; prawo do zaskarżania decyzji.
- Prawo do zwrócenia się do Konsulatu lub przedstawicielstwa dyplomatycznego, obowiązek informowania tych instytucji przez właściwe organy ukraińskie o zatrzymaniu cudzoziemca w ciągu pierwszych 12 godzin od momentu jego zatrzymania.

Przedmiotowe gwarancje ujęto w Ukraińskim Kodeksie Procedur Administracyjnych²³, w którym art. 1835 dotyczy szczegółów przebiegu procedury w zakresie skarg wnoszonych w procesie wydalenia cudzoziemców i bezpaństwowców z terytorium Ukrainy. Ponadto z postanowień przedmiotowego artykułu wynika, iż wnioski administracyjne cudzoziemców lub bezpaństwowców dotyczące wydalenia lub zatrzymania w celu ekstradycji muszą być kierowane do sądów administracyjnych

²³ Artykuł ten został wprowadzony do Ukraińskiego Kodeksu Postępowania Administracyjnego na mocy Prawa Ukraińskiego nr 3796-VI w r. 2011.

w okręgu, w którym znajduje się placówka dyplomatyczna, jednostka służby granicznej, Rada Bezpieczeństwa Ukrainy. Rozstrzygnięcie w sprawie powinno zapaść w ciągu jednego miesiąca licząc od dnia, w którym wniosek został złożony, z wyjątkiem przypadków rozstrzygnięcia w sprawie przedłużenia aresztu w celu ekstradycji. Tu decyzja powinna zapaść niezwłocznie²⁴. Rozstrzygnięcia zapadają w obecności osób będących stroną postępowania. Decyzje sądu podejmowane w sprawach dotyczących aresztu cudzoziemców i bezpieczeństwa są przedmiotem natychmiastowego wykonania. Kopie postanowień sądu są niezwłocznie przekazywane stronom postępowania. Decyzje sądu I instancji mogą być zaskarżane w terminie 5 dni od dnia wydania orzeczenia. Sąd apelacyjny musi rozstrzygnąć sprawę w terminie 5 dni od dnia otrzymania wniosku apelacyjnego. Orzeczenia sądu w sprawach dotyczących zatrzymania oraz ekstradycji cudzoziemców i bezpieczeństwa wchodzi w życie w momencie upływu terminu do wniesienia apelacji, a w przypadku wniosków odwoławczych – w momencie ogłoszenia decyzji sądu odwoławczego. Postanowienia sądu pierwszej instancji po wniesieniu od nich odwołania, jak również postanowienia sądu odwoławczego mogą być zaskarżane w drodze kasacji. Ponadto składanie przedmiotowych wniosków, odwołań oraz wniosków kasacyjnych nie podlega opłatom.

Jako wstępne konkluzje do tej części moich rozważań mogę wskazać, iż status prawny cudzoziemców i bezpieczeństwa na Ukrainie w odniesieniu do podstaw prawnych ich zatrzymania, jak również praw przysługujących w procesie ekstradycji i wydalenia, jest wyczerpująco uregulowany prawnie oraz daje możliwość zaskarżenia decyzji ekstradycyjnej/wydaleniowej zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami krajowymi. Niemniej jednak, główne zagadnienia dotyczące migracji jako nowego zjawiska w ukraińskiej codzienności oraz jako nowe wyzwanie w rzeczywistości politycznej kraju wymaga dalszych reform, które powinny być nakierowane na rozwiązania strategiczne i taktyczne w polityce migracyjnej Ukrainy. Pewne kroki w tym kierunku zostały podjęte. W 2009 roku po raz pierwszy utworzono Służbę Migracyjną Ukrainy w wyniku powziętej Rezolucji Gabinetu Ministrów Ukrainy, jednakże niedługo po tym została ona odwołana. Dopiero w 2011 roku Państwowa Służba Migracyjna Ukrainy została utworzona na mocy De-

²⁴ Decyzja Sądu Konstytucyjnego Ukrainy dotycząca czasu trwania zatrzymania administracyjnego – sprawa nr 1-28/2011 (Oficjalny Dziennik Ukrainy z dn. 7.11.2011, nr 84, art. 3089), gdzie areszt w postępowaniu administracyjnym może trwać od 3 do 72 godzin spełniając tym samym zapisy postanowień konstytucyjnych dotyczących ograniczenia wolności osoby.

kretu Prezydenta Ukrainy²⁵, definiującego jej główne zadania i obowiązki. Zadania Służby Migracyjnej Ukrainy można usystematyzować w dwóch grupach: regulacje migracyjne dotyczące obywateli Ukrainy – kwestie dotyczące wydawania paszportów oraz zagadnienia migracji międzynarodowej – o raczej rywalizującej naturze prawnej – co ma negatywny wpływ²⁶ na politykę migracyjną kraju.

Przejęte ostatnio do ukraińskiego porządku prawnego Prawo Ukrainy „O Polityce Migracyjnej”²⁷ zawiera szereg wskazówek mających na celu modernizację zasad dotyczących cudzoziemców i bezpieczeństwa w kraju. Ponadto wskazuje ono również na plany zmierzające do wypracowania gwarancji zgodnie z Kodeksem Karnym oraz Kodeksem Procedury Karnej Ukrainy: na wypracowanie podstaw prawnych pobytu cudzoziemców i bezpieczeństwa w Ukrainie; implementację nowych przepisów dotyczących azylu, ochrony czasowej cudzoziemców i bezpieczeństwa w Ukrainie; aktualizację legislacji dotyczącej azylu; wypracowanie krajowej legislacji mającej na celu ochronę krajowego rynku pracy i jej implementację; tworzenie krajowej bazy danych dotyczącej uchodźców, azylantów, cudzoziemców i bezpieczeństwa w Ukrainie; tworzenie nowych ośrodków detencyjnych dla cudzoziemców przebywających nielegalnie i uchodźców; regulacje w zakresie tłumaczenia wniosków cudzoziemców i bezpieczeństwa w kraju, jak również zapewnienie im pomocy prawnej; integracja osób, które otrzymały status uchodźców, azylantów lub osób, które otrzymały inny rodzaj ochrony w życiu społecznym kraju; wzrost świadomości instytucji ukraińskich w zakresie zobowiązań międzynarodowych w polu ochrony praw człowieka; rozwój polityki organizowanych powrotów i mechanizmów powrotów dobrowolnych; wypracowanie mechanizmów kontrolujących i monitorujących w odniesieniu do pobytu cudzoziemców w kraju i źródeł finansowania tego pobytu na Ukrainie; analiza potrzeb wprowadzenia dolegliwszych

²⁵ Dekret Prezydenta Ukrainy „Niektóre zagadnienia dotyczące Służby Migracyjnej Ukrainy”, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 26.04.2011, Nr 29, art. 1239. Jest również projekt ustawy „O Służbie Migracyjnej Ukrainy”, który po raz pierwszy zawierał definicję nielegalnej migracji, jest to nielegalne przekraczanie granicy przez cudzoziemca lub bezpieczeństwa w kraju, przebywanie lub uchylanie się od opuszczenia terytorium kraju po upływie dozwolonego czasu pobytu oraz utrata podstaw do dalszego pobytu, jak również zmiana charakteru legalnego pobytu na Ukrainie.

²⁶ Zobacz publikacje w przedmiotowym temacie: Liudmyla Ryghuk, *Służba Migracyjna Ukrainy: Czwarta Próba. Ostatnia*. „Zwierciadło Tygodnia” nr 34, 12.09.2009 r., *Kiedy Służba Migracyjna Ukrainy zacznie pracować* (<http://glavcom.ua/articles/3411.html>), *Koordynacja polityki migracyjnej na Ukrainie: wykłady z Polski* (http://www.icps.com.ua/files/articles/55/1/Migration_UP_UKR_Last.pdf) itd.

²⁷ Koncepcja Krajowej Polityki Migracyjnej wprowadzona do porządku prawnego Ukrainy Dekretem Prezydenta Ukrainy, Oficjalny Dziennik Ukrainy, 14.06.2011, nr 42, art. 1714.

konsekwencji karnych; wzrost podejmowanych negocjacji z krajami wysokiego ryzyka migracyjnego w sprawie umów readmisyjnych; wypracowanie mechanizmów zapobiegania handlu ludźmi; utworzenie punktów detencyjnych dla nielegalnych migrantów; wzrost wydajności mechanizmów kontroli granicznej i wewnętrznej w odniesieniu do kwestii migracyjnych; wzmocnienie wysiłków nakierowanych na zbiórkę środków na organizację międzynarodowej walki z nielegalną migracją.

Wskazane zagadnienia są bardzo ambitne i wymagają codziennej pracy, co w konsekwencji wymaga dużych nakładów czasu.

OPINIE I RECENZJE

mjr SG dr Piotr Kozłowski

BiOSG w Przemysłu

Tadeusz Jarmoliński, *Kontrola ruchu granicznego w latach 1945-1990*, Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Koszalinie, Warszawa-Koszalin 2013, ss. 191

Kontrola ruchu granicznego to szczególnie ważny tryb w systemie bezpieczeństwa państwa. Od jej jakości oraz sprawności podejmowanych działań w przejściach granicznych zależy w dużej mierze stan bezpieczeństwa wewnętrznego Polski, a także wizerunek państwa na arenie międzynarodowej. Pracę tę codziennie wykonują w przejściach granicznych kontrolerzy paszportów, którzy z uwagi na swoją rozległą wiedzę oraz doświadczenie zawodowe należą do elity formacji granicznej. Praca w kontroli ruchu granicznego (dalej KRG) jest ciężka, czasami sprawiająca wrażenie monotonnej, która wymaga jednak specjalistycznego przeszkolenia z zakresu znajomości dokumentów paszportowych, ich zabezpieczenia, metod fałszerstw, a także znajomości aktualnych przepisów w zakresie kontroli paszportowej, które w związku z licznymi zmianami muszą być na bieżąco uzupełniane. To właśnie od żmudnej pracy kontrolerów paszportów wykonujących codziennie czynności służbowe w placówkach granicznych usytuowanych na granicy państwa – jak również na terenie kraju – zależy w dużej mierze nasze bezpieczeństwo.

Z uwagi na zakres prowadzonych działań, poufność wykonywanych czynności to najmniej zbadany pion w strukturze formacji granicznych powojennej Polski. Dlatego pojawienie się nowej publikacji na rynku wydawniczym (której autorem jest pułkownik Tadeusz Jarmoliński) pt. *Kontrola ruchu granicznego w latach 1945-1990*, poruszającej tematykę kontroli granicznej przyjąłem z wielkim zainteresowaniem, tym bardziej, iż sam przez wiele lat pracowałem na różnych stanowiskach w pionie kontroli ruchu granicznego. O wartości tego wydawnictwa w dużej mierze decyduje unikalna tematyka, jak również osoba samego autora. Puł-

kownik Tadeusz Jarmoliński to były oficer Wojsk Ochrony Pogranicza (dalej WOP), który w pionie KRG przeszedł wszystkie szczeble kariery zawodowej. Przez wiele lat był odpowiedzialny za kontrolę ruchu granicznego, co spowodowało, iż jest on niekwestionowanym autorytetem w tej dziedzinie. Powyższa publikacja jest ciekawa także dla mnie osobiście, gdyż jej cezura czasowa (1945-1990) przypada na okres mojej służby w Wojskach Ochrony Pogranicza. W książce tej znalazłem między innymi informacje o historii Granicznej Placówki Kontrolnej (dalej GPK) w Medyce oraz o kadrze kierowniczej, z którą miałem zaszczyt się spotkać po raz pierwszy w 1987 roku, kiedy jako kadet podczas praktyki zawodowej trafiłem do służby w tej placówce.

Trzon publikacji stanowi osiem rozdziałów opatrzonych wstępem, zakończeniem, licznymi załącznikami oraz bibliografią. Zaprezentowany przez Autora podział treści na poszczególne rozdziały odzwierciedla wpływ wydarzeń – jakie miały miejsce we współczesnej historii Polski – na proces kontroli granicznej, strukturę organizacyjną pionu KRG oraz na przepisy regulujące tok odpraw paszportowych. Książkę uzupełnia bogata ikonografia, a także przytoczone w publikacji liczne dane statystyczne prezentujące skalę i wielkość natężenia ruchu granicznego w poszczególnych przejściach granicznych na przestrzeni 45 lat.

Rozdział pierwszy „Kształtowanie struktur i podstaw funkcjonowania służby kontroli ruchu granicznego w latach 1945-1948” omawia proces formowania pionu KRG przypadający na okres pierwszych lat tuż po zakończeniu II wojny światowej. W rozdziale tym Autor przedstawia trudności, z jakimi musiała się borykać ówczesna kadra kierownicza WOP przystępując w nowej rzeczywistości do tworzenia od podstaw zasad kontroli ruchu granicznego. Omawiając kwestię formowania się pionu KRG, Autor zapoznaje czytelnika z pierwszymi dokumentami wytworzonymi przez dowództwo WOP regulującymi tok kontroli paszportowej, pierwszą strukturą i obsadą przejść granicznych, jak również z wprowadzonymi zmianami w zakresie sposobu dokonywania odprawy paszportowej oraz w nazewnictwie poszczególnych jednostek granicznych i struktury pionu KRG.

Drugi rozdział „Organizacja ruchu granicznego – zmiany organizacji jego kontroli w latach 1949-1953” został poświęcony działalności kontroli paszportowej w okresie niezwykle trudnym, bo przypadającym na czas największych represji aparatu komunistycznego w Polsce wobec obywateli. W toczącej się walce politycznej swoją „rolę” odegrały także Wojska Ochrony Pogranicza, w tym pion KRG. W rozdziale Autor omawia podejmowane przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego działania zmierzające do uszczelnienia granicy państwowej poprzez poprawienie systemu kontroli granicznej, a także współpracę w tym zakre-

sie WOP z formacjami granicznymi państw sąsiednich. Analizując wpływ sytuacji politycznej na kontrolę ruchu granicznego w Polsce, płk Tadeusz Jarmoliński wskazuje na to, iż „okres zimnej wojny” przełożył się bezpośrednio na spadek ilości odpraw paszportowych w latach 1950-1953 dokonywanych przez żołnierzy WOP w przejściach granicznych. Czytelnik znajdzie tu informację, iż w tym okresie doszło do zaostrzenia reżimu kontroli paszportowej, ograniczenia małego ruchu granicznego, ilości odpraw paszportowych dokonywanych w portach morskich i rybackich. Co ciekawe, spadek liczby osób odprawianych w przejściach granicznych generował zwiększenie się liczby ujawnionych i zlikwidowanych przez organa WOP „przestępstw granicznych” na zielonej granicy. Pomimo tego, iż Autor przedstawia rolę i zadania WOP w tym okresie w sposób rozważny, daleki od prezentowanych przez niektóre środowiska historyków poglądów na temat niechlubnej roli WOP w czasach komunizmu, czytelnik znajdzie tu szereg informacji na temat czasów, w jakim przyspadało żołnierzom WOP realizować zadania w zakresie ochrony granicy państwowej.

Kolejną cezurą czasową w historii WOP, w tym pionu KRG, jest okres przedstawiony w trzecim rozdziale „Powstanie współczesnego ruchu granicznego, rozwój metod jego kontroli” obejmujący lata 1954-1967. Jest to zarazem jeden z obszerniejszych rozdziałów w niniejszej publikacji. W rozdziale tym zostały przedstawione podstawowe założenia polityki paszportowej, nowe koncepcje dotyczące ochrony granicy państwowej polegającej na koncentrowaniu sił i środków na najważniejszych kierunkach istotnych z punktu bezpieczeństwa państwa. Na kartach rozdziału czytelnik znajdzie informacje o tym, że wraz z normalizacją sytuacji w kraju i podejmowanymi próbami otwarcia się na świat Polski po 1953 roku, Polska aktywnie uczestniczyła w wydarzeniach o charakterze międzynarodowym. To z kolei przyczyniło się do wprowadzenia nowych zasad kontroli granicznej. Przykładem tego może być współpraca WOP z niemieckimi oraz czechosłowackimi służbami granicznymi w zakresie kontroli paszportowej, między innymi podczas V Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów, który odbył się w 1950 roku w Warszawie. Autor wskazuje na fakt, iż przyjazd do Polski ponad 50 tys. uczestników przyczynił się bezpośrednio do zmiany technologii kontroli paszportowej w przejściach granicznych (wspólna kontrola służb granicznych). Omawiając kolejny okres, przypadający na lata 1958-1960, płk Tadeusz Jarmoliński charakteryzuje go jako czas reform stosowanych zasad podczas kontroli ruchu granicznego w przejściach granicznych. Z relacji Autora wynika, że w tym okresie dowództwo WOP zwracało uwagę na „zabezpieczenie” portów oraz kutrów rybackich, które były masowo w tym okresie wykorzystywane przez obywateli kraju do ucie-

czek za granicę, także na fakt wprowadzenia rejestracji cudzoziemców przebywających w Polsce poprzez wydanie kart ewidencyjnych. Przedstawia on również kolejną zmianę w strukturze organizacyjnej WOP polegającą na wyłączeniu z Oddziału Operacyjnego pionu KRG i utworzeniu nowego Oddziału Kontroli Ruchu Granicznego. Omawiając okres przypadający na lata 1961-1964 Autor wskazuje na kolejne zmiany zachodzące w sposobie funkcjonowania pionu KRG (likwidacja i powołanie nowych przejść granicznych), który po raz kolejny dostosował swoją strukturę do aktualnych koncepcji ochrony granicy państwowej, między innymi z możliwością wydawania przez GPK polskich wiz przejazdowych i pobytowych.

W kolejnych dwóch rozdziałach pułkownik Tadeusz Jarmoliński omawia okres, w którym pion KRG został wyłączony ze struktury WOP i został podporządkowany Milicji Obywatelskiej (1965-1971). W rozdziale tym znajdziemy informację na temat przyczyn i kulis podjętych wówczas decyzji o podporządkowaniu pionu KRG Milicji Obywatelskiej oraz na temat struktury KRG w ramach resortu MSW. Autor zapoznaje czytelnika z planem inwestycyjnym zmierzającym do unowocześnienia istniejących drogowych przejść granicznych i dostosowania ich do wrażliwego ruchu granicznego, a także z podejmowanymi przez państwo próbami poprawy warunków w przejściach granicznych przy jednoczesnym wprowadzeniu szeregu ułatwień dla obywateli w przekraczaniu granicy państwa. Omawiając zmiany zachodzące w przejściach granicznych, Autor zwraca uwagę w tym procesie na rolę szkolenia w WOP kadry kontrolerskiej. W rozdziale tym czytelnik znajdzie informację o zadaniach WOP w zakresie ochrony komunikacji lotniczej w związku z licznymi próbami uprowadzeń polskich samolotów, co w konsekwencji doprowadziło do zaostrzenia reżimu kontroli w przejściach lotniczych, zmierzającego do ograniczenia, a następnie likwidacji w Polsce zjawiska terroryzmu powietrznego.

W rozdziale szóstym „Organizacja kontroli ruchu granicznego w latach 1972-1981” zostaje omówiony „powrót” pionu KRG po sześciu latach do struktury Wojsk Ochrony Pogranicza oraz proces odtworzenia pionu kontroli ruchu granicznego w formacji. W rozdziale tym czytelnik może się zapoznać z rozwojem ruchu granicznego przypadającego na okres gierkowskiej prosperity oraz ze zmianą sposobu organizacji kontroli ruchu granicznego w przejściach granicznych na granicy polsko-niemieckiej i polsko-czechosłowackiej poprzez wprowadzenie wspólnych kontroli granicznych. Autor przedstawia przygotowania służb granicznych do wzmoczonego ruchu granicznego podczas Olimpiady w Moskwie w 1980 roku. Rozdział zawiera informację na temat stosunku służb granicznych Niemiec oraz Czechosłowacji do obywateli polskich prze-

kraczających granicę w okresie strajków 1980 roku, jak również po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce.

Kolejny rozdział „Ruch graniczny i jego kontrola w latach 1982-1990” przedstawia zadania pionu KRG w zakresie ochrony granicy państwa, zapewnienia porządku publicznego w kraju w okresie stanu wojennego oraz podczas transformacji ustrojowej, jaka miała miejsce na przełomie lat 1989/1990. Na kartach tego rozdziału czytelnik znajdzie informacje o problemach, z jakimi borykały się polskie służby graniczne w trakcie stanu wojennego, wynikające zarówno z sytuacji politycznej i gospodarczej kraju oraz ze wzrostu przestępczości granicznej. Jak wskazuje Autor, na warunki pełnienia służby w przejściach granicznych miała wpływ postawa władz krajów ościennych w stosunku do obywateli Polski, które prowadząc politykę restrykcyjną zmierzały do ograniczenia liczby obywateli Polski przekraczających wspólną granicę. Autor w rozdziale tym przedstawia działania resortu MSW oraz dowództwa WOP zmierzające do poprawy sytuacji w przejściach granicznych, a także podejmowane rozmowy ze służbami granicznymi Niemiec, Czechosłowacji oraz ZSRR celem zmiany niekorzystnego stosunku do obywateli przekraczających granicę państwową po 1981 roku.

Rozdział ósmy stanowi podsumowanie działalności pionu KRG w latach 1945-1990, zawiera zestawienia statystyczne ruchu granicznego, ilości wydawanych wiz oraz krótką informację o polskich stemplach granicznych zamieszczanych przez kontrolerów w paszportach i innych dokumentach osób przekraczających granicę państwową.

Na szczególną uwagę w powyższej pozycji zwracają przedstawione przez Autora załączniki, które zawierają wykazy kadry kierowniczej pionu KRG, obsadę personalną kadry kierowniczej w poszczególnych GPK oraz zdjęcia dowódców wybranych przejść granicznych.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż wydanie *Kontrola ruchu granicznego w latach 1945-1990* jest ciekawa i godna polecenia tym wszystkim, którzy zajmują się historią polskich formacji granicznych. Niemniej jednak zdaniem piszącego to omówienie do pełnego obrazu kontroli ruchu granicznego w ww. publikacji brakuje pełnej informacji na temat przepisów i wytycznych regulujących tok kontroli granicznej, międzynarodowych umów granicznych oraz przedstawienia warunków, w jakich przyszło pracować kontrolerom paszportów na granicy w pierwszych powojennych latach, a także opisu systemu kontroli paszportowej. Brakujące informacje niewątpliwie wzbogaciłyby przedstawione wydanie. Omawiając ruch graniczny warto byłoby oprócz podania liczby osób odprawionych dla porównania podać liczbę kadry kontrolerskiej, albowiem zestawiając ze sobą te dane, czytelnik miałby wyobrażenie o tym jak była ciężka i odpowiedzialna praca kontrolerów paszportów.

W pierwszym rozdziale omawiając intensywność ruchu granicznego w pierwszych latach istnienia WOP Autor umieszczając cytat „(...) ruch graniczny w obecnym rozumieniu był niewielki (...)”, nie zauważył, że w tym okresie ruch graniczny był generowany przez wielką wędrówkę ludów w Europie, spowodowaną masowymi przesiedleniami w związku ze zmianami granic państw, powrotem jeńców wojennych, przymusowych robotników oraz z powrotem milionów ludzi wypędzonych i przesiedlonych przez okupantów z miejsca swojego zamieszkania.

W tym miejscu jednak należy podkreślić, iż pułkownik Tadeusz Jarmoliński w publikacji *Kontrola ruchu granicznego w latach 1945-1990* podjął się bardzo trudnego zadania tj. przedstawienia aż 45 lat istnienia pionu kontroli ruchu granicznego na 190 stronach, co zasługuje na słowa uznania. Pomimo dokonanej przez Autora autocenzury historii pionu KRG tj. jego roli w aparacie represji komunistycznej, książka jest niezwykle interesującym wydaniem na rynku wydawniczym.

mjr SG Aneta Wojtanowska-Zimoń

CSSG w Kętrzynie

KALENDARIUM CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ

LISTOPAD

03-08.11.2013

Szkolenie z zarządzania kryzysowego w Imatrze
Słuchacz kursu oficerskiego realizowanego w Centralnym Ośrodku Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie chor. SG Jerzy **GUTOWSKI** oraz przedstawiciel CSSG ppłk SG Marek **ZYGOWSKI**, uczestniczyli w zorganizowanym przez Akademię Ochrony Granic i Wybrzeża w Imatrze w Finlandii szkoleniu poświęconemu zarządzaniu kryzysowemu na szczeblach resortowym i cywilnym.

Obok gospodarzy i przedstawicieli polskiej Straży Granicznej w szkoleniu uczestniczyli również funkcjonariusze estońskiej i łotewskiej formacji ochraniającej zewnętrzną granicę UE. Główną problematyką, z którą zapoznani zostali uczestnicy było m.in. zarządzanie kryzysowe według modelu fińskiego.

04-06.11.2013

Warsztaty techników kryminalistyki

W Centrum Szkolenia SG realizowana była I edycja warsztatów dla Techników Kryminalistyki Policji Garnizonu Warmińsko-Mazurskiego. Inauguracji przedsięwzięcia w siedzibie Centrum dokonali: Komendant Powiatowy Policji w Kętrzynie insp. Wiesław **SKUDELSKI**, Naczelnik Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie mł. insp. Mariusz **KOPCZYŃSKI** oraz Kierownik Zakładu Kryminalistyki CSSG ppłk SG Krzysztof **ŚLASKI**.

Założeniem trzydniowych warsztatów było pogłębienie wiedzy z zakresu ujawniania i zabezpieczania śladów mechanoskopijnych, balistycznych, biologicznych i traseologicznych. W warsztatach uczestniczyło 35 techników kryminalistyki oraz eksperci Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Woje-

wódzkiej Policji w Olsztynie. Organizatorem przedsięwzięcia było LK KWP Olsztyn przy współudziale wykładowców i specjalistów Zakładu Kryminalistyki Centrum Szkolenia SG.

05.11.2013

Przekazanie obowiązków na stanowisku Komendanta Centrum Szkolenia SG

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyło się przekazanie obowiązków na stanowisku Komendanta kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej. Pełnienie obowiązków Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie powierzono ppłk. SG Dariuszowi **LUTYŃSKIEMU**.

Dotychczasowemu Komendantowi Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk. SG Andrzejowi **RYTWIŃSKIEMU** 5 listopada br. zostały powierzone obowiązki na stanowisku Komendanta Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku.

Ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI** od 15.04.2010 r. piastował stanowisko zastępcy Komendanta Centrum Szkolenia SG.

08.11.2013

Uroczyste wręczenie świadectw absolwentom Szkoły Chorążych

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej Kętrzynie odbyło się uroczyste wręczenie świadectw absolwentom Szkoły Chorążych. Wręczenia świadectw dokonał w obecności kadry kierowniczej i opiekunów dydaktycznych pełniący obowiązki Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI**.

50-osobowa grupa absolwentów rozpoczęła szkolenie w zakresie Szkoły Chorążych w dniu 30 września 2013 r. Funkcjonariusze w służbie stałej, którzy w nim uczestniczyli reprezentowali: Warmińsko-Mazurski, Nadbużański i Podlaski Oddział Straży Granicznej oraz Komendę Główną Straży Granicznej.

11.11.2013

Centrum Szkolenia SG uczciło 95. rocznicę Odzyskania Niepodległości przez Polskę

Funkcjonariusze kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej wspólnie z mieszkańcami Kętrzyna wzięli

udział w uroczystych obchodach 95. Rocznicy Odzyskania Niepodległości organizowanych na Placu Armii Krajowej przez Burmistrza Miasta Kętrzyn oraz Radę Miejską w Kętrzynie.

Apel poległych i salwa honorowa, a także złożenie wieńców pod pomnikiem „W Hołdzie Poległym, Pomordowanym i Zamęczonym Polakom-Obrońcom Ojczyzny 1939-1956” to główne elementy kętrzyńskich uroczystości związanych z obchodami święta niepodległości. W kętrzyńskich obchodach uczestniczyły poczty sztandarowe i przedstawiciele organizacji kombatanckich, żołnierze kampanii wrześniowej, Armii Krajowej, młodzież szkolna, władze miejskie i powiatowe, przedstawiciele resortu spraw wewnętrznych oraz duchowieństwo. W ramach resortu spraw wewnętrznych kwiaty pod pomnikiem złożyli: pełniący obowiązki Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI**, Zastępca Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej w Kętrzynie płk SG Zbigniew **KLIMCZYK**, Komendant Powiatowy PSP w Kętrzynie bryg. Zbigniew **BORYS** oraz Pierwszy Zastępca Komendanta Powiatowego w Kętrzynie podinsp. Dariusz **ŚLĘZAK**.

11.11.2013

Uroczysty apel z okazji 95. rocznicy odzyskania Niepodległości

11 listopada obchodziliśmy nie tylko 95. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, ale także okrągłą, bo 150. rocznicę wybuchu powstania styczniowego.

Uroczysty apel w kętrzyńskim Zamku funkcjonariuszy i pracowników Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej i Centrum Szkolenia Straży Granicznej w dniu 15 listopada 2013 r. uświetniła obecność licznie zgromadzonych gości oraz koncert patriotyczny w wykonaniu młodzieży.

Zebranych powitał Komendant Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Wojciech **SKOWRONEK**. Spotkanie było także okazją do wręczenia aktów mianowania na wyższe stopnie w korpusach osobowych funkcjonariuszom

Straży Granicznej obu jednostek oraz odznaczeń państwowych i resortowych. Współgospodarzem uroczystości był pełniący obowiązki Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI**.

12.11.2013

Rozpoczęcie szkolenia w zakresie Szkoły Chorążych

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie kolejna, 60-osobowa grupa funkcjonariuszy w służbie stałej, rozpoczęła szkolenie w zakresie Szkoły Chorążych.

Powitania słuchaczy w murach kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej oraz przedstawienia kadry kierowniczej dokonał pełniący obowiązki Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI**.

Słuchacze biorący udział w szkoleniu reprezentowali: Warmińsko-Mazurski, Nadbużański, Podlaski, Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej oraz Komendę Główną Straży Granicznej.

12-14.11.2013

Warsztaty techników kryminalistyki Policji Garnizonu Warmińsko-Mazurskiego – II edycja

W Centrum Szkolenia SG odbyła się II edycja warsztatów dla Techników Kryminalistyki Policji Garnizonu Warmińsko-Mazurskiego. Inauguracji warsztatów dokonali: Zastępca Komendanta Powiatowego Policji w Kętrzynie podinsp. Dariusz **ŚLĘZAK**, Zastępca Naczelnika Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie podinsp. Piotr **KOWALEWICZ** oraz Kierownik Zakładu Kryminalistyki CSSG ppłk SG Krzysztof **ŚLASKI**.

W warsztatach, których organizatorem było LK KWP Olsztyn przy współdziałaniu wykładowców i specjalistów Zakładu Kryminalistyki Centrum Szkolenia SG, uczestniczyło 32 techników kryminalistyki oraz eksperci Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie.

- 12-16.11.2013** **Udzielanie pierwszej pomocy w działaniach SG**
W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się I edycja kursu doskonalącego z zakresu udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w trakcie działań Straży Granicznej. Celem kursu było przygotowanie uczestników do skutecznego udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w trakcie działań Straży Granicznej oraz doskonalenie umiejętności z zakresu samoratownictwa. W kursie uczestniczyli funkcjonariusze z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej, Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej, Karpackiego Oddziału Straży Granicznej i Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej.
- 18-29.11.2013** **Kolejne szkolenie realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów**
W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się I edycja warsztatów językowych dla funkcjonariuszy pionu ds. Cudzoziemców (pełniących służbę również w ośrodkach strzeżonych i aresztach w celu wydalenia) z języka angielskiego. Kurs jest jednym z elementów systemu doskonalenia zawodowego w Straży Granicznej i stanowi część składową projektu „Podnoszenie kompetencji organów administracji publicznej w zakresie rozpoznania migracyjnego cudzoziemców” w ramach Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów.

GRUDZIEŃ

- 04.12.2013** **Wizyta przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Rumunii**
Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie gościło przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Rumunii oraz przedstawicieli Wydziału Funduszy Unii Europejskiej i Zagospodarowania Granicy Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Funduszy Europejskich MSW. Głównym celem wizyty gości z Rumunii było zapoznanie się z całokształtem problematyki związanej z procesem pozyskiwania przez Centrum Szkolenia SG oraz formację Straży Granicznej środków pomo-

cowych pochodzących ze środków Unii Europejskiej, ze szczególnym naciskiem na środki dedykowane dla formacji granicznych.

04-06.12.2013

Mistrzostwa Straży Granicznej w Piłce Siatkowej

Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie po raz kolejny zainicjowało Mistrzostwa Straży Granicznej w Piłce Siatkowej. Głównym organizatorem Mistrzostw był Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz Centrum Szkolenia SG.

Oficjalnego otwarcia Mistrzostw dokonał pełniący obowiązki Komendanta Centrum Szkolenia SG ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI**, który powitał w Kętrzynie 11 drużyn reprezentujących oddziały Straży Granicznej i ośrodki szkolenia naszej formacji. Mistrzostwa rozgrywano w Hali Sportowej Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Kętrzynie.

Najlepszą drużyną siatkarską Straży Granicznej w eliminacjach okazała się reprezentacja Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim. Miejsce 2 wywalczył Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej w Kętrzynie. Miejsce 3 zajęli reprezentanci Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku.

05.12.2013

Powierzenie obowiązków na stanowisku Komendanta Centrum Szkolenia SG

W obecności kadry kierowniczej kętrzyńskiej szkoły oraz zaproszonych gości odbyła się uroczystość powierzenia obowiązków na stanowisku Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie ppłk. SG Dariuszowi **LUTYŃSKIEMU**.

16.12.2013

Spotkanie opłatkowe służb mundurowych Warmii i Mazur

Już po raz drugi reprezentacje wszystkich służb mundurowych Warmii i Mazur wzięły udział w spotkaniu wigilijnym, które odbyło się w Centrum Konferencyjnym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Tradycją olsztyńskich spotkań opłat-

kowych jest przechodnia rola gospodarza-organizatora wigilii, którym w tym roku była Służba Celna.

Tegoroczną wigilię służb mundurowych swoją obecnością zaszczytili: Wicewojewoda Warmińsko-Mazurski Jana MAŚCIANICA, w imieniu Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego przybyła Anna WASILIEWSKA, Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie prof. Ryszard GÓRECKI, starostowie powiatów regionu, przedstawiciele duchowieństwa oraz instytucji zaproszonych przez poszczególne służby mundurowe. W tym roku oprócz Wojska Polskiego, Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Ochotniczej Straży Pożarnej, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz funkcjonariuszy Inspekcji Transportu Drogowego, Służby Celnej i Straży Miejskiej do grona współorganizatorów dołączyli przedstawiciele Lasów Państwowych.

19.12.2013

Spotkanie opłatkowe kadry Straży Granicznej

W siedzibie Straży Granicznej w Kętrzynie dobyło się spotkanie opłatkowe społeczności Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG i Centrum Szkolenia. Gospodarzami uroczystości byli Komendant Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Wojciech SKOWRONEK oraz Komendant Centrum Szkolenia SG p.o. ppłk SG Dariusz LUTYŃSKI.

Dzień wcześniej, ze słuchaczami Centrum Szkolenia Straży Granicznej na kolacji wigilijnej spotkał się Komendant Centrum p.o. ppłk SG Dariusz LUTYŃSKI. Komendantowi towarzyszyła kadra pododdziałów szkolnych, która na co dzień odpowiada za pobyt słuchaczy w kętrzyńskiej szkole Straży Granicznej.

20.12.2013

Uroczyste wręczenie świadectw absolwentom Szkoły Chorążych i Szkoły Podoficerskiej

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej Kętrzynie odbyło się uroczyste wręczenie świadectw absolwentom Szkoły Chorążych i Szkoły Podoficerskiej. Wręczenia świadectw dokonał w obecności kadry

kierowniczej i opiekunów dydaktycznych pełniący obowiązki Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI**.

60-osobowa grupa absolwentów rozpoczęła szkolenie w zakresie Szkoły Chorążych 12.11.2013 r., natomiast 25.11.2013 r. 13 funkcjonariuszy rozpoczęło szkolenie w zakresie Szkoły Podoficerskiej. Funkcjonariusze uczestniczący w szkoleniach reprezentowali: Nadwiślański, Bieszczadzki, Nadodrzański, Warmińsko-Mazurski, Nadbużański i Podlaski Oddział Straży Granicznej oraz Komendę Główną Straży Granicznej.

20.12.2013

Wykład monograficzny Komendanta Morskiego Oddziału SG

Na zaproszenie Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie przebywał Komendant Morskiego Oddziału Straży Granicznej kontradmirał SG Piotr **STOCKI**. Celem wizyty było spotkanie ze słuchaczami szkolenia specjalistycznego do mianowania na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej w ramach organizowanych cyklicznie wykładów monograficznych. Kontradmiral SG Piotr **STOCKI** wygłosił wykład pt. „Konflikty na świecie, a bezpieczeństwo granic”, w trakcie którego przybliżył genezę wybranych światowych konfliktów oraz ich wpływ na bezpieczeństwo granicy Wspólnoty oraz Polski.

STYCZEŃ

08.01.2014

Nowy Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się uroczysta ceremonia objęcia stanowiska Komendanta kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej. Na stanowisko Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej powołany został płk SG Sławomir **KOWALEWSKI**, którego kadrze kierowniczej i zaproszonym gościom przedstawił Zastępca Komendanta Głównego Straży Granicznej gen bryg. SG Marek **BORKOWSKI**.

- 08-15.01.2014** **Działania interwencyjne w porcie lotniczym i na pokładzie statku powietrznego – kurs doskonalący**
W Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbył się kurs doskonalący „przygotowujący do podejmowania działań interwencyjnych wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego”. Kurs przeznaczony był dla funkcjonariuszy Straży Granicznej realizujących działania „interwencyjne” w portach lotniczych.
Jego głównym celem było doskonalenie umiejętności w zakresie podejmowania działań wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego. Zajęcia prowadzone były przy współudziale ekspertów z Nadwiślańskiego oraz Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej.
- 12.01.2014** **Wielkie granie – Centrum po raz kolejny wspiera Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy**
Tegoroczny 22. Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy odbywał się pod hasłem „Na ratunek”. W jego trakcie zbierano środki finansowe na zakup specjalistycznego sprzętu dla dziecięcej medycyny ratunkowej i godnej opieki medycznej seniorów.
Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie od kilku lat wspiera działalność Orkiestry, dlatego w trakcie niedzielnego finału w Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji Kętrzyńska szkoła Straży Granicznej przekazała na licytację oryginalną tablicę informacyjną „PAS DROGI GRANICZNEJ” oraz zestaw piśmienniczy z logo Centrum Szkolenia SG.
- 13-17.01.2014** **Warsztaty z zakresu kryminalnej analizy operacyjnej**
Na terenie Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbywały się warsztaty z „Kryminalnej Analizy Operacyjnej”. Istotnym punktem przedsięwzięcia było omówienie koncepcji szkoleń z zakresu kryminalnej analizy operacyjnej w Straży Granicznej. Ponadto w trakcie warsztatów przygotowane zostały

narzędzia przygotowujące analityków kryminalnych do wykonywania zadań w pionie operacyjno-śledczym oraz ćwiczenia szkoleniowe odwzorowujące specyfikę zadań realizowanych w trakcie służby. W spotkaniu ekspertów w zakresie kryminalnej analizy operacyjnej uczestniczyli przedstawiciele 9 oddziałów Straży Granicznej oraz Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej Straży Granicznej.

13-24.01.2014

Kolejny projekt Centrum Szkolenia SG

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie rozpoczęła się realizacja projektu nr 2013-PL1-LEO03-38234 pn. „Wzmocnienie potencjału funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów ujawnionych na zewnętrznej granicy UE i strefy Schengen” współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu „Uczenie się przez całe życie” Leonardo da Vinci.

Pierwsza z dwóch grup uczestników, obejmująca 15 funkcjonariuszy SG pełniących służbę w 6 jednostkach SG (Bieszczadzkim OSG, Morskim OSG, Nadbużańskim OSG, Nadwiślańskim OSG, Podlaskim OSG oraz Warmińsko-Mazurskim OSG oraz w CSSG w Kętrzynie) uczestniczyła w pierwszym bloku tematycznym zajęć, mających na celu przygotowanie do realizacji wymiany międzynarodowej ze Szkołą Policji Granicznej Rumunii w Iasi.

Zajęcia prowadzili Kierownik Zakładu Kryminalistyki CSSG ppłk SG Krzysztof ŚLASKI oraz mjr SG Jacek CIUNEL. Głównym celem realizowanego projektu było podniesienie kwalifikacji zawodowych funkcjonariuszy SG w zakresie wykrywania fałszerstw dokumentów przedkładanych do kontroli granicznej, podniesienie kompetencji w zakresie znajomości języka angielskiego oraz podwyższenie kompetencji międzykulturowych.

14-23.01.2014

Kurs kwalifikowanej pierwszej pomocy – I edycja

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbyła się pierwsza w br. edycja kursu doskonalącego z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy, w którym uczestniczyli funkcjonariusze Podlaskiego

i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

Głównym celem kursu było przygotowanie uczestników do realizacji zadań z zakresu ratownictwa medycznego w czasie akcji ratowniczych, a w szczególności udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego w miejscu zdarzenia, do czasu przekazania ich personelowi zakładów opieki zdrowotnej.

Za merytoryczną i organizacyjną stronę przedsięwzięcia z ramienia kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej odpowiadał Zespół Logistyki i BHP Zakładu Zabezpieczenia Technicznego Granicy.

21-22.01.2014

Spotkanie przygotowawcze w Agencji Frontex

W siedzibie Agencji Frontex w Warszawie odbyło się spotkanie przygotowawcze trenerów projektu „Fundamental Rights Preparatory Meeting”, poświęcone opracowaniu wspólnego programu szkolenia dla funkcjonariuszy służb granicznych, odpowiedzialnych za przeprowadzanie szkoleń z zakresu praw podstawowych na poziomie narodowym. W spotkaniu udział wzięło dwóch naszych ekspertów reprezentujących Zakład Humanistyczny CSSG.

21-24.01.2014

Doprowadzanie osób zatrzymanych – kurs doskonalący

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie Zespół Działań Specjalnych Zakładu Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych przeprowadził kurs doskonalący pt. „Doprowadzanie osób zatrzymanych”. Głównym celem kursu było doskonalenie taktyki i technik interwencji oraz przygotowanie funkcjonariuszy do profesjonalnego, zgodnego z prawem i skutecznego doprowadzania osób w różnych sytuacjach służbowych. Kurs skierowany był do funkcjonariuszy Straży Granicznej realizujących czynności doprowadzania osób zatrzymanych w placówkach.

25.01.2014**Wizyta Komendanta Głównego Straży Granicznej w Centrum Szkolenia SG**

Komendant Główny Straży Granicznej gen. bryg. SG Dominik **TRACZ** spotkał się na odprawie z kadrami kierowniczą Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej oraz Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

Spotkanie miało związek z trwającą w dniach 24-25 stycznia br. wizytą szefa formacji w Warmińsko-Mazurskim Oddziale Straży Granicznej i wizytacją placówek na odcinku z Federacją Rosyjską. Komendanci Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Wojciech **SKOWRONEK** i Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Sławomir **KOWALEWSKI** przedstawili priorytety działań na 2014 r. kierowanych przez siebie jednostek organizacyjnych.

27-28.01.2014**Szkolenie auditorów ISO 9001 i kontroli zarządczej**

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie zostało przeprowadzone szkolenie auditorów wewnętrznych ISO9001 i kontroli zarządczej.

Szkolenie zostało zorganizowane pod egidą Polskiej Izby Handlu Zagranicznego Certyfikacja Sp. z o.o. i koncentrowało się na problemach prowadzenia auditów systemu zarządzania jakością (według normy PN-EN ISO 19011:2012) oraz powiązaniach systemu zarządzania jakością ISO i kontroli zarządczej, procedurze auditów wewnętrznych ISO9001 i kontroli zarządczej.

W szkoleniu wzięli udział przedstawiciele Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Wojskowej Komendy Uzupełnień w Grudziądzu oraz kadra Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

27-29.01.2014**Szkolenie funkcjonariuszy BOR**

Wykładowcy Zakładu Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych oraz Zakładu Granicznego przeprowadzili szkolenie dla funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, przygotowujące do wnoszenia broni palnej lub broni gazowej na pokład statku powietrznego.

Głównym celem szkolenia było przygotowanie funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu do realizacji zadań służbowych na pokładzie statku powietrznego, obejmujących zagadnienia szkoleniowe wynikające z treści rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie wnoszenia broni oraz materiałów wybuchowych na pokład statku powietrznego przez uprawnionych żołnierzy i funkcjonariuszy. Realizacja treści programowych umożliwiła uczestnikom szkolenia nabycie wiedzy z zakresu znajomości obowiązujących procedur oraz skutków użycia broni palnej lub broni gazowej na pokładzie statku powietrznego, a także sposobów unieszkodliwienia osoby niebezpiecznej bez użycia ww. środków przymusu bezpośredniego.

27-29.01.2014

O współpracy szkoleniowej na spotkaniu szefów szkół granicznych z Polski, Litwy, Łotwy i Estonii
O nowych kierunkach współpracy w obszarze szkolenia służb granicznych Polski, Litwy, Łotwy i Estonii rozmawiali szefowie szkół granicznych w trakcie spotkania, które w odbyło się w Muraste w Estonii. Gospodarzem spotkania był Dyrektor College'u Policji i Straży Granicznej Akademii Bezpieczeństwa Wewnętrznego Republiki Estonii w Muraste płk Aivar **TOOMPERE**, który gościł: Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie płk SG Sławomira **KOWALEWSKIEGO**, Komendanta Szkoły Służby Ochrony Granicy Państwowej Republiki Litwy w Medininkai płk. Vytautas'a **STROLIĘ** wraz z zastępcą oraz Dyrektora Collegu Państwowej Straży Granicznej Republiki Łotwy w Rezekne płk. Arvidsa **LIEPINS'A** z zastępcą. Coroczne spotkanie szefów akademii i szkół służb granicznych miało na celu podsumowanie współpracy, ocenę wspólnie zrealizowanych projektów w 2013 roku oraz podpisanie planów na 2014 rok.

27-31.01.2014

Trening rozwoju umiejętności społecznych – TRUS-P

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbył się Trening Rozwoju Umiejętności Społecznych na po-

ziomie podstawowym tzw. TRUS-P. Celem treningu było kształtowanie umiejętności interpersonalnych funkcjonariuszy i pracowników naszej formacji wpływających na jakość relacji międzyludzkich oraz poziom wykonywania zadań i obowiązków służbowych. Uczestnikami treningu byli funkcjonariusze i pracownicy Warmińsko-Mazurskiego, Podlaskiego i Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej, a zajęcia przeprowadzili trenerzy Zakładu Humanistycznego.

27-31.01.2014

Analiza ryzyka na poziomie taktycznym wg CIRAM – XIII edycja

W kętrzyńskiej szkole odbyła się kolejna, XIII edycja kursu doskonalącego „Analiza ryzyka na poziomie taktycznym według Wspólnego Zintegrowanego Modelu Analizy Ryzyka Państw Członkowskich UE (CIRAM)”.

Grupę szkoleniową stanowili funkcjonariusze realizujący zadania związane z prowadzeniem analizy ryzyka na poziomie taktycznym oraz operacyjnym z Warmińsko-Mazurskiego, Podlaskiego, Nadbużańskiego i Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej.

Prowadzone zajęcia koncentrowały się na tworzeniu profili ryzyka, wspierających typowanie osób i środków transportu do szczegółowej kontroli oraz formułowaniu rekomendacji do planowania służby.

Szkolenie prowadzili wykładowcy Zakładu Prawa i Administracji Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

28-30.01.2014

Udzielanie pierwszej pomocy – kurs doskonalący

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbyła się I w tym roku edycja kursu doskonalącego z zakresu „Udzielania pierwszej pomocy”, w którym uczestniczyli funkcjonariusze i pracownicy Podlaskiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

Celem kursu było przekazanie uczestnikom wiedzy oraz umiejętności niezbędnych do udzielania podstawowej pomocy w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia ludzkiego. Za merytoryczną i organizacyj-

ną stronę przedsięwzięcia z ramienia kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej odpowiadał Zakład Zabezpieczenia Technicznego Granicy.

28-31.01.2014

Dokumenty uprawniające do przekraczania granicy i pobytu na terytorium RP i UE – kurs doskonalący

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbyła się kolejna edycja kursu doskonalącego „Dokumenty uprawniające do przekraczania granicy i pobytu na terytorium RP i UE” organizowanego przez wykładowców Zakładu Granicznego oraz Prawa i Administracji.

W kursie uczestniczyło 15 funkcjonariuszy z Warmińsko-Mazurskiego, Podlaskiego i Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej na co dzień wykonujących zadania związane z dokonywaniem odprawy granicznej. Celem kursu było podnoszenie kwalifikacji funkcjonariuszy SG w zakresie weryfikacji dokumentów występujących w trakcie kontroli granicznej.

29.01.2014

Wizyta delegacji Węgierskiej Policji Granicznej w Centrum Szkolenia SG

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie z roboczą wizytą przebywała delegacja Węgierskiej Policji Granicznej. Celem wizyty było zapoznanie się z dorobkiem Straży Granicznej w zakresie pozyskiwania środków finansowych z funduszy i programów unijnych. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele dwóch kętrzyńskich jednostek Straży Granicznej na czele z Zastępcą Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej ppłk SG Dariuszem LUTYŃSKIM oraz Zastępcą Komendanta ds. Logistycznych Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej ppłk SG Iwoną ŁATUNOWICZ.

31.01.2014

Przyszli oficerowie odebrali dyplomy ukończenia szkolenia

Słuchacze kursu specjalistycznego w obecności kadry kierowniczej odebrali z rąk Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk. SG Sławomi-

ra **KOWALEWSKIEGO** dyplomy ukończenia szkolenia. Grupa 44 funkcjonariuszy Straży Granicznej naukę w kętrzyńskiej szkole Straży Granicznej rozpoczęła 16 sierpnia 2013 roku. Funkcjonariusze reprezentujący 3 oddziały Straży Granicznej (Warmińsko-Mazurski, Podlaski i Nadbużański) oraz Komendę Główną Straży Granicznej zdobywali wiedzę i podnosili swoje kompetencje w zakresie „Kształcenia kompetencji kierowniczych”.

LUTY

03.02.2014

Rozpoczęcie szkolenia podstawowego

Grupa 50 funkcjonariuszy z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej rozpoczęła naukę w kętrzyńskiej szkole Straży Granicznej. Powitania słuchaczy w murach kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej dokonał Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Sławomir **KOWALEWSKI** w obecności kadry kierowniczej Centrum i opiekunów dydaktycznych.

Nowi słuchacze rozpoczęli swoje szkolenie od szkolenia podstawowego, które potrwa do 13 czerwca 2014 roku. W tym czasie będą poznawali podstawy pragmatyki służbowej w Straży Granicznej i specyfikę służby, a następnie, po pozytywnie zaliczonych egzaminach będą kontynuować naukę w szkole podoficerskiej.

Funkcjonariusze naukę w kętrzyńskiej szkole Straży Granicznej zakończą 10 października 2014 roku.

03-07.02.2014

Warsztaty językowe dla funkcjonariuszy pełniących służbę w ośrodkach strzeżonych i aresztach w celu wydalenia – szkolenie realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się kolejna już edycja warsztatów językowych adresowanych do funkcjonariuszy pełniących służbę w Ośrodkach Strzeżonych i Aresztach w Celu Wydalenia. Warsztaty prowadzone były przez lektorów języka angielskiego Zakładu Humanistycznego.

Kurs stanowił jeden z elementów systemu doskonalenia zawodowego w Straży Granicznej i jest realizowany jako część składowa projektu „Podnoszenie kompetencji organów administracji publicznej w zakresie rozpoznania migracyjnego cudzoziemców” w ramach Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów.

04-07.02.2014

System Wspomagania Kierowania – kurs doskonalący

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się I edycja kursu doskonalącego z zakresu planowania i administrowania systemem „Centralna Baza Danych Straży Granicznej System Wspomagania Kierowania”.

W szkoleniu uczestniczyło 12 funkcjonariuszy z Komendy Głównej Straży Granicznej oraz Nadbużańskiego, Nadwiślańskiego, Podlaskiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej. Zasadniczym elementem szkolenia było planowanie służby na wybrany dzień w wyznaczonej placówce, ale także wymiana doświadczeń między uczestnikami, którzy na co dzień wykorzystują ww. system oraz realizują zadania z zakresu administrowania i planowania. Szkolenie przeprowadzili wykładowcy Zakładu Granicznego.

07.02.2014

Podpisanie Porozumienia z Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji w Warszawie

Podpisano Porozumienie w sprawie współpracy naukowo-dydaktycznej pomiędzy Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie a Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji w Warszawie.

Porozumienie określa obszary współpracy, reguluje zagadnienia problematyki naukowej i badawczej związanej między innymi ze zdobywaniem uprawnień eksperckich z zakresu technicznych badań dokumentów, mechanoskopii, daktyloskopii oraz pisma ręcznego. Dotychczasowa współpraca nie była uregulowana porozumieniami ani umowami pomiędzy naszymi jednostkami.

- 10-14.02.2014** **Ocena wdrożenia Wspólnych Podstaw Programowych Szkolenia Podstawowego Służb Granicznych Unii Europejskiej (CCC-IAP 2014)**
W pobliżu Lublany na Słowenii odbyły się kolejne warsztaty zorganizowane pod auspicjami Agencji Frontex poświęcone ocenie wdrożenia Wspólnych Podstaw Programowych Szkolenia Podstawowego Służb Granicznych Unii Europejskiej (Common Core Curriculum for Border Guard Basic Training – Interoperability Assessment Programme – CCC-IAP 2014).
W spotkaniu uczestniczyło 41 przedstawicieli służb granicznych i policyjnych wybranych państw europejskich, których narodowe programy szkoleń funkcjonariuszy uwzględniają wspólne podstawy programowe (CCC). Szkolnictwo polskiej Straży Granicznej reprezentowało dwóch ekspertów tj.: z Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie i Ośrodka Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej w Lubaniu.
- 14.02.2014** **Zakończenie służby w Centrum Szkolenia Straży Granicznej**
Po 29 latach ppłk SG Janusz Lasota zakończył służbę w Centrum Szkolenia Straży Granicznej.
Pożegnania funkcjonariusza odchodzącego na emeryturę dokonał Zastępca Komendanta kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI** w trakcie uroczystej zbiórki z udziałem kadry kierowniczej, funkcjonariuszy i pracowników Centrum Szkolenia Straży Granicznej.
- 17-21.02.2014** **Funkcjonariusz Straży Granicznej w roli oskarżyciela publicznego w ramach postępowania w sprawach o wykroczenia – kurs doskonalący**
Wykładowcy z Zespołu Prawa Karnego Zakładu Prawa i Administracji Centrum Szkolenia Straży Granicznej przeprowadzili kurs doskonalący pt. „Funkcjonariusz Straży Granicznej w roli oskarżyciela publicznego w ramach postępowania w sprawach o wykroczenia”. Szkolenie skierowane było do funkcjonariuszy Straży Granicznej wykonu-

jących zadania związane z wykrywaniem wykroczeń będących we właściwości rzeczowej Straży Granicznej i ściganiem ich sprawców oraz wnoszeniem i popieraniem przed sądem wniosków o ukaranie. W szkoleniu wzięło udział łącznie 14 funkcjonariuszy z Bieszczadzkiego, Nadwiślańskiego, Nadbużańskiego, Śląsko-Małopolskiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

17-28.02.2014 **Doprowadzenie i wydalenie – język rosyjski – kurs doskonalący w ramach EFPI**

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbył się kurs doskonalący „Doprowadzenie i wydalenie – język rosyjski”, który prowadzili wykładowcy Zespołu Języków Obcych Zakładu Humanistycznego. W szkoleniu uczestniczyło łącznie 7 funkcjonariuszy reprezentujących: Podlaski, Nadbużański, Nadwiślański oraz Warmińsko-Mazurskiego Oddział Straży Granicznej.

Kurs stanowił jeden z elementów systemu doskonalenia zawodowego w Straży Granicznej i realizowany był jako część składowa projektu „Wzmocnienie efektywności działań w zakresie powrotów wykonywanych przez Straż Graniczną, w tym współdziałanie z innymi instytucjami – część IV” w ramach Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów.

17-28.02.2014 **Kontynuacja projektu „Wzmocnienie potencjału funkcjonariuszy SG w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów ujawnionych na zewnętrznej granicy UE i strefy Schengen”**

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie zrealizowano II moduł szkoleniowy („Język angielski specjalistów w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów”) dla pierwszej 15-osobowej grupy uczestników projektu nr 2013-1-PL1-LEO03-38234 pn. „Wzmocnienie potencjału funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów ujawnionych na zewnętrznej granicy UE i strefy Schengen” współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu „Uczenie się przez całe życie” Leonardo da Vinci.

Intensywny, dwutygodniowy kurs w zakresie obejmującym elementy języka spotkań oraz słownictwa branżowego ekspertów kryminalistyki prowadzili funkcjonariusze z Zespołu Języków Obcych Zakładu Humanistycznego CSSG. Celem realizacji tej części projektu było właściwe przygotowanie uczestników do realizacji wymiany międzynarodowej ze Szkołą Policji Granicznej Rumunii w Iasi zaplanowanej na początku marca tego roku (02-08.03.2014 r.).

18-21.02.2014 **Doprowadzanie osób zatrzymanych – kurs doskonalący**

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie Zespół Działań Specjalnych Zakładu Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych przeprowadził kurs doskonalący pn. „Doprowadzanie osób zatrzymanych”. Głównym celem kursu było doskonalenie taktyki i technik interwencji oraz przygotowanie do profesjonalnej realizacji czynności doprowadzania osób zatrzymanych oraz zgodnego z prawem i skutecznego działania w różnych sytuacjach służbowych.

Kurs organizowany był dla funkcjonariuszy Straży Granicznej realizujących czynności doprowadzania osób zatrzymanych w placówkach.

18-21.02.2014 **Grand Prix o Puchar Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej – tenis stołowy**

Organizatorem tegorocznego Sportowego Grand Prix o Puchar Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie był Zespół Wychowania Fizycznego. Przedmiotowe Grand Prix to cykl zawodów sportowych, rozgrywanych w różnych dyscyplinach.

Głównym celem imprezy oprócz doskonalenia sprawności fizycznej słuchaczy Centrum oraz popularyzacji aktywnych form wykorzystania czasu jest także integracja funkcjonariuszy oraz promowanie postaw współdziałania i współodpowiedzialności. W dniach 18-21 lutego 2014 r. odbyły się pierwsze zawody cyklu Grand Prix. Zawodnicy rywalizowali w tenisie stołowym w kategorii kobiet, mężczyzn

oraz gier podwójnych. W wyniku sportowej walki przebiegającej w duchu „fair play” i miejsce zajęła Grupa 3 Szkolenia Podstawowego.

19.02.2014

Rozpoczęcie XVIII edycji szkolenia specjalistycznego „Technik kryminalistyki”

W Centrum Szkolenia SG rozpoczęła się kolejna, XVIII edycja szkolenia specjalistycznego „Technik kryminalistyki”. W szkoleniu uczestniczyło 17 funkcjonariuszy z terenowych jednostek organizacyjnych SG, którzy wykonywać będą zadania służbowe na stanowisku technika kryminalistyki. W trakcie szkolenia słuchacze nabyli umiejętności niezbędne przy kryminalistycznych oględzinach różnorodnych miejsc zdarzeń, ujawnianiu i zabezpieczaniu śladów kryminalistycznych, wnioskowaniu i budowaniu wersji kryminalistycznych oraz inne czynności wymagane do prawidłowego wykonywania zadań służbowych na stanowisku technika kryminalistyki.

Inauguracji szkolenia dokonał ppłk Krzysztof **ŚLA-SKI** Kierownik Zakładu Kryminalistyki CSSG oraz kpt. SG Tomasz **KUNDA** Naczelnik Wydziału VI Laboratorium Kryminalistycznego ZOŚ KGSG.

21.02.2014

Uroczyste pożegnanie z mundurem

Po 21 latach służby oraz 15 latach pracy służbę w Centrum Szkolenia Straży Granicznej zakończyła ppłk SG Elżbieta Ochmańska-Wcisło.

Uroczystego pożegnania dokonał Zastępca Komendanta kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI** w trakcie uroczystej zbiórki z udziałem kadry kierowniczej, funkcjonariuszy i pracowników Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

**24.02.-
-01.03.2014**

Tydzień pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem

W tym roku zainteresowani mogli zgłaszać się po pomoc do Ośrodków Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem. W ośrodkach pełnione były dyżury o charakterze interdyscyplinarnym.

W organizację obchodów – poza Ministerstwem Sprawiedliwości – aktywnie włączyły się: Prokura-

tura Generalna, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Komenda Główna Policji, Krajowa Rada Kuratorów, Naczelna Rada Adwokacka, Krajowa Rada Radców Prawnych, Krajowa Rada Notarialna, Komenda Główna Straży Granicznej i Krajowa Rada Komornicza.

Interdyscyplinarność dyżurów polegała na tym, że informacji prawnej udzielali nie tylko adwokaci, radcowie prawni, notariusze, aplikanci adwokaccy, radcowscy i notarialni, ale także prokuratorzy, funkcjonariusze Straży Granicznej i Policji, czyli osoby które posiadają specjalistyczną wiedzę dotyczącą postępowania przygotowawczego oraz – w zakresie postępowania wykonawczego – kuratorzy sądowi i komornicy.

W 2000 r. w Ministerstwie Sprawiedliwości zrodziła się idea obchodów „Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw”, mająca na celu zwrócenie szczególnej uwagi na potrzeby i prawa osób pokrzywdzonych przestępstwem. Idea ta związana jest z obchodzonym w dniu 22 lutego Międzynarodowym Dniem Ofiar Przestępstw. W Polsce dzień ten został ustanowiony Dniem Ofiar Przestępstw na mocy ustawy z dnia 12 lutego 2003 r. o ustanowieniu 22 lutego Dniem Ofiar Przestępstw (Dz. U. nr 59 poz. 517).

28.02.2014

Reprezentacja Centrum w VIII Mistrzostwach Straży Granicznej w Biegach Narciarskich

W Jakuszycach odbyła się największa w Polsce impreza popularyzująca narciarstwo biegowe – XXXVIII Bieg Piastów, w ramach którego rozegrano VIII Mistrzostwa Straży Granicznej w Biegach Narciarskich. Wśród zawodników znaleźli się reprezentanci CSSG w Kętrzynie: por. SG Piotr **WITKOWSKI**, st. chor. SG Grzegorz **MANDYWEL** i szer. SG Ewa **RUSINOWICZ**. Drużyna CSSG uplasowała się na VI pozycji wśród 12 zespołów reprezentujących jednostki organizacyjne Straży Granicznej. Sportową rywalizację uświetniła obecność Komendanta Głównego Straży Granicznej – gen. bryg. SG Dominika **TRACZA**, który sprawował nad imprezą honorowy patronat.

MARZEC

02-08.03.2014**Z wizytą w Policji Granicznej Rumunii**

15 przedstawicieli Straży Granicznej reprezentujących Centrum Szkolenia Straży Granicznej oraz Bieszczadzki, Morski, Nadbużański, Podlaski i Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej uczestniczyło w wymianie międzynarodowej ze Szkołą Policji Granicznej Rumunii w Iasi.

Wymiana była częścią realizowanego przez kętrzyńską szkołę Straży Granicznej projektu pt. „Wzmocnienie potencjału funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów ujawnionych na zewnętrznej granicy UE i strefy Schengen” (nr 2013-1-PL1-LEO03-38234) realizowanego w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” – Leonardo da Vinci.

Realizacja wymiany zagranicznej ze Szkołą Policji Granicznej w Iasi miała na celu opracowanie dwujęzycznego albumu pt. „Fałszerstwa dokumentów – studium przypadków ujawnionych przez polskie i rumuńskie służby migracyjno-graniczne”, wzbogaconego materiałem poglądowym i porównawczym, który będzie stanowić materiał szkoleniowy dla pionów kryminalistycznych w ośrodkach szkolenia polskich i rumuńskich służb granicznych.

03-14.03.2014**Doprowadzenie i wydalenie – język angielski – kurs doskonalący w ramach EFPI**

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się kolejna już edycja kursu doskonalącego „Doprowadzenie i wydalenie – język angielski”.

Kurs prowadzili lektorzy Zespołu Języków Obcych Zakładu Humanistycznego, natomiast jego adresatami funkcjonariusze posługujący się językiem angielskim na poziomie A1 – B1. Kurs stanowił jeden z elementów systemu doskonalenia zawodowego w Straży Granicznej i realizowany był jako część składowa projektu „Wzmocnienie efektywności działań w zakresie powrotów wykonywanych przez Straż Graniczną, w tym współdziałanie z innymi instytucjami – część IV” w ramach Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów.

- 04-13.03.2014** **Wyszkoleni ratownicy – kurs doskonalący z Kwalifikowanej Pierwszej Pomocy**
W Centrum Szkolenia Straży Granicznej zrealizowana została kolejna edycja kursu doskonalącego „Kwalifikowana Pierwsza Pomoc”. Szkolenie dedykowane było do funkcjonariuszy Podlaskiego oraz Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej, a jego realizację zapewnili funkcjonariusze i pracownicy Zespołu Logistyki i BHP Zakładu Zabezpieczenia Technicznego Granicy.
Celem szkolenia było przygotowanie funkcjonariuszy – ratowników do współpracy z systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego. Sześciuosobowa grupa słuchaczy przeszkolona została w zakresie udzielenia osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowia i życia, kwalifikowanej pierwszej pomocy w miejscu zdarzenia.
- 06.03.2014** **Odprawa roczna kadry kierowniczej Centrum Szkolenia SG**
W Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie odbyła się roczna odprawa kadry kierowniczej. W spotkaniu podsumowującym działalność kętrzyńskiej szkoły udział wzięli: Zastępca Komendanta Głównego Straży Granicznej płk SG Jacek **BAJGER**, Dyrektor Zarządu Operacyjno-Sledczego KGSG płk SG Tomasz **SEMENIUK**, Komendant Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej w Kętrzynie płk SG Wojciech **SKOWRONEK** oraz kierownictwo i kadra Centrum. Odprawie przewodniczył Komendant Centrum płk SG Sławomir **KOWALEWSKI**. Podsumowania odprawy dokonał Zastępca Komendanta Centrum Szkolenia SG ppłk SG Dariusz **LUTYŃSKI**.
- 10-14.03.2014** **Prowadzenie pościgów pojazdami uprzywilejowanymi**
W Centrum Szkolenia Straży Granicznej realizowana była I w tym roku edycja szkoleń z zakresu doskonalenia techniki jazdy. W kursie doskonalącym, przeprowadzonym przez wykładowców Zakładu

Granicznego, uczestniczyło 13 funkcjonariuszy naszej formacji, m.in. z Morskiego, Bieszczadzkiego, Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG oraz Centrum Szkolenia SG.

Kurs doskonalący „Prowadzenie pościgów pojazdami uprzywilejowanymi” miał na celu doskonalenie techniki jazdy samochodem. Uczestnicy ćwiczyli elementy panowania nad pojazdem będącym w poślizgu podsterownym i nadsterownym, dynamicznym omijaniem przeszkód, hamowania w zakręcie. Ćwiczenia odbywały się między innymi na specjalnie przygotowanej w Centrum płycie poślizgowej. Istotnym elementem kursu było – zgodnie z założeniami – ćwiczenie defensywnych technik jazdy pojazdu za pojazdem.

11-13.03.2014

Wspólne operacje powrotowe – spotkanie robocze pod auspicjami Agencji Frontex

W miejscowości Gaeta we Włoszech odbyło się spotkanie trenerów oraz asystentów projektu z zakresu wspólnych powrotów zorganizowane pod auspicjami Agencji Frontex.

Uczestnicy spotkania w ciągu trzech dni roboczych kontynuowali prace nad podręcznikiem dla trenerów w ramach projektu „Training in the field of Return Operations”. Ponadto, poświęcono czas na aktualizację materiałów szkoleniowych, które w dalszej kolejności zostaną przekazane uczestnikom szkolenia jako narzędzie przy realizacji kursów z zakresu wspólnych powrotów na poziomie krajowym.

Stronę polską reprezentowała st. chor. SG Karolina ZŁONKIEWICZ z Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie.

14.03.2014

Informacja dla mieszkańców Kętrzyna – przejazd kolumny pojazdów uprzywilejowanych przez Kętrzyn

W godzinach od 11.00 do 12.00 przez Kętrzyn oraz miejscowości przyległe odbywał się przejazd kolumny pojazdów Straży Granicznej na zasadzie uprzywilejowania. Powyższe przedsięwzięcie to końcowy etap kursu doskonalącego realizowanego w Centrum Szkolenia Straży Granicznej

pt. „Prowadzenie pościgów pojazdami uprzywilejowanymi”.

Celem przejazdu w warunkach miejskich było uświadomienie funkcjonariuszowi kierującemu pojazdem, jak pojazd uprzywilejowany jest odbierany na drodze przez innych uczestników ruchu drogowego oraz jak reagują inni kierowcy. W planach Centrum Szkolenia Straży Granicznej na 2014 rok uwzględnionych jest 8 kursów z tego zakresu.

**24.03.-
-04.04.2014**

Kontynuacja projektu „Wzmocnienie potencjału funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów ujawnionych na zewnętrznej granicy UE i strefy Schengen”

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie rozpoczęła się realizacja kolejnego etapu projektu nr 2013-1-PL1-LEO03-38234 pn. „Wzmocnienie potencjału funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów ujawnionych na zewnętrznej granicy UE i strefy Schengen” współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu „Uczenie się przez całe życie” – Leonardo da Vinci.

Kętrzyńskie Centrum gościło drugą grupę uczestników projektu obejmującą 15 funkcjonariuszy naszej formacji, pełniących służbę w 6 jednostkach organizacyjnych (Bieszczadzkim, Morskim, Nadbużańskim, Nadwiślańskim, Podlaskim i Warmińsko-Mazurskim Oddziale Straży Granicznej oraz w Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie). Funkcjonariusze uczestniczyli w zajęciach przygotowawczych do realizacji wymiany międzynarodowej ze Szkołą Policji Granicznej Rumunii w Iasi, obejmujących w szczególności: 2-dniowy blok wykładów poświęconych zagadnieniom metodycznym i 6-dniowy kurs weryfikacji fałszerstw dokumentów.

Zajęcia prowadzili wykładowcy Zespołu Zarządzania Zakładu Humanistycznego oraz Zespołu Badań Kryminalistycznych Zakładu Kryminalistyki CSSG.

28.03.2014**Przejazd kolumny pojazdów uprzywilejowanych Straży Granicznej przez Kętrzyn**

W godzinach 11.00-12.00 przez Kętrzyn oraz miejscowości przyległe odbył się przejazd kolumny pojazdów Straży Granicznej na zasadzie uprzywilejowania. Powyższe przedsięwzięcie to końcowy etap II edycji kursu doskonalącego realizowanego w Centrum Szkolenia Straży Granicznej pt. „Prowadzenie pościgów pojazdami uprzywilejowanymi”.